

PALLE GRAVESEN

foreløbig

OVERSIGT
OVER
BOTANISKE
LOKALITETER

4. SØNDERJYLLANDS AMT

MILJØMINISTERIET
FREDNINGSTYRELSEN · 83

PALLE GRAVESEN

foreløbig OVERSIGT OVER BOTANISKE LOKALITETER

4. SØNDERJYLLANDS AMT

**UDGIVET AF MILJØMINISTERIETS FREDNINGSSTYRELSE I SAMARBEJDE MED
DANSK BOTANISK FORENING**

KØBENHAVN 1983

Bogens omslag følger det lay-out, som er udarbejdet af
tegner Ingalill Johansen til brug for
»Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 1. Sjælland«
(1976).

De til omslaget anvendte billeder er stillet til rådighed af
Palle Gravesen, Ditlev Mortensen og Jens Jørgen Sørensen.

Udsnit af Geodætisk Instituts kort er gengivet med
Instituttets tilladelse (A. 203/83).

Tryk Steen Lasse Møller Grafisk Produktion ApS.
ISBN 87-503-4548-6 Pris Kr. 110,00 (inkl. moms)

INDHOLD

Forord	5
English Summary	7
Indledning	9
Den botaniske lokalitetskode	11
Oversigtskort	18
Lokalitetskort	23
Lokalitetsbeskrivelser	
TBU-distr. 25	55
TBU-distr. 48	56
TBU-distr. 49	75
TBU-distr. 50	90
TBU-distr. 51	97
TBU-distr. 52	102
TBU-distr. 53	120
Kildefortegnelse	
Publicerede kilder	136
Upublicerede kilder	143
Supplerende kildefortegnelse	148
Stednavneregister	150

FORORD

Denne oversigt over de botaniske lokaliteter i Sønderjyllands amt er fjerde bind i den serie, som indledtes med »Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter 1. Sjælland« (1976). Andet og tredje bind omfattede henholdsvis »Den fynske øgruppe« (1979) og »Lolland, Falster, Møn og Bornholm« (1982). Lige som de foregående udsendes denne oversigt i samarbejde mellem miljøministeriet, fredningsstyrelsen og Dansk Botanisk Forening. Som det er tilfældet med de tidligere udsendte oversigter, har også det foreliggende bind til formål at gøre oplysninger fra den botaniske faglitteratur og upublicerede undersøgelser tilgængelige for planlæggende og naturforvaltende myndigheder, undervisningsinstitutioner, naturhistoriske foreninger og for den sags skyld alle botanisk eller naturhistorisk interesserede. Den kan desuden tjene arbejdet med at koordinere lokalitetsoplysninger fra forskellige naturvidenskabelige discipliner.

Oversigten er som de foregående udarbejdet af cand. scient. Palle Gravesen efter retningslinier fra fredningsstyrelsen og Dansk Botanisk Forening. Den er et bearbejdet sammendrag af det materiale, der frem til midten af 1982 er indgået i »Dansk Botanisk Forenings Naturlokalitetsregister« (DBFN). Det drejer sig først og fremmest om oplysninger fra Botanisk Tidsskrift og Flora og Fauna (1900-1981), Friesia (1932-1978) og medlemsbladet for Dansk Botanisk Forening URT (1977-primus 1982). Desuden indgår oplysninger fra andre væsentlige dele af den botaniske faglitteratur og et stort upubliceret materiale, ikke mindst fra besigtigelser i de senere år.

I lighed med hvad der var tilfældet i de forrige oversigter, er et stort upubliceret materiale i arkiverne bl.a. i Danmarks Naturfredningsforening, Naturfredningsrådet og Danmarks Topografisk-Botaniske Undersøgelse (TBU) ikke medtaget. Oplysninger om Vadehavet er kun medtaget i et vist omfang, mest fuldstændigt for Rømsø vedkommende. Læseren henvises for selve Vadehavets vedkommende til den righoldige danske og udenlandske litteratur.

Af ressourcemæssige grunde udsendes denne bog i et mere spartansk udstyr end de tre foregående bind. Billeder, kortudsnit og luftfotos er udeladt i teksten til de enkelte distrikter lige som i seriens første bind. I forhold til tidligere er lokalitetskortene (se side 23) betydeligt forbedrede ved, at de enkelte lokaliteter nu ikke blot angives med deres numre, men også med den nøjagtige afgrænsning. Herved bliver lokalitetskortene ikke blot nemmere, men også væsentligt mere præcise at arbejde med, ikke mindst i områder, hvor de enkelte lokaliteter ligger tæt.

Ved udsendelsen af oversigter som denne kan man løbe en risiko for, at oplysninger om sjældne planters voksesteder misbruges af plantesamlere. Oplysninger om de mest sjældne eller truede arter er derfor udeladt eller angivet upræcist, hvor det skønnes rimeligt at sløre sådanne oplysninger. Men heller ikke det her publicerede materiale må misbruges. Ingen botaniker eller botanisk interesseret bør foretage indsamlinger på en sådan måde, at landets sjældne planter lider skade. I bogens tekst anvendes ofte et \times efter et plantenavn for at angive, at den pågældende art er sårbar og derfor ikke bør plukkes, opgraves eller på anden måde skades.

Afsnittene om svampe er skrevet af lektor Henning Knudsen. Bogens omslag og lay-out er udformet af teknisk tegner Ingalill Johansen, fredningsstyrelsen. Civil værnepligtig, cand. pharm. Peter Nissen Jør-

gensen, fredningsstyrelsen, har tegnet bogens kort, udarbejdet stednavneregistret og i øvrigt været til uvurderlig hjælp ved bogens færdiggørelse. Tove Gravesen har samvittighedsfuldt bistået ved udarbejdelsen af bogens kilderegister og kildereferencerne i bogens tekst. Billederne på bogens omslag er stillet til rådighed af Palle Gravesen, lektor Ditlev Mortensen og cand.scient. Jens Jørgen Sørensen. Geodætisk Institut har velvilligt tilladt reproduktion af instituttets kort (reproduktionstilladelse A. 203/83). I forbindelse med de senere års undersøgelser har mange lodsejere velvilligt tilladt færdsel på deres arealer.

Vi bringer de mange, som på forskellig vis har medvirket til at gøre bogen mulig, herunder Tuborgfondet og Augustinus Fonden, en varm tak.

Viggo Nielsen
direktør
fredningsstyrelsen

Kjeld Hansen
formand for
Dansk Botanisk Forening

Helge Vedel
formand for
Dansk Botanisk Forenings
fredningsudvalg

ENGLISH SUMMARY

The present book is the fourth in a series of books describing botanical localities in Denmark. Like the three preceding volumes (Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 1. Sjælland, ISBN 87-503-2111-0, 1976, 2. Den fynske øgruppe, ISBN 87-503-3206-6, 1979, and 3. Lolland, Falster, Møn og Bornholm, ISBN 87-503-3793-9, 1982) this fourth volume is sponsored by Miljøministeriet (Ministry of the Environment).

The text is likewise written by Palle Gravesen, following principles laid down jointly by the Ministry of Environment, National Agency for the Protection of Nature, Monuments, and Sites, and Dansk Botanisk Forening (Botanical Society of Denmark). The book contains a provisional compilation of information concerning the botanical localities of Sønderjyllands amt in Southern Jutland. Whereas the preceding books described the Danish Isles, this is the first book to describe part of Jutland.

The basic source material is compiled from many sources (literature, unpublished archive material and personal contacts), and therefore the locality descriptions often present information not otherwise available. In presenting this material the book serves two purposes. First it gives direct information about individual localities and so contributes to an assessment of their conservational value. Secondly, the collecting of seemingly trivial data over long periods of time functions as an instrument in biological monitoring.

Not only the major localities, but also a large number of less important localities are included, among these many areas about which our knowledge is either scant or totally absent. Many areas of this type may actually prove to be valuable if only properly investigated.

It is hoped that persons with special knowledge of such areas will help fill in gaps so that a more comprehensive edition may be published in the future.

Where the source material is adequate, each locality is briefly described, and as part of the description a short list of the plant species present is given. Bryophytes, fungi, lichens, and algae are mentioned whenever it is found reasonable to do so. The species cited are such species as are either indicative of certain plant communities or somehow forming major elements of the vegetation. Besides, a number of rare or otherwise interesting species are also mentioned. In publishing a book like this, one may run the risk of its being used as a plant hunter's catalogue. To use the book as such would be unethical and in complete contrast to the very purpose of its publication. To help avoid abuse, the exact localities of some rare species are indicated rather vaguely (and in some cases totally omitted). Furthermore, a symbol is used in the text (× after a species name) to indicate to the reader that the plant in question is rare, threatened, or vulnerable and therefore should not be dug out, picked, or otherwise harmed.

Of special concern is the conservation of the species cited in Tables 1 and 2 (pp. 14-15). Table 1 (from Løjtnant 1980) is a list of endangered and vulnerable (including extinct or probably extinct) Danish plants, the localities of which one should make a special effort to preserve. Table 2 contains a collection of species which are especially vulnerable to being collected. It is extremely important to stress, however, that vulnerability of this kind is in no way restricted to the species mentioned in Table 2; it also applies to a large part of the species in Table 1 and – to be true – to a large number of Danish plant species neither mentioned in Tables 1 and 2 (e.g. *Gentiana pneumonanthe* or *Botrychium lunaria*). Vulnerability to trampling is treated in Table 3 (p. 16).

As a rule Danish plant names are cited in accordance with: E. Rostrup/Jørgensen: Den danske Flora., 20. rev. ed. by Alfred Hansen, Copenhagen 1973. Some citations refer to Kjeld Hansen et al.: Dansk Feltflora, 1981.

Under the paragraph »Bevaring« one finds remarks or recommendations concerning various aspects of conservation.

To facilitate the practical use of the information contained, there is included a so-called *botanical locality code* (»Lokalitetskode«) in which symbols are used to indicate

1. the reliability or degree of completeness of the basic documentary material
2. the main plant communities present
3. an evaluation of the area (i.e. its botanical value)
4. the degree of vulnerability

The details of the locality code remain to be tested by practical use, but it is hoped that this code will prove to be a useful tool in conservational planning and in nature conservation work in general.

INDLEDNING

Bogens opbygning

De i bogen beskrevne lokaliteter er ordnede på følgende måde:

Som led i den Topografisk-Botaniske Undersøgelse af Danmark (TBU) er Sønderjylland omfattet af de 7 TBU-distrikter 25, 48, 49, 50, 51, 52 og 53, således som det er vist på oversigtskortet side 19.

Af distrikt 25 er det kun en ubetydelig del, som tilhører Sønderjyllands amt, idet distriktet ellers hovedsagelig ligger i Vejle amt.

TBU distrikt 49 tilhører langt overvejende Sønderjyllands amt. En mindre randbræmme i området omkring Hviding-Roager-Spandet falder dog i Ribe amt.

Inden for hvert af de ialt 7 TBU-distrikter er de enkelte lokaliteter nummereret fortløbende. Der er ikke noget bestemt system i den rækkefølge, hvori lokaliteterne er nummereret.

På lokalitetskortene side 23-53 er de enkelte lokaliteters beliggenhed og afgrænsning angivet, og ved hjælp dels af disse kort og dels af stednavneregistret side 150 kan man finde frem til lokaliteternes navne og numre.

Efter lokalitetsbeskrivelserne følger den botaniske lokalitetskode og en oversigt over de anvendte kilder i form af numre, der henviser til kildefortegnelsen side 136.

I lokalitetsbeskrivelserne er anvendt følgende symboler:

- foran et plantenavn eller andet angiver, at det anførte muligvis ikke længere har gyldighed. (Brugt foran et plantenavn betyder det således, at arten vides at have vokset på stedet, men muligvis er forsvundet).
- + foran et plantenavn angiver, at den pågældende art må antages at være forsvundet.
- * efter et plantenavn angiver, at planten ikke bør opgraves eller plukkes.

ANVENDTE PLANTENAVNE

Karsporeplanter og højere planter

er som regel anført med de danske navne i overensstemmelse med Rostrup-Jørgensen, 20. udgave ved Alfred Hansen, 1973.

Af afvigelser herfra kan bl.a. nævnes:

1. danske navne skrives med lille begyndelsesbogstav
2. rød-gran, hvid-gran og sitka-gran skrives med bindestreg i lighed med f.eks. stilk-eg, park-lind og strand-malurt og til forskel fra slægtsnavne som ædelgran og strandarve

3. »ælm« skrives »elm«
4. »alm. jordbær« benævnes »skov-jordbær«
5. »ru bittermælk« benævnes »bittermælk«
6. »krybende potentiel« benævnes med sit andet danske navn »femfingerurt«
7. »draphavre« benævnes »drap-havre« i lighed med »eng-havre«
8. løvefod-arterne benævnes med de danske navne, således som de anvendes af Anfred Pedersen 1965 (TBU nr. 32):

Alchemilla acutiloba OPIZ	= spidslappet løvefod
Alchemilla filicaulis BUSER	= trådstænglet løvefod
Alchemilla glabra NEYGENF.	= glat løvefod
Alchemilla glaucescens WALLR.	= lådden løvefod
Alchemilla gracilis OPIZ	= glansbladet løvefod
Alchemilla monticola OPIZ	= grå løvefod
Alchemilla subcrenata BUSER	= buttakket løvefod
Alchemilla vestita (BUSER) RAUNK.	= håret løvefod
Alchemilla xanthochlora ROTHM.	= gulgrøn løvefod

I en række tilfælde citeres plantens navne i overensstemmelse med Kjeld Hansen (ed.) et al.: Dansk Feltflora, 1981.

Mosser, svampe, laver (lichéner) og alger

som kun delvis har danske navne, benævnes med de latinske. Undertiden tilføjes et eventuelt eksisterende dansk navn, f.eks. »Polytrichum commune (mose-jomfruhår) ...« Mosser er i reglen citeret i overensstemmelse med A. G. Andersen et al.: Den danske mosflora. I. Bladmosser (Gyldendal, 1976). Svampe, laver og alger er ikke citeret i overensstemmelse med nogen bestemt navneliste eller noget bestemt floraværk for de latinske navnes vedkommende.

Danske navne på svampe følger i reglen Jakob E. & Morten Lange 1961 og for mossernes, lavernes og algernes vedkommende M. Skytte Christiansen 1978.

LOKALITETSBEKRIVELSERNE

Lokalitetsbeskrivelserne forsøger, hvor det er muligt, at give en almen beskrivelse af den enkelte lokalitet, dens historie (hvis dette er relevant) og ændringer i nyere tid.

Da kildematerialet stort set er udvalgt sådan, at det ikke rækker længere tilbage end til år 1900, skal oplysninger om lokaliteternes historie og vegetation før dette tidspunkt søges andetsteds (i ældre litteratur, arkivmateriale og gennem herbariebelæg).

I lokalitetsbeskrivelserne bringes kortere eller længere artslistor for at illustrere vegetationens sammensætning og variationen i plantesamfundene på stedet. Oversigter over danske plantesamfund og de typiske arter for de forskellige samfund findes f.eks. i Danmarks Natur, Politikens Forlag, og i indledningsafsnittet til Sjællandsbogen. Ved udvælgelsen af arterne i lokalitetsbeskrivelserne er der lagt vægt på at medtage netop sådanne arter, som er indikatorarter for forskellige plantesamfund.

En bøgeskovsliste, som f.eks. indeholder hulrodet lærkespore, fladkravet kodriver, tyndakset gøgeurt, majblomst, skovstjerne og alm. kohvede, viser i sig selv ud fra disse arter med forskellige krav til jordbundsforholdene, at der i den pågældende skov må indgå både muldbunds- og morbundssamfund.

For at blive udnyttet efter deres hensigt skal arts-listerne så at sige læses ud fra en økologisk synsvinkel, det vil sige ud fra et kendskab til de forskellige danske plantesamfund og de forhold, under hvilke de forskellige plantearter optræder i dem.

DEN BOTANISKE LOKALITETSKODE

I lokalitetsbeskrivelserne i denne og de 3 foregående bøger bringes et stort dokumentarisk materiale, som imidlertid er uensartet og som kan være vanskeligt tilgængeligt i bl.a. planlægningsammenhænge.

For at omsætte de botaniske oplysninger til en mere tilgængelig form er der derfor i samarbejde mellem Dansk Botanisk Forening, Hovedstadsrådet og fredningsstyrelsen udarbejdet en botanisk lokalitetskode (publiceret i URT 81-2, kildenummer 52).

Efter denne kode kan man med symboler angive følgende:

- hvor godt lokaliteten er undersøgt, dvs. en karakteristik af materialet i registret
- hvilke hovedgrupper af plantesamfund, der findes
- hvor værdifuld lokaliteten må skønnes at være
- hvor generelt sårbar lokaliteten er.

Som et femte punkt ville det være ønskeligt at kunne tilføje oplysninger om evt. akutte trusler – ligeledes i form af et symbol – men der er indtil nu ikke udarbejdet et sæt symboler, hvormed dette kan udtrykkes kort. Foreløbig bringes oplysninger om akutte trusler derfor enten direkte i teksten eller under afsnittet om »Bevaring«.

OPBYGNINGEN AF KODEN

1) Karakteristik af materialet

Oplysninger om, hvor godt eller dårligt området er undersøgt, udtrykkes ved følgende 4 symboler:

- +++ Særdeles velundersøgt (f.eks. Møns Klint og Jægersborg Dyrehave)
- ++ Velundersøgt
- + Dårligt undersøgt (eller: gode, men nu forældede oplysninger)
- o Botaniske oplysninger foreligger ikke.

2) Biotopkode

Hovedgrupperne af de forekommende plantesamfund eller vegetationstyper (dvs. de tilstedeværende biotoper) angives ved en række store bogstaver. Elementerne i denne del af koden, som benævnes biotopkoden, er følgende:

- S *Skove, krat og levende hegn* (incl. alléer)
- H *Heder og klitter* (incl. strandoverdrev og sandmarker ved kysten og de bornholmske klippeheder)
- E *Engsamfund på lysåben, tør bund* (incl. overdrevssamfund, samfund på lysåbne skrænter og gravhøje foruden åbenbundsvegetation i grusgrave, men excl. enge på våd bund, der regnes til kær-serien, se V. – Til E hører også de bornholmske klippelækker og eksponerede klipper etc.)
- V *Ferske vådområder* (vandløb, søer, moser (incl. højmoser og hele kær-serien, væld, kilder, gadekær m.v.)

K *Kyster og alle marint prægede områder* (incl. strandenge (dvs. op til vinterhøjvandslinien), strandrørsumpe, sand- og stenstrand, vader, rev og selve havet)

B *Bygningsværker og helkultur* (eksempelvis landsbyer, dyrkede marker, ruiner, stendiger, ruderater og jernbaner)

Denne biotopsinddeling bygger for en stor del på det arbejde, der indgår i »Danske naturtyper, decimalnøgle« udarbejdet af Bio-datagruppen ved Naturfredningsrådet.

Når man skal inddele noget så sammenhængende som den danske natur i et stift system, er det klart, at der kan opstå mange praktiske problemer. For eksempel kan det tit være vanskeligt at trække grænsen mellem kategorierne E og H, men her må man i tvivlstilfælde anvende kombinationen E/H. Tilsvarende må man gøre i andre tilfælde. F.eks. hører vejkanter eller vejskrænter med eng- eller overdrevslignende vegetation med til E, mens vejkanter i landsbyer ofte mere naturligt hører til B. Tvivls- eller overgangstilfælde bør angives som E/B.

I praksis har det vist sig, at visse biotoper helt klart indtager en mellemstilling mellem to biotopstyper og at de netop bør angives som intermediære. Som eksempler kan nævnes sumpskove, »kulturskove« og rigkærs-/strandengs-mosaik-samfund. Sidstnævnte danner i naturen overgange mellem eller mosaikker af rigkærs- og strandengssamfund og falder altså botanisk i to kategorier. Administrativt falder de også i to kategorier, da de dels hører under de ferske vådområder (og dermed til de områder, som omfattes af naturfredningslovens § 43) og dels til kystområderne (hvor der gælder andre lovbestemmelser). Sådanne områder benævnes efter biotopkoden K^v.

Ved begrebet sumpskove forstås skove eller krat på våd bund (visse typer af askeskove, elleskove, pilekrat og birkeskove), der både kan anses for skov- og for vådbundssamfund. Således står de i lavninger i terrænet, hvor der finder tørvedannelse sted netop, fordi der er tale om våde områder, og deres bundflora er stærkt præget af vådbundsarter. På topografiske kort afbildes de dels med skovsignatur og dels med signatur for mose. Administrativt kan det være vanskeligt at trække en grænse mellem det, som egentlig er skov, og det, der efter naturfredningslovens § 43 må anses for vådområder. Disse sumpskove betegnes efter koden S^v.

»Kulturskove« er eksemplvis de delvis parkprægede overgangstyper mellem herregårdsparker og egentlig skov. De angives som S^k.

I forbindelse med herregårdsparker, hvor der er overgang fra (1) egentlig have over (2) »kulturskov« til (3) egentlig skov, vil det være rigtigst at angive biotopen som B-S^k-S.

3) Botanisk evaluering

Evalueringen af lokaliteterne (dvs. angivelsen af deres værdi) bygger *primært* på et sæt *kvantitative* kriterier, nemlig en optælling af antallet af *sjældne*, *halvsjældne* eller såkaldt *biotopstypiske* arter. Dette sker som følger:

- I Lokaliteter af største betydning
(med 20 eller over 20 arter, der kan henføres til én af ovenstående tre kategorier)
- II Lokaliteter af meget stor betydning
(med fra 5 til 19 af disse)
- III Lokaliteter af stor betydning
(med fra 1 til 4 af disse)
- IV Potentielle lokaliteter
(Uden nogen af disse arter)

Denne evalueringskode er til dels eksakt, men der indgår et betydeligt subjektivt element, fordi det på *landsbasis* er vanskeligt at give en definition af, hvad man skal forstå ved sjældne, halvsjældne og biotopstypiske arter. Mange arter opfattes nemlig forskelligt alt efter, hvilken del af landet man opererer i. Hvor udpegningen af de sjældne arter som regel ikke giver grundlag for større diskussioner, kan udpegningen af de halvsjældne og biotopstypiske til gengæld være problematisk. I praksis kan problemet løses ved at lade én og samme person skønne evalueringskaraktererne for samtlige lokaliteter i større dele af landet på én gang.

I mange tilfælde er der dog ikke grund til den store tvivl, når man skal afgøre disse ting. På en lysåben gravhøj eller skrænt vil det f.eks. være rimeligt at medtage nikkende limurt, tjærenelike, bakke-svingel og dunet havre som biotopstypiske. Derimod bør arter som eng-rapgræs, ager-padderok og rød svingel udelades, fordi de er almindeligt udbredte arter (»ubiquister«).

Som det fremgår, er grundlaget for den botaniske evaluering altså kvantitativt, nemlig en optælling af de nævnte typer af arter. Som et supplement til den grundliggende, kvantitative måde at foretage evalueringen på anvendes desuden i visse tilfælde nogle helt andre, *kvalitative* kriterier, nemlig

1. biotops-kriterier
2. forekomsten af såkaldte »I-arter«.

ad 1.: Visse lokaliteter rummer biotoper, der er så typiske, veludviklede eller særprægede, at det på landsplan vil være et tab, hvis de forringes eller ødelægges. Sådanne biotoper eller plantesamfund betinger pr. definition områdets umiddelbare anbringelse i klasse I, dvs. som lokalitet af største betydning. Biotoper eller plantesamfund af denne type er f.eks. velbevarede Paludella-væld, veludviklede ekstremrigkær (kalkkær), højmoser og alléer med artsrig og velbevaret epifytflora. Denne type biotoper eller plantesamfund benævnes kort »I-biotoper«.

ad 2.: En lokalitet kan også automatisk komme i klasse I, hvis der på stedet forekommer blot én af de mest truede eller sårbare danske plantearter. Udgangspunktet for, hvilke arter der er mest truede eller sårbare, er Tabel 2 hos Løjtnant 1980 (Status over den danske plante- og dyreverden), som her er gengivet som Tabel 1 side 14. Da arterne i denne

tabel automatisk betinger anbringelse i klasse I af de lokaliteter, hvor de vokser, benævnes de i bogens tekst for nemheds skyld »I-arter«.

Som man ser, kan en lokalitet komme i klasse I af flere grunde på én gang. Således er Krogenlund Mose i Nordsjælland en I-lokalitet af samtlige 3 mulige grunde: 1) fordi mosen rummer mere end 20 sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter, 2) fordi mosen er voksested for I-arter (rust-skæne, melet kodriver m.m.), 3) fordi mosen rummer ikke blot én, men to I-biotoper (ekstremrigkær og Paludella-væld).

Da der kan være hele 3 adskilte begrundelser for at udvælge en lokalitet som I, kan det være praktisk for læseren at vide nøjagtigt, hvorfor evalueringskarakteren er sat til I. Begrundelsen gives derfor i kortfattet form i forbindelse med lokalitetskoden, idet symbolet »→ 20 arter« bruges til at angive forekomsten af 20 (eller over 20) sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter.

For lokaliteter, der evalueres som II, III eller IV, er det ikke nødvendigt med en nærmere begrundelse, da disse karakterer jo udelukkende fastlægges ud fra de ovenfor beskrevne kvantitative kriterier, nemlig opregningen af antallet af sjældne, halvsjældne etc. arter.

4) Sårbarhed

Angivelsen af lokaliteternes sårbarhed sker ved følgende symboler:

- ▼ Meget sårbare lokaliteter
- ▽ Sårbare lokaliteter
- ▲ Robuste lokaliteter
- De foreliggende oplysninger er for utilstrækkelige til, at man kan udtale sig om lokalitetens sårbarhedsforhold

Begrebet sårbarhed bruges til at beskrive graden af naturtypernes reaktion på forskellige påvirkninger. Det modsvarer det internationalt brugte begreb vulnerability.

Der er en hel række aktiviteter, som kan påvirke en naturtype så meget, at den ændrer sig varigt. De spænder fra bebyggelse, anlæg, bortgravning og dræning over gødskning og forurening til færdsel, tilgroning, tilplantning og plukning af planter.

Det er klart, at intet naturområdes vegetation tåler f.eks. bebyggelse, anlæg, bortgravning eller sprøjtning med herbicider uden at blive ændret eller helt at blive ødelagt. Det er ligeledes klart, at et vådområde ikke tåler dræning. Disse påvirkninger er så udbredte og almene, at det turde være helt indlysende, hvad de fører med sig. Derfor er der her i bogen ikke nævnt noget om sårbarhed over for disse forhold som ellers skulle have været nævnt under praktisk taget hver enkelt lokalitet.

Sårbarhedsbegrebet er i stedet indskrænket til her at omfatte påvirkninger, som er mindre indlysende. De kan stamme fra forurening, tilgroning, tilplantning, gødskning og publikums slid eller plukning af planter.

I hver lokalitetskode er brugt et symbol til en samlet angivelse af, hvor sårbar netop den bestemte lokalitet er over for disse seks forhold. Angivelsen kan være sammensat af en viden om, at det drejer sig om et artsrigt strandoverdrev, der i sig selv kan tåle temmelig meget slid, som samtidig har små, men iøjnefaldende bestande af orkideer, der ikke tåler plukning og som selv efter en ringe gødskningsindsats vil tage markant skade eller helt forsvinde. I et sådant tilfælde kan sårbarheden sættes højt, selv om stabiliteten med den eksisterende driftsform er stor og overdrevet som helhed tåler ret meget slid. Visse typer af sårbarhed er måske ikke altid umiddelbart indlysende. Når bestemte alléer eller kirkegårdsdiger angives som sårbare, beror det på, at disse alléers epifytflora hhv. kirkegårdsdigeres flora af forvildede arter, bregner o.a. let tager skade af f.eks. kraftig gødningstilførsel eller herbicidsprøjtning.

Af teksten til de enkelte lokaliteter fremgår det i øvrigt, om der er særlige sårbarhedsforhold. Det sker på forskellig måde:

- i selve teksten til lokalitetsbeskrivelsen
- i nogle tilfælde i det separate afsnit om »Bevaring«. (Her kan der foruden oplysninger om sårbarhedsforhold også gøres opmærksom på eventuelle trusler imod området eller f.eks. specielle naturplejensker).
- ved symbolet x sat efter et plantenavn for at angive, at den pågældende art er sårbar over for opgravning og plukning på den beskrevne lokalitet.

Sårbarhed over for opgravning og plukning er et meget varierende begreb, som ikke blot veksler fra den ene plantegruppe eller planteart til den anden, men som kan være forskellig fra lokalitet til lokalitet og fra egn til egn.

Mange af de såkaldte »I-arter« omtalt ovenfor og samlet i Tabel 1 (side 14) er opgravnings- og pluknings-sårbare på mange af deres voksesteder, men ikke nødvendigvis på alle. Nogle arter tåler altså en vis opgravning eller plukning på nogle lokaliteter, mens det samme indsamlingstryk andetsteds kan få alvorlige virkninger på bestanden.

Mens der generelt kan være store variationer i I-arternes sårbarhed, er nogle arter så følsomme, at de på samtlige voksesteder i landet må beskrives som udpræget sårbare over for plukning eller opgravning. Et udvalg af denne type arter er vist i Tabel 2 (side 15).

Opgravnings- og pluknings-sårbarhed kan være aktuel for mange andre arters vedkommende end dem, der er nævnt i Tabel 1 og 2. Visse arter er således generelt sårbare overalt, hvor de forekommer (f.eks. alm. månerude og klokke-ensian). Andre kan være sårbare eller meget sårbare på bestemte voksesteder (f.eks. klæbrig limurt, hjorterod og hede-melbærris), men have en ret lille eller ringe sårbarhed andetsteds.

Disse aspekter af planternes sårbarhedsforhold kan være temmelig komplicerede at holde rede i, da der foruden en generel viden også indgår en vurdering af de helt lokale forhold. Anvendelsen af symbolet x i forbindelse med plantenavne tjener derfor det bestemte formål at gøre bogens informationer om

planternes lokale sårbarhedsforhold så let tilgængelige for læseren som muligt.

Sammen med de andre former for sårbarhed overvejes også sårbarheden over for publikums slid på vegetationen, som indgår som et vigtigt led i lokalitetskodernes information om den samlede sårbarhed. Publikums slid kan medføre søndertrampning eller afbrækning af overjordiske plantedele og sammentrykning eller oprodning af jord og de øverste plantedele i jorden. Hvor meget lokaliteten skades, afhænger af vegetationens opbygning, af årstiden, vandindholdet og af jordbundens opbygning og næringsindhold.

Af Tabel 3 fremgår de enkelte naturtypers særlige sårbarhed over for netop publikums slid. I tabellen er sårbarheden vist i kolonne a med de tre kategorier, der svarer til de i denne bog benyttede angivelser af sårbarhed. Til sammenligning er vist de fire kategorier, der benyttes i den første danske monografi over naturområdets reaktion over for rekreativ brug: B. Løjtnant (red.), 1983: »Rapport om naturområdernes sårbarhed. Bæreevne og følsomhed overfor rekreativ brug« (Sønderjyllands amts fredningskontor, Åbenrå). – At der deri bruges fire kategorier skyldes, at en meget lille gruppe naturtyper er fremhævet som særdeles let påvirkelige, f.eks. rensdyrlav-heder og næringsfattige, klarvandede søer. I øvrigt er de to systemer afstemt efter hinanden.

P. Gravesen (i denne bog)	B. Løjtnant, 1983
▼ meget sårbar lokalitet	{ ++++ særdeles lille bæreevne +++ meget lille bæreevne
▽ sårbar lokalitet	++ lille bæreevne
▲ robust lokalitet	+ relativt stor bæreevne

Når der benyttes udtrykket »sårbarhed« i denne oversigt og »bæreevne« hos B. Løjtnant, skyldes det, at sårbarhed her som nævnt kan omfatte flere ting, svarende til anvendelsen af begrebet i Fredningsstyrelsens »Vejledning i fredningsplanlægning nr. 2« (1982).

I B. Løjtnant (1983) ses derimod alene på, hvad en bestemt naturtype kan bære af en bestemt påvirkning, nemlig publikums mekaniske slid. I monografien bringes en gennemgang af de forskellige mekanismer, der afgør, om en naturtype skades så meget eller regenererer så langsomt, at den ændrer sammensætning og dermed efterhånden overgår i en anden naturtype. Der indgår også et afsnit, der behandler de mange begreber omkring naturtypernes sårbarhed og bæreevne, idet der er en uklarhed i brugen af begreberne, fordi der er tale om et helt nyt botanisk arbejdsfelt.

Tabel 1. Liste over truede og sårbare, naturligt forekommende karplanter i Danmark (incl. forsvundne og sandsynligvis forsvundne arter).

Efter Løjtnant 1980 tabel 2, pp. 337-38. Danske navne efter Rostrup-Jørgensen/Hansen 1973, enkelte efter Løjtnant & Worsøe 1977 og Kjeld Hansen et al. 1981.

Arter omfattede af lokalfredninger er markeret med »§« (efter Rostrup-Jørgensen/Hansen 1973 og Kjeld Hansen et al. 1981).

Symbolet »§ DK« symboliserer totalfredning i Danmark.

Arterne i denne tabel betegnes i lokalitetskoderne som »I-arter«.

For samtlige disse arter gælder det, at de primært har brug for en effektiv beskyttelse af deres voksesteder. En stor del af arterne er desuden mere eller mindre sårbare over for opgravning og plukning. Smlgn. i øvrigt teksten.

	<i>Alisma gramineum</i>	kortskaftet skeblad		<i>Genista germanica</i>	tyisk visse
	<i>Allium carinatum</i>	kølet løg	§	<i>Glaucium flavum</i>	strand-hornskulpe
	<i>Allium senescens</i>	kantet løg		<i>Gymnadenia albida</i>	sækspore
	<i>Althaea officinalis</i>	læge-stokrose		<i>Gymnadenia conopsea</i>	langaksæt trådspore
§	<i>Anacamptis pyramidalis</i>	horndrager		<i>Hammarbya paludosa</i>	hjerotelæbe
	<i>Anemone apennina</i> var. <i>pallida</i>	bløgbå anemone (den bornholmske form)		<i>Helosciadium repens</i>	krybende sumpskærm
§	<i>Anthericum liliago</i>	ugrenet edderkopurt		<i>Herminium monorchis</i>	pukkellæbe
	<i>Anthericum ramosum</i>	grenet edderkopurt		<i>Hordeum marinum</i>	strand-byg
§	<i>Arctostaphylos alpina</i>	bjerg-melbærris		<i>Illecebrum verticillatum</i>	bruskbæger
	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>	sort radelev		<i>Inula conyza</i>	trækloft-alant
§ DK	<i>Asplenium ruta-muraria</i>	murrude		<i>Iris spuria</i>	blå iris
	<i>Asplenium scolopendrium</i>	hjørtetunge		<i>Isoetes setacea</i>	gulgrøn brasenføde
	<i>Asplenium septentrionale</i>	nordisk radelev		<i>Juncus alpinus</i> ssp. <i>alpinus</i>	sod-siv
	<i>Bassia hirsuta</i>	tangurt		<i>Juncus alpinus</i> ssp. <i>nodulosus</i>	stilk-siv
	<i>Betonica officinalis</i>	betonie		<i>Laserpitium latifolium</i>	foldfrø
	<i>Bidens radiata</i>	fladhoved-brændset		<i>Lathyrus sphaericus</i>	enblomstret fladbælg
	<i>Botrychium matricariifolium</i>	kamillebladet månerude		<i>Leersia oryzoides</i>	risgræs
	<i>Botrychium multifidum</i>	stilk-månerude		<i>Limosella aquatica</i>	dyndurt
	<i>Botrychium simplex</i>	enkelt månerude		<i>Liparis loeselii</i>	mygblomst
	<i>Callitriche hermaphroditica</i>	høst-vandstjerne		<i>Luronium natans</i>	vandranke
	<i>Callitriche pedunculata</i>	stillet vandstjerne		<i>Lycopodium alpinum</i>	bjerg-ulvefod
	<i>Campanula cervicaria</i>	hvas klokke		<i>Lycopodium complanatum</i>	flad ulvefod
	<i>Carex brunnescens</i>	(endnu uden dansk navn)		<i>Lycopodium selago</i>	otteradet ulvefod
§	<i>Carex buxbaumii</i>	kølle-star		<i>Lycopodium tristachyum</i>	cypres-ulvefod
	<i>Carex chondorrhiza</i>	grenet star		<i>Matteuccia struthiopteris</i>	strudsvinge
	<i>Carex flava</i>	gul star		<i>Mertensia maritima</i>	hestetunge
	<i>Carex hartmani</i>	hartmans star		<i>Minuartia viscosa</i>	klæbrig norel
	<i>Carex maritima</i>	krum star		<i>Najas flexilis</i>	liden najade
	<i>Carex pauciflora</i>	fåblomstret star		<i>Najas marina</i>	stor najade
	<i>Carex pendula</i>	kæmpe-star	§	<i>Oenanthe fluviatilis</i>	flod-klaseskærm
§	<i>Cephalanthera damasonium</i>	hvidgul skovlilje		<i>Ophrys insectifera</i>	flueblomst
	<i>Cephalanthera longifolia</i>	sværd-skovlilje	§	<i>Orchis morio</i>	salp-gøgeurt
§	<i>Cephalanthera rubra</i>	rød skovlilje	§	<i>Orchis ustulata</i>	bakke-gøgeurt
	<i>Cerastium pumilum</i>	liden hønsetarm		<i>Orobancha major</i>	stor gyvelkvæler
	<i>Cerastium subtetrandum</i>	øresunds-hønsetarm		<i>Orobancha picridis</i>	bittermælk-gyvelkvæler
	<i>Cicendia filiformis</i>	bitterblad		<i>Orobancha reticulata</i> ssp. <i>pallidiflora</i>	tidselev-gyvelkvæler
	<i>Cnidium dubium</i>	brændeskærm		<i>Osmunda regalis</i>	kongebregne
§	<i>Coeloglossum viride</i>	poselæbe	§	<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i>	kongescepter
	<i>Corallorrhiza trifida</i>	koralrod		<i>Peucedanum oreoselinum</i>	bakke-svovlrod
	<i>Corrigiola litoralis</i>	skorø		<i>Poa remota</i>	kæmpe-rapgræs
	<i>Crassula aquatica</i>	korsarve		<i>Polemonium coeruleum</i>	jakobsstige
	<i>Crepis praemorsa</i>	albidd høgeskæg		<i>Polygonum oxyspermum</i>	strand-pileurt
	<i>Cyperus fuscus</i>	fladaks		<i>Polygonum viviparum</i>	topspirende pileurt
§	<i>Cypripedium calceolus</i>	fruesko		<i>Polystichum lobatum</i>	skjoldbregne
	<i>Dactylorhiza incarnata</i> ssp. <i>cruenta</i> (= <i>D. cruenta</i>)	blodpletet gøgeurt		<i>Potamogeton acutifolius</i>	spidsbladet vandaks
	<i>Dactylorhiza praetermissa</i>	priklæbet gøgeurt		<i>Potamogeton coloratus</i>	vejbred-vandaks
	<i>Dactylorhiza sambucina</i>	hylde-gøgeurt		<i>Potamogeton densus</i>	tæt vandaks
	<i>Draba muralis</i>	mur-gæsling(e)blomst = mur-draba		<i>Potamogeton rutilus</i>	rødlig vandaks
	<i>Dryopteris oreopteris</i>	bjerg-mangeløv		<i>Potamogeton trichoides</i>	hårfin vandaks
	<i>Elatine alsinastrum</i>	krans-bækarve		<i>Potentilla norvegica</i> ssp. <i>norvegica</i>	norsk potentil
	<i>Elatine hexandra</i>	sækshannet bækarve		<i>Primula farinosa</i>	melet kodriver
	<i>Elatine hydropiper</i>	vandpeber-bækarve		<i>Prunella grandiflora</i>	storblomstret brunelle
§	<i>Epipactis atrorubens</i>	rød hullæbe	§	<i>Pulmonaria angustifolia</i>	himmelblå lungært
§	<i>Epipogium aphyllum</i>	knælæbe		<i>Pulsatilla vernalis</i>	vår-kobjælde
	<i>Eriophorum alpinum</i>	liden kæruld		<i>Pyrola rotundifolia</i> ssp. <i>rotundifolia</i>	mose-vintergrøn
	<i>Eriophorum gracile</i>	fin kæruld		<i>Ranunculus nemorosus</i>	lund-ranunkel
§	<i>Erysimum hieracifolium</i>	rank hjørneklap		<i>Ranunculus polyanthemus</i>	mangeblomstret ranunkel
	<i>Equisetum scirpoides</i>	dværg-padderok		<i>Rosa agrestis</i>	hvid æble-rose
	<i>Gagea pratensis</i>	eng-guldstjerne		<i>Rosa tomentosa</i> ssp. <i>tomentosa</i>	filt-rose
	<i>Galium silvaticum</i>	skov-snerre		<i>Rubus chamaemorus</i>	muldebær
	<i>Galium triandrum</i> (= <i>Asperula tinctoria</i>)	farve-snerre = farve-mysike		<i>Salix myrsinifolia</i>	sort pil
				<i>Saxifraga hirculus</i>	gul stenbræk

Scabiosa canescens	velfugtende skabiose	Thesium ebracteatum	hørbladet nålebæger
Scheuchzeria palustris	blomstersiv	Trifolium alpestre	skov-kløver
Schoenus ferrugineus	rust-skæne	Trifolium montanum	bjerg-kløver
Schoenus nigricans	sort skæne	Utricularia ochroleuca	kortsporet blærerod
Scirpus fluitans	flydende kogleaks	Veronica præcox	tidlig ærenpris
Scirpus parvulus	lav kogleaks	Veronica verna	vår-ærenpris
Sedum sexangulare	seksradet stenurt	Vicia dumetorum	krat-vikke
Senecio erucifolius	smalfliget brandbæger	Vicia orobus	lyng-vikke
Senecio paludosus	kær-brandbæger	Viola epipsila	tørve-viol
Sorbus hybrida	finsk røn	Viola mirabilis	forskelligblomstret viol
Spergula morisonii	vår-spergel	Viola persicifolia	rank viol
Spiranthes spiralis	skrueaks	Viola uliginosa	sump-viol
Subularia aquatica	syblad	Viscum album	mistelten
Tetragonolobus maritimus	kantbæg		
Teucrium scordium	løgurt		
Thalictrum simplex	rank frøstjerne	§	
Thesium alpinum	alpe-nålebæger	Tilføjelse: Desuden er medregnet	
		Asplenium trichomanes	rundfinnet radeløv

Tabel 2. Eksempler på arter, som er udpræget sårbare over for planteindsamling og -plukning (smlgn. i øvrigt teksten).

Anemone apennina var. pallida	blegblå anemone (den bornholmske form)	Gymnadenia albida	sækspore
Anthericum liliago	ugrenet edderkopurt	Gymnadenia conopsea	langakset trådspore
Anthericum ramosum	grenet edderkopurt	Hammarbya paludosa	hjørtelæbe
Asplenium adiantum-nigrum	sort radeløv	Liparis loeselii	mygblomst
Asplenium scolopendrium	hjørtetunge	Orchis morio	salep-gøgeurt
Asplenium septentrionale	nordisk radeløv	Orchis purpurea	stor gøgeurt
Asplenium trichomanes	rundfinnet radeløv	Orcis ustulata	bakke-gøgeurt
Betonica officinalis	betonie	Orobanche major	stor gyvelkvæler
Cephalanthera damasonium	hvidgul skovlilje	Peucedanum oreoselinum	bakke-svovlrod
Cephalanthera longifolia	sværd-skovlilje	Polystichum lobatum	skjoldbrægne
Cephalanthera rubra	rød skovlilje	Prunella grandiflora	storblostmstret brunelle
Corallorrhiza trifida	korallrod	(og dennes hybrider med Prunella vulgaris, alm. brunelle)	
Cypripedium calceolus	fruesko	Pulmonaria angustifolia	himmeblå lungeurt
Dactylorhiza sambucina	hylde-gøgeurt	Pulsatilla vernalis	vår-kobjælde
Draba muralis	mur-gæsling(e)blomst,	Saxifraga hirculus	gul stenbræk
	mur-draba	Spiranthes spiralis	skrueaks
Glaucium flavum	strand-homskulpe	Viola uliginosa	sump-viol

Table 3. Oversigt over naturtypernes sårbarhed over for færdsel (mekanisk slid). Oversigten viser både de kategorier, der er brugt her i bogen og i B. Løjtnant (red.), 1983: »Rapport om naturområdernes sårbarhed«. – Nærmere forklaring i teksten.

Symbol i bogens tekst	NATURTYPE	a. efter P. Gravesen (sårbarhed)	b. efter B. Løjtnant (bæreevne)			
S	Skove, krat, hegn og alléer	Bøgeskov	robust-sårbar	relativt stor-lille		
		Egeskov	robust-sårbar	relativt stor-lille		
S-S'	Skove på fugtig bund	Egekrat	robust-sårbar	relativ stor-lille		
		Nåletræsplantage, i indlandet	robust (-sårbar)	relativ stor (-lille)		
		Klitplantage	sårbar	lille (-meget lille)		
		Askeskov	sårbar	lille-meget lille		
		Elleskov	sårbar	lille-meget lille		
		Birkeskov	robust-sårbar	relativ stor-lille		
		H	Heder og klitter	Hvid klit	sårbar	lille-meget lille
				Grønsværklit	robust-sårbar	relativt stor-lille
				Indlandsklit	sårbar	lille-meget lille
				Grå klit og klithede	robust-sårbar	relativt stor-lille
Strandoverdrev	sårbar			lille-meget lille		
Klippehede	robust			relativt stor		
Hedelyng-hede	sårbar			lille-meget lille		
Røvling-hede	sårbar			relativt stor-lille		
Sandskæg-hede	sårbar			meget lille		
Renslyrlavhede	meget sårbar			særdeles lille		
E	Enge på tør bund	Rullestenshede	robust-sårbar	relativt stor-lille		
		Græshede	robust	relativt stor		
		Klokkelyng-hede	sårbar	lille		
		Kystkliinter og -skrænter	robust-sårbar-meget sårbar	relativt lille-lille-meget lille		
		Flade overdrev	robust	relativt stor		
		V	Ferske vådområder	Højmoser	sårbar	lille-meget lille
				Hængesæk	sårbar	meget lille
				Næringsfattige kær	sårbar	lille
				(ikke væld-påvirkede)		
				Næringsrige kær	robust-sårbar	relativt stor-lille
(ikke væld-påvirkede)						
Næringsfattige kær	sårbar-meget sårbar			meget lille-særdeles lille		
(væld-påvirkede)						
Næringsrige kær	sårbar			meget lille		
(væld-påvirkede)						
		Våde enge, alment	robust	relativt stor		
		Næringsrige, naturligt	robust	relativt stor		
		klarvandede søer				
		Næringsrige, naturligt	robust	relativt stor		
		brunvandede søer				
		Næringsrige, forurenede søer	robust	relativt stor		
		Næringsfattige, klarvandede søer	meget sårbar	særdeles lille		
		Næringsfattige, brunvandede søer	sårbar	meget lille		
		Kildebække, uregulerede	sårbar	meget lille		
		Mindre åer, uregulerede	sårbar	lille		
		Større åer, uregulerede	robust	relativt stor		
		Regulerede åer	robust	relativt stor		

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2006

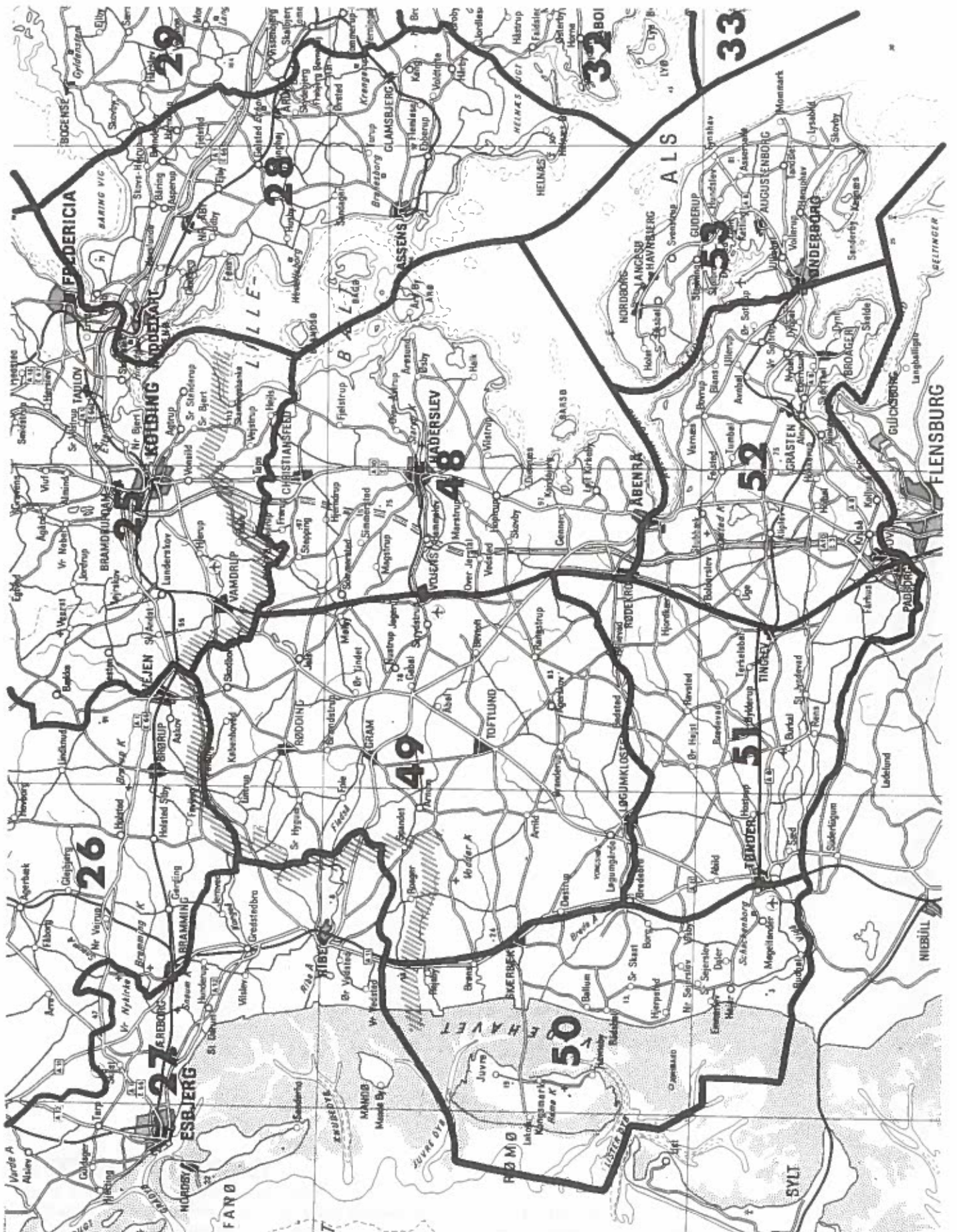
2007

2008

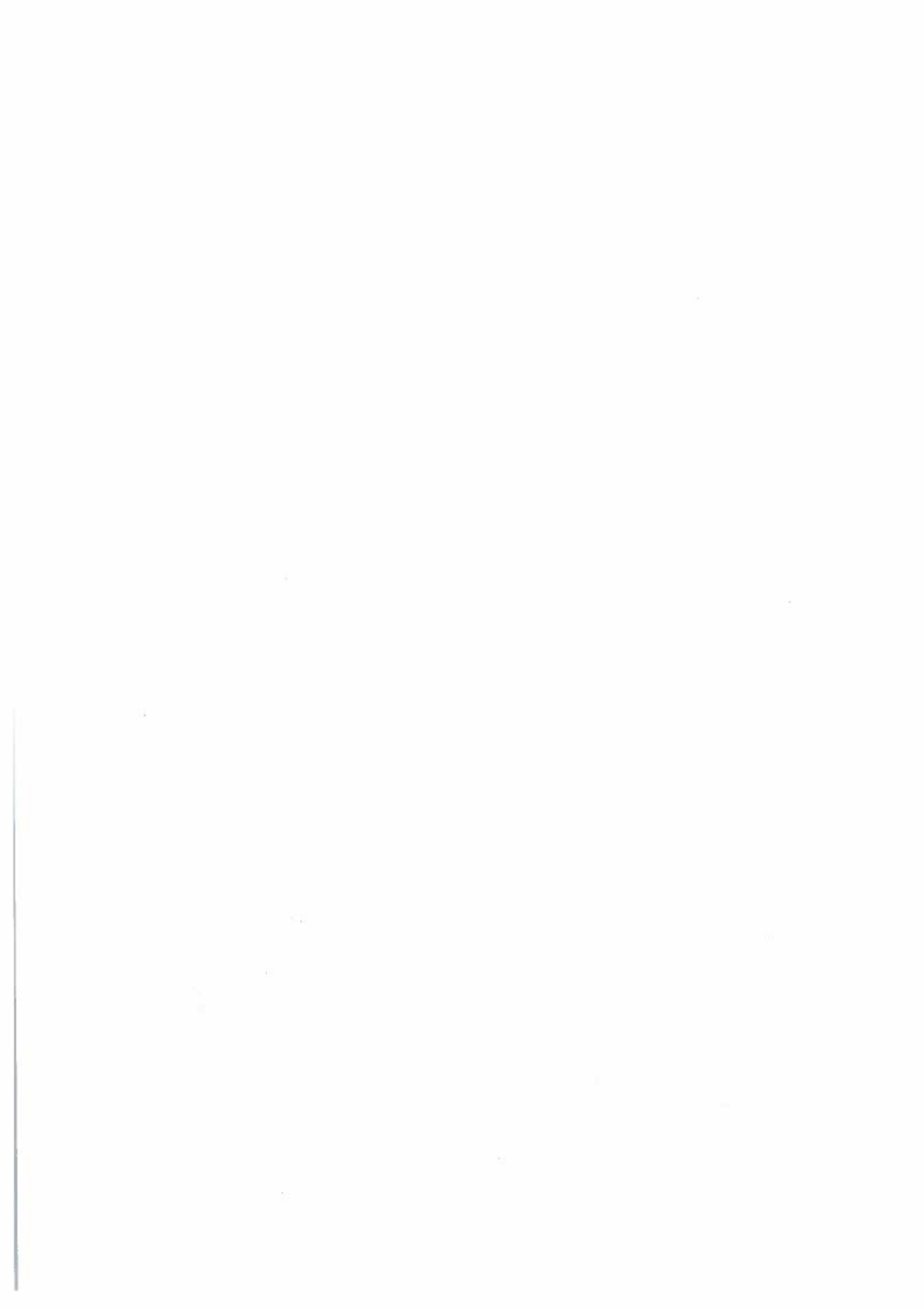
2009

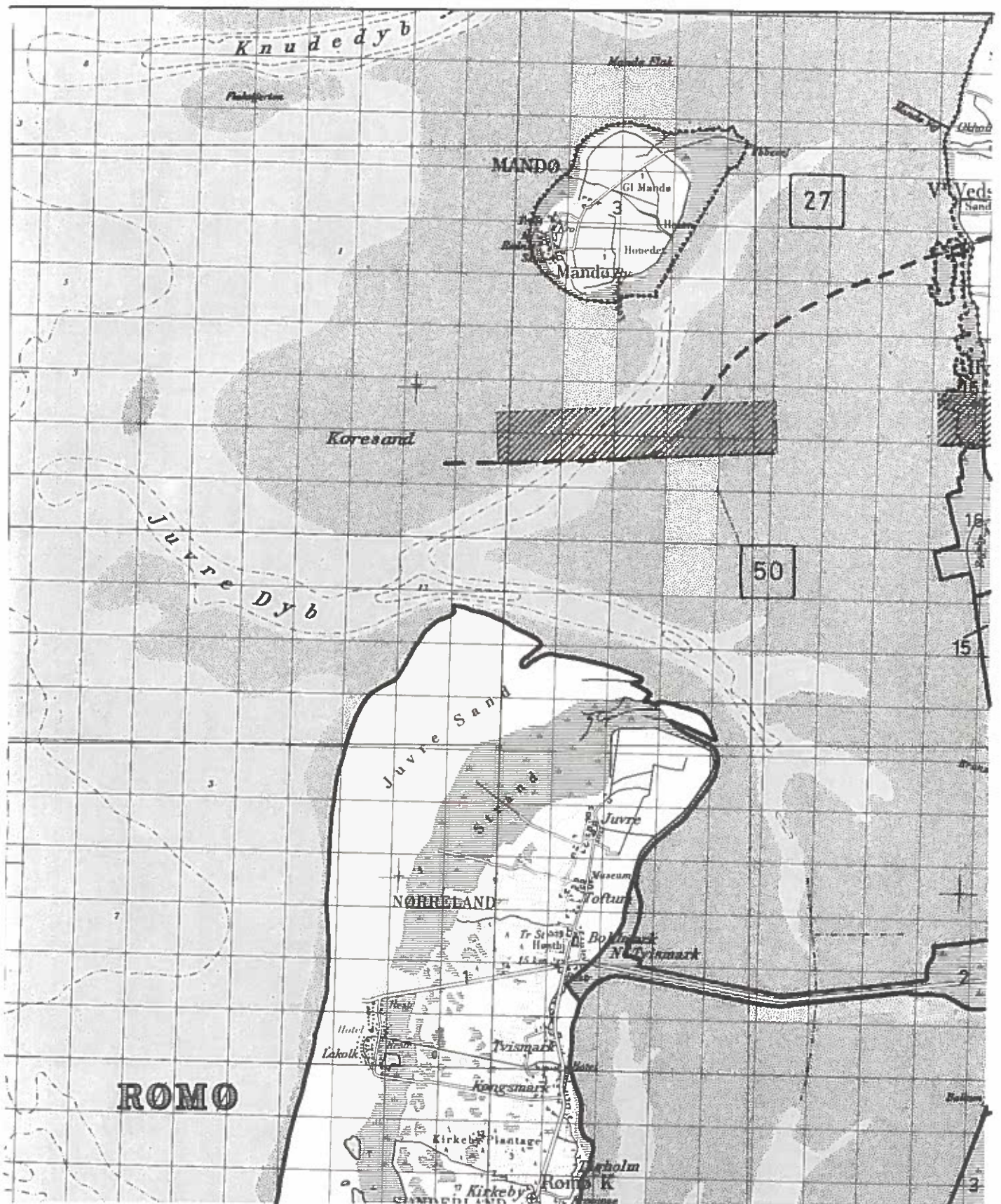
OVERSIGTSKORT 1

Inndelingen af Sønderjyllands Amt i topografisk-botaniske distrikter (TBU-distrikter).
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts Kort over Danmark i 1:500.000.
Topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

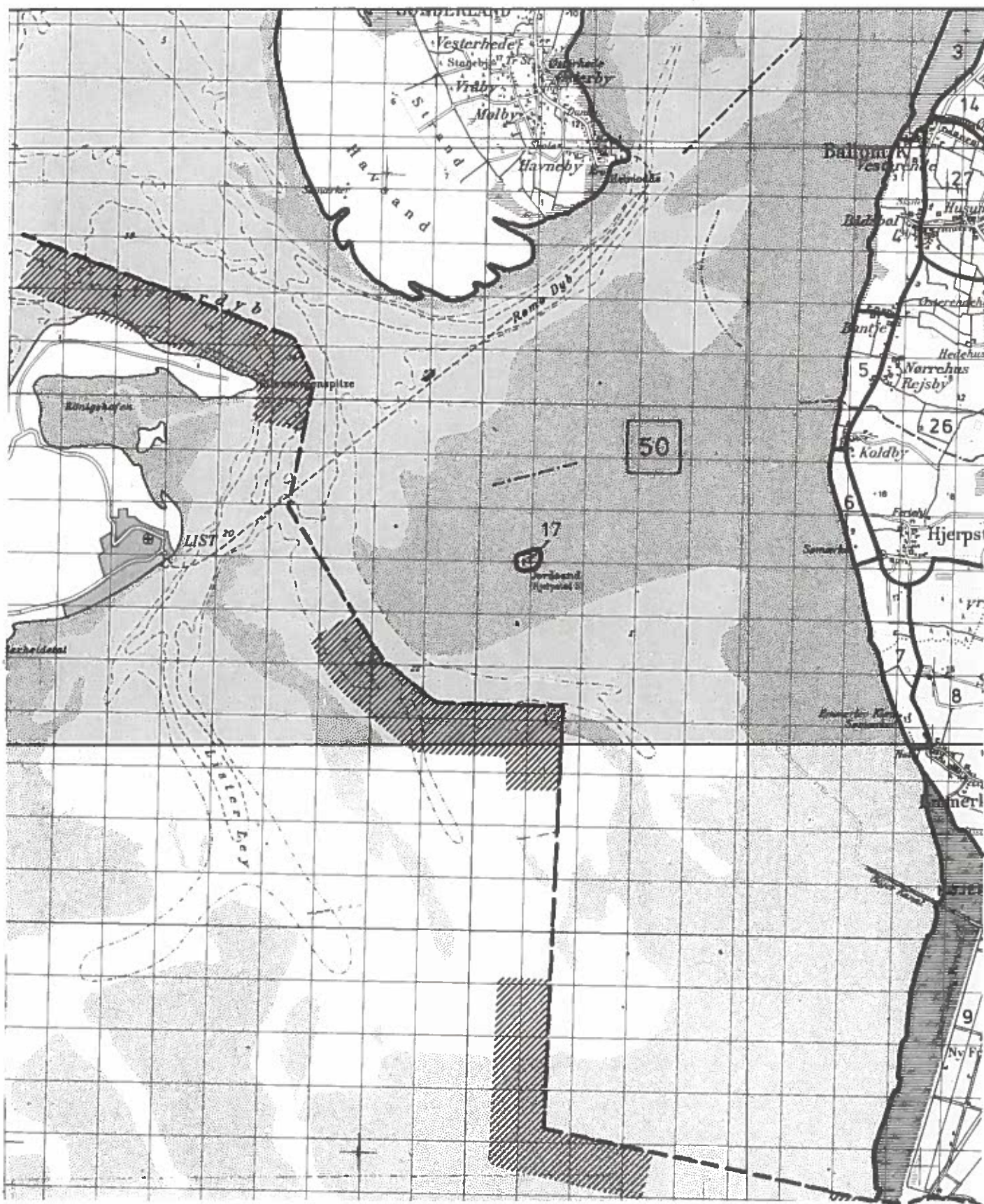
OVERSIGTSKORT 2
Placeringen af lokalitetskortene 1-16.
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts Kort over Danmark i 1:500.000.
Topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

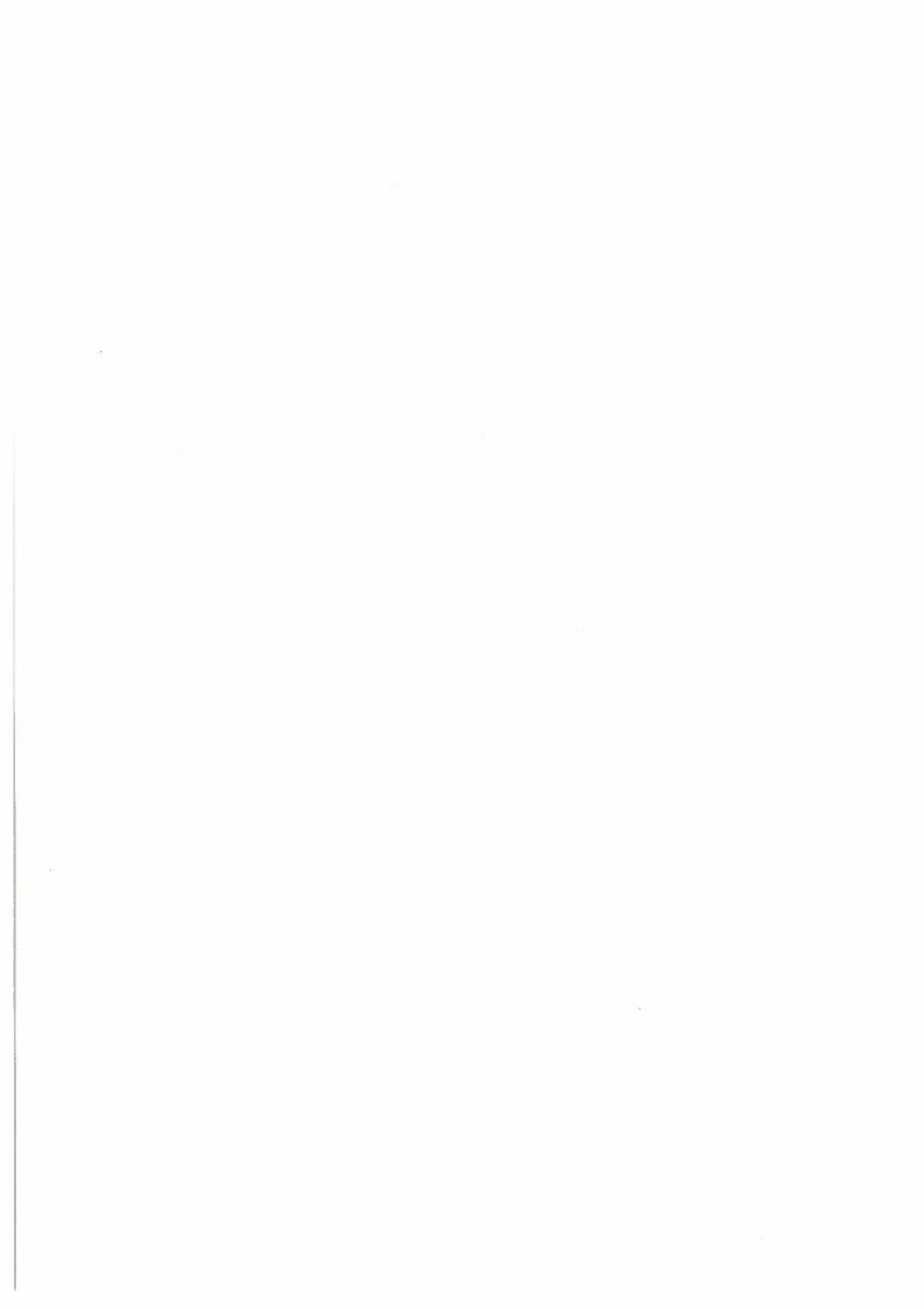
LOKALITETSKORT 1

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

LOKALITETSKORT 2

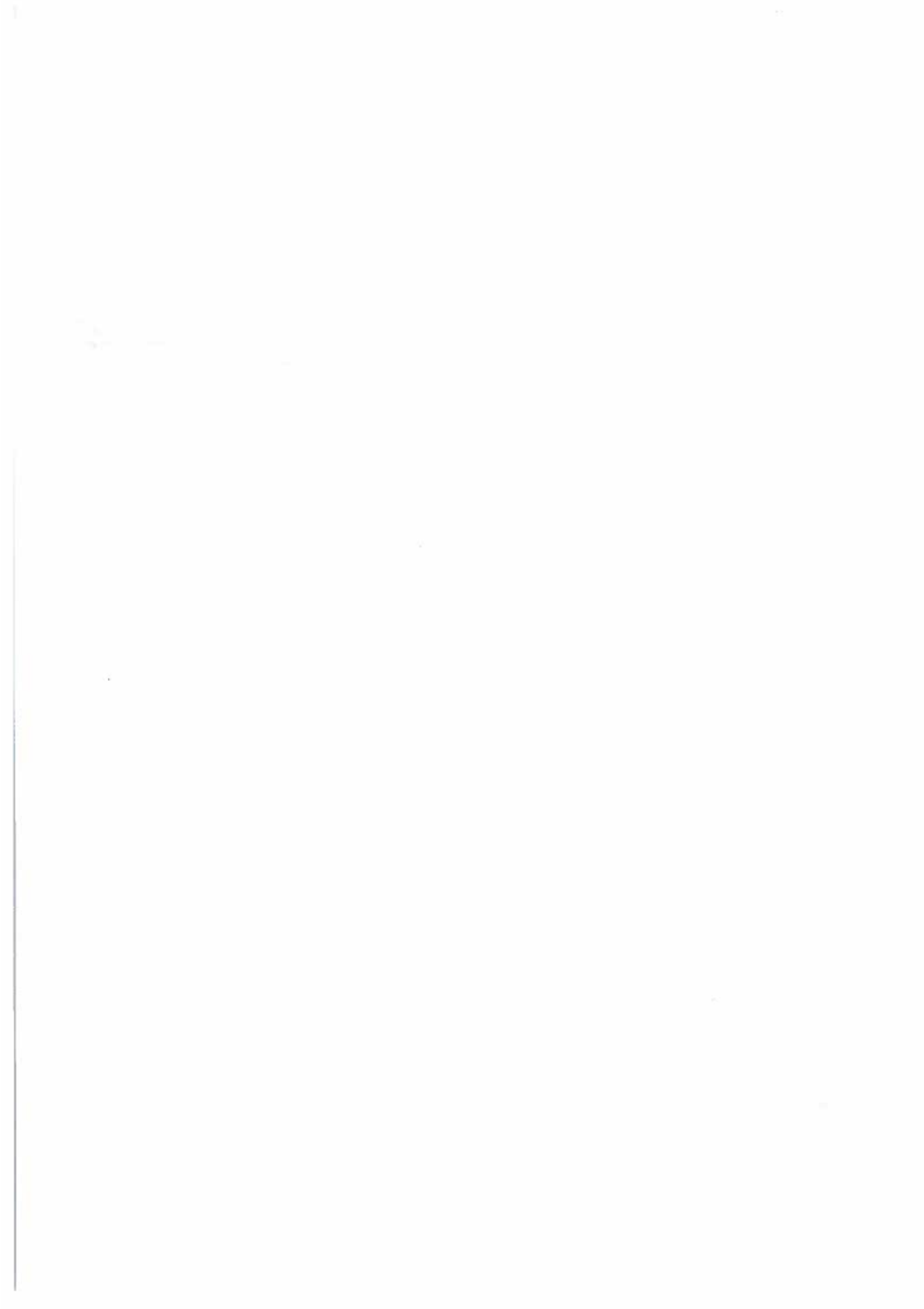
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

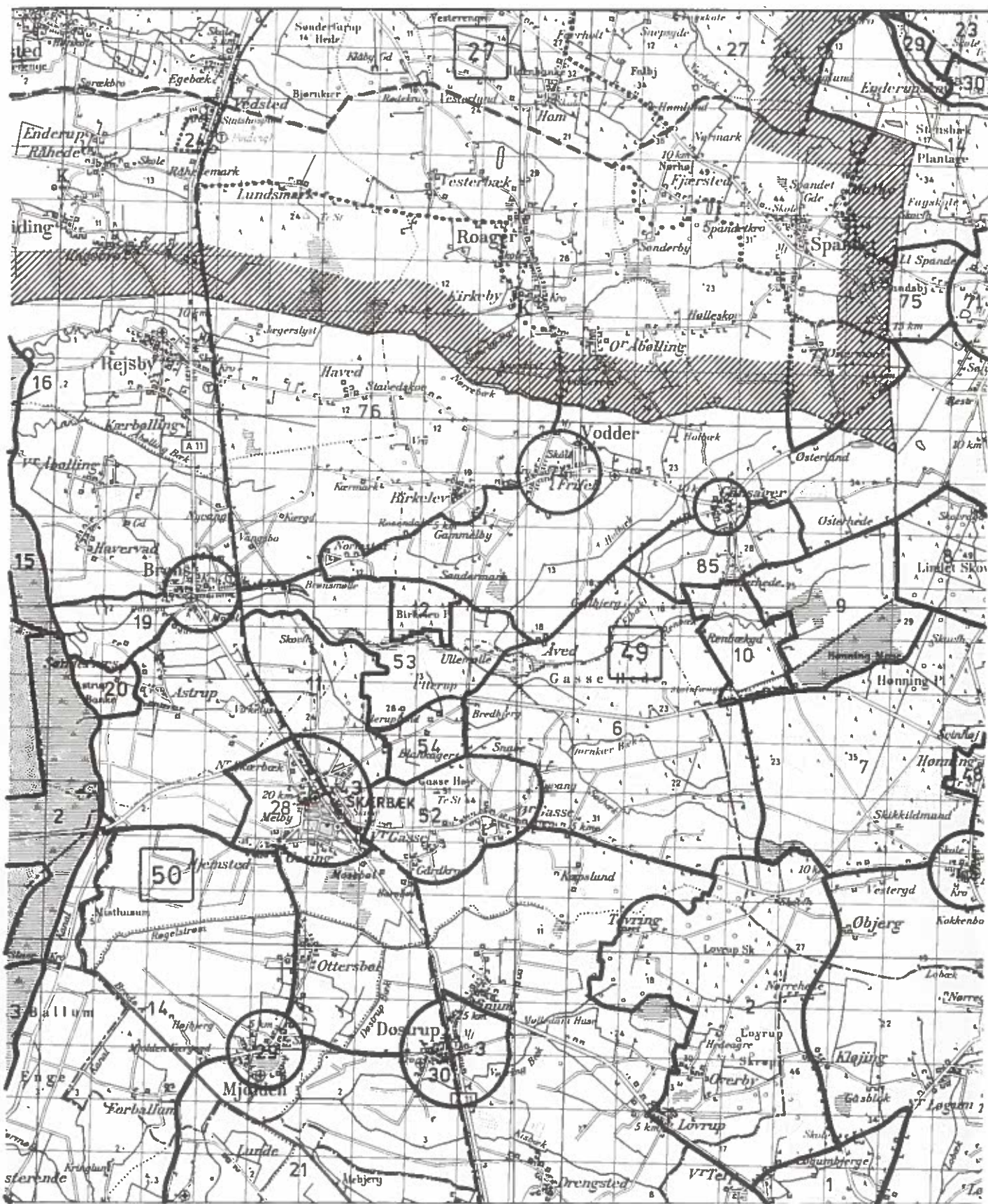

LOKALITETSKORT 3

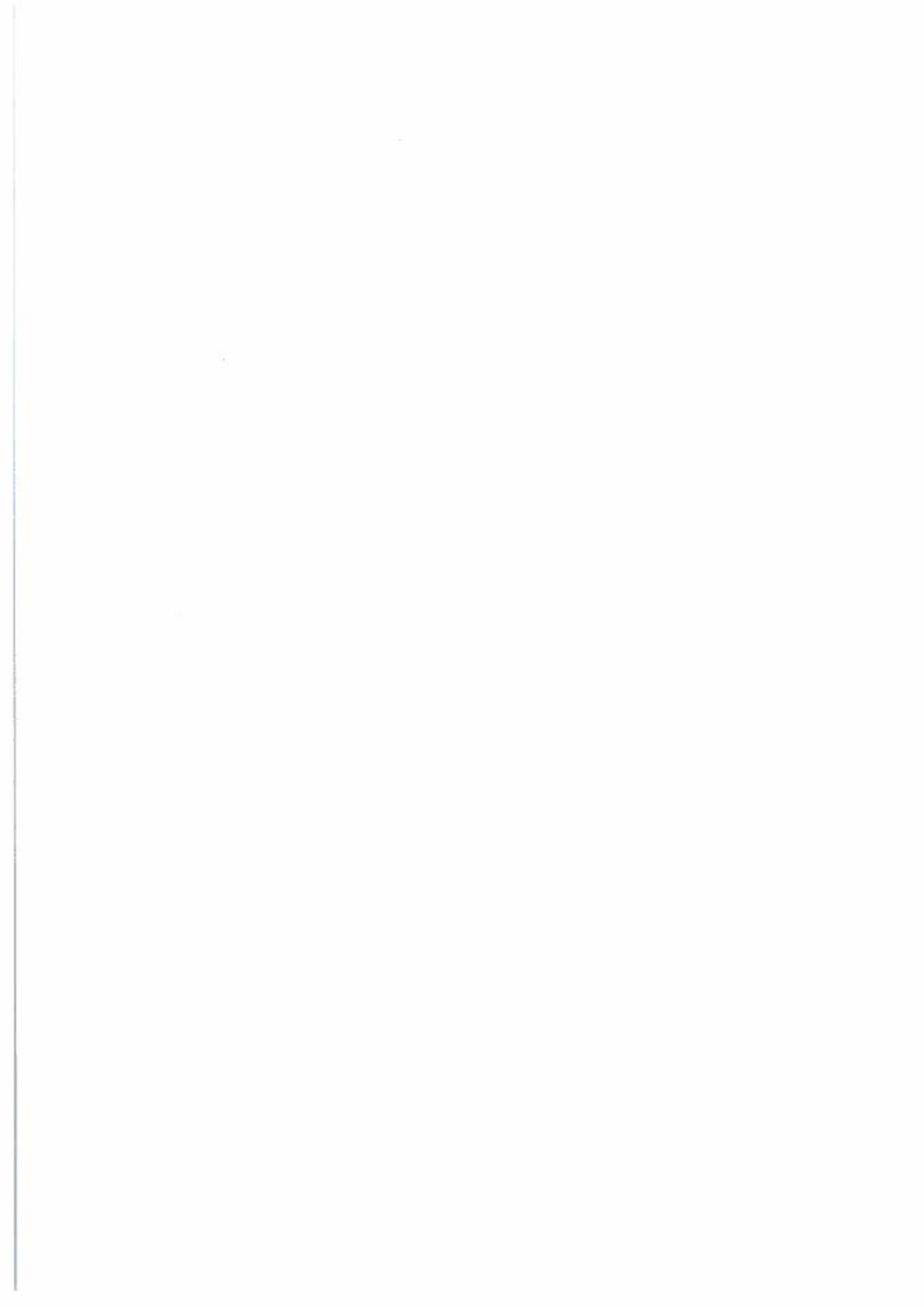
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

LOKALITETSKORT 4

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

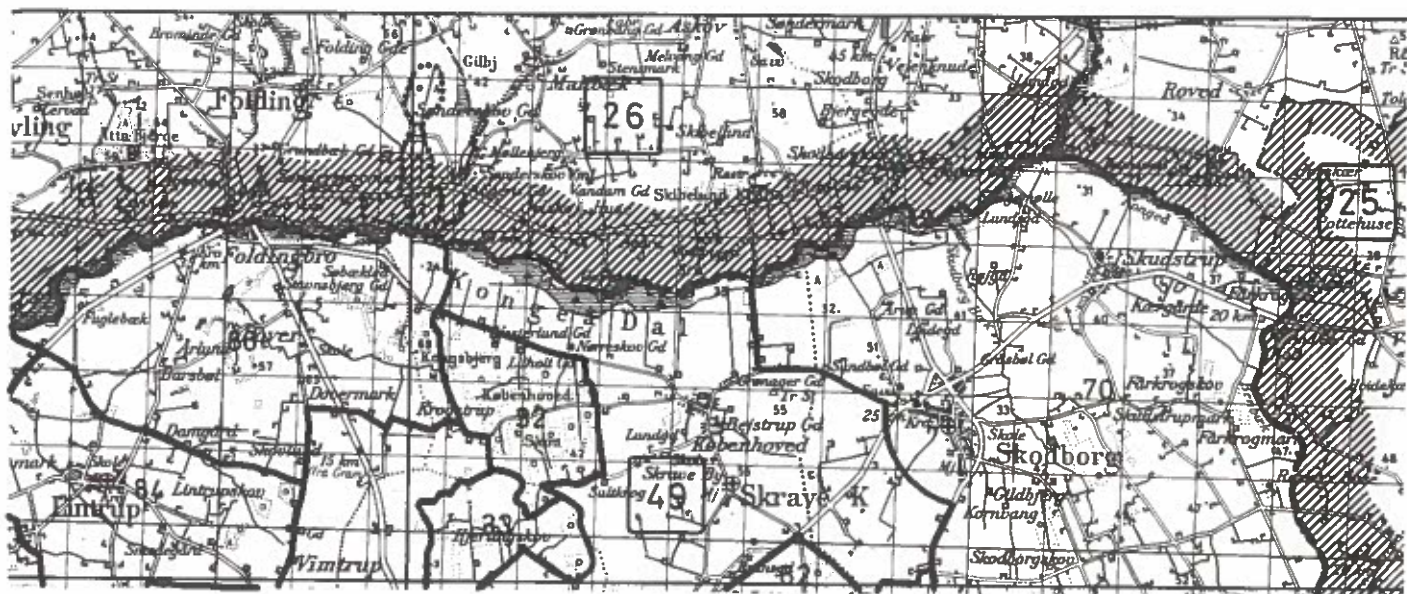

LOKALITETSKORT 5

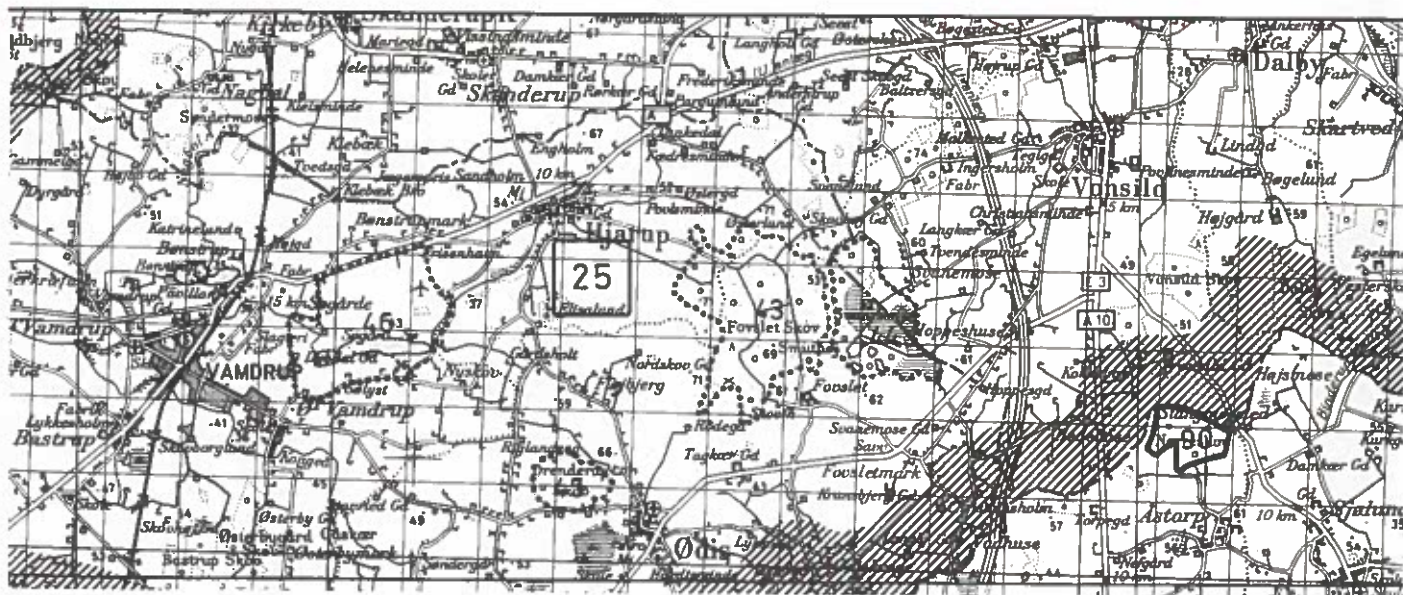
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

DEL AF: LOKALITETSKORT 6a

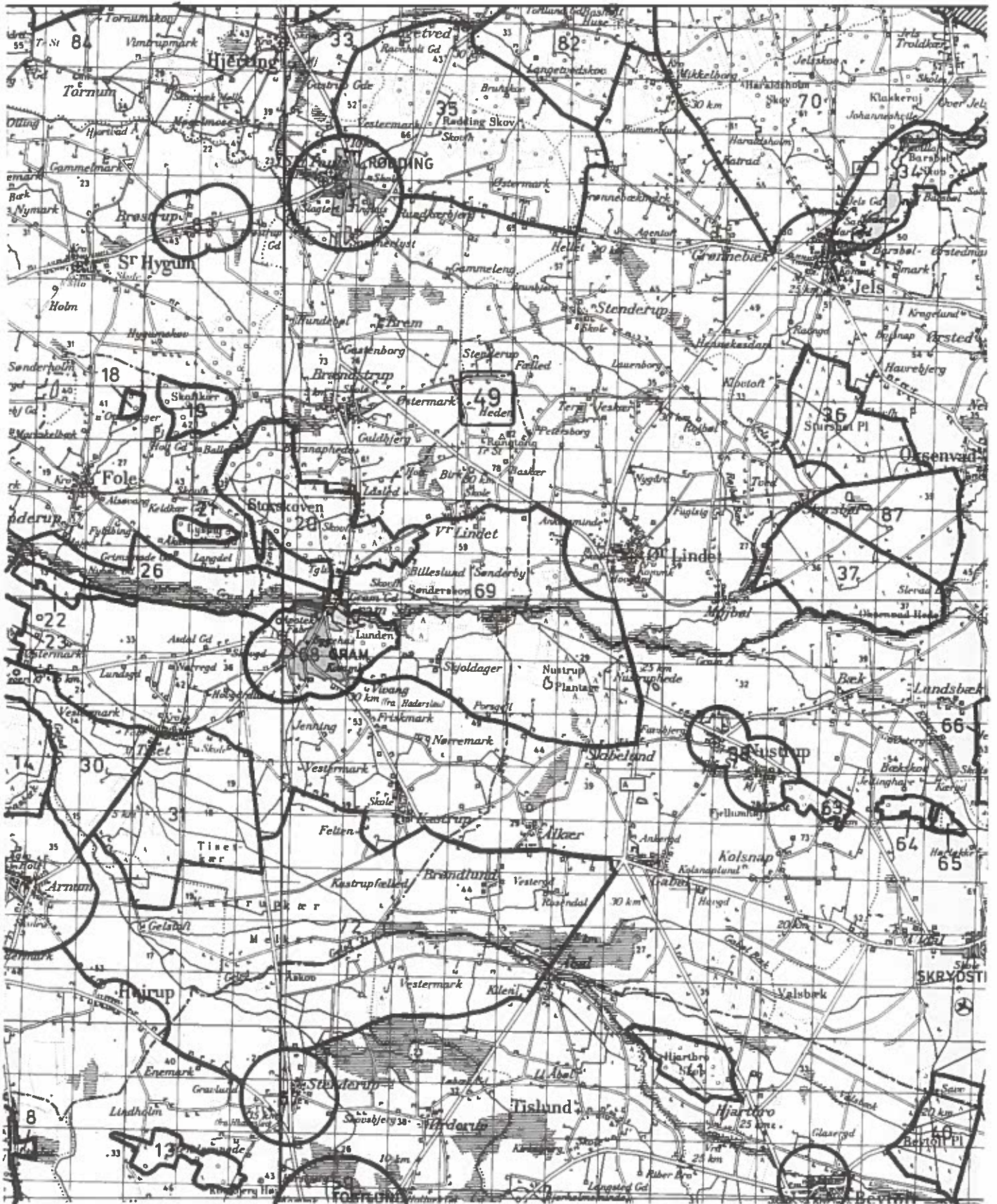
DEL AF: LOKALITETSKORT 6b

LOKALITETSKORT 6a og 6b

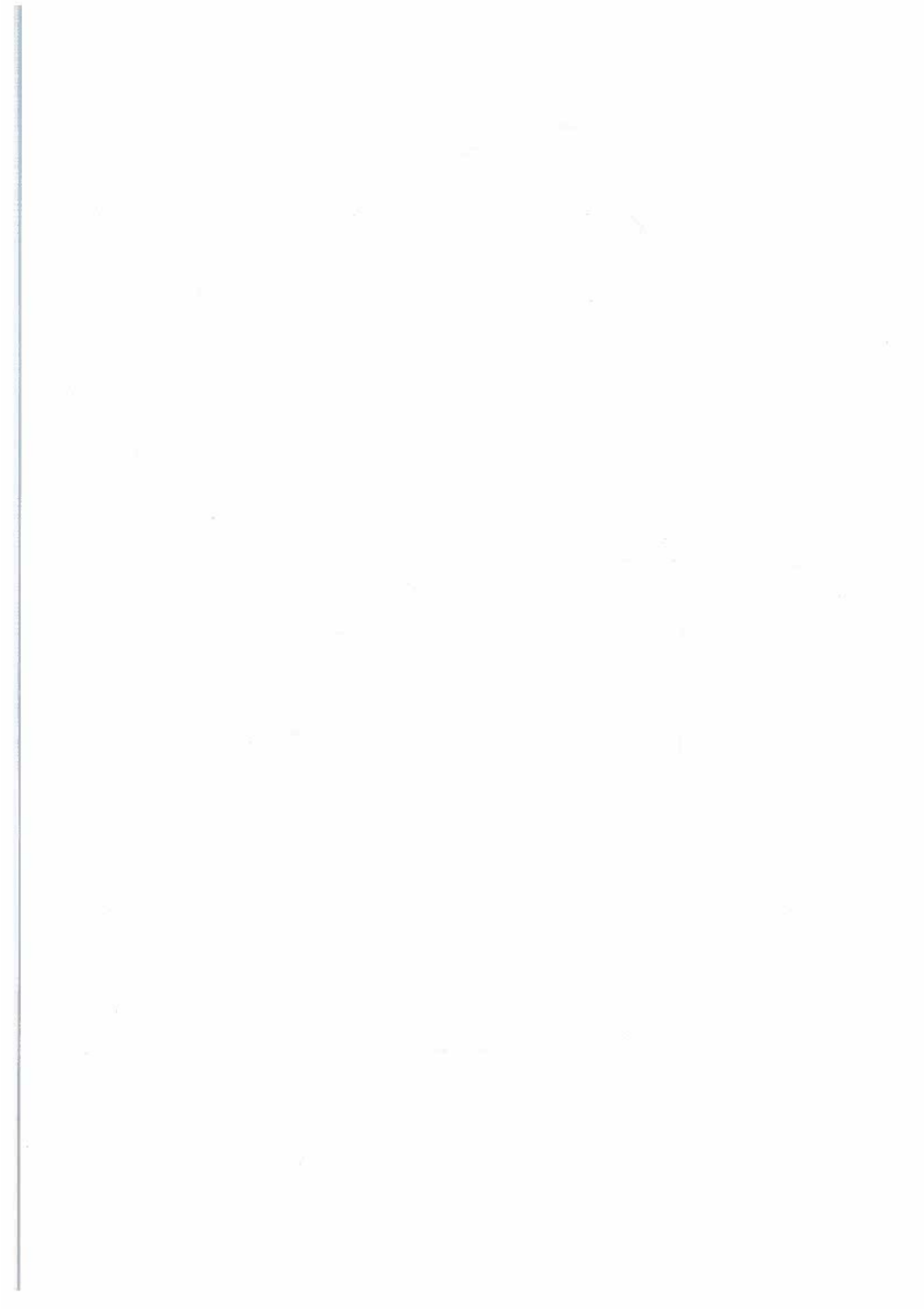
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

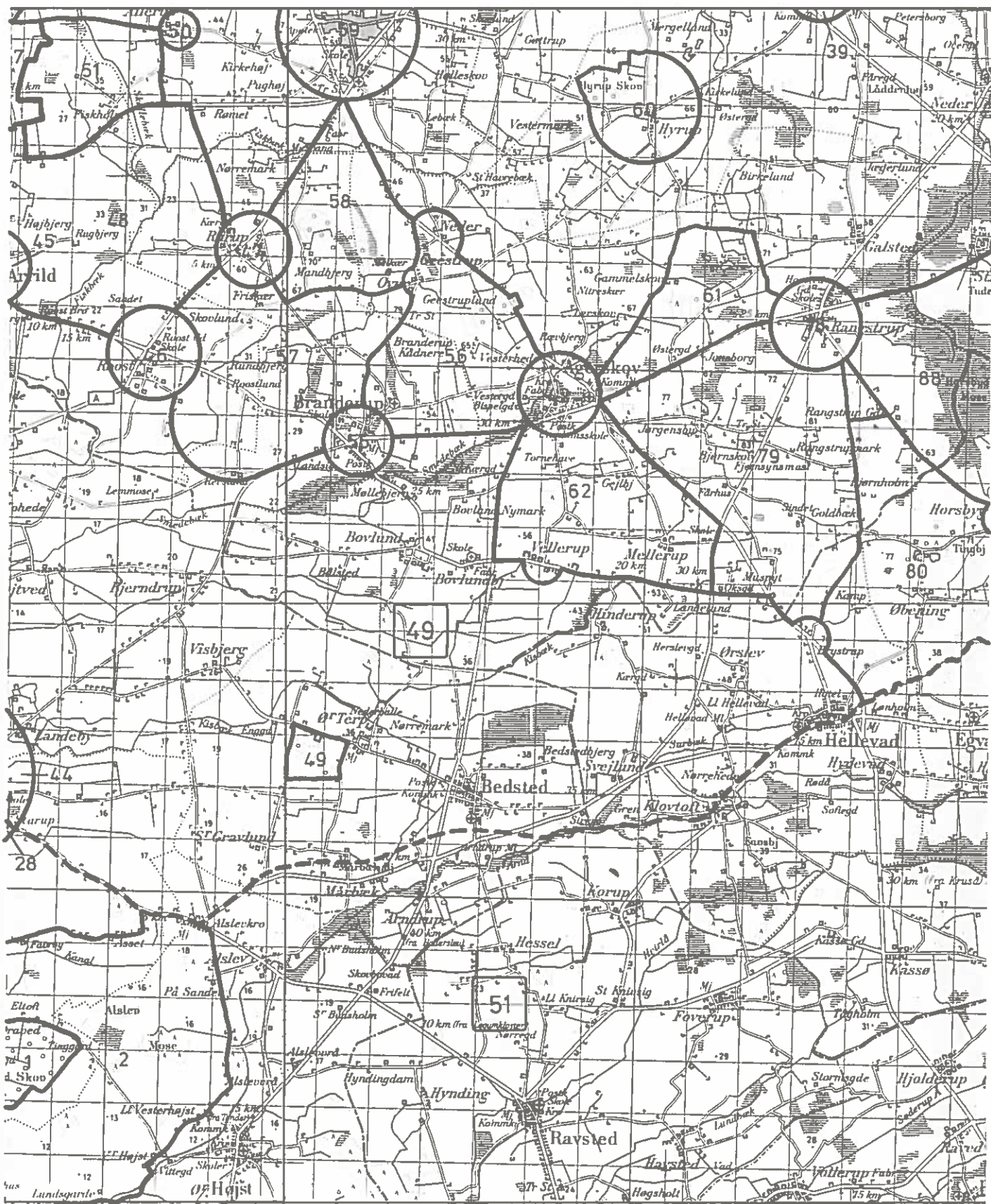

LOKALITETSKORT 7

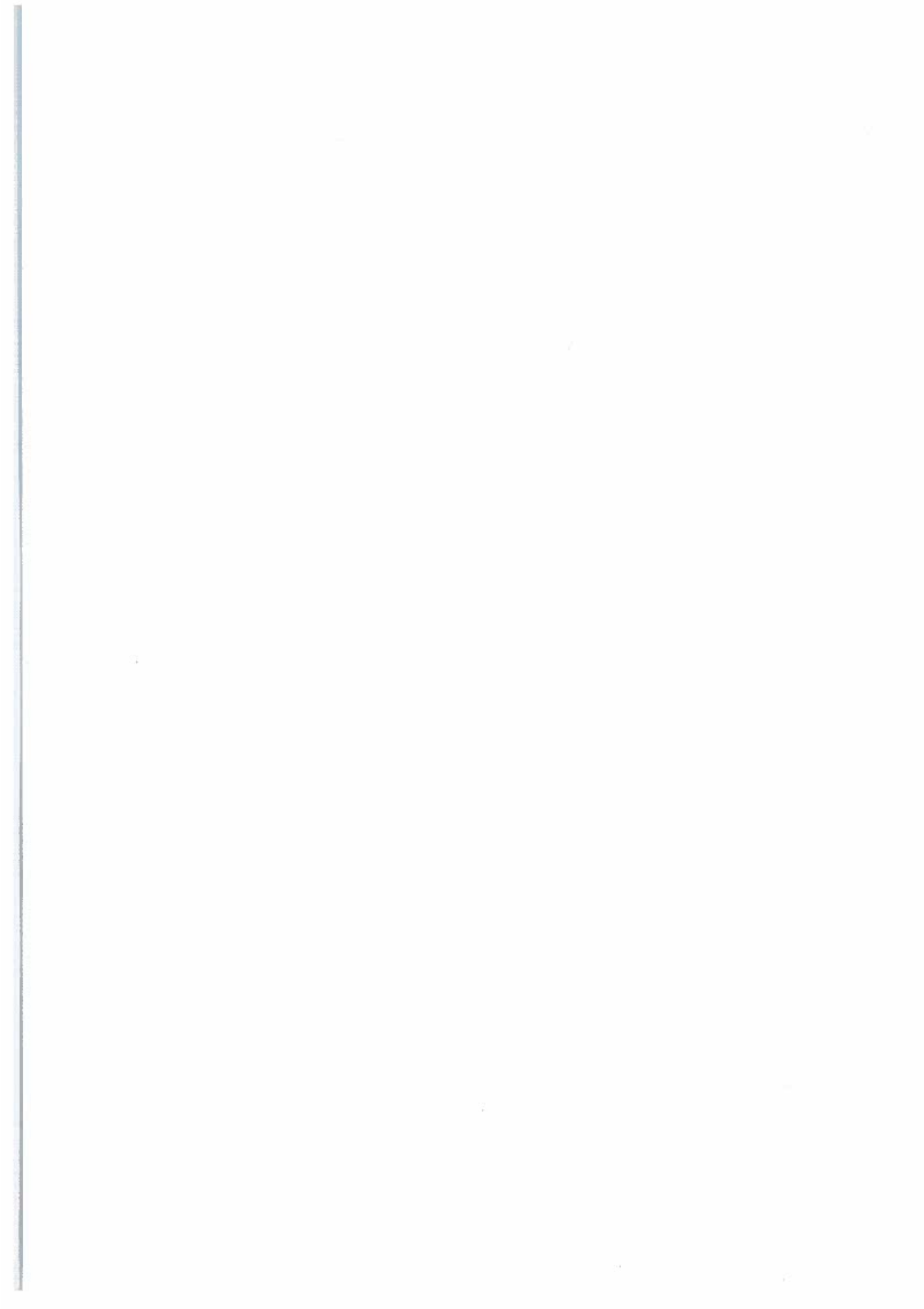
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

LOKALITETSKORT 8

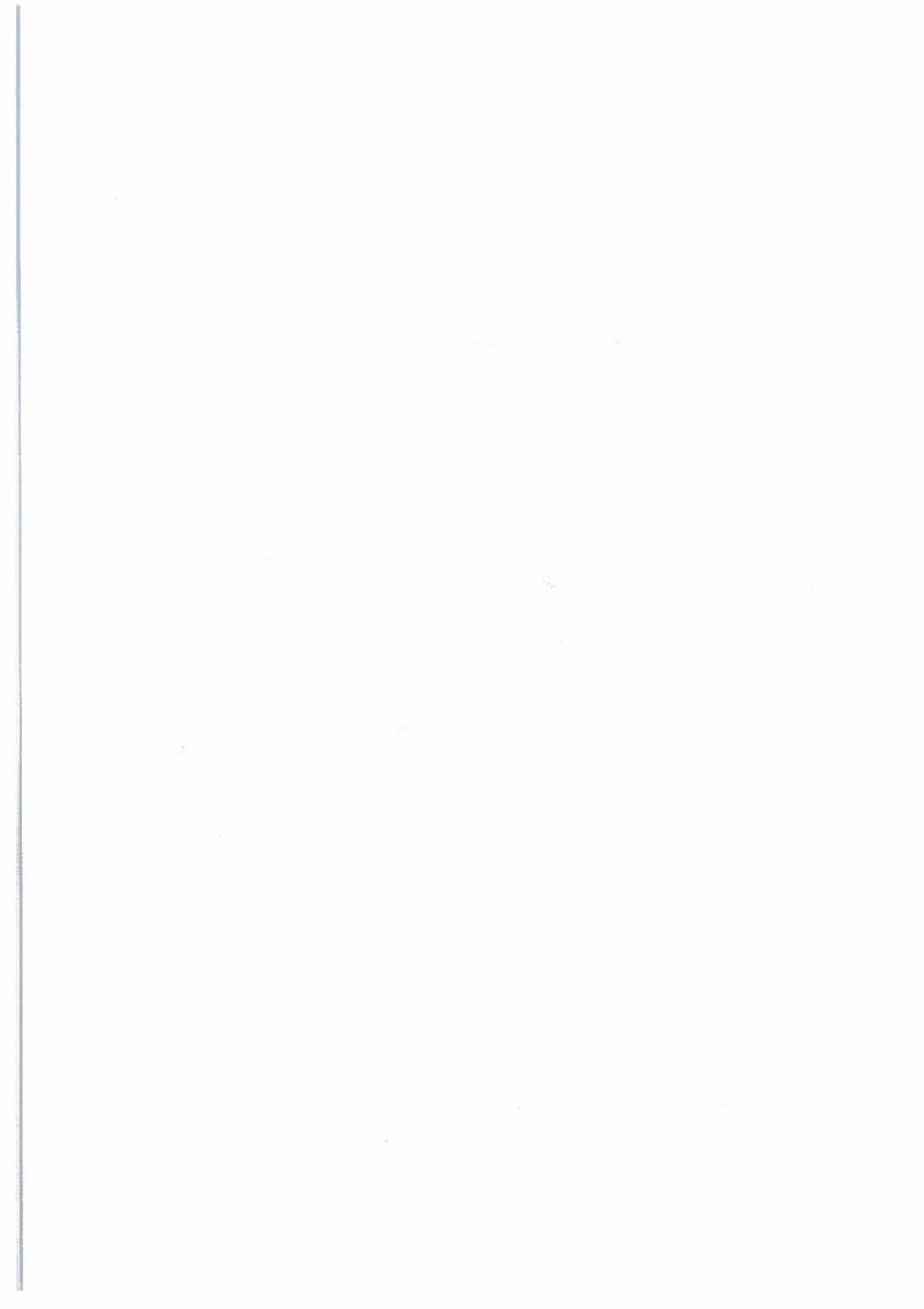
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

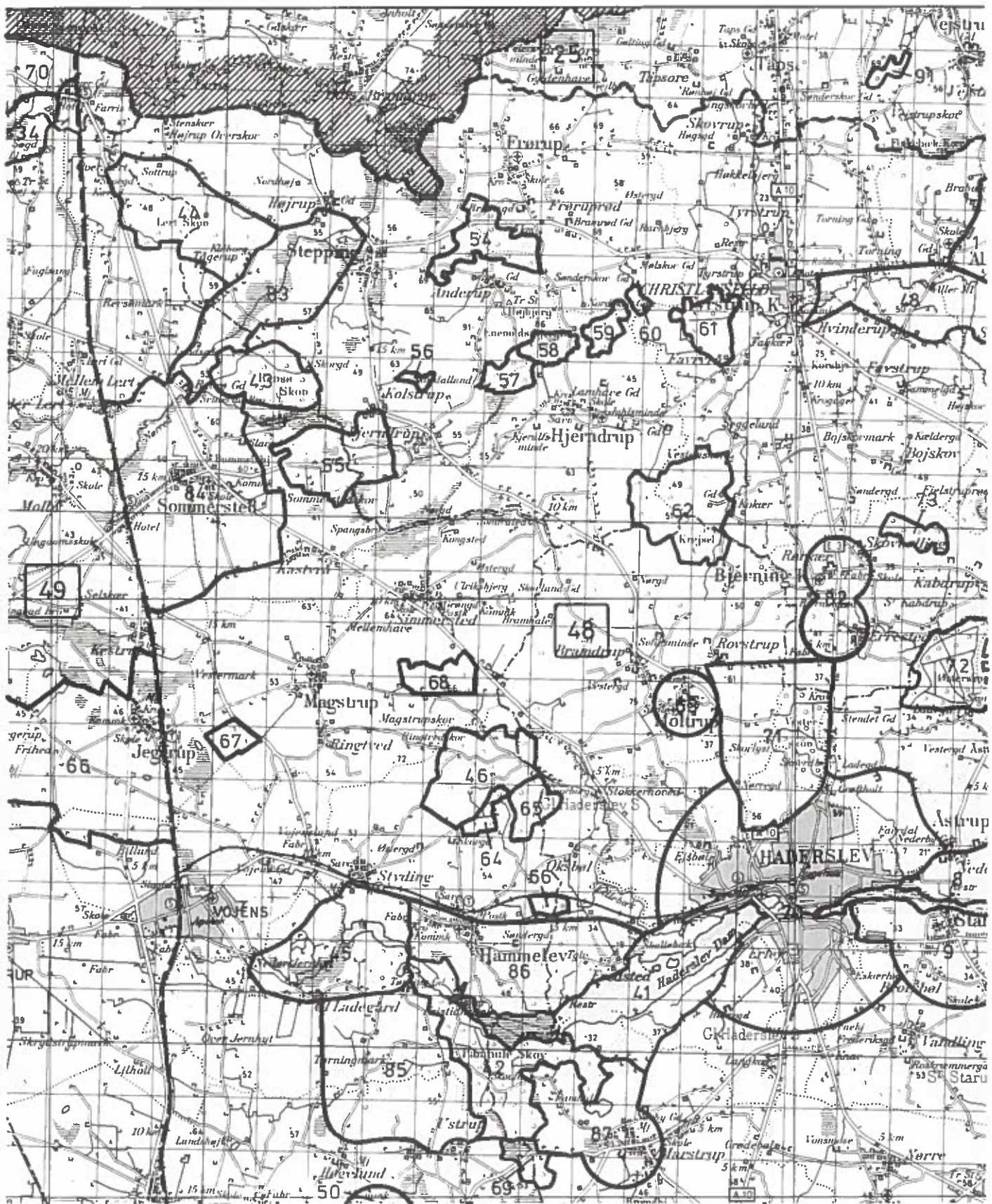

LOKALITETSKORT 9

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

LOKALITETSKORT 10

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

LOKALITETSKORT 11

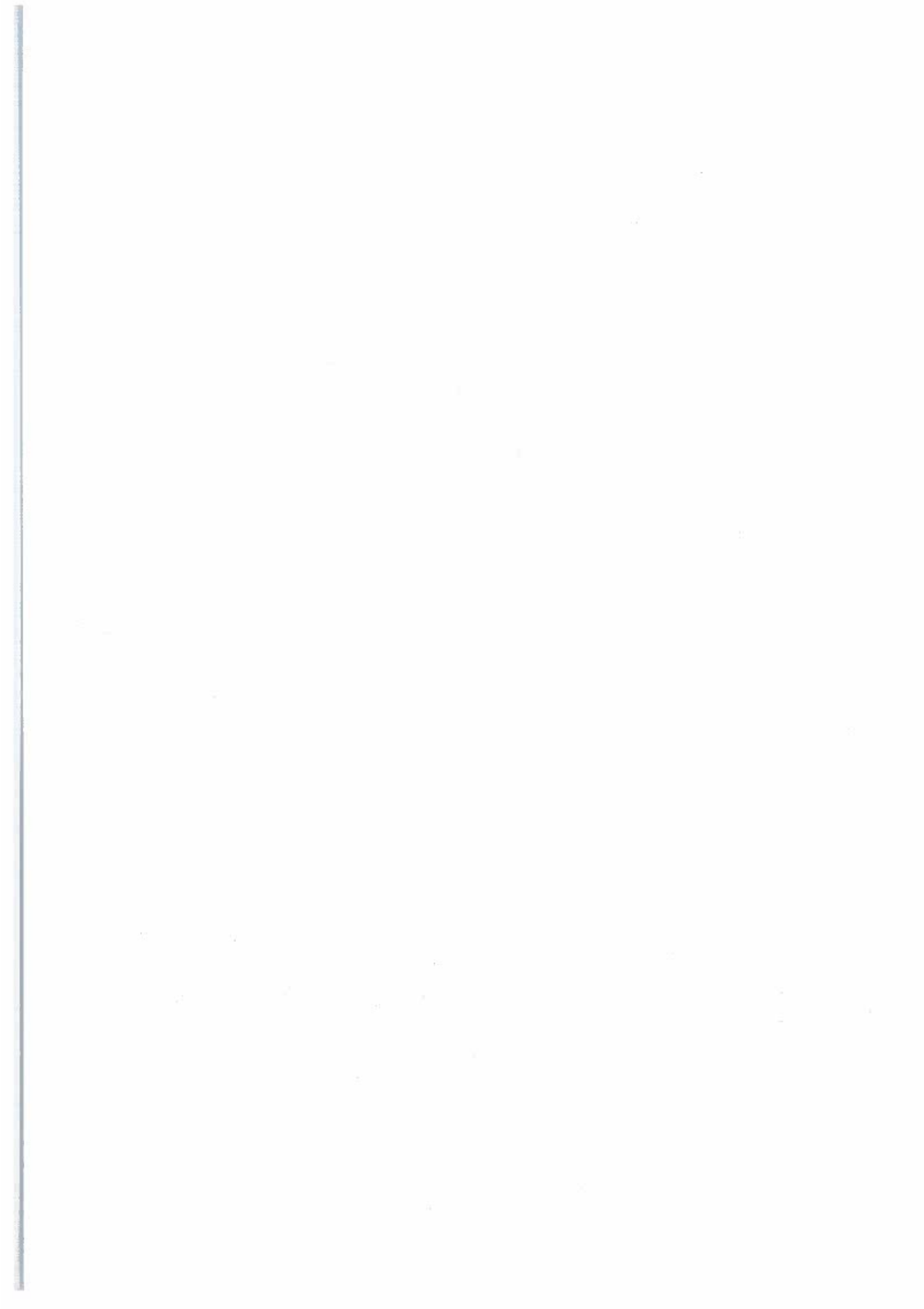
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

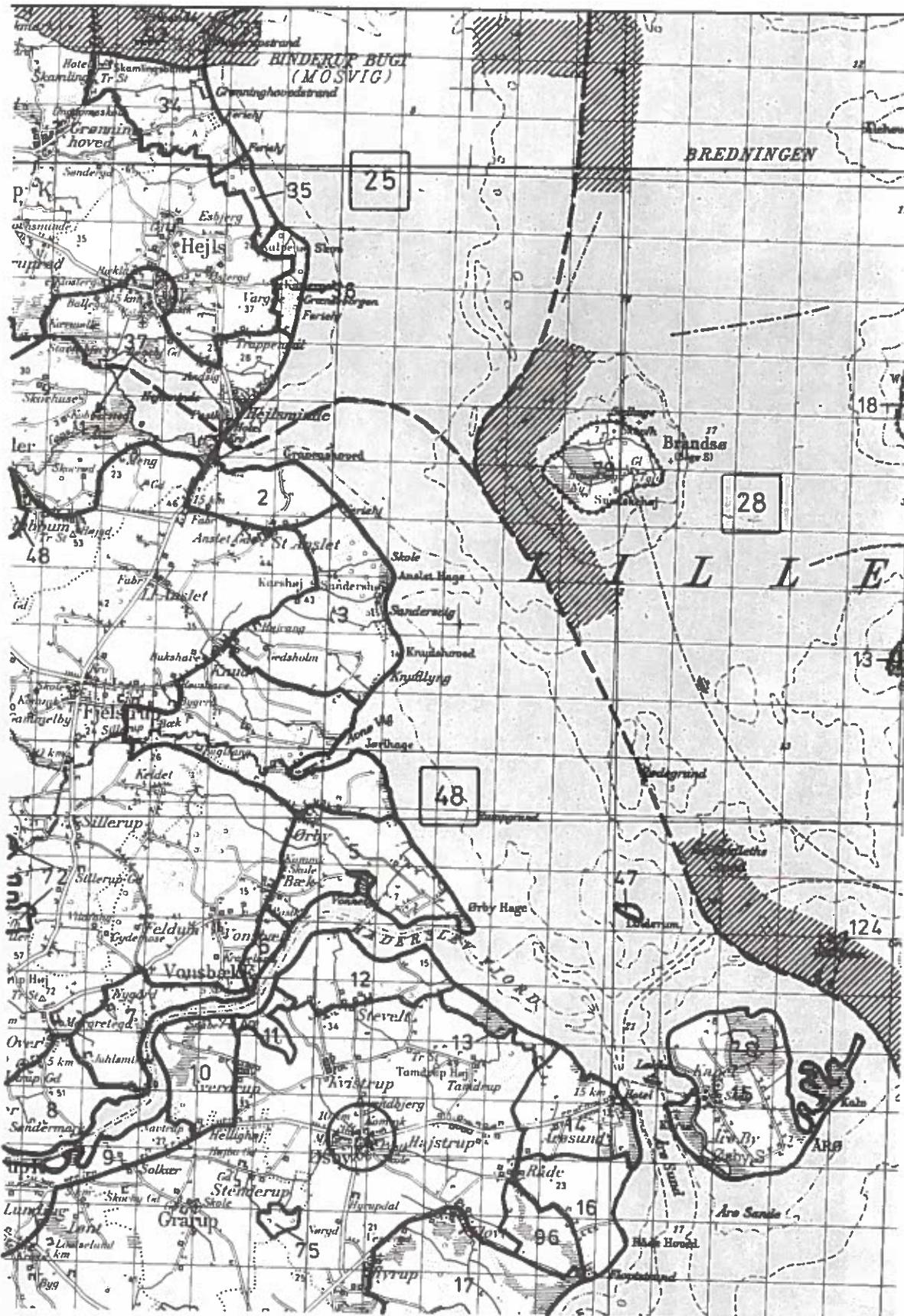

LOKALITETSKORT 12

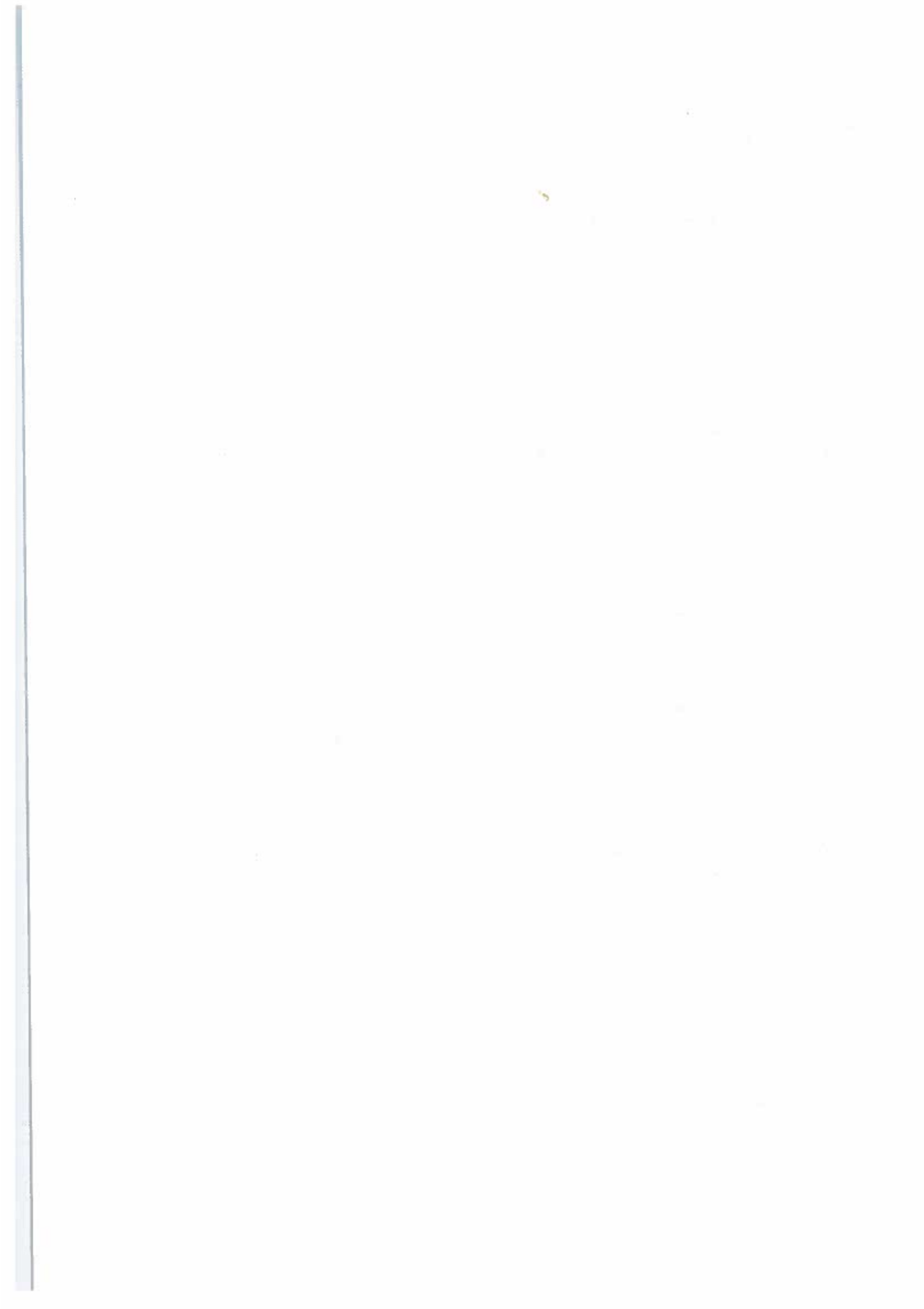
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

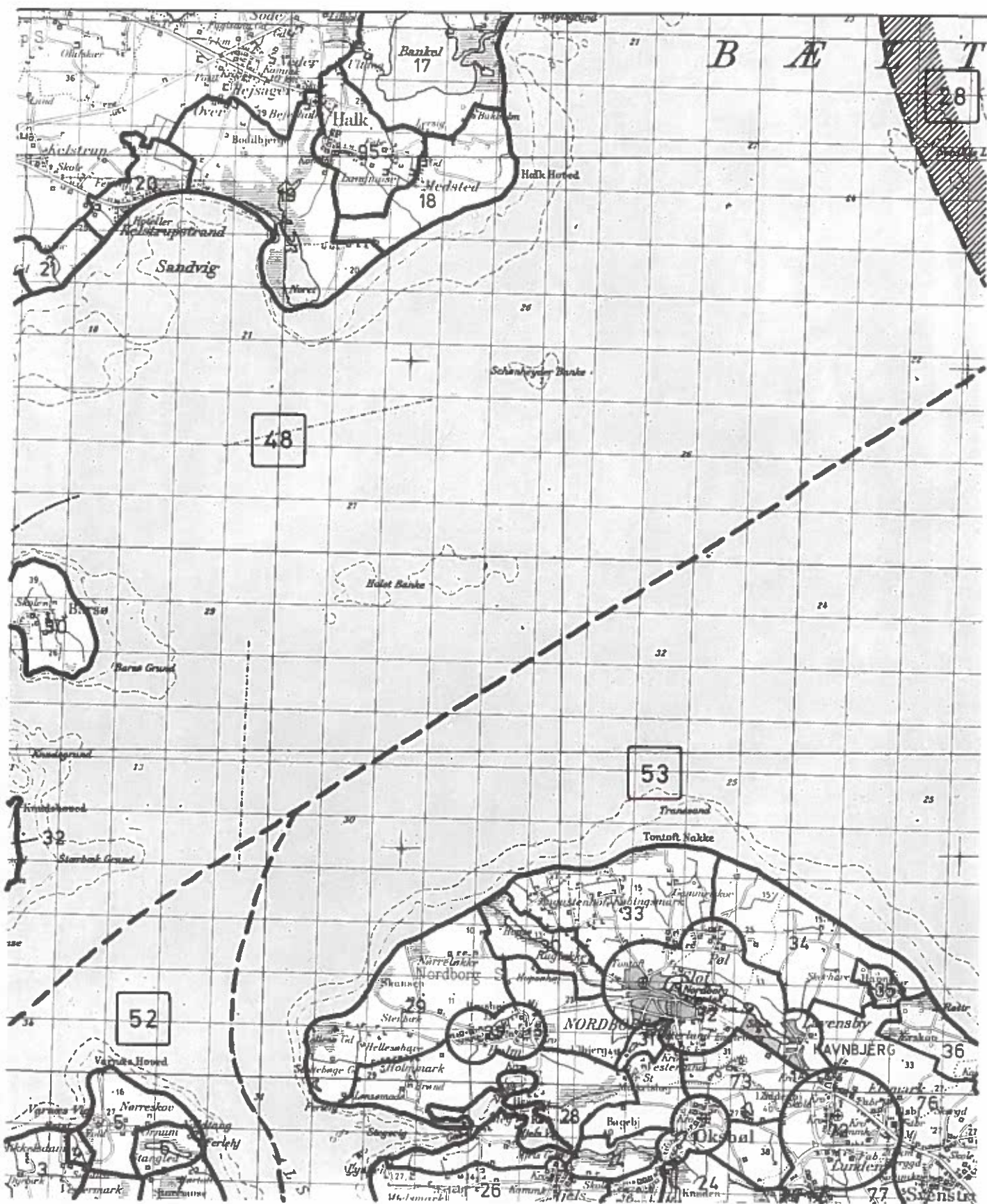

LOKALITETSKORT 13

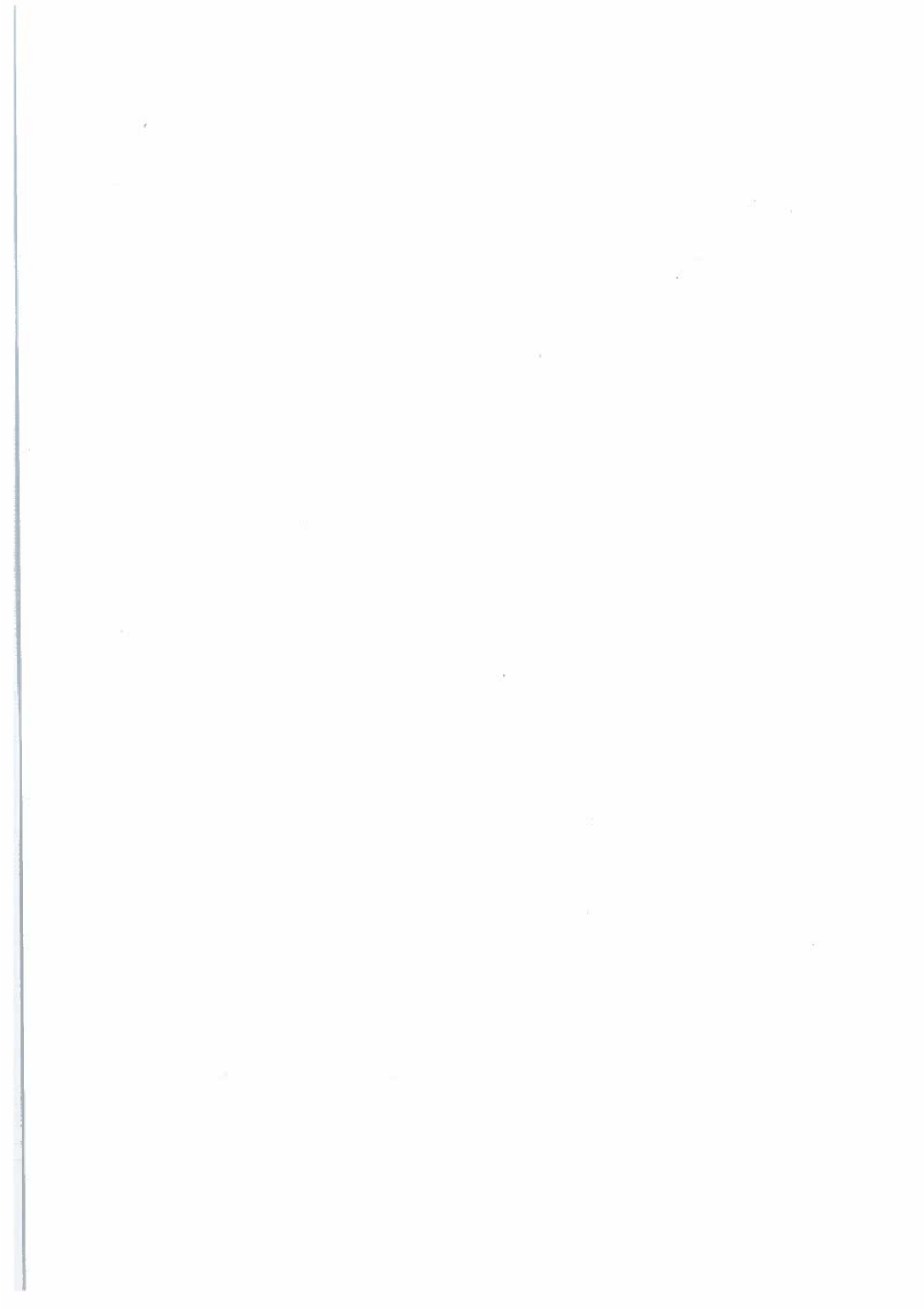
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

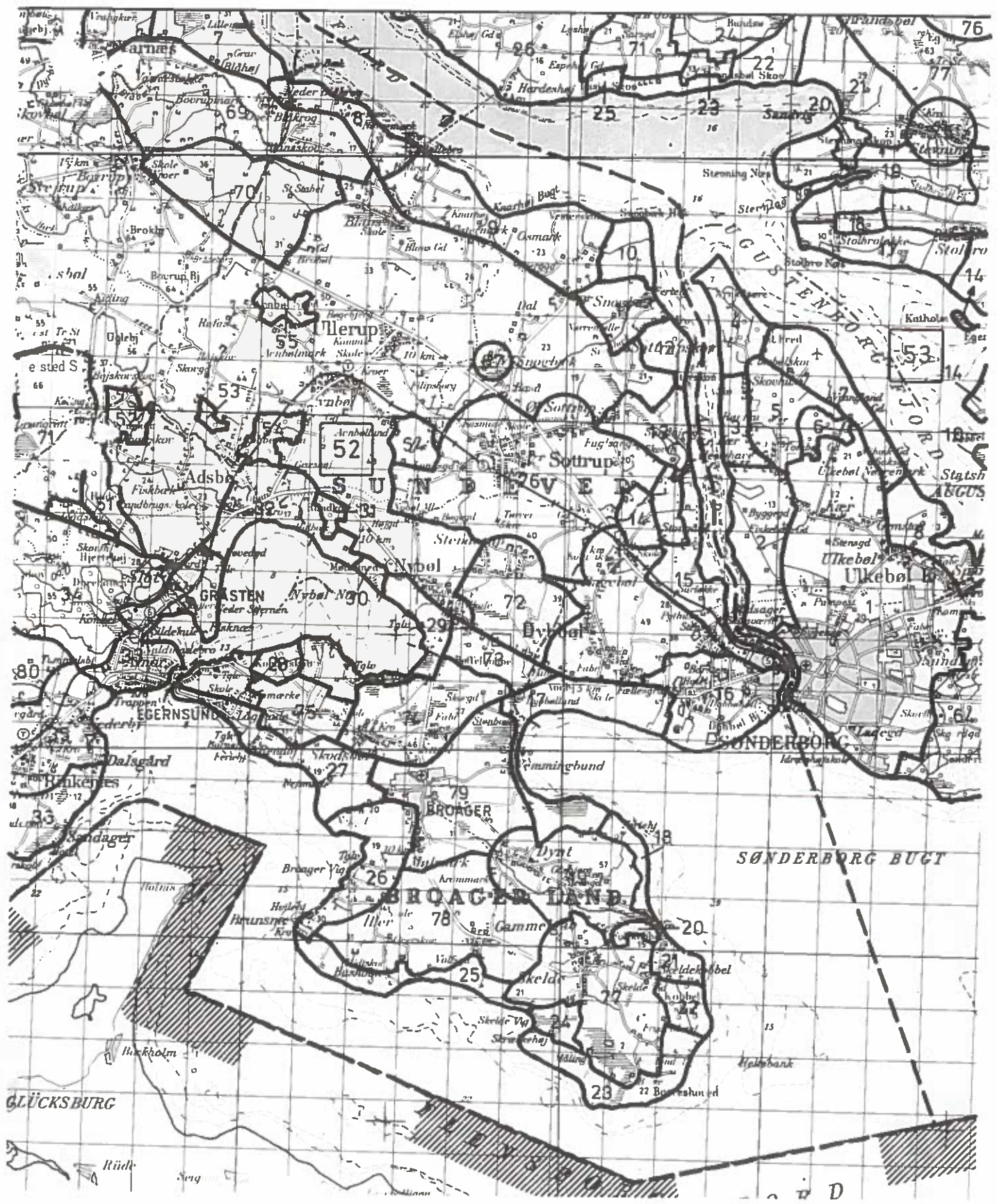

LOKALITETSKORT 14

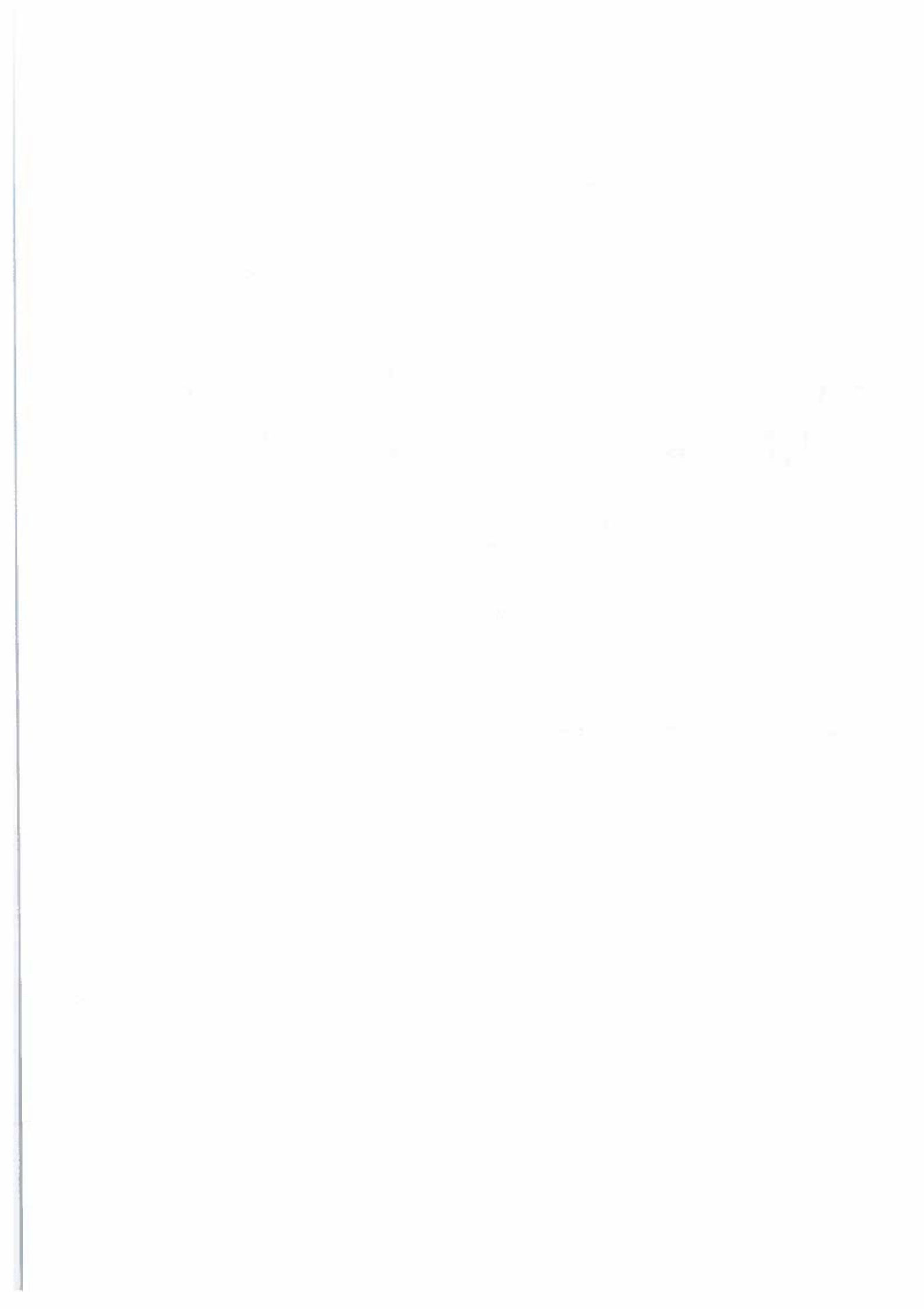
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

LOKALITETSKORT 15

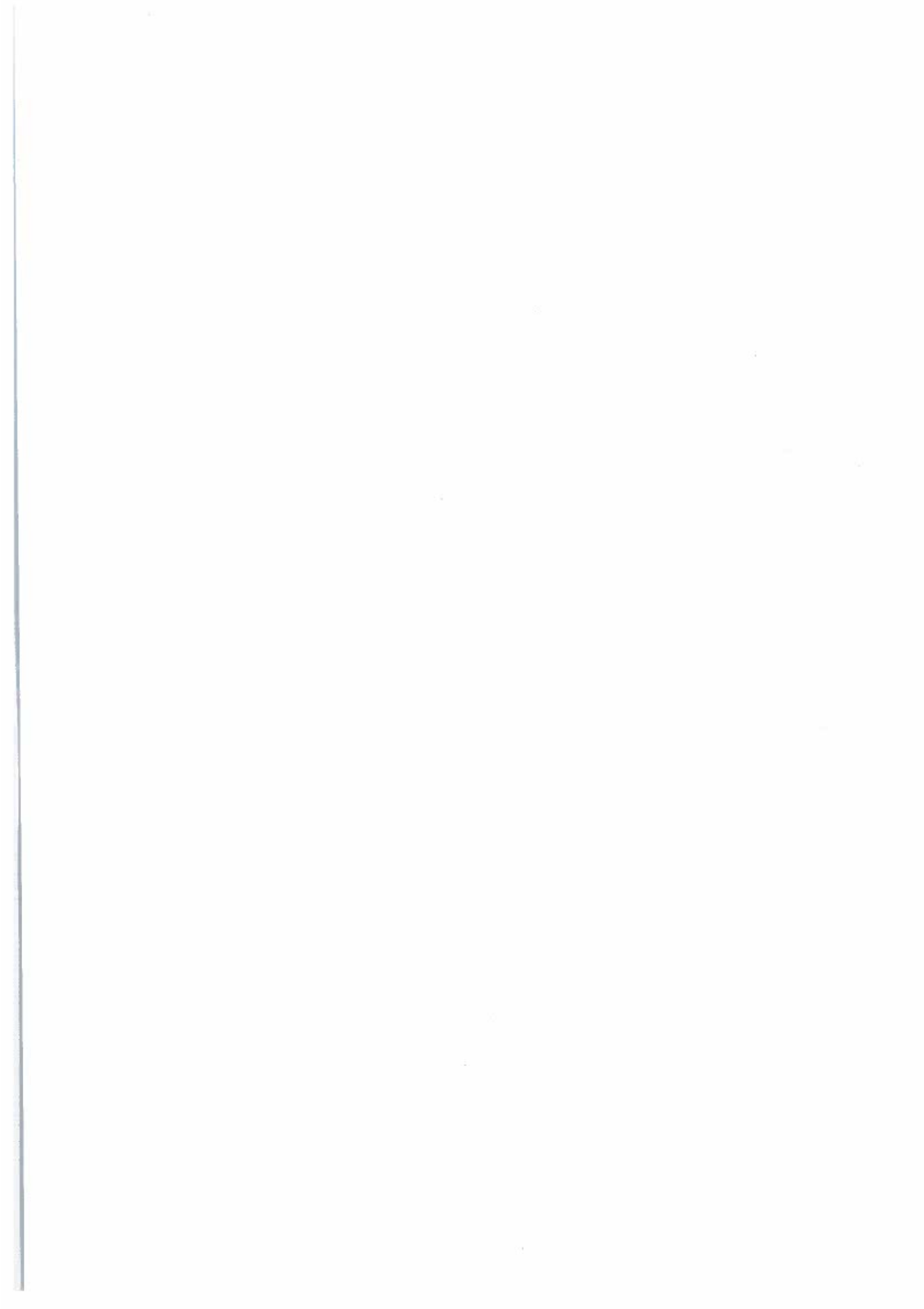
Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokaltetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

LOKALITETSKORT 16

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts amtskort over Sønderjyllands Amt i målestok 1:100.000.
 Lokalitetsnumre og topografisk-botaniske distriktsgrænser og -numre tilføjet af Dansk Botanisk Forening.
 Gengivet med Geodætisk Instituts tilladelse (A. 203/83).

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTR. 25

Kun enkelte lokaliteter i TBU distrikt 25 ligger i Sønderjyllands amt. Langt de fleste hører til Vejle amt (amt 060) og en del af Vejen kommune til Ribe amt (amt 055).

25/34 Grønninghovedstrand og hele terrænet mellem Skamlingsbanken, Agerbjerg og Østerlide ved Binderup Bugt

Den markante randmorænebakke *Skamlingsbanken* er med sine 113 m o.h. det højeste punkt i Sønderjylland. Bankens top (*Højskamling*) er fredet (39 ha). I græs-urte-vegetationen på *Højskamling* indgår bl.a. alm. pimpinelle, alm. knopurt, blåhat, hvid snerre, alm. agermåne, græsbladet fladstjerne, alm. bjørneklo, kamgræs, kantet perikum og ^obakkejordbær. I åbenbundsvegetation nær toppen af *Højskamling* er tidligere noteret ^obakketidsel, ^olav tidsel, ^omark-tusindgylden, ^okirtel-øjentrøst, ^ostribet kløver, ^ovild hør, ^obredbladet timian og ^oengelsk visse.

Neden for *Skamlingsbanken* løber en skovklædt kløft (som *Odderbæk* støder til) ned til *Grønninghovedstrand*. I denne kløft er bl.a. fundet lund-fredløs, småbladet milturt, spidsbladet steffensurt (i mængde), skov-padderok, guldnælde, kvan, hvid hestehov, alm. og skov-høgeurt, flere brombær-arter, smuk perikum, pille-star, rederod og storblomstret kodriver.

Ved kløftens øvre ende fandtes i hvert fald tidligere en ^ovældeng med ^ostjerne-, ^onæb- og ^ohirse-star, ^oskov-kogleaks, ^opletet gøgeurt, ^ovinget perikum, ^osump-kællingetand, ^obørste-siv, ^oelfenbens-padderok og ^okær-dueurt.

Ved bækken nedre løb nærmest *Binderup Bugt* lå i hvert fald tidligere en ^oeng med ^ovand-brunrod og ^obutblomstret sødgræs.

Fra stranden ved *Binderup Bugt* kendes bl.a. strand-skræppe og skarntyde.

Oplysninger om skovene mellem *Grønninghoved* og *Grønninghovedstrand* (*Langeskifte*, *Grønninghoved Strandskov* og *Tværskifte* m.m.) er ønskelige.

Lokalitetskode, *Skamlingsbanken*: + S IV ▲, E II ▲

do., skovkløften: + S-S^o II ▽

do., enge ved *Binderup Bugt*: +/o V IV O

do., bredden af *Binderup Bugt*: + K III O

do., *Langeskifte* etc.: o S IV O

Kilder: 33, 114, 180, 188, 226, 314.

25/35 Kysten mellem »Østerlide« og »Lindely« (nordøst for Hejls)

Botaniske oplysninger om skovene i dette område er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

25/36 Kysten mellem »Lindely« og Strandgården ved Hejlsminde

(incl. Kalvehøj Skov og Kattergal).

Botaniske oplysninger om disse skove er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

Kilder: 237.

25/37 Hejlsminde, Hejls og en del af Hejlsminde Nor

Fra vejkanter resp. levende hegn ved *Hejls* kendes rosen-katost (meget sjælden i Jylland) og brombær-arten *Rubus macrothyrsus*. *Hejlsminde Nor* er beskrevet under lok. 48/1, se denne.

Foreløbig lokalitetskode, *Hejls*: + E-S III O

Kilder: 98, 188.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

25/90 Nørreskov nord for Åstorp ved Vejstrup

25/91 Sjølund Skov vest for Vejstruprød

Lokalitetskode, lok. 25/90-91: o S IV O

48/1 Hejls Nor med omgivende terræn

Hejls Nor (= Hejlsminde Nor) og *Kær Mølleå* neden for *Kær Mølle* danner grænse mellem TBU distrikt 25 og 48, men af praktiske grunde behandles hele området under denne lokalitet.

Hejls Nor er et ca. 260 ha stort vildtreservat. Langs bredderne af Noret findes rørsumpe og græsningsenge. Nærmere floristiske oplysninger foreligger kun om det sydøstlige hjørne (dvs. vest for slusen). Her er vegetationen en mosaik af ferske enge (delvis med vældkarakter), saltprægede enge og ekstensivt græssede rørsumpe.

Floraen her er ret varieret med arter som tagrør, strand- og blågrøn kogleaks (alle tre tilsammen rørsump-dannere), strand-asters, tigger-ranunkel, spyd-mælde, fliget brøndsel, knæbøjet rævehale, sværtevæld, smalbladet mærke, alm. hønsetarm, sump-forglemmigej, manna(?)-sødgræs, kær-paderok, lådden, dunet og kær-dueurt, lav og bidende ranunkel, liden andemad, alm. fredløs, nøgle-skræppe, sump-kællingetand, vand- og fersken-pileurt, strand- og kær-trehage, jordbær-kløver, lugtløs kamille, kødet og vingefrøet hindeknæ, glanskapslet og tudse-siv, harrilgræs og sandkryb.

På vejkanter oven for disse enge vokser bl.a. fjerknopurt, skt. hansurt, kantet perikum og alm. mangeløv.

Fra »Hejlsminde« (det vil formodentlig sige Hejls Nor) foreligger fund af den i Jylland sjældne sump-skræppe. – En nærmere undersøgelse af vegetationsforholdene i Hejls Nor er ønskelig.

Lokalitetskode, Noret: + V-K' II O

Kilder: 33, 56, 116, 234, 312.

48/2 Kysten mellem slusen (ved Hejlsminde) og kostskolen nordøst for Store-Anslet

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

48/3 Kysten mellem kostskolen nordøst for Store-Anslet og sydenden af Knud Lyng

(incl. Sandershøj-området, Knudshoved, Knud Lyng og Anslet Hage).

De botaniske forhold er meget dårligt kendt, da oplysninger kun foreligger om den sydlige del af skoven ved *Sandersvig*. Denne er bøgeskov med

indslag af sitka- og rød-gran. Bøgeskoven er dels højskov og dels ungskov af bøg, på våd bund med lidt ask. Bunden er mest muld. Nogle steder er der dog forblæst bund med bølget bunke og læge-ærenpris etc.

Af floraen kan nævnes kristtorn, brombær, alm. hyld, alm. gedeblad (nogle steder fuldstændigt bunddækkende), kvalkved, skov-elm, kæmpe-svingel, skovmærke, guldnælde, skov-galtetand, miliegræs, dunet steffensurt, skovsyre, stinkende storke-næb, alm. mangeløv, sanikel, krat-/skov-viol, gærde-vikke, skarpbladet fladstjerne, skov-salat, hvid anemone og haremad.

Terrænet langs *Sandersvig* er for en stor del sommerhusområde. – I *Knudshoved* er der bl.a. eroderet åbne klinter, men nærmere oplysninger savnes i øvrigt.

Foreløbig lokalitetskode, skoven ved *Sandersvig*: + S II O

do., området i øvrigt: ?

Kilder: 313.

48/4 Avnø Vig – Bøgeskov-området og hele terrænet mellem Knud Lyng, Knud, Sillerup Mølle, Ørby og kysten øst for Ørby

Om dette område foreligger botaniske oplysninger kun om nordsiden af *Avnø Vig* (= »Avnevig«) og om dele af *Bøgeskov*.

Langs *Avnø Vig*'s nordside ses forskellige typer af enge, strandenge og rørsumpe (med og uden græsning) og med en rig og varieret flora.

Denne omfatter arter som tagrør, strand-kogleaks, rød el, kvan, angelik, gul frøstjerne, sylt- og alm. star, kær-, tigger- og lav ranunkel, vandnavle, kærtidsel, fløjlgræs, glanskapslet og tudse-siv, harrilgræs, sværtevæld, alm. fredløs, sump-kællingetand, smalbladet mærke, bittersød natskygge, alm. firling, kær-snerre, trævlekrone, læge-/engelsk kokleare, kær- og strand-trehage, spydbladet og strand-mælde, fliget vejbred, strand-asters, vingefrøet hindeknæ, strand-annelgræs, vand-mynte, strand-svingel, sump-forglemmigej, alm. syre, muse-vikke, nyse-røllike, kær-svinemælk, hjortetrøst, gærdesnerle, rørgæs, gul iris, kattehale, dag-pragtstjerne, vand-pileurt, alm. mjødurt og samel.

Bøgeskov er som nævnt kun delvis undersøgt. I de kendte dele er der tale om blandet løv- og nåleskov, tilsyneladende overvejende det sidste. Der er meget sitka-gran (vist mest gammel skov) og desuden lidt lærk.

Løvskovspartierne udgøres næsten udelukkende af

bøg. Hertil kommer de nedenfor beskrevne ellesumpe og en del stilk-eg i skovens sydende.

Af floraen i bøgeskovspartierne kan nævnes hassel, alm. gedeblad, ask, alm. røn, hindbær, brombær, stikkelsbær, fugle-kirsebær, guldnælde, skovmærke, skov-galtetand, ørnebregne, kæmpe-svingel, majblomst, hvid anemone, fjerbregne, alm. og skarpfinnet mangeløv, skov-salat, dunet steffensurt, alm. bjørneklo, liljekonval, enblomstret flitteraks, miliegræs, skarpbladet fladstjerne, mose-bunke og skovsyre.

I Bøgeskoven nordlige og nordøstlige randområder indgår ellesumpe eller en blanding af højstaude-rigkær og ellesumpe, hvis flora tæller arter som alm. mjøddurt, kål-tidsel, kær-star, alm. fredløs, angelik, fjerbregne, bittersød natskygge, eng-nellikrod, stinkende storkeknæb, kær-snerre, vandkarse, hylde-bladet baldrian og sværtevæld.

Der er en jævn overgang mellem ellesumpene/rigkærene i skovens nordøsthjørne og de uden for skoven liggende enge og rørsumpe.

— En nærmere undersøgelse af hele lokalitet 48/4 er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode, skoven: + S II ▲

do., skovmoserne: + S-S^v II ▽-▲

do., engene og rørsumpene ved Avnø Vig's nordside: ++ V-K^v I ▽-▲

(I: → 20 arter)

Kilde: 95, 303.

48/5 Ørby Hage, Kilden, Nabbe Mose og kysten mellem Nabbe Mose og Bæk

På spidsen af Ørby Hage findes kvæggræssede strandenge og -overdrev. Den varierede flora omfatter engelskgræs, strand-trehage, strand-kogleaks, strand-annelgræs, strand-asters, vingefrøet hindeknæ, strand-vejbred, alm. og smalbladet kællingetand, jordbær-kløver, strand-malurt, strand- og spyd-mælde, strandgåsefod, nyse-røllike, fløjlsgræs, udstrakt kløver, alm. pimpinelle, strandarve og bidende stenurt.

På stranden langs Hagens nordside vokser bl.a. strandkål.

Om de øvrige dele af lok. 48/5 foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, Ørby Hage: ++ K-H II ▲

do., området i øvrigt: ?

Kilde: 95, 315.

48/6 Bredden af Haderslev Fjord fra Bæk til Vonsbæk Præsteskov

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o K IV O

48/7 Vonsbæk Præsteskov, Strandløkke og skovene ved Nygård samt bredden af Haderslev Fjord fra Nygård til Teglgård

Vonsbæk Præsteskov er overvejende bøgeskov (dels bøge-højskov og dels ungskov af bøg iblandet ask m.m.) på skrånende, kløft-gennemskåret terræn med vekslende bundforhold, som spænder fra næringsrig, fugtig, leret muldbund til mager muldbund eller morbund. De sidstnævnte typer af samfund (med bølget bunke, krybende hestegræs, alm. hvene, skov-/alm. høgeurt og mangeblomstret frytle etc.) findes dels i vestenden og dels på visse dele af skrænterne ned mod Haderslev Fjord. Foruden bøgeskov indgår der ungskov af eg og noget nåletræ (sitka- og rød-gran).

Af skovens flora kan nævnes avnbøg, fugle-kirsebær, brombær, hindbær, skov-elm, alm. gedeblad, alm. hylde, ahorn, stikkelsbær, alm. røn, vedbend, storblomstret kodriver, skov-star og aks-rapunsel. Fra »Vonsbæk« foreligger fund fra 1847 af »blåtoppet kohvede (bør eftersøges!). I Jylland er denne art ellers særdeles sjælden.

Af svampe kendes *Collybia radicata*, *Psathyrella disseminata* og den sjældne rørhat *Boletus appendiculatus*.

Neden for skoven findes der langs Haderslev Fjord mandshøje tagrørssumpe med kær-svinemælk, gærde-snerle, skov-/alm. hanekro, hjortetrøst, vand-pileurt og alm. fredløs.

Tidligere er der på enge her registreret en rig flora med arter som »strand-loppeurt«, »fjernakset« og »trindstænglet star«, »samel«, »fladtrykt kogleaks«, »eng-klaseskærm«, »bukkeblad«, »eng-troldurt« og »vinget perikum«.

Fra Vonsbæk Færgested kendes den sjældne, oprindelig indslæbte strand-salat (fundet naturaliseret her i 1959).

Om de øvrige dele af lok. 48/7 foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, Vonsbæk Præsteskov: ++ S II ▲

do., fjordbredden: + K-K^v (-V) III O (foreløbig kode)

Kilder: 65, 95, 140, 176, 178, 214, 242, 316.

48/8 Nordsiden af Haderslev Fjord fra Teglgård til Haderslev

Ved *Vesterris* på nordsiden af Haderslev Fjord findes græssede skråninger, krat og rigkærs- eller ekstremrigkærs-væld med en artsrig og værdifuld vegetation. I og ved vældene vokser kær-fladbælg, butblomstret siv, vinget perikum, kattehal, sumpkællingetand, kær-star, vand-pileurt, lådden og dunet dueurt, kær- og sump-snerre, kødfarvet og maj-gøgeurt, engkarse, alm. og lund-fredløs, kær-padderok, eng-troidurt, kær-tidsel, vand-brandbæger, smalbladet mærke, vand- og eng-klaseskærm samt tvebo baldrian.

På de noget saltpåvirkede enge ved fjorden indgår strand-trehage, blågrøn og fladtrykt kogleaks, syltstar, strand-firling og kødet hindeknæ.

Diget omkring *Åstrup Kirke* er (bortset fra en mindre del, hvor der er murstensmur) et meget smukt, 1-1,5 m bredt, jordsat stendige. På diget vokser marts-viol, svaleurt, matrem, hvid og rød stenurt og knoldet brunrod.

Lokalitetskode, engene + vældene ved *Vesterris*:
+ (++) VI ▽
(I: biotop, ekstremrigkær)
do., *Åstrup kirkegårdsdige*: + (++) B III ▽

Kilder: 58, 74, 77, 317

48/9 Sydsiden af Haderslev Fjord fra Haderslev til Navtrup Skov

(incl. Starup, Brorsbøl, Brorsbøl Skov, Lønt Ø og Fuglevig)

Botaniske oplysninger er særdeles ønskelige. Fra *Starup* kendes den sjældne øhøst-vandstjerne og fra »*Starup Mose*« ønorsk potentil (1876).

Lokalitetskode: ?

Kilder: 180, 182.

48/10 Terrænet mellem Navtrup Skov, Sverdrup Mølle og Sverdrup Kro

(incl. Navtrup Skov og Øen).

Botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode: ?

48/11 Sverdrup Skov

Skovens nuværende sammensætning kendes ikke, men den var i 1921 en blandet løvskov bestående af bøg, eg, ask, ahorn og el.

Af den rige flora kan i øvrigt nævnes kristtorn, hindbær, brombær, selje-pil, slåen, alm. røn, alm.

tjørn, alm. hyld, kvalkved, skov-elm, fugle-kirsebær, benved, alm. gedebled, vedbend, humle, skov-star, aks-rapunsel, sanikel, skovmærke, enblomstret flit-teraks, alm. lungeurt, gærde- og skov-vikke, guldnælde, dunet steffensurt, stinkende storkenæb, læge-ærenpris, storblomstret kodriver, skov-galtetand, skov-hullæbe, rederod, alm. høgeurt, skov-hundegræs, fjerbregne, løgkarse, småbladet mildurt, skavgræs, skov-padderok, skov-jordbær, bredbladet klokke, håret frytle, rank evighedsblomst, spidskapslet og pille-star, knoldet brunrod, bjerg-ærenpris, lund-fredløs, bingelurt, manglefrøet gåsefod og spring-balsamin.

Fra ønge mellem skoven og Haderslev Fjord kendes bl.a. øsandkryb, ønyse-røllike, øvinget perikum, øtrævlekrone og øeng-klaseskærm.

Lokalitetskode, skoven: ++ (+) S II ▲ (O)

do., øengene: ?

Kilder: 140

48/12 Bredden af Haderslev Fjord fra Sverdrup Skov til Eskær

(incl. Stevelt Strand, Stagodde og Brod)

Fra skrænterne ned mod Haderslev Fjord øst for Sverdrup Skov kendes bl.a. bittermælk, djævelsbid, hedelyng, femfingerurt, tyndakset gøgeurt, vrietorn og rød kornel.

En nærmere undersøgelse af hele lok. 48/12 er ønskelig.

Foreløbig *lokalitetskode*, skrænterne: + E/S III O

do., området i øvrigt: ?

Kilder: 140.

48/13 Kysten mellem NV-enden af Eskær og Anhøj NV for Årøund

(incl. Eskær og Tolsens)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

48/14 Terrænet omkring Årøund

(incl. Hajstrup Mark og terrænet mellem Årøund og Syvsig Hage)

Fra stranden syd for Årøund kendes sand-løg (meget sjældent i Sønderjylland) og den sjældne, oprindelig indslæbte strand-salat.

Nærmere oplysninger om lok. 48/14 er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + K/H III O.

Kilder: 58, 74, 77, 234.

48/15 Årø (med Årø Kalv)

Årø er en lav ø (med højeste punkt 8 m o.h.), ca. 3 km lang og 2 km bred. Selve øen består af glacial-aflejringer (såvel lerede som sandede). Hertil kommer marint forland langs øens sydvestside (med *Åen*) og det komplekse *Årø Kalv*-område ved østsiden. Årø's nord- og østkyst beskyttes af diger.

På *Årø Kalv*-halvøen (med *Fuglehage*, *Storholm*, *Randholm* og *Soddemaj*) findes botanisk værdifulde strandengs- og overdrevspartier med sjældne eller meget sjældne arter som lav hindebæger, tangurt (visse steder i mængde), drue-gåsefod og den oprindelig indslæbte strand-salat foruden stilket kilebæger, strand-malurt, nikkende limurt, strandmandstro, sodaurt, strandkål, udspilet og fjernakset star, kødet hindeknæ, kveller og strand-asters. Endnu i 1870'erne bestod *Årø Kalv* af en gruppe småøer, men tiltagende forlandsdannelse har siden forbundet disse indbyrdes og med *Årø*.

Knyttet til strandbredder, strandenge og -overdrev på selve *Årø* ses bl.a. strand-malurt, strandgåsefod, strandkål, strand-trehage, kødet hindeknæ, sandkryb, strandmandstro, strandsennep og knold-ranunkel.

I *Årø By* findes en veludviklet »landsbyflora« med arter som skarntyde, håret og kirtel-kortstråle, rød, blågrøn og »stolt-henriks gåsefod, pigæble, jødekirsebær, tandbæger, peberrod, bukketorn, rød stenurt og japan-pileurt.

En beskrivelse af *Årø*'s vegetation, som den var i 1921, findes hos Poul Larsen 1922 (Bot. Tidsskrift 37), hvortil der skal henvises.

Lokalitetskode, *Årø Kalv*: + (++) K-H I ▽ ▲
do., *Årø*, strandbredder: + K-H II ▲
do., *Årø By*: + B II O

Kilder: 58, 67, 72, 74, 81, 95, 98, 140, 147, 163, 176, 214, 254, 362.

48/16 Råde Mark og kysten mellem Syvsig Hage og Flovt Strand

(incl. Råde Hoved)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

48/17 Bankel, Nørremaj og Flovt Sande

(incl. hele terrænet mellem Flovt Strand, Flovt, Hyrup, Halk og Lillebælt)

Bankel Sø (Bankeldam) adskilles fra Lillebælt af et marint forland (*Flovt Sande* og *Nørremaj* m.m.) med sandstrand, strandoverdrev og strandenge. Floraen omfatter bl.a. strand-mandstro (i mængde på *Flovt Sande*), bidende stenurt, gul snerre, håret høgeurt, engelskgræs, sand-star, vandnavle, alm. kællingetand, hirse- og alm. star, kær-ranunkel, fåblomstret kogleaks og sandkryb. Fra *Bankel Sø* kendes desuden liden pileurt.

En grundig undersøgelse af hele *Bankel*-området er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: + K-K'-H II O.

Kilder: 58, 95, 147, 207.

48/18 Bolet Skov, Halk Hoved og kysten mellem Halk Hoved og Brunsbjerg

I floraen på de geologisk interessante *Halk Hoved*-klinter (se Axel Jessen, 1930) indgår arter som fladstrået rapgræs, bakketidsel, mark-bynke, stor knopurt, vild gulerod, knold-rottehale, rundbælg, filtbladet kongelys, bredbladet timian, tjærenellike, nikkende limurt og bakke-jordbær. På stranden under klinterne vokser strandært (ny-indvandret hertil).

Foreløbig lokalitetskode, klinterne: + E II ▲
do., stranden: + K III O

Kilder: 14, 58, 73, 180, 183, 201, 214.

48/19 Søkrog, Noret og Rævshalen ved Halk + Bejerholm Bæk neden for Bejerholm

Øst for Noret ligger et overdrevsterræn med alm. og hunde-hvene, vellugtende gulaks, bredbladet timian, »opret kobjælde«, bakke-nellike, gul snerre, hedelyng, alm. pimpinelle, græsbladet fladstjerne, håret høgeurt, udstrakt kløver, knold-rottehale, alm. kamgræs, alm. kongepen, hunde-viol, knold-ranunkel, liden fugleklo, rødknæ, tidlig dværgbunke, flerårig knavel, spids øjentrøst, mark-krageklo og alm. mælkkurt.

Selve *Noret* er saltpræget. Her vokser alm. ålegræs og alm. havgræs (sidstnævnte i mængde). På drage-ne mellem *Noret* og *Sandvig* findes sandbunds-samfund og strandenge med sand-star, mark-krageklo, strand-mandstro og strand-siv. Nærmere oplysninger om disse samfund er ønskelige.

Om de øvrige dele af lok. 48/19 foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, overdrevene øst for Noret:
+ E II ▲ (▽-▲ ?)
do., Noret + dragene: + K-H III O

Kilder: 27, 147.

48/20 Hejsager Skov, Hejsager Strand og Kelstrup Strand

Hejsager Skov står på kuperet terræn, som skrånere ned mod kysten og som gennemskæres af Hejsager Bæks kløft.

I hvert fald tidligere var der tale om blandet skov domineret af bøg, eg og ask med en tæt underskov af bl.a. hassel og (i sumpe) rød el. Floraen omfatter i øvrigt stikkelsbær, korbær, hassel-brombær, alm. gedeblad, alm. hylde, grå, øret, skør og selje-pil, avnbøg, skov-æble, vedbend, humle, tidlig og sildig skov-hejre, lådden og dværg-perikum, lund-rapgræs, alm. skjolddrager, bleg, akselblomstret og skov-star, rederod, skov-hullæbe, sanikel, skovmærke, enblomstret flitteraks, krat- og skov-viol, skovsyre, guldnælde, lund-fredløs, fjerbregne, dunet steffensurt, bingelurt, krybende læbeløs, firblad, alm. lungeurt, skarpladet og lund-fladstjerne, nælde-klokke, alm. mangeløv, stinkende storkenæb, løgkarse, storblomstret kodriver, korsknap og skov-jordbær.

I skovbrynene indgår skov-æble, bævre-asp, tjørn, slåen, benved, forskellige pile-arter, brombær, rose og humle.

På en høj lerskrænt ud mod Sandvig fandtes i hvert fald tidligere en interessant vegetation med bl.a. °bakketidsel, °eng-brandbæger, °bittermælk, °blå-grøn star, °skov-fladbælg, °sød astragal, °mark-bykke, °bjerg-rørhvene, °merian (sjældent i Sønderjylland), °kær-svinemælk, °mark-tusindgylden, °vild hør, °hjertegræs, °bakke-jordbær og den meget sjældne °kølet løg.

Ved udløbet af Hejsager Bæk ligger moseområdet Grønkær, som adskilles fra Sandvig ved en bred strandvold. På denne ligger en landevej og adskillige sommerhuse.

Vegetationen i Grønkær er dels kombinationer af tagrørssumpe og højt voksende rigkærsenge og dels enge, som benyttes til høslet og/eller græsning. Hvas avneknippe og seline er begge hyppige, og som helhed er der tale om rigkærs- eller egentlige ekstremrigkærssamfund.

Den rige flora opbygges af arter som alm. mjødurt, kattehale, alm. fredløs, kær- og kål-tidsel, kær-svinemælk, hvid, kær- og sump-snerre, humle, vandmynte, toradet og sylt-star, butblomstret siv, hjortetrøst, vandnavle, slangetunge, blåtop, træviekrone, kær-galtetand, kær-mangeløv, bittersød natskygge, engkabeleje, rød el, tørst, nyse-røllike, hylde-baldrian, rørgræs, spydbladet mælde, mangleblomstret frytle, tormentil, djævelsbid, alm. syre, sværtevæld og eng-klaseskærm.

I 1921 voksede her ekstremrigkærarter som f.eks. +sump-hullæbe, +fåblomstret kogleaks og den meget sjældne orkidé +mygblomst, men disse arter er

tilsyneladende alle forsvundet, antagelig fordi området er blevet noget udtørret siden da.

Hejsager Strand og Kelstrup Strand præges af tæt sommerhusbebyggelse.

Lokalitetskode, Hejsager Skov: ++ S II ▲
do., Grønkær: ++ VI ▽-▲

(I: biotop, ekstremrigkær med arter som butblomstret siv, seline og hvas avneknippe).

Kilder: 95, 140, 162, 307, 308.

48/21 Terrænet mellem Kelstrup Strand og Vilstrup Gård

Botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Lokalitetskode: ?

48/22 Kysten og skovene mellem Vilstrupgård og Vilstrup Strand

(incl. Krinshave)

Skovene mellem Vilstrupgård og Vilstrup Strand (»Vilstrup Strandskov«) står på skrånende terræn, som gennemskæres af flere bækkkløfter. I bøgeskov på muldbund indgår bl.a. kristtorn, skov-byg, rederod, skov-hullæbe og bjerg-ærenpris.

I en bækkkløft er noteret skavgræs, småbladet milturt, hylde-baldrian, vandkarse, alm. skjolddrager, kær- og top-star, rørgræs, bittersød natskygge, dunet, rosen- og lådden dueurt, alm. fredløs, grenet pindsvineknop, fliget brøndsel, tyk- og lancetbladet ærenpris, småbladet dunhammer, hjortetrøst, dværg-perikum, liggende potentil og mosserne *Hylacomium brevirostre*, *Thamnobryum alopecurum* og *Lejeunea cavifolia*. Fra disse skove kendes i øvrigt brombær-arten *Rubus drejeri*.

På muldbunden er fundet trompetsvampen *Craterellus cornucopioides* og rørhatten *Strobilomyces floccopus*.

En grundig undersøgelse af hele dette terræn er ønskelig.

Lokalitetskode: + S (incl. S^v) II O

Kilder: 27, 188.

48/23 Sliv Sø og Diernæs Made

Sliv Sø og Diernæs Made udgjorde tidligere tilsammen et stort vådområde beliggende i en markant, bred tunneldal. Så sent som i 1953 var området endnu ikke ødelagt, og der fandtes da endnu f.eks. *Paludella-væld* med *Paludella squarrosa* (piberensermos), *Tomenthypnum nitens*, *Dicranum bonjeanii* og *Aulacomnium palustre*.

Siden da er hele området afvandet, og store dele er opdyrkede. Der er endnu græsningsenge tilbage, men disse er tørre og botanisk uinteressante. I og ved grøfter vokser kær-svinemælk.

Med afvandingen af Sliv Sø og Diernæs Made er et særdeles værdifuldt vådområde gået tabt. Om området tilstand i 1920'erne (dvs. længe før afvandingen) skal henvises til J. Iversen 1929 (lok. 41).

Lokalitetskode: ++ B/V IV (III) ▲

Kilder: 27, 61, 113, 114, 304, 366.

48/24 Kysten mellem Vilstrup Strand og Sønderballe Skov

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode, bl.a.: o K IV O (foreløbig kode).

48/25 Sønderballe Hoved med Sønderballe Skov

Sønderballe Skov er overvejende bøgeskov på dyb, leret, fugtig muldbund. Der indgår noget askeskov, blandet bøge-askeskov og spredte parceller med nåletræ (sitka-gran og lidt rød-gran).

Skoven er to-delt, idet den består af en nordvestlig og sydøstlig del, som adskilles af græsningsenge.

Den rige flora omfatter kristtorn, hassel, brombær, hindbær, tjørne-arter, avnbøg, kvalkved, rød kornel, stikkelsbær, alm. gedeblad, vedbend, tandrod (flere steder i mængde!), skov-byg, skov-salat, fjerbregne, mose- og bølget bunke, skovmærke, skarpbladet fladstjerne, guldnælde, hvid anemone, skov- og akselblomstret star, krybende læbeløs, dunet stefensurt, håret frytle, knoldet brunrod, skov-gøgelilje, vinget perikum (på fugtige skovveje), kær-tidsel, korsknop, spring-balsamin, skovkarse, bølget katri-nemos (*Atrichum undulatum*) og sribet næbmose (*Eurhynchium striatum*).

I askemose-samfund vokser benved, kvalkved, vedbend, firblad, ægbladet fliglæbe, tyndakset gøgeurt, krybende læbeløs, skov- og akselblomstret star, tandrod, sanikel, bredbladet mangeløv, småbladet milturt, skov-padderok, eng-nellikerod, skov-byg og nyrebladet ranunkel.

I det sydvendte skovbryn ud mod Genner Bugt indgår skov-elm, slåen, rose, bævre-asp, stilk-eg, bøg og selje-pil.

Selve Sønderballe Hoved står med 8-10 meter høje morænelersskrænter og -klinger ud mod vandet. Disse er dels nøgne og dels vegetationsklædte, mest af krat. Der er mange væld eller vældprægede partier. Klinger og skrænter af samme type ses også under de nordlige dele af Sønderballe Skov, men her indgår også delvis skovklædte partier. Af skrænternes og klingernes flora kan fra de forskellige samfund under ét nævnes selje-pil, ask, alm. tjørn, rose, slåen, brombær, bævre-asp, ribs, skov-æble,

lølfod, vellugtende gulaks, muse-vikke, alm. bjørneklo, græsbladet fladstjerne, alm. kællingetand, fløjlsgræs, hvid snerre, kantet perikum og hvid okseøje.

Specielt knyttet til vældene og de vældprægede partier ses tæppegræs (flere steder), tigger-ranunkel, tudse-siv, hvid hestehov, lådden og dunet dueurt, hjortetrøst, tagrør, rød el, kær-svinemælk og elfenbens-padderok.

På stranden vokser strandarve, marehalm, vandpileurt, tagrør, strand- og spyd-mælde, ager-tidsel, ager-svinemælk, gærde-snerle, strandsennep og tigger-ranunkel.

Lokalitetskode, Sønderballe Skov:

++ S (incl. S^v) II ▲

do., klingerne og skrænterne: ++ E-S-V II ▲

do., stranden: ++ K (-K^v-V) III ▲

Kilder: 214, 305.

48/26 Kysten mellem Sønderballe Skov og Genner Havn

(incl. Hopsø)

Dette område er dårligt eller slet ikke undersøgt. Fra Genner Strand (og skoven ved Genner Strand) kendes skov-stilkaks, gærde-vikke, spidsbladet stefensurt, vand-klaseskærm, liden vintergrøn, blåbær, storblomstret og hulkravet kodriver, bjerg-ærenpris, skov-kohvede, sort fladbælg, høj stenkløver, tvebo baldrian, bakketidsel, knoldet og vand-brunrod, °soløje-alant (meget sjældent i Jylland) og °strandloppeurt. Fundet af °soløje-alant ønskes bekræftet.

Fra *Slibemøllen* ved Genner Strand foreligger et af de fåtallige danske fund af spontan have-brøndkarse. – Fra Sønderballe kendes svaleurt, og på en vejkant syd for landsbyen er fundet læge-kvæsur (forvildet).

Foreløbig lokalitetskode: + S II O, E III O, V-K^v III O, B ell. E/B III O.

Kilder: 40, 95, 174.

48/27 Elsted Bæk neden for Runde Mølle, Kalvø og skoven langs Elsted Bæk

De botaniske forhold i dette landskabeligt smukke område er desværre mangelfuldt oplyst.

Skoven på de stejle skrån timer øst for Runde Mølle er en tæt, kratagtig løvskov på fugtig, næringsrig, leret muldbund. Der er indplantet en del sitka-gran. Floraen omfatter alm. og engriflet tjørn, rose, brombær, stilk-eg, ask, ahorn, benved, kvalkved, stikkelsbær, hassel, alm. hyl, slåen, vedbend, bingelurt, hulsvøb, skarpfinnet og alm. mangeløv, engelsød, feber-nellikerod, alm. bjørneklo, salomons segl, stinkende storkenæb, vorterod, guldnælde, løgkarse, vedbend-ærenpris, hvid anemone, lund-flad-

stjerne, dag-pragtstjerne, skvalderkål, kær-høge-skæg, mose-bunke, stribet næbmos (*Eurhynchium striatum*) og flere andre, pleurokarpe bladmosser. Fra Runde Mølle foreligger fund af liden pileurt (kun enkelte fund i TBU distrikt 48), vinget perikum, småbladet milturt og lyng-snerre.

På *Kalvø* lå i forrige århundrede et af de vigtigste danske træskibsværfter. Floraen på *Kalvø* er kun dårligt kendt. Den rummer arter som vår-vikke, gærde-kørvel, tandfri vårsalat og liden katost. En nærmere undersøgelse af såvel *Kalvø* som hele lok. 48/27 er ønskelig.

Lokalitetskode, skoven ved Runde Mølle:
+ (++) S (-S') II ▲
do., *Kalvø*: + K-E-B III O (foreløbig kode)

Kilder: 33, 40, 95, 98, 109, 272.

48/28 Nørreskov ved Genner Bugt og Odden ved Dybvighoved

Sammensætningen af Nørreskov ved Genner Bugt (= »*Genner Nørreskov*«) kendes ikke i detaljer, men der er så vidt vides overvejende tale om bøgeskov på muldbund. Ud mod Genner Bugt er der store strækninger, hvor muldbundssamfund afveksler med morbundssamfund domineret af bølget bunke. I skoven indgår nogle elle- og askesumpe (samt elle-askesumpe), til dels knyttet til vældrige kløfter. Af nåletræ indgår i hvert fald noget rød-gran. I bøgeskovspartierne på muldbund består floraen af kristtorn, alm. røn, brombær, hindbær, ahorn, alm. gedeblad, benved, avnbøg, alm. hyld, vedbend, skarpbladet fladstjerne, skovmærke, hvid anemone, milliegræs, guldnælde, skov-/krat-viol, ørnebregne, skovsyre, bjerg-ærenpris, dunet steffensurt, elfenbens- og skov-padderok, skavgræs, mose-bunke, alm. og skarpfinnet mangeløv, fjerbregne, dunet egebregne, ask-rapunsel, sanikel, skov-galtetand, korsknop, akselblomstret star, vinge-pileurt, lundfladstjerne (både ssp. *glochidosperma* og ssp. *montana*), liden vintergrøn, spidsbladet steffensurt, småblomstret balsamin og krybende læbeløs. Knyttet til morbunden ses bl.a. majblomst, håret frytle og (som dominant) bølget bunke. I elle-askesumpene vokser arter som alm. mjødurt, lav ranunkel (næsten meterhøj, kraftig form), vorterod, ribs, mose-bunke, vandkarse, småbladet milturt, hyld-baldrian, akselblomstret star og fjerbregne. Skovbrynet ud mod Genner Bugt opbygges af stilkæg, slåen, vild pære, en æble-art, bøg, rose, alm. hyld, alm. røn, rød el, tjørn, benved, alm. gedeblad og selje-pil.

Neden for skovbrynet (som står på en lav skrænt) findes et få meter bredt bælte af strandeng eller strandrørsump med strand-asters, strand-vejbred, strand-svingel, gåse-potentil, strand-trehage, sandkryb, kær-svinemælk, gærde-snerle, hjortetrøst og rynket rose.

Østpå er der et bredere åbent terræn (*Revlen*) mellem skoven og Genner Bugt. Her findes strandoverdrev med vellugtende gulaks, mark-bynke, kornet stenbræk, smalbladet og tofrøet vikke, lancetvejbred, knold-ranunkel, tandfri vårsalat, rødknæ, regnfang og femhannet hønsetarm. Fra de åbne partier mellem skoven og bugten kendes i øvrigt strand-mandstro, liggende potentil, bjerg-rørhvene og festgræs.

Fra vejkanter ved Genner Nørreskov foreligger fund af brombær-arten *Rubus axillaris* (som har få, spredte forekomster i Danmark). Ved en gård i skovens sydvestlige udkant er noteret storbladet okseøje, kæmpe-salat, bølgekronet stor-kenæb, springknop, orientalsk takkeklop og pileurt-arten *Polygonum polystachyum*.

Lokalitetskode, selve skoven: + (++) S-S' II ▲
do., kystzonen: + (++) K-H II ▲

Kilder: 87, 188, 260.

48/29 Terrænet mellem Genner Nørreskov, Arnholm og Låddenhøj Færgested

Langs kysten ses her for en stor del skovklædte skrænter, hvorfra der kendes kristtorn. Floraen er i øvrigt ikke nærmere kendt. Fra et vældpræget sted foreligger fund af hybriden mellem kål- og kærtidse. Ved stranden vokser bl.a. gærde-snerle, kær-galtetand, kær-svinemælk, fladtrykt kogleaks og strand-svingel.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O, V-K'-K III O

Kilder: 95, 370.

48/30 Barsø

Barsø i Lillebælt ud for Genner Bugt er ca. 240 ha stor, 2½ km lang og 1½ km bred (på det bredeste sted). Den består mest af moræneler, dog indgår noget sandet terræn i den nordøstlige del. Øen når næsten 40 meters højde i de højeste punkter (*Gyldebjerg* 39 m, *Løvhøj* 38 m). Mod øst falder øen af mod Lillebælt i en ca. 2½ km lang, nærmest vegetationsløs lerklint, der nogle steder når 15-16 meters højde og som er stærkt udsat for havets nedbrydning. Både mod nord og syd er der marint forland (strandvoldsterræn, strandoverdrev), der anvendes til græsning. Lige som på Løjt Land er der mange levende hegn.

Ved havnen findes et lille »kær«, i hvis ekstremrig-kærssamfund der indgår (eller indgik) »tvebo og »stjerne-star, »søpryd, »sump-hullæbe, »vinget perikum og den meget sjældne orkidé »mygblomst».

Af Barsø's flora kan i øvrigt nævnes dansk ingefær, storblomstret kodriver, rød kornel, benved, avnbøg, vand-brandbæger (ssp. *aquaticus*), liggende poten-

til, sump-skræppe, strand-mandstro, kær-fnokurt og vedbend-vandranunkel.
Fra Barsø kendes over 300 arter af karplanter (lister i TBU's arkiv). I øvrigt henvises til beskrivelsen hos A. Hansen & S.-E. Sandermann Olsen 1965 (Bot. Tidsskr. 60, kildenr. 87).

Foreløbig lokalitetskode, vådområderne: + V I ▽
do., i øvrigt: ?

(Vådområde-angivelsen I refererer til ekstremrigkærssamfund (en I-biotop) med I-arten mygblomst)

Kilder: 87, 369.

48/31 Lønholt Skov og kysten mellem Låddenhøj Færgested og feriekolonien øst for Låddenhøj

Fra Låddenhøj (Loddenhøj) kendes den meget sjældne skærmhat *Pluteus coccineus*. Nærmere oplysninger om området er ønskelige.

Lokalitetskode: ?

Kilder: 215a.

48/32 Terrænet mellem Låddenhøj, Barsmark og Spramshuse

Nordøst for *Spramshuse* ses skrænter, der dels er skov- og kratklædte og som dels rummer åbne partier. Af skrænternes flora kan under ét nævnes slåen, brombær, rose, skov-æble, selje-pil og femhannet pil, gul og skov-fladbælg, vild gulerod, stortoppet hvene, prikbladet perikum, alm. bjørneklo, sød astragal, muse-vikke, blåhat, alm. knopurt, bjerg-rørhvene, hvid snerre og alm. kællingetand. Ved foden af skrænterne optræder forskellige vældprægede skræntfod-samfund med dominans af tagrør. Heri indgår desuden følfod, ager- og kær-svinemælk, gærde-snerle, lådden dueurt, spydbladet mælde, gåse-potentil og vandkarse. Stranden er såvel sand- som stenstrand. Her vokser bl.a. den oprindelig indslæbte strand-salat (første fund her i 1970), spydbladet og strand-mælde, strandarve, ager-svinemælk, marehalm og klæbrig brandbæger. – Strand-salaten er ikke begrænset til selve stranden, men vokser også på skrænternes nedre dele. Nærmere oplysninger om kysten mellem *Spramshuse* og feriekolonien øst for Låddenhøj er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, skrænterne og selve stranden: + E (incl. S)-K (-V ell. K') II ▲

Kilder: 33, 77, 325.

48/33 Løjt Skovby

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

48/34 Terrænet mellem Spramshuse, Barsmark, Løjt Skovby og Skarrev

(incl. Oversø, Løjt Sønderskov og Milkær Skov).

I bøgeskovspartier på muldbund i nordenden af *Løjt Sønderskov* indgår alm. røn, stilk-eg, hassel, kristtorn, ahorn, benved, kvalkved, alm. gedeblad, miliegræs, skarpbladet fladstjerne, en høgeurt-art (*Hieracium* cfr. *virgultorum*), guldnælde, skovmærke, mose-bunke, skovsyre, enblomstret flitteraks, bjergærenpris, dunet steffensurt, gærde-vikke, skov- og akselblomstret star, kæmpe-svingel, alm. mildurt, skovarve, haremad, stinkende storkenæb, knoldet brunrod, sanikel, salomons snegl, krybende læbeløs, tyndakset gøgeurt, skov-hullæbe, skov-gøgelilje, skov-/krat-viol og bingelurt.

Af svampe kendes de meget sjældne *Boletus rhodoxanthus* og *Melanophyllum eyrei*.

På en vejkant mellem Løjt Skovby og Skarrev vokser den sjældne skærmpilante seglblad.

Nærmere oplysninger om lok. 48/34 er ønskelige.

Lokalitetskode, Løjt Sønderskov: + S II ▲
do., i øvrigt: + B/E III O, ellers ?

Kilder: 77, 215a, 323, 362.

48/35 Terrænet mellem Skarrev, Oversø og Dyrhave

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

48/36 Jørgensgård Skov

Jørgensgård Skov består for en stor del af bøg, bl.a. smuk bøgehøjskov, på leret, næringsrig muldbund. Der indgår desuden store stykker med nåletræ (såsom rød-gran og lidt ædelgran) og mindre stykker med eg og ask. Skoven står på kuperet terræn med dybe bækklofter og med skråninger ned mod Åbenrå Fjord.

Af løvskovspartiernes rige muldbundsflora kan nævnes kvalkved, brombær, alm. gedeblad, benved, hassel, skov-elm, tjørn, selje-pil, fugle-kirsebær, avnbøg, stikkelsbær, vedbend, tandrod (hyppig), sanikel, skov-/krat-viol, glat dueurt, angelik, miliegræs, hvid anemone, alm. mangeløv, enblomstret

flitteraks, skarpbladet fladstjerne, kær- og kål-tidsel, skov-brandbæger, korsknapp, skov-salat, stor frytle (i mængde!), storblomstret kodriver, alm. og skarpfinnet mangeløv, bjerg-ærenpris, hvid hestehov, druemunke, tyndakset gøgeurt (lokalt hyppig), rederod, skov-hullæbe, bredbladet klokke, dunet og spidsbladet steffensurt, fjerbregne, alm. løvefod, skov-jordbær, skovkarse, knoldet brunrod, skov-, lund- og elfenbens-padderok, flere høgeurt-arter, aks-rapunsel, dansk ingefær, skov-stilkaks, lundfladstjerne (ssp. montana), skov-byg, tidlig og sildig skov-hejre, skov-rørhvene, skov-star, skov-, akselblomstret og tyndakset star, småbladet mildurt, hulrodet lærkespore og sribet næbmose (Eurhynchium striatum).

På mager muldbund eller morbund (f.eks. på siderne af nogle af bækkkløfterne) vokser bølget bunke, skov-/alm. høgeurt, vellugtende gulaks, mangeblomstret og håret frytle og bladmosserne Plagiothecium undulatum (bølget tæppemos) og Mnium hornum (brunfiltet stjernemos).

På lysåbne steder i skovrande indgår skov-stilkaks, alm. bjørneklo (ssp. sibiricum), sød astragal, kransbørste og smalbladet klokke.

Under gamle ege i skoven er fundet den meget sjældne, sydlige rørhat Boletus satanoides (s.n. B. purpureus), der kun kendes fra få steder i landet.

Uden for skovbrynet ligger der langs Åbenrå Fjord et smalt bælte af strandenge eller -rørsumpe med bl.a. strand-svingel, strand-krageklo, strand-loppeurt, kær-svinemælk og skarntyde.

Lokalitetskode, skoven: ++ S I ▲

do., kystzonen: + K-K^v-V III O

(Skoven er sat til I på grund af → 20 arter samt biotop, idet den er et godt og typisk eksempel på en sydøstjysk skov).

Kilder: 14, 22, 25, 186, 202, 227, 229, 271, 362.

48/37 Nørreskov ved Åbenrå

Nærmere oplysninger om Nørreskov er ønskelige.

Foreløbig *lokalitetskode*: +/o S IV O.

Kilder: 40, 184.

48/38 Rise Skov

Rise Skov er overvejende bøgeskov på leret, næringsrig, fugtig muldbund. På skråningerne ned mod Mølleådalene er der en hel del nåletræ (rødgran, ædelgran). På de samme skråninger er der flere væld eller vældprægede partier. Det er i det hele taget karakteristisk for skoven, at der er mange våde eller fugtige partier (med f.eks. elfenbens-padderok). En art som tandrod er hyppig flere steder. Partier med egentlig morbund savnes måske helt, selv om der på enkelte lysåbne steder kan indgå lidt krat-fladbælg og håret frytle m.m.

Af Rise Skovs udprægede muldbundsflora kan nævnes kristtorn, hassel, tjørn, ahorn, brombær, hindbær, stilk-eg, skov-elm, kvalkved, avnbøg, tyndakset gøgeurt, dunet steffensurt, guldnælde (hyppig), fjerbregne, skarpbladet fladstjerne, aks-rapunsel (hyppig), stinkende storkenæb, skov-galtetand, kærhøgeskæg, nyrebladet og uldhåret ranunkel, skovmærke, angelik, bingelurt, bjerg-ærenpris, knoldet brunrod, spring-balsamin, glat dueurt, skov-/kratviol, alm. løvefod, alm. bjørneklo, gærde-vikke, alm. lungeurt, rams-løg (visse steder i mængde), salomons segl, korsknapp, skælrod, krybende læbeløs, skov- og den sjældne kronløs karse, bredbladet klokke og hulrodet lærkespore (en art med meget begrænset udbredelse på det sønderjyske »fastland«). – Se også beskrivelse under lok. 52/61.

I nordbrynet ved Ravnehøj indgår bøg, rose, hassel, tjørn, selje-pil, alm. gedeblad, ahorn, stilk-eg, vrietorn, slåen, skov-elm og ask.

Af floraen på vældprægede steder ned mod Mølleådalene kan nævnes vandkarse, alm. mjødurt, bjerg-ærenpris, engkabeleje, skavgræs, alm. mildurt, bredbladet mærke, lådden dueurt, rød el og bladmosset Brachythecium rivulare.

Ved bredden af en sø i Mølleådalene ses kærmose-samfund og ellesump med bredbladet dunhammer, kær-star, lådden dueurt, vand-mynte, kål-tidsel, kær- og elfenbens-padderok, lyse-siv, vejbred-skeblad, skov-kogleaks og eng-nellikerod.

Lokalitetskode, selve Rise Skov: ++ S-S^vI ▽-▲

do., Mølleådalene: + V-S^vII O (foreløbig kode)

(Rise Skov er sat til I på grund af → 20 arter samt biotop: et godt og typisk eksempel på en næringsrig, fugtig sydøstjysk skov med f.eks. kronløs karse og uldhåret ranunkel).

Kilder: 139, 229, 258.

48/39 Hovslund Skov, Askemose og Askemose Bæk oven for Hytterkobbøl

Nærmere oplysninger om dette område er ønskelige.

Lokalitetskode: ?

Kilder: 131.

48/40 Hytterkobbøl og Skovby Skov

Af de to sammenhængende skove Hytterkobbøl og Skovby Skov er den førstnævnte så vidt vides overvejende nåleskov (rødgran samt noget ædelgran og lærk). Bundforholdene veksler. I nåleskovspartierne domineres bundvegetationen for en stor del af bølget bunke. I Hytterkobbøl indgår spredte stykker med bøgeskov, hovedsagelig på muldbund med guldnælde (hyppig) og (lokalt) bingelurt, men mor-

bundssamfund domineret af bølget bunke ses også. Af andet løvtræ indgår stykker med ege-arter.

Floraen i muldbundspartierne omfatter alm. gedeblad, alm. røn, ask, alm. hylde, kristtorn, skovmærke, skarpbladet fladstjerne, skov-padderok (hyppig), alm. mangeløv, skov-salat, fjerbregne, knoldet brunrod, dunet steffensurt, vorterod, skov-/krat-viol, bjerg-ærenpris, salomons segl, korsknop og gærdevikke.

I morbundssamfundene vokser majblomst, skarpfinnet mangeløv, lyng-snerre, håret frytyle og hede-lyng.

I skovens vestende ligger en askemose, som på lavere terræn glider over i et åbent kærparti. I askemosen (som gennemskæres af en grøft og hvoraf en del er tilplantet med rød-gran) vokser kær-høgeskæg (dominant), vorterod, eng-nellikerod, guldnælde, mose-bunke, nyrebladet ranunkel, skovmærke, hassel, skov-padderok, krybende læbeløs og angelik. I det åbne kærparti ses bl.a. gul iris, kær-star, hylde- og tvebo baldrian, kær-tidsel, nyrebladet ranunkel, eng-viol, kragefod, vand-mynte, krybende læbeløs, dusk-fredløs, kær-snerre, skov- og dynd-padderok, engkarse og maj-gøgeurt.

I Hytterkobbel er fundet den ret sjældne kødkernesvamp *Podostroma alutacea*.

Skovby Skovs sammensætning er dårligt kendt, men den synes til dels at stå på magrere bund end Hytterkobbel, med rød-gran som den dominerende træart. Der er spredte områder med bøg (både på muld og mor), men skoven virker »uordnet«, dvs. uden skarpe parcelgrænser, således at områder med rød-gran og bøg står uregelmæssigt mellem hinanden.

Der synes at være en del små moser eller kærfuldte lavninger. I den østlige del af skoven ligger således en åben, våd kærmosé (også med mere sluttede elle-sumpe) med alm. mjørdurt, engkarse, skov- og kær-padderok, eng-nellikerod, lav ranunkel, angelik, vorterod, kær-snerre, vand-mynte, bukkeblad, mose-bunke, stiv star, tvebo baldrian, kær-høgeskæg, eng-viol, alm. syre, kragefod, dusk-fredløs, maj-gøgeurt og krybende læbeløs (sidstnævnte i randen).

Bevaring: De største botaniske interesser i Hytterkobbel-Skovby Skov knytter sig til »sumpskov«- og kær-partierne. Det er ønskeligt, at disse bevares som nu og at de f.eks. ikke afvandes og tilplantes med nåletræer.

Lokalitetskode, selve skovene: + S II ▲
do., »sumpskov«- og kærpardierne: + S^v-V II ▽-▲

Kilder: 202, 262.

48/41 Haderslev Dam og Hindemaj

Haderslev Dam er en langstrakt, 5 km lang og op til 1 km bred sø vest for Haderslev i tunneldalen mellem Vojens og Haderslev. Samme tunneldal fortsætter sig øst for Haderslev som Haderslev Fjords

slyngede løb. Med sit vandareal på mere end 250 ha er Haderslev Dam Sønderjyllands største sø.

Bredvegetationen udgøres så vidt vides mest af rørsumpe, men vegetationens nærmere sammensætning kendes ikke.

Fra bredden kendes den meget sjældent forvildede haveplante »nådesurt« samt »soløje-alant« og »norsk potentil« (de to sidstnævnte enten spontane eller lige som nådesurten oprindeligt forvildet fra haver). – Haderslev Dam er så vidt vides stærkt eutrofieret. Nærmere botaniske oplysninger er meget ønskelige.

Ved Dammens vestende (og langs nordkanten af Pamhule Skov) ligger engområdet *Hindemaj* (= *Hindemade*), som nu (1978) hovedsagelig synes at bestå af ret tørre (delvis afvandede), kvæggræssede enge.

I det sydøstlige hjørne findes (ligeledes 1978) rester af lidt vældpræget rigkær med bl.a. top-, kær- og toradet star, maj-gøgeurt, krybende læbeløs, eng-nellikerod, nyrebladet ranunkel, engkarse, engkabbeleje, hylde-baldrian, sump-kællingetand, røgræs og kær-høgeskæg.

Nærmere oplysninger om *Hindemaj* er ønskelige.

Lokalitetskode, Haderslev Dam: + V IV O (foreløbig kode)

do., *Hindemaj:* + V II O (foreløbig kode)

Kilder: 32, 33, 114, 176, 178, 180, 265.

48/42 Pamhule Skov-området

(dvs. selve Pamhule Skov + Teglholt + engene mellem Tørning Møllebro og Christiansdal)

Pamhule Skov står på kuperet terræn, dvs. på skråningerne ned mod dalstrøget mellem Haderslev Dam og Stevning Dam. Terrænet gennemskæres af små og store bækkkløfter, blandt andet den markante *Bibæk-kløft*.

Skoven består for en stor del af bøgeskov, men der indgår også anden løvskov (eg, ask) og nåleskov (rød-gran, sitka-gran, lærk m.m.).

Store dele af skoven står på næringsrig, mere eller mindre fugtig (eller til dels direkte vældpræget), dybmuldet bund. Mager muldbund eller morbund med eksempelvis bølget bunke og håret frytyle synes højst at indgå ganske lokalt.

Pamhule Skov er et af de fornemste eksempler på en sydøstjysk muldbunds-løvskov. Den meget artsrige flora omfatter kristtorn, avnbøg, ask, ahorn, spidsløn, tjørn, rød og grå el, stikkelsbær, hassel, alm. gedeblad, stilk-eg, kvalkved, skov-elm, alm. røn, drue-hylde, vedbend, pille-, skov-, akselblomstret og tyndakset star, rederod, skov-hullæbe, skov- og gærdevikke, sanikel, den sydøstjysk udbredte uld-håret ranunkel (i store, smukke bestande flere steder), nyrebladet ranunkel, skov-hundegræs (ifølge Anfred Pedersen 1974, Bot. Tidsskr. 68, den eneste forekomst i Sønderjylland), elfenbens- og skov-padderok, aks-rapunsel (hyppig), tandrod, skov-svingel,

guldnælde, krybende læbeløs, smuk perikum, skovkarse og den sjældne kronløs karse, jordbær-potentil, skov-jordbær, tidlig og sildig skov-hejre, skovstilkaks, skov-byg, hunde-kvik, butfinnet o.a. mangeløv-arter, fjerbregne, rosen-dueurt, dunet og spidsbladet steffensurt, stor frytle, storblomstret kodriver, alm. lungeurt, bjerg-ærenpris, snylterod, spring-balsamin, vår-fladbælg (ganske lokal i Sønderjylland), skovmærke, liljekonval, bingelurt, ørnebregne, skovarve, skov-galtetand og salomons segl.

Specielt knyttet til *Bibæk*-kløften (eller de andre, mere eller mindre vældprægede kløfter) optræder den meget sjældne kæmpe-star^x, småbladet og alm. mildurt, vandkarse, hvid hestehov, hjortetrøst, bredbladet og smalbladet mærke, tykbladet ærenpris, kløvkroner, kær- og kål-tidsel, gul iris, bittersød natskygge og flere mosser (*Porella* sp., *Plagiochila asplenoides*, *Mnium punctatum*, *Fissidens bryoides*, *F. taxifolius*, *Rhynchostegium riparioides*, *Blasia pusilla* og *Amblystegium serpens* m.fl.).

I de vest- og sydvendte sydbryn indgår eksempelvis tjørn, avnbøg (i form af små træer!), bøg, hindbær, alm. gedeblad, alm. hyld, skov-elm, rose, slåen, hassel, selje-pil, ahorn og alm. røn.

Floraen i *Teglholt Skov* minder i mangt og meget om den i Pamhule Skov. Her vokser bl.a. rød kornel og den sjældne, indslæbte ^sudetisk rapgræs.

Engene mellem *Teglholt* og skoven ved *Tørninggård* (= engene mellem *Tørning Møllebro* og skoven ved *Christiansdal*) er græsningsenge eller tidligere græssede enge med bl.a. engkarse, bidende og lav ranunkel, eng-rævehale, kær-tidsel og korsknep foruden (langs selve åen) engkabbeleje, tykbladet ærenpris, tigger-ranunkel, høj sødgræs, kål-tidsel og kær-padderok.

Fra *Pamhule Skov* kendes bl.a. barklichéne *Phaeographis inusta* (på rød el). Foruden de ovenfor nævnte mosser kendes bl.a. den meget sjældne bladmos *Taxiphyllum wissgrillii* herfra. En nærmere undersøgelse af mos-, lichén- og svamp floraen er ønskelig.

Lokalitetskode, selve *Pamhule Skov*:
+++ S (incl. S^y) I ▽-▲

(I af 3 grunde:

- biotop (forneft eksempel på sydøstjysk muldbundsløvskov med tyndakset star, uldhåret ranunkel, kristtorn og kronløs karse etc.)
- 20 arter
- I-arten kæmpe-star).

Kilder: 7, 31, 47, 58, 72, 75, 141, 186, 201, 214, 227, 235, 243, 263, 265, 275, 324, 347.

48/43 Revsø Skov (nordøst for Sommersted)

Blandet løv- og nåleskov (omtrent halvt af hver). Af løvskov dominerer bøg, men der er desuden:

- askeskov eller askesump
- aske-elleskov
- partier med gammel eg eller eg + bøg m.m.
- ungskov af eg

Af nåletræ er der næsten kun sitka- og rød-gran, tiilsyneladende mest af den første. Desuden indgår lidt lærk eller lærk blandet med ædelgran og thuja/ædelcypres. Der er mange store lysninger, som indtages af nyplantninger af sitka- eller rød-gran. Løvskovspartierne står på muldbund, og egentlig morbund optræder kun yderst lokalt som ganske små områder. I visse af nåleskovspartierne er der derimod en del morbund domineret af bølget bunke.

I bøgeskovspartierne på muldbund opbygges floraen af ask, hassel, alm. røn, avnbøg, alm. hyld, hindbær, alm. gedeblad, engriflet tjørn, selje-pil, skov-padderok, skarpfinnet mangeløv, fjerbregne, skarpbladet fladstjerne, skov-galtetand, dunet steffensurt, spring-balsamin, glat dueurt, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), knoldet brunrod, guldnælde, krat-/skov-viol, bjerg-ærenpris, akselblomstret og skov-star, en vandstjerne-art (i vandpytter på fugtige skovveje), krybende læbeløs, skovhullæbe, bingelurt (lokalt) og smuk perikum (endnu mere lokalt).

I de få og små morbundspartier under bøg indgår bølget bunke, alm. hvene, smuk perikum, pille-star, mangleblomstret frytle, alm. gedeblad og alm. fløjlsmos (*Dicranella heteromalla*).

I askemoser og i elle-askemoser vokser bl.a. nyrebladet og lav ranunkel, akselblomstret star, skov-padderok, småbladet mildurt, fjerbregne, alm. og skarpfinnet mangeløv, drue-hyld, mose-bunke, rørgræs, burre-snerre, korsknep, skov-galtetand, storblomstret kodriver, dag-pragtstjerne, kær-høgeskæg, kær-tidsel og angelik.

Det åbne område i skovens vestlige del (syd for *Holbæk*) består dels af dyrkede marker og dels af relativt tørre græsningsenge.

Ved et lille, pilebevokset vandhul i en af engene vokser bl.a. bredbladet og smalbladet dunhammer, lyse- og glanskapslet siv, kær- og græsbladet fladstjerne, vejbred-skeblad, nøgle-skræppe, alm. sumpstrå, en sødgræs-art og sværtevæld.

Lokalitetskode, selve *Revsø Skov*:
++ S (incl. S^y) II ▲

do., engene m.m. i det åbne parti: + V II ▲

Kilder: 292.

48/44 Lert Skov og Tågerup Skov (med omgivende terræn)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig *lokalitetskode*: o S IV O

**48/45 Terrænet omkring Ladegård Eng,
Stevning Dam og Sandkule (øst for Vojens)**

Sandkule er helt overvejende bøgeskov på frodig muldbund. Af nåleskov indgår i hvert fald et stykke med rød-gran. Skoven står på stejle skrænter både ned mod Stevning Dam og ned mod Tørning Mølle-dam, og på skrænterne er der nogle steder mager muldbund eller morbund (se nedenfor).

I bøgeskovspartierne på muldbund vokser ask, ahorn, alm. røn, avnbøg, hassel, skov-elm, alm. hyld, stilk-eg, benved, tjørn, vedbend, uldhåret ranunkel (hyppig!), nyrebladet ranunkel, tandrod (spredt), aks-rapunsel, skovmærke, løgkarse, enblomstret flitteraks, guldnælde, bingelurt, skov-/krat-viol, dunet steffensurt, stinkende storkenæb, salomons segl, vorterod, skov-svingel, knoldet brunrod, spring-balsamin, storblomstret kodriver (fåtallig), alm. mangeløv og alm. lungeurt.

På forblæst, +/- morbundspræget bund på skrænterne ned mod Stevning Dam og Tørning Mølle-dam ses bl.a. bølget bunke, skov-jomfruhår (*Polytrichum formosum*), filtet stjernemos (*Mnium hornum*), læge-ærenpris, skov-/alm. høgeurt, vellugtende gulaks, håret frytle og mangeblomstret frytle.

Mellem *Stevning Dam* og *Sandkule* findes en zone af vældprægede, artsrige ellesumpe med ribs, kvalk-ved, ask, gul iris, skarppinnet mangeløv, bittersød natskygge, kær-(?) og forlænget star, kær-snerre, tykbladet ærenpris, engkabbeleje, eng-nellikerod, kær-høgeskæg, kløvkrone, vorterod, skovmærke, fjerbregne, kær-svovlrod, eng-forglemmigej, alm. mjøduert, nyrebladet ranunkel, vandkarse, småbladet mildurt og hylde-baldrian.

Vandet i *Stevning Dam* er brunligt og uklart.

Det samme gælder vandet i *Tørning Mølle-dam*, og også her er der mellem *Sandkule* og søen en ellesump-zone (lokalt erstattet af rørsump med tagrør og kær-star).

Floraen i disse ellesumpe omfatter ribs, grå pil, alm. mjøduert, gul iris, fjerbregne, vorterod, burre-snerre, alm. mildurt, lav ranunkel, kløvkrone, mose-bunke, angelik, bittersød natskygge og dusk-fredløs.

Om de øvrige dele af lok. 48/45 (dvs. bredderne af *Stevning Dam* i øvrigt, *Ladegård Eng*, *Hededam*, *Grønbjerg*, *Ladegårds Mark* og *Dybdal* etc.) foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, Sandkule-skoven: ++ S II ▲
do., ellesumpene langs *Stevning Dam* og langs
Tørning Mølle-dam: ++ S^v-V II ▽-▲

Kilder: 269.

48/46 Styding Skov

Herfra foreligger gamle fund af øbjerg-mangeløv (N. J. Andersen i *Flora & Fauna II*, 1900) og den forvildede øblåøje.

Lokalitetskode (foreløbig): +/o S IV O

Kilder: 129.

48/47 Linderum (i Lillebælt)

Fra den lille ø *Linderum* i Lillebælt 2 km NV for Årø kendes den sjældne drue-gåsefod. Nærmere botaniske oplysninger foreligger ikke, men er meget ønskelige.

Foreløbig *lokalitetskode*: + K III O

Kilder: 74.

**48/48 Taps Å's dal mellem Christiansfeld
og vejen mellem Aller og Stubbum**

Fra skoven ved *Aller Mølle* kendes vår-fladbælg (et af denne arts få sønderjyske voksesteder) og fra en grøftkant nær *Aller Mølle* den forvildede spansk storkenæb (*Geranium endressii*).

Nærmere oplysninger om lok. 48/48 er ønskelige.

Foreløbig *lokalitetskode*, skoven ved *Aller Mølle*:
+ S III O

Kilder: 72, 74.

**48/49 Rygbjerg Sø – Bann sø – Femhøj-området
(ved Vedsted)**

Rygbjerg Sø er trods sin relativt lille størrelse (10 ha) en dyb sø (14 m). Det antages, at søen skal tolkes som et dødishul. I hvert fald tidligere var der tale om en udpræget næringsfattig, klarvandet sø, nærmest en lobelie-sø med f.eks. strandbo, sortgrøn brasen-føde, sekshannet bækarve, svømmende sump-skærm og liden siv, men mærkeligt nok uden lobelie selv.

Udførlige oplysninger om søens tilstand i 1926 findes hos Iversen (1929, lokalitet 20). Nyere oplysninger foreligger ikke.

Den lille *Bann sø* ca. 250 meter sydvest for *Rygbjerg Sø* er brunvandet. Dens tilstand i 1927 er ligeledes beskrevet af Iversen (1929, lok. 17).

Ved nordsiden af *Rygbjerg Sø* ligger den lille, frede-de *Rygbjerg Ås* (= *Vedsted Ås*). – Om gravhøjene ved NV-siden af *Rygbjerg Sø* foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, Rygbjerg Sø: + V I ▼ (såfremt søen endnu er som beskrevet hos Iversen, 1929)

do., Bannæsø: + V III ? O

do., Rygbjerg Ås: ? (indtil nærmere oplysninger foreligger)

Kilder: 32, 33, 113, 114.

48/50 Vedsted og Vedsted Sø

Den 7½ ha store *Vedsted Sø* minder i mangt og meget om *Rygbjerg Sø* (se forrige lokalitet). Den er lige som denne dyb (ca. 15 m) i forhold til sin størrelse. Det er en næringsfattig og klarvandet sø med stenet eller stenet-sandet bund. Ved bredden ses bl.a. »rørsump« af en star-art (vist næb-star) og galleriskov af grå pil og rød el. Ved bredden og submerst vokser arter som vand-mynte, kragefod, dusk-fredløs, rørgræs (forma coarctata), mose(?) - bunke, en bækarve-art og alm. kildemos (*Fontinalis antipyretica*). Fra besøg i 1926 og 1927 nævner Iversen (1929, lok. 21) alm. sumpstrå, bukkeblad, tagrør (spredt), sortgrøn brasenføde, strandbo, vand-pileurt, liden siv og mosserne *Chiloscyphus fragilis*, *Riccia fluitans*, *Scapania undulata*, *Riccardia sinuata*, *Fontinalis dalecarlica*, *Sphagnum subsecundum* og *Drepanocladus exannulatus*. En fornyet, grundig undersøgelse af *Vedsted Sø* er ønskelig.

På de mere eller mindre kratklædte bakker ved søens sydøst-side vokser tjørn, rose, brombær, en visse-art, alm. hyld, ask, knold- og bidende ranunkel, mark- og mangeblomstret frytle, lancet-vejbred, vellugtende gulaks, hunde-viol, hvid snerre, kratfladbælg, hedelyng og lyng-snerre.

Mellem *Vedsted Sø* og *Vedsted* ligger en fredet gruppe på 6 gravhøje (*Vedsted Høje*). – Fra en langdysse sydvest for *Vedsted* kendes brombær-arten *Rubus bertramii*.

Lokalitetskode, *Vedsted Sø*: + V I ▼-▽ (såfremt søen stadig er uforurennet)

do., bakkerne ved SØ-hjørnet: ++ E/S II ▲

do., i øvrigt: ?

Kilder: 32, 95, 113, 114, 188, 264.

48/51 Vedbøl Sø og skoven ved Vartenbjerg

Vedbøl Sø er ca. 15 ha stor. Dybden angives til 7 m (Iversen 1929) eller omkring det dobbelte (Dahl 1967: 38). Bredvegetationen udgøres for en stor del af rørsumpe med tagrør, høj sødgræs, alm. sumpstrå, dynd-padderok, rørgræs, smalbladet dunhammer, grenet pindsvineknop m.fl. På vandfladen er der store bestande af hvid og gul åkande.

I modsætning til de til- og afløbsløse *Rygbjerg* og *Vedsted Sø* gennemstrømmes *Vedbøl Sø* af en bæk.

Om søens tilstand i 1926, se Iversen (1929, lok. 37). En fornyet undersøgelse er meget ønskelig.

Om skoven ved *Vartenbjerg* foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, *Vedbøl Sø*: + V II O (foreløbig kode)
do., skoven ved *Vartenbjerg*: o S IV O

Kilder: 32, 113, 214.

48/52 Terrænet mellem Hovedvej A 10 (på strækningen fra Boddum til Fladsten), Rise-Hjarup Mark og Skedebjerg-området ved Åbenrå

I den lille *Fladsten Mose* har den meget sjældne kølle-star* sit nu formentlig eneste bevarede danske voksested. Arten er fredet her (ifølge overfredningsnævnskendelse af 30.12.1950). Trods fredningen har kølle-star været så stærkt på retur på grund af mosens tilgroning, at der i 1975 tilsyneladende kun var én eneste tue tilbage (Løjtnant & Worsøe 1977). Iværksat pleje skulle nu forhåbentlig sikre arten på stedet.

Lokalitetskode: ++ V (incl. S*) I ▼
(I: I-art kølle-star)

Kilder: 22, 143, 176, 201, 220, 228, 229, 235.

48/53 Terrænet mellem Jørgensgård Skov, Stollig, Løjt Skovby og Dyrhave (incl. Knap Mølle)

I skovkløften ved *Knap Mølle* vokser bl.a. småbladet milturt, skovkarse, lund-fladstjerne, rosen-dueurt, dansk ingefær, butblomstret sødgræs, skov-byg, bredbladet høgeurt, storblomstret kodriver, bredbladet klokke, vedbend, kransbørste, liggende potentil, hunde-kvik, rederod og en speciel, hvidblomstret type af mark-rødtop (*Odontites verna* ssp. *serotina* var. *pallida*), som er særligt hyppig i det sydlige Jylland.

Knap Mølle er en gammelkendt lokalitet for nogle interessantere, forvildede haveplanter som f.eks. gul abeblomst (kendt siden 1886), grå og kruse-mynte, pileurt-arten *Polygonum polystachyum* og jakobsstige.

På enge langs *Åbenrå Fjord* øst for *Avbæk* voksede i hvert fald tidligere *tykakset star.

Lokalitetskode, skoven ved *Knap Mølle*:
+ S (incl. S* ?) II O

Kilder: 22, 87, 178, 184, 227.

48/54 Anderup Skov vest for Christiansfeld

Oplysninger om skovsammensætningen foreligger ikke, men der vides at indgå artsrige løvskovspartier (bl.a. bøgeskov) på muldbund. I disse vokser ask, drue-hyld, bævre-asp, ahorn, hassel, avnbøg, alm. tjørn, fugle-kirsebær, alm. røn, tredelt egebregne, guldnælde, fjerbregne, vorterod, skarpbladet fladstjerne, skov-galtetand, miliegræs, skovmærke, krat- og skov-viol, dunet steffensurt, skovarve, alm. mangeløv, alm. bjørneklo, mose-bunke, akselblomstret og skov-star, knoldet brunrod, skov-salat, glat dueurt, spring-balsamin, skov-padderok, febernellikero, jordbær-potentil, glat løvefod, tyndakset gøgeurt, skov-gøgelilje, angelik, sanikel, bjerg-ærenpris og salomons segl.

Knyttet til skovsumpe og lignende fugtige steder ses arter som alm. og småbladet milturt, lådden dueurt, hjortetrøst, skov-kogleaks, eng-nellikero, kål-tid-sel, kær-høgeskæg og engkabbeleje. Forvildet op-træder en ribs-art, liden singrøn og brombær-arten *Rubus spectabilis*. – Fra »Andruplund«, som måske er det samme som Andrup Skov, foreligger et af de få jyske fund af blåtoppet kohvede (angivelse fra begyndelsen af forrige århundrede).

Lokalitetskode: ++ S (incl. S^v) II ▲ (foreløbig kode)

Kilder: 82, 178, 188, 371.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

48/55 Skovene omkring Sommerstedskov

48/56 Skovhave ved Kolstrup Udflyttere

48/57 Skovene mellem Skovdallund og Skovdal

48/58 Lavtskov nord for Hjerndrup

Lokalitetskode, lok. 48/55-58: o S IV O

48/59 Lam(me)have og Nordskov (ved Hjerndrup)

Sammensætningen af *Lam(me)have* kendes ikke, men det vides, at der indgår muldbundsløvskov (bl.a. bøgeskov og næringsrige skovsumpe) med arter som ask, hassel, skov-elm, kvalkved, storblomstret kodriver, aks-rapunsel, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), dunet egebregne, kær-høgeskæg, skov-star, nyrebladet ranunkel, tyndakset gøgeurt, sanikel, bingelurt, skovmærke, miliegræs, fjerbregne, salomons segl, alm. mjødukt, hyldebladet baldrian, dunet steffensurt, skov-galtetand, angelik, krat-viol, stinkende storkenæb, eng-nellikerod, guldnælde, alm. mangeløv, jordbær-potentil, kål-tid-sel, spring-balsamin og knoldet brunrod.

Om *Nordskov* foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, Lam(me)have:
+ / + + S (incl. S^v) II O

do., Nordskov: o S IV O

Kilder: 372.

48/60 Sønderskov (vest for Christiansfeld)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: o S IV O

48/61 Smedeholm og Christinero

Om *Smedeholm* foreligger botaniske oplysninger ikke. – Syd for *Smedeholm* ligger resterne af det romantiske haveanlæg »*Christinero*«.

Lokalitetskode: Biotop S (*Smedeholm*) og S^k (*Christinero*), i øvrigt ?

Kilder: 32.

48/62 Krejsel, Anager og skovene nord og øst herfor (i området SV for Christiansfeld)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: bl.a. o S IV O

48/63 Moltrup By

Fra »*Moltrup*« foreligger et gammelt fund af den meget sjældne °rødlig vandaks.

Lokalitetskode: ? (men V I, hvis I-arten rødlig vandaks endnu findes i området)

Kilder: 93, 201, 233.

48/64 Majs-kov og Borgmesterskov nord for Hammelev

Overvejende nåleskov (rød-gran og noget sitka-gran). Desuden løvskovspartier, men disse står mest som »galleri-« eller randskov ud mod skovbrynene. Bundforholdene veksler en del. I bøgeskovspartierne er der dels frodig muldbund og dels mere mager bund. I nogle af rød-gran-områderne indgår der steder med lyng-snerre, skovstjerne og majblomst m.m.

Af floraen i bøgeskovspartierne kan nævnes kristtorn, alm. hyld, fugle-kirsebær, alm. gedeblad, dunbirk, ahorn, spids-løn, skarpbladet fladstjerne, miliegræs, skov-galtetand, skovmærke, guldnælde (dominant over store strækninger), bjerg-ærenpris,

skovarve, stinkende storkenæb, aks-rapunsel, ørnebregne, alm. og skarpfinnet mangeløv, tyndakset gøgeurt, krybende læbeløs, vorterod og skov-padderok.

I skoven indgår nogle små askemoser og mindst 1 aske-ellermose. På sådanne våde eller fugtige steder ses kær-høgeskæg, lav ranunkel, gul iris, mosebunke, dunet steffensurt, burre-snerre og ribs.

I det nordvest-vendte skovbryn vokser selje-pil, hassel, bævre-asp, alm. hyld, brombær, alm. gedeblad, bøg, alm. røn, eg, ahorn og ørnebregne.

Lokalitetskode: +/++ S (incl. S^v) II ▲

Kilder: 266.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

48/65 Sønderskov (NNØ for Hammelev)

48/66 Melskov og Hestehave (Ø for Hammelev)

Lokalitetskode, lok. 48/65-66: o S IV O

48/67 Magstrup Præstegårdsskov
(nord for Vojens)

Magstrup Præstegårdsskov (= Maugstrup Præstegårdsskov) er overvejende eller udelukkende nåletræsplantage på mest sandet bund med rød-gran som dominerende træ-art. Der indgår desuden lidt lærk og fyr og måske andre nåletræer.

I lysninger og på vejrande etc. vokser arter som bølget bunke, engelsk visse, hedelyng, tormentil, kantet perikum, djævelsbid, lyng-snerre, vellugtede gulaks, rundbladet klokke, mangeblomstret frytle, alm. kongepen, skarpfinnet mangeløv og rød-knæ.

Af stor botanisk interesse er et lille fattigkær (cirka 100 × 100 m) i skovens vestende. Floraen her består af flere tørvemos-arter (Sphagnum spp.), mose-jomfruhår (Polytrichum commune), klokkelyng, tuekogleaks, tue-kæruld, smalbladet kæruld, rosmarinlyng, hedelyng, tranebær, alm. star, dynd-star! (sjældent i Sønderjylland), bukkeblad og rundbladet soldug. I randen er der spredte buske af grå pil.

Bevaring: Fattigkæret er et meget værdifuldt kær-område, som ubetinget bør sikres.

Lokalitetskode, Selve plantagen: ++ S II ▲
do., fattigkæret: ++ V I ▽
(Fattigkæret er sat til I, da det er meget værdifuldt som biotop set i en regional sammenhæng).

Kilder: 268.

48/68 Magstrup Skov

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: o S IV O

48/69 Høtkær Skov og engene mellem denne og Pamhule Skov

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O, o V IV O

48/70 Haderslev By

Fra Haderslev kendes af forvildede eller indslæbte arter bl.a. ager-svinemælk (ssp. uliginosus), fjernblomstret forglemmigej, perlekurv, tornet tidsel og strand-salat. Forekomsten af sidstnævnte er interessant, da indslæbningen til Haderslev havn (hvor den er fundet i 1957) synes at have været begyndelsen til denne arts spredning og naturalisering i denne del af landet i den følgende tid (Vonsbæk Færgested ved Haderslev Fjord 1959, Årø 1961 etc.).

I Haderslevs nordvestlige udkant ligger det smukke, fredede *Ejsbøl Voldsted*. Fra Ejsbøl kendes brombær-arten *Rubus gelertii*.

Foreløbig lokalitetskode: + B III O

Kilder: 32, 56, 95, 129, 139, 176, 178, 188, 200, 214.

48/71 Vesterskov nord for Haderslev
(med omgivende terræn)

Vesterskov (= Haderslev Vesterskov) er overvejende løvskov på muldbund. Foruden bøgeskov er der store strækninger med ung eller yngre bøg, dels som ren bøg og dels iblandet eg og ask m.m. I nogle tilfælde er der ungskov af bøg etc. under overstandere af gammel bøg eller eg. Af løvskov indgår desuden ung og gammel egeskov og i østenden mindst 1 askeparti og 1 udgrøftet, lille askemose. Af nåleskov er der foruden gammel rød-gran nyplantet do. samt ung ædelgran. Skoven står på muldbund, og egentlig morbund synes at mangle. Dog findes der lokalt forblæst bund med bøg (se nedenfor).

Af muldbundsfloraen i Haderslev Vesterskov kan nævnes hassel, avnbøg, alm. hyld, engriflet tjørn, ahorn, alm. gedeblad, skov-æble, alm. røn, benved, dun-birk, brombær (bl.a. *Rubus ammobius*), hindbær, spring-balsamin, kæmpe-svingel, skov-galte-tand, dunet steffensurt, fjerbregne, alm. mangeløv, stinkende storkenæb, skov- og akselblomstret star, skovmærke, feber-nellikerod, skov-hullæbe (hyp-pig), miliegræs, glat dueurt, bølget bunke, skov-/krat-viol, krybende hestegræs, gærde-vikke, hvas randfrø, skov-padderok, alm./skov-høgeurt, skov-

salat, sanikel, guldnælde, mose-bunke, skov-byg, alm. løvefod, bingelurt (lokalt), knoldet brunrod og alm. bjørneklo. På fugtige skovveje vokser eng-nellikerod, en vandstjerne-art og bidende pileurt, og på forblæst bund under bøg ses bl.a. bølget bunke, alm. hvene, smuk perikum, skov-/alm. høgeurt og alm. gedeblad.

Vest for Vesterskov ligger et åbent terræn med forskellige typer af plantesamfund (overdrev, hø-sletenge, kulturenge, kær, højstaude-enge, en dam samt elle- og pile-bevoksninger m.m.).

Af floraen i disse forskellige samfund kan under ét nævnes grå og rød el, engriflet tjørn, grå pil, selje-pil og langbladede pile-arter eller -hybrider, rynket rose, slåen, stilk-eg, vejbred-skeblad, en hvidblomstret type af mark-rødtop (*Odontites verna* ssp. *serotina* var. *pallida*), knippe- og spidskapslet star, bugtet og alsike-kløver, smalbladet dunhammer, lådden, dunet og kær-dueurt, tagrør, alm. sumpstrå, smalbladet mærke, eng-forglemmigej, kål- og kærtidse, glanskapslet siv, engkarse, alm. brunelle, gul fladbælg, vand-mynte, gåse-potentil, sø- og skovkogleaks, kantet perikum, græsbladet fladstjerne, rørgræs, alm. agermåne, stor knopurt, eng-gedeskæg, alm. kongepen, humle-sneglebælg og mørk kongelys.

Lokalitetskode, Haderslev Vesterskov: ++ S II ▲
do., overdrevsterrænet: +/++ E-V-S II ▲

Kilder: 188, 310.

48/72 Østerskov nordøst for Haderslev

Østerskov (= »Ladegård Skov«) er en meget varieret skov, måske overvejende løvskov på muldbund (til dels næringsrig, leret muldbund). Foruden bøgehøjskov er der ungskov af bøg (både ren bøgeungskov og blandet ungskov af bøg med ask eller ask + ahorn m.m.). Visse steder har denne ungskov overstandere af gammel bøg.

Af anden løvskov ses askeskov med varierende mængder af ahorn eller ahorn + bøg. Desuden indgår mellemaldrende og gammel eg, nyplantet rød el og ung ahorn.

Af nåletræ er der mellemaldrende og gammel rødgran samt nyplantet og mellemaldrende sitka-gran. Et sted er der blandet ungskov af bøg + sitka-gran. Morbund savnes måske helt, men mindst et sted findes forblæst bund under bøg med bølget bunke og krybende hestegræs m.m.

Ovenstående oversigt over skovens sammensætning bygger på en kort besigtigelse og gør derfor ikke krav på fuldstændighed.

Af bøge- og de øvrige løvskovspartiets flora kan nævnes hassel, alm. hyl, avnbøg, benved, hindbær, brombær, skov-galtetand, dunet steffensurt, springbalsamin, stinkende storkenæb, skovmærke, haremad, gærde-vikke, skov-skræppe, knoldet brunrod, miliegræs, mose-bunke, guldnælde, bingelurt, skarppinnet og alm. mangeløv, skarppinnet fladstjerne,

ne, fjerbregne, kæmpe-svingel, skov-byg, skov-paderok, sanikel, gærde-vikke, alm. milturt, alm. lungeurt, skovkarse, glat dueurt, skov-hullæbe, dagpragtstjerne og bølget katrinemos (*Atrichum undulatum*). Langs skovveje ses bl.a. kær- og kål-tidse, kantet og prikbladet perikum og hylde-baldrian.

Lokalitetskode: ++ S II ▲

Kilder: 311.

48/73 Holme (ved Skovbølling)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: o S IV O

48/74 Øsby By

På vejkanter ved Øsby findes smukke bestande af fjer-knopurt.

Lokalitetskode, bl.a.: + E III O

Kilder: 58.

48/75 Stenderup Ris

Botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode: o S IV O

48/76 Abkær Mose, Stengelmose og den del af Hjarup Mose, der ligger i TBU distrikt 48

Abkær Mose er en ca. 150 ha stor højmosé (eller Sphagnum-mosé med højmosé-præg). Mosen er noget afvandet, og som følge af tørvegravning er der store sår i mosens oprindelige overflade i form af vanddækkede eller tilgroede tørvegrave. I det område, hvor den oprindelige højmosé-overflade er bevaret, ses et stagnerende tue-højle-system. Flere af de gamle tørvegrave rummer nu interessante regenerationsstadier.

Af Abkær Moses flora kan under ét nævnes klokkelyg, hedelyng, revling, blåtop, tormentil, lyngsnerre, tranebær, smalbladet kæruld, rundbladet soldug, revling, alm. og næb-star, smalbladet mangeløv, hvid næbfrø, kragefod, hunde-hvene, kongebregne^x, liden siv, tue-kogleaks, rosmarin-lyng og flere tørvemos-arter (*Sphagnum fallax*, *S. cuspidatum*, *S. magellanicum* etc.).

På mosefladen er der nogen opvækst af dun-birk, alm. røn, rød-gran og skov-fyr. I afvandingegrøfter vokser alm. fredløs, en vandstjerne-art og nyse-røllike.

Den mindre (ca. 50 ha store) *Stengelrose* er kun i ringe grad afvandet, men er dog stærkt præget af tørvegravning. Det er en relativt åben mose, som for en stor del domineres af blåtop. Der er ved at ske en vis tilgroning med birk og grå pil. Den artsfattige flora tæller arter som hedelyng, tormentil, tue-kogleaks, klokkelyng, næb-star o.a. star-arter.

Hjarup Mose (ca. 50 ha) er en gammel højmoser, som nu på grund af tørvegravning og tilgroning helt har mistet sit højmoser-præg. Der er udstrakte bevoksninger af birk og pil. På gamle tørvebænke dominerer blåtop. I gamle tørveskær ses bl.a. næb-star, kragefod, smalbladet dunhammer, kær-svovlrod, angelik, knop- og lyse-siv, eng-rørhvene og flere tørvemos-arter (*Sphagnum* spp.). Fra mosen kan i øvrigt nævnes klokkelyng, tormen-til, djævelsbid, lyng-snerre, hindbær, alm. mjødukt, alm. røn og kær-tidsel.

Lokalitetskode, Abkær Mose: ++ V I ▲
do., Stengelrose: + V II ▲
do., Hjarup Mose: + V-S^v II ▲

(Abkær Mose er sat til I på grund af biotop (højmoser-partier) og I-arten kongebregne. Stengelrose skal måske sættes til I på grund af biotop (højmoser-præg). Hjarup Mose er så ændret, at der næppe er bevaret så typiske højmoser-partier, at en biotopsansættelse til I kommer på tale. Alle tre moser kan dog ønskes bedre undersøgt.)

Kilder: 33, 58, 320, 321, 326.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

48/77 Skift sydvest for Hoptrup

48/78 Rodeskov ved Hoptrup

48/79 Stavmose ved Øster Løgum

Foreløbig lokalitetskode, lok. 48/77-78: o S IV O
do., lok. 48/79: o V (-S^v) IV O

48/80 Lerskov Plantage, Bjørnemose, Roland Mose, Bodum Mose og Visø Mose

Fra »et par moser ved Bodum« kendes forlænget, knippe- og tråd-star, langbladet ranunkel, lyng-snerre, klokkelyng, rosmarinlyng, revling og tue-kæruld. I øvrigt foreligger botaniske oplysninger om dette område ikke.

Foreløbig lokalitetskode: + V II O, o S IV O

Kilder: 40.

48/81 Terrænet mellem Genner, Asbjerg og Sønderballe

Fra *Knivsbjerg* kendes gyvel. En undersøgelse af denne lokalitet (ikke mindst af skovene i området) er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: + E III O, o S IV O

Kilder: 40.

48/82 Skovbølling – Rørkær – Errested (nord for Haderslev)

Fra et levende hegn ved *Errested* (»*Errigsted*«) kendes brombær-arten *Rubus circipanicus*. Den vokser her i selskab med en anden brombær-art (*R. insularis*), hassel, benved og hundrose. – Andre oplysninger om dette område (f.eks. om *Hestehave* og *Sønderskov*) savnes.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O

Kilder: 188.

48/83 Enge langs Nørreå mellem Revsø og Højrup (ved Stepping)

Tågerup Eng og *Vojum Eng* gennemløbes af den stærkt uddybede *Nørreå*. De har karakter af tørre kulturrenge og synes uden botanisk interesse. Om dette område foreligger oplysninger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode: +/o V IV O

Kilder: 293.

48/84 Sommersted (med omgivende terræn)

I en mose nordvest for Sommersted vokser pors (som ellers synes at mangle i TBU distrikt 48). Fra »Sommersted« kendes i øvrigt bladmosset *Plagiothecium nemorale*. En nærmere undersøgelse af området er ønskelig.

Lokalitetskode: ?

Kilder: 32, 82, 141.

48/85 Tørring Mark (incl. Hjelmvrå Skov m.m.)

Hjelmvrå Skov nordvest for Ustrup er måske overvejende nåleskov (rød-gran og noget sitka-gran). Af løvskov er den overvejende del bøgeskov; desuden indgår noget eg og mange askemoser. Løvskovs-partierne står på næringsrig muldbund. Af floraen i bøgeskovspartierne kan nævnes ask, alm. og drue-

hyld, hassel, stilk-eg, hindbær, brombær, ahorn, avnbøg, alm. gedebled, uldhåret ranunkel (nogle steder i mængdel), nyrebladet ranunkel, vorterod, skarpbladet fladstjerne, miliegræs, skovmærke, bjerg-ærenpris, krat-/skov-viol, guldnælde, skovsalat, feber-nellikerod, kæmpe-svingel, knoldet brunrod, spring-balsamin, løgkarse, skov-galtetand, glat dueurt, stinkende storkenæb, gærde-vikke, haremad, skov-star, skarpfinnet mangeløv, skov-padderok, angelik, ørnebregne, liljekonval og aks-rapunsel (sparsom).

I askemoserne vokser arter som stor nælde, kløvkrone, småbladet milturt, angelik, mose-bunke, eng-nellikerod, alm. mjødurt, hylde-baldrian, skovstar, uldhåret ranunkel (!), hassel, vorterod, skovgaltetand og skovkarse (?)

Bevaring: Forholdet mellem løv og nål ønskes bevareret omtrent som nu.

Om de øvrige dele af lok. 48/85 foreligger oplysninger ikke.

Lokalitetskode, Hjelmsvå Skov: ++ S II ▲

Kilder: 267.

48/86 Hammelev og terrænet mellem Hammelev og NV-siden af Haderslev Dam

I *Hammelev* vokser bl.a. svaleurt, pyrenæisk storke-næb og tandbæger.

På tunneldalsskrænterne ved *Christiansdal* (= »*Kristiansdal*«) findes to skovpartier (dels øst for *Christiansdal* og dels vest for restaurant »*Damende*«). Fra det sidstnævnte skovparti kendes en række muldbundskrævende arter som *Otidea alutacea*, *Cli-topilus prunulus*, *Inocybe maculata*, *I. petiginosa*, *Lactarius rubrocinctus*, *Conocybe filaris*, *Russula veternosa* og bruskbolden *Scleroderma verrucosa*.

I øvrigt foreligger oplysninger om disse skove ikke.

Foreløbig lokalitetskode, Hammelev By: + B III ▲
do., skovene: + S III O

Kilder: 139, 186, 225, 261.

48/87 Marstrup og Pamhule-Pamhule Sø-området

Botaniske oplysninger foreligger ikke. – En undersøgelse af *Pamhule Sø* er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode, Pamhule Sø: o V IV O
do., området i øvrigt: ?

48/88 Hovslund – Øster Løgum-området

Fra et lille hedeområde (med våde partier i form af gamle tørvegrave) sydøst for Hovslund Stationsby kendes hedelyng, revling, smalbladet og tue-kæruld, alm. og grå star, blåtop, lyse-siv, klokkelyng, blåbær, rundbladet soldug, tranebær, kragefod, grå pil, filt-knopmos (*Aulacomnium palustre*) og flere tørvemos-arter (*Sphagnum* spp.).

Nærmere oplysninger om lok. 48/88 er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + H-V II O

Kilder: 33, 270.

48/89 Rødekro og terrænet øst og nordøst herfor

Den såkaldte »*Højmose*« nordøst for Rødekro er nu muligvis helt spoleret som følge af tørvegravning under 2. verdenskrig.

Nærmere oplysninger om denne og om hele lok. 48/89 i øvrigt er ønskelige.

Lokalitetskode: ?

Kilder: 114.

48/90 Området mellem Rise Skov og Lindebjerg (ved Åbenrå)

Ved *Skedebjerg* ved Åbenrå ses smukke skræntskovpartier på de stejle, af bækkkløfter gennemfurede skrånninger. Om de østlige dele af disse skræntskove foreligger oplysninger ikke, men om de vestlige vides det, at der mest er tale om bøgeskov på næringsrig, fugtig lerbund. Der indgår lidt nåletræ (i hvert fald sitka-gran).

Af floraen i disse bøge-skræntskove kan nævnes ask, hassel, stikkelsbær, alm. gedebled, kristtorn, ahorn, selje-pil, vrietorn, vedbend, guldnælde (i mængde), skavgræs, skov-galtetand, skovmærke, uldhåret ranunkel, nyrebladet ranunkel, skarpbladet fladstjerne, dunet steffensurt, stinkende storkenæb, skov-star, gærde-vikke, aks-rapunsel, lund-rapgræs, miliegræs, tyndakset gøgeurt, ægbladet fli-glæbe, knoldet brunrod, fjerbregne, skov-/krat-viol, liljekonval, mose- og bølget bunke, håret frytle, skovsyre, alm. mangeløv, tandrod, bjerg-ærenpris, angelik, liden vintergrøn, vorterod, firblad, druemunke, bingelurt, skov-salat og skov-jordbær.

Lokalitetskode: +/+ S II O

Kilder: 259.

48/91 Åbenrå (delvis)

Åbenrå gennemskæres af grænsen mellem TBU-distr. 48 og 52. Åbenrå behandles samlet under lok. 52/1 (se denne).

48/92 Genner By

Nærmere oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode (foreløbig): +/- B IV O

Kilder: 131.

48/93 Hoptrup By

Hoptrup kirkegårdsdige er et smukt, jordsat stendige på Ø-, S- og V-siden. Som følge af udvidelse af kirkegården mod N er det gamle dige sløjftet her. Af floraen på diget kan nævnes sæbeurt, bidende, hvid og rød stenurt, vedbend-torskemund, døvnælde, marts-viol, svaleurt og matrem.

Lokalitetskode, kirkegårdsdiget: +/+ + B II ▽

Kilder: 309.

48/94 Skovby og terrænet mellem Skovby, Vedbøl og Skovbylund (incl. Fredshule)

Ved *Fredshule* findes et fredet areal (8 ha) med nogle kratbevoksede slugter. Nærmere oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

Kilder: 32.

48/95 Halk og terrænet nordøst, øst og sydøst for Halk

Fra *Halk* kendes uldbladet kongelys (sjældent i Jylland) og den forvildede lungeurt-art *Pulmonaria picta* (= *P. saccharata*).

Lokalitetskode: + B/E/S III O

Kilder: 178, 200.

48/96 Terrænet langs Råde Bæk mellem Råde og Flovt Strand

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o V IV O

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTR. 49

49/1 Løgum Bjerger – Tornskov Bjerg – Vongshøj-partiet (nord for Løgumkloster)

Dette terræn består af et højdedrag (bakkeø-terræn) med bl.a. *Vongshøj* (62 m o.h.) og *Tornskov Bjerg* (52 m), der via markante, kløftgennemfurede skrånninger sænker sig ned mod en betydeligt lavere liggende, flad hedeslette i øst.

Bakketerrænet rummede i hvert fald tidligere botanisk værdifulde hedestrækninger og løvskovssamfund (bl.a. egekrat) med f.eks. bjerg-mangeløv*, kambregne, alm. ulvefod, alm. månerude, den meget sjældne orkidé °sækspore*, børste-kogleaks, smuk perikum, hønsebær, spæd mælkurt, syl-firling, krybende læbeløs, lund-fredløs, lyng-silke, høgeurt-arterne *Hieracium vulgatifforme* og *H. chrysoprasium*, humle og vedbend.

Så vidt vides er områdets vegetation nu i væsentlig grad ændret som følge af nåletræsplantning eller -opvækst.

Nye oplysninger er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + S-H I O

(Sat til I på grund af I-arten bjerg-mangeløv. Skal også være I, hvis I-arten °sækspore stadig findes.)

Kilder: 29, 32, 33, 48, 188.

49/2 Lovrup Skov og Lovrup Skrøp med omgivende terræn

Dette er et stort skov- og plantage-område, der i hovedsagen benævnes *Lovrup Skov* (= de nordlige dele) og *Lovrup Skrøp = Råbjerg Plantage* (= de sydlige).

Den nordøstlige del af *Lovrup Skov* benævnes *Arrild Plantage* (dvs. nord for vejen Skærbæk-Arrild). Nord for samme vej, men længere mod vest, ligger det såkaldte *Gasse Skrøp* (se nedenfor).

I det terræn, som nu dækkes af Lovrup Skov og Lovrup Skrøp, fandtes tidligere en del egekratpartier (til dels afvekslende med hede eller mosaik af hede og egekrat), som under ét benævnes *Lovrup* (»Laurup«) og *Tevring Krat*.

Navnlig i tiden efter 1864 er der i og imellem de oprindelige egekratpartier plantet betydelige mængder nåletræ, hvorved områdets oprindelige karakter er blevet væsentligt ændret, så det nu hovedsagelig har karakter af nåletræsplantage. Smukke egekratpartier er bl.a. bevaret i det fredede *Gasse Skrøp* (= »Marie Schmidts Skrøp« eller »Maren Schmidts Skrøp«). Dette opbygges af stilk-eg ledsaget af vinter-eg samt mellemformer mellem disse to ege-arter.

Af andre vedplanter indgår bævre-asp, alm. gedeblad, tørst og alm. røn. Bundfloraen består af arter

som hvid anemone, sort og krat-fladbælg, majblomst, alm. kohvede, krybende hestegræs, liljekonval, bølget og mose-bunke, bjerg- og smuk perikum, skovstjerne, vellugtende gulaks, salomons segl, mangeblomstret og håret frytle, gærde-vikke, tveskægget og læge-ærenpris, bugtet kløver, bakke-star, pyramide-læbeløs, skorsoner (lysåbent), smalbladet høgeurt, alm. hvene, blodrød storke-næb, hvid snerre, liden snerre (ssp. slesvicense), alle fire danske visse-arter (dvs. incl. den meget sjældne tysk visse*), den meget sjældne otteradet ulvefod*, hunde-viol, seline og alm. hvidmos (*Leucobryum glaucum*).

I et bjergfyrtilplantet hedemoseområde ved Gasse Skrøp vokser (1976) hedelyng, klokkeling, klokkeensian, pors, engelsk visse, rosmarinlyng, tue-kogleaks og mose-bølle.

I Lovrup Krat er der fundet flere sjældne rørhatte, bl.a. den meget sjældne *Boletus junquilleus*. En nærmere mykologisk undersøgelse er ønskelig.

Af egekrat-floraen (samt floraen i lysåbne partier i egekrattenes omgivelser) i *Lovrup-Tevring Krat* som helhed kan desuden nævnes de meget sjældne eller sjældne lund-ranunkel*, °rank frøstjerne*, lyng-vikke*, °langakset trådspore* og °sækspore* foruden kantet konval, bjerg-perikum, syl-firling, alm. månerude, slangetunge, hede-melbærris, hønsebær, smalbægret ensian, tormentil, djævelsbid, lyng-snerre og forskelligbladet tidsel.

Om egekrattenes flora i øvrigt, se Gram, Jørgensen & Køie (1944).

Lokalitetskode: +/++ S-H I ▽-▲, V II ▽

(S-H er sat til I på grund af biotop (værdifulde egekrat) og I-arterne tysk visse, otteradet ulvefod, lund-ranunkel og lyng-vikke. Området skal også sættes til I, hvis I-arterne rank frøstjerne, langakset trådspore og sækspore stadig findes.)

Kilder: 29, 32, 33, 47, 48, 57, 58, 61, 71, 86, 138, 173, 193, 214, 241, 257, 331, 365.

49/3 Døstrup By

Denne ligger på grænsen mellem TBU distr. 49 og 50. Se beskrivelsen under lok. 50/30.

49/4 Åved Plantage ved Løgumkloster

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode (foreløbig): o S IV O

49/5 Søgård Plantage ved Bredebro

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode (foreløbig): o S IV O

49/6 Gasse Hede – Øster Gasse Mark-partiet

I dette område indgik i hvert fald tidligere foruden plantage- og skov-arealer nogle mindre egekrat (»Åved Krat« og »København Plantage Krat«) beskrevet hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (side 163). Af de tidligere forekommende hedepartier er der så vidt vides bevaret mindre rester.

Ved Brøns Å øst for vejen Ullerup-Åved findes der p.t. (1979) ugræssede, værdifulde enge, der minder meget om engene på vestsiden af samme vej (se lok. 49/53).

Foreløbig lokalitetskode: + S-H-V II/III O

Kilder: 48, 337.

49/7 Hønning Plantage – Helm Polde – Skikkild Bjerge – Skikkild

Hønning Plantage er den sydligste og største af skovene i Lindet-komplekset. Det er det senest anlagte plantageområde, idet der fandtes magre, flade, sandede agerjorder her indtil for ca. 100 år siden, hvor der så fandt udstrakte nåletræsplantninger sted i nord og øst. I nordvest lå et stort egekrat (jvf. Gram, Jørgensen & Køie, 1944), der nu er videreført i egebevoksninger. Disse rummer både stilk-eg og vinter-eg samt mellemformer.

Floraen er dårligt kendt, men vides at omfatte snylterod og kantet konval.

I den sydlige del ligger det 6.570 ha store, flade Skikkild Hede-Helm Polde-parti (se nedenfor).

Et fugtigt strøg skærer sig ind i østsiden omkring Hønning samt i vest omkring Sprøggelmose.

Hønning Plantage rummer meget nåletræ i mange aldre, men er yderst afvekslende på grund af indslaget af stilk-eg og vinter-eg, mose-, hedemose- og kærpartierne (Sprøggelmose, Hønning Dam) og hedepartierne i Skikkild Hede og Helm Polde.

Skikkild Hede og Helm Polde er et stort, fredet indsandekompleks med afblæsningsflader og indsandsklitter etc. Der er udviklet mange forskellige typer af sandbundsvegetation, såvel tørbunds- som fugtigbundssamfund. Tørbundssamfundene er de overvejende, og en udbredt type er græshede domineret af bølget bunke. Desuden indgår f.eks. hede-lyng-hede, lichén-hede, smukke ene-bevoksninger og forskellige typer af fattigkær.

Af floraen i dette område kan fra de tørre og våde samfund under ét nævnes guldblomme, gyvel, smalbladet høgeurt og høgeurt-arten Hieracium pinnatifidum, blåmunke, sandskæg, lyng-snerre, skovstjerne, sand-hjælme, den meget sjældne cypres-ulve-

fod^x, krybende pil, håret og engelsk visse, fåresvingel, mangleblomstret og hoved-frytle, katteskæg, tråd-, børste- og liden siv, pors, smalbladet og tue-kæruld, kær-ranunkel, rundbladet og liden soldug, plettet gøgeurt (ssp. maculata), tue-kogleaks (ssp. germanicus), blåtop, benbræk, klokkelyng, mangestænglet sumpstrå, bjerg-rørhvene, tormen-til, mose-bølle, mose-troldurt, tranebær, pille-, alm., hirse-, sand-, dværg- og hirse-star, mose-, hårspidset og ene-jomfruhår, alm. hvidmos, kost(?)-kløv-tand og alm. frynsemos.

– Om lok. 49/7, se evt. nærmere i Fredningsstyrelsens driftplanbidrag vedr. Lindet distrikt (1980, upubl.).

Foreløbig lokalitetskode: + S III (II) ▲, ++ H-V I ▲ (H-V er sat til I på grund af biotop (et værdifuldt og artsrigt indsande-område) og på grund af I-arten cypres-ulvefod.)

Kilder: 10, 32, 33, 48, 67, 69, 86, 188, 193, 214, 242, 257, 319, 338.

49/8 Lindet Skov

Lindet Skov (401 ha) er for en stor del nåletræsplantage på sandet bund. Skoven indeholder dog stadig store partier med ældre bøgeskov, egeskov og blandede løvtræsbrømmer med gamle træer. I skovens østside er løvtræsbestanden sikret administrativt. Ligeledes administrativt fredet er et 43 ha stort løvskovparti i området syd for skovridergården. Her ses en sjældent blandet og etageret bevoksning af storkronet gammel bøg og eg med underskov af selvsåede træer. Underskoven består af kristtorn, hassel, alm. røn, alm. hyld, alm. gedeblad og vedbend. Bundvegetationen er et guldnælde-samfund med bl.a. krybende læbeløs, bingelurt, salomons segl, skarpbladet fladstjerne, miliegræs, alm. mangeløv, bjerg-ærenpris, skovmærke, tredelt egebregne, skov-galtetand og skov-hundegræs. Magrere samfund med ørnebregne, skovstjerne, liljekonval og alm. kohvede (var. hians) indgår også.

Lokalitetskode: + S II ▲

Kilder: 10, 48, 71, 88, 173, 188, 243, 339.

49/9 Hvilbjerg Mose og Hønning Mose

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

49/10 Renbæk Plantage

Renbæk Plantage gennemskæres af Renbækkens dalstrøg, hvor der findes botanisk interessante fattigkærs-, hede-, birkemose- og pile-elleskovssamfund. Af floraen i disse forskellige samfund kan under ét nævnes klokkelyng, blåtop, hedelyng, rød

el, tørst, hæg, bævre-asp, pors, øret, grå, krybende og selje-pil, kvalkved, revling, klokke-ensian og guldblomme.

Se evt. nærmere beskrivelse af Renbæk Plantage og Renbækkens dal i Fredningsstyrelsens driftplanbidrag vedrørende Lindet distrikt (1980, upubl.).

Foreløbig lokalitetskode: + S-S^y-V-H II O

Kilder: 257.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

49/11 Kalby Skov og Kalby Plantage

49/12 Birkelev Plantage

Lokalitetskode, lok. 49/11-12: o S IV O

49/13 Allerup Krattene ved Stenderup Gårde

I Allerup-krattene indgik i hvert fald tidligere tre interessante egekrat, beskrevet af Gram, Jørgensen & Køie (1944, lok. 435), til hvis beskrivelse der skal henvises.

Foreløbig lokalitetskode: + S II O (?)

Kilder: 48.

49/14 Stensbæk Plantage med Åskov Hede etc.

Den så vidt vides nåletræs-dominerede *Stensbæk Plantage* ligger på de nordlige dele af Toftlund Bakkeø samt på en del af hedesletten langs Gelså. Ca. 2/3 af området er skov, mens resten udgøres af hede. I og ved Stensbæk Plantage ligger tre større hedearealer: *Åskov Hede* i den nordvestlige udkant, heden nord for *Ballumbjerg* og *Stensbæk Hede* i plantagens østlige del.

Polterkræmmerlavning i Stensbæk Plantage er en ret smal og ca. 400 meter lang lavning, der tidligere har været tørvegrav. Den har rummet fattigkærsamfund, men på grund af en voldsom eutrofiering som følge af total frilæggelse af skoven i dens omgivelser er der nu sket en pludselig og helt abnorm ændring til en slags rigkær med unormalt store individer af tagrør, vand-skræppe, kær-svinemælk, alm. sumpstrå, bredbladet mærke, dunhammer og vejbred-skeblad m.m.

Ballumbjerg (31 m o.h.) udgør nordskrænten af en bakkeø. Nord for denne ligger et ca. 35 ha stort hedeterræn. Denne hede står på en afblæst hedeslette, hvor der endnu er rester af indsandsklitter (det ses udpræget i områdets østlige del). De afblæsnings- og klitdannende processer har skabt et komplekst terræn med markante indsandsklitter afvekslende med fladere hedepartier, hvis lavestlig-

gende dele indtages af fattigkær. I kærerne har der fundet tørveskær sted, og et af tørveskærene (*Klitdam* i den nordøstlige del) har endnu åben vandflade.

Af den varierede flora i dette område kan fra de forskellige samfund under ét nævnes engelsk og håret visse, krybende og øret pil, fåre-svingel, tyttebær, bølget bunke, katteskæg, hedelyng, lyng-snerre, skorsoner, alm. engelsød, rundbladet klokke, revling, sand-hjælme, blåtop, guldblomme, tormentil, mangelblomstret frytle, pors, alm., næb-, sand-, hirse-, pille-, vår- og stjerne-star, børste-, tråd- og liden siv, kragefod, rundbladet soldug, hunde-hvene, klokkelyng, smalbladet mangeløv, tranebær, gyvel, salomons segl (!!), tue-kæruld (ssp. germanicus), liljekonval (!!), håret og smalbladet høgeurt, sandskæg, alm. kongepen, ene, hunde-viol, smalbladet timian, alm. kattefod, klokke-ensian, smalbladet pindsvineknop, benbræk, liden og rundbladet soldug samt plettet gøgeurt (ssp. maculata).

Åskov Hede er et af størrelsesordenen 140 ha stort indsandsområde med flere veludviklede systemer af flyvesandsklitter og smukke afblæsningsflader m.m. Hedesamfundene udgøres af lynghede, lichénhede, græshede (domineret af bølget bunke) og fattigkær. Der er små krat af eg og bævre-asp.

Af floraen kan nævnes den meget sjældne cypresulvefod*, alm. ulvefod, guldblomme, håret og farvevisse, gyvel, smuk perikum, smalbladet høgeurt, bjerg-rørhvene og djævelsbid.

Stensbæk Hede med »Færøerne« (eller »Pandekagerne«) er et overordentlig særpræget, ca. 40 ha stort hedeområde, hvis terrænformer er præget af en speciel form for afblæsning, der har skabt en slags »omvendt relief«. Ved afblæsningen er de oprindeligt tørre sandpartier blæst fuldstændigt bort. Derimod er de områder, der tidligere var våde (dvs. våde lavninger dækket af tørv) blevet beskyttet mod afblæsningen, og de fremstår nu som foroven afladede, lige høje sandbjerge (de såkaldte »Færøer«, »Pandekager« eller »klimper«), der som en art taffelbjerge hæver sig over den omgivende slette. Hedesamfundene domineres bl.a. af hedelyng, men der indgår også meget smukke græshede-samfund domineret af bølget bunke, forskellige typer af lichénhede samt fattigkær.

Af de forskellige hedesamfunds flora kan nævnes revling, pille- og sand-star, håret og engelsk visse, skovstjerne, lyng-snerre, smalbladet mangeløv, tormentil, guldblomme, klokkelyng, sandskæg, mangelblomstret og mark-frytle, fåre-svingel, smalbladet timian, håret og smalbladet høgeurt, blåmunke, alm. kongepen, rødknæ, sand-hvene, rundbladet klokke, øret pil, salomons segl (!), tue-kæruld (ssp. germanicus), børste-siv og mose-bølle.

Lokalitetskode:

a. plantagearealerne: + S III/IV O (foreløbig kode)

b. hede- og indsandsområderne under ét:

++ H I ▽-▲

(Hederne og indsandene er sat til I på grund af biotop (værdifulde samfund af denne type) samt på grund af I-arten cypres-ulvefod.)

Kilder: 32, 33, 48, 74, 77, 88, 172, 214, 257, 346, 365.

49/15 Fæsted Hede

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode, bl.a.: o S I V O

49/16 Fæsted Plantage

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: o S I V O

49/17 Hjortvad Krat

Se Ribe Amt.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

49/18 Præsteskov ved Fole

49/19 Skaftkær (sydøst for Sønder-Hygom)

Foreløbig lokalitetskode, lok. 49/18-19: o S I V O

49/20 Gram Storskov

Sammensætningen af Gram Storskov som helhed kendes ikke. Dog foreligger oplysninger om skovens nordligste del (nord for en linie fra Hindballe og vestpå). Disse dele af skoven består af blandet løv- og nåleskov på varieret bund, som veksler fra næringsrig muldbund til tør morbund. Ca. halvdelen er bøgeskov. I øvrigt indgår ung og ældre egeskov og lidt aske-elleskov. Af nåletræ findes plantninger af sitka- og rød-gran, ædelgran og mindst 1 stykke med fyr.

I bøgeskovspartierne på muldbund vokser kristtorn (hyppig), ahorn, kvalkved, brombær, alm. røn, hassel, vedbend, fjerbregne, guldnælde, hvid anemone, miliegræs, skarpbladet fladstjerne, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), skov-galtetand, salomons segl, akseblomstret, skov- og bleg star, skovmærke, skov-salat, mose-bunke, krat-viol, angelik, liljekonval, tandrod (lokalt), stinkende storkenæb, enblomstret flitteraks, skov-gøgelilje, akeleje (forvildet langs en skovvej), tredelt egebregne, alm. og bredbladet mangeløv, korsknapp, glat dueurt, dunet stefensurt, skov-skræppe, bjerg-ærenpris, skov-padderok, spring-balsamin, krybende læbeløs, bingelurt, vorterod og skovkarse.

I en bækkløft under bøg er noteret småbladet milturt, vandkarse og engkabbeleje. – På morbund under bøg ses bl.a. majblomst, gyldenris, pille-star, håret frytle og bølget bunke.

I et lille elle-askeparti er set hæg, kål-tidsel og kær-høgeskæg. – Hvor rød-gran står på fugtig, næringsrig bund kan der indgå en muldbundsflora med arter som krybende læbeløs, grå, akseblomstret og skov-star, kær-tidsel, eng-forglemmigej, sump-fladstjerne, skov-kogleaks, skov-padderok, eng-rørhvene og lav ranunkel.

Et sted vokser smuk perikum i mængde langs en skovvej gennem nåleskov (af rød- og sitka-gran).

Foruden de allerede omtalte arter kendes kranskonval og skov-svingel fra Gram Storskov. Disse to arter er lige som flere af de ovennævnte muldbundsarter (f.eks. tandrod) repræsentanter for et østjysk præget floraelement, der optræder sparsomt eller som normalt mangler så langt vestpå i Sønderjylland.

Fra den såkaldte *Brudeeng* kan nævnes desmerurt, krybende læbeløs, engkabbeleje, alm. og småbladet milturt, kær-tidsel, kragefod, tandrod, vinget perikum, gul iris, guldnælde, skælrod, kattehale, fladkravet kodriver, tyndakset gøgeurt, nyrebladet ranunkel og eng-viol.

Gram Storskov rummer formodentlig mere af botanisk interesse. Nærmere oplysninger er derfor ønskelige.

Lokalitetskode: + (delvis ++) S-S^v-V II ▲ (O)

Kilder: 22, 129, 186, 242, 343, 365.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

49/21 Lysing (Skov) øst for Fole

49/22 Nybølgård Plantage

Foreløbig lokalitetskode: o S I V O

49/23 Brogård Plantage og Endrup Plantage

Fra *Brogård Plantage* og grusgravsterrænet mellem denne og *Endrup Plantage* kendes bl.a. rundbælg, vellugtende gulaks, alm. gåsemad, hedelyng, småbladet mangeløv, lyng-snerre, blåmunke, alm. hyld, drue-hyld, kornet stenbræk, kvalkved og vår-vikke. Nærmere oplysninger om disse områder er ønskelige.

Endrup Plantage er ca. 94 ha stor. Bunden er sandet, og terrænet er udformet som en enkelt, NV-SØ-forløbende terænpukkel. Hovedtræarterne er nål med noget eg. Ud mod Ribe-Gram-vejen findes et administrativt sikret bryn af løv og nål.

Foreløbig lokalitetskode: + S-E III ▲

Kilder: 257, 365.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

- 49/24 Fladså fra sammenløbet med Gels Å til Harreby
- 49/25 Gram Å fra Harreby til Nybølgård Plantage
- 49/26 Gram Å fra vestenden af Nybølgård Plantage til Gram

Foreløbig lokalitetskode, lok. 49/24-26: o V IV O

49/27 Ræveborg Plantage og terrænet nord og nordvest herfor

I området nord og nordvest for Ræveborg Plantage (mellem Gelså og Fladså og kort før sammenløbet af disse) ligger et endnu ikke tilplantet indsande-område og nogle engarealer. Området er fredet og delvis statsejet (103 ha). Botaniske oplysninger om dette terræn er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: +/o H-S IV O

Kilder: 33.

49/28 Gelså fra Gels Bro til sammenløbet med Fladså

Botaniske oplysninger om Gelså på denne strækning er ønskelige (bl.a. om *Varming Eng* ved nordøstranden af Stavnager Plantage).

Foreløbig lokalitetskode: o V IV O

Kilder: 32, 33.

49/29 Gelså fra Gels Bro til Enderupskov

Gelså er fredet på denne strækning. Nærmere botaniske oplysninger om åen og å-engene er ønskelige. På Gelsåens nordside vest for landsbyen Enderupskov findes den såkaldte »Enderupskov Aftægt«, en stejl, gyvelbevokset skrænt ned mod åen. Af den varierede flora på denne skrænt kan nævnes rødgran, skov-fyr, kristtorn, stilk-eg, engelskgræs, hedelyng, sand-star, smalbladet og alm. mangeløv, hejrenæb, vår-gæslingeblomst, lyng-snerre, tormentil, ørnebregne, knold-ranunkel, kornet stenbræk, flerårig knavel, skt. hansurt, smalbladet timian og vår-vikke.

Lokalitetskode, Gelså: o V IV O (foreløbig kode)
do., Enderupskov Aftægt: + H-E-S II ▲

Kilder: 32, 33, 365.

49/30 Terrænet mellem Enderupskov, Tiset og Arnum Nørremark

Gelså-dalen er fredet på en lang strækning øst og nordøst for Stensbæk Plantage. Botaniske oplysninger om ådalen er ønskelige.

Lige syd for Ribe-Gram-vejen ligger det fredede højdedrag (8 ha) med *Skt. Thøgers Kilde* (et ret stort væld) og resterne af Skt. Thøgers Kirke.

Foreløbig lokalitetskode: +/o E-V II ? O

Kilder: 32, 33, 365.

49/31 Tiset Hede og Tiset Kær

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

49/32 Københoved Skov

(incl. Hjerting Skov, som ikke er identisk med den Hjerting Skov, som ligger knap 1 km længere mod sydvest!)

Københoved Skov er et kompleks af bondeskove, som afveksler med dyrkede marker og græsningsenge. Den sydligste del af komplekset benævnes »Hjerting Skov«, som notabene ikke er identisk med lok. 49/33.

Botaniske oplysninger foreligger kun om skovkompleksets nordlige halvdel (nord for vejen mellem Københoved og Dover Mark). Der er her tale om blandet løv- og nåleskov på leret, næringsrig og mange steder fugtig muldbund. Mager muldbund træffes lokalt, men egentlig morbund synes at mangle. Af løvskov er der en del bøgehøjskov og en del ask. Eg indgår som et underordnet element. Tilsammen synes løvtræsstykkerne at udgøre knap halvdelen af skovkompleksets nordlige del. Resten er nåletræ, især rød- og sitka-gran i forskellige aldersklasser samt nogle stykker med ædelgran.

Af floraen i bøgeskovspartierne kan nævnes kristtorn (lokalt tætte krat i underskoven!), kvalkved, selje-pil, alm. gedebled, hindbær, bævre-asp, vedbend, miliegræs, kæmpe-svingel, skovsyre, bølget og mose-bunke, håret frytle, majblomst, liljekonval, skov-skræppe, krat-/skov-viol, stinkende storke-næb, bjerg-ærenpris, lund-fredløs, guldnælde, fjerbregne, skarpbladet fladstjerne, nyreblandet ranunkel, dunet steffensurt, skov- og akselblomstret star, bredbladet klokke (lokal), skov-galtetand, salomons segl, skov-padderok, tandrod (mindst et par steder i nordenden!), knoldet brunrod, ørnebregne, sanikel, glat dueurt, skov-salat, aks-rapunsel (lokalt hyp-pig!), alm. engelsød, studenter-nellike (forvildet langs en skovvej) og prydbregne (Thuidium tamariscinum).

I askepartierne indgår bl.a. skov-star, skov-galtetand, skovmærke, kær-høgeskæg, salomons segl,

firblad, skov-/bakke-gøgelilje, benved, liljekonval, hassel, alm. tjørn og bølget stjernemos (*Mnium undulatum*).

Københoved Skov synes at være at værdifuldt eksempel på en såkaldt bondeskov. – Nærmere oplysninger (navnlig om de ikke-undersøgte sydlige dele) er meget ønskelige.

Bevaring: Forholdet mellem løv og nål bør oprettholdes som nu og i hvert fald ikke ændres til ugunst for løvtræsandelen.

Foreløbig lokalitetskode: +/++ S II ▲-O

Kilder: 301.

49/33 Hjerting Skov ved Hjertingskov

(NB. Se bemærkninger under forrige lokalitet!)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

49/34 Barsbøl Skov og Oversø, Midtsø og Nedersø ved Jels

Barsbøl Skov er blandet løv- og nåleskov med vekslende bundforhold (muld- og morbund). Der er meget nåleskov (måske over halvdelen), hovedsagelig rød-gran, heraf en del gammel skov. Desuden indgår andre nåletræer (sitka-gran, ædelgran). Af løvskov er der mest tale om bøgeskov. Hertil kommer ungskov af eg foruden askeskov, lidt elleskov og elle-askeskov i de lavtliggende partier nær Barsbøl Eng.

Af bøgeskovspartiernes flora kan nævnes alm. røn, brombær, hindbær, kvalkved, alm. gedeblad, kristtorn, hassel, vedbend, majblomst, skovstjerne, skovsyre, salomons segl, guldnælde, mose- og bølget bunke, liljekonval, skov-padderok, sanikel, bjergærenpris, skovmærke, dunet steffensurt, småbladet milturt, knoldet brunrod, blåbær, skarpbladet fladstjerne, håret frytle, pille-star, skov-salat, krat-/skov-viol, haremadv, ørnebregne og alm. kohvede. – Der er smukke morbundssamfund domineret af bølget bunke på skråningerne ned mod Jels Midtsø.

I de gamle rød-gran-partier består bundfloraen af arter som håret frytle, skov-brandbæger, blåbær, bredbladet mangeløv, hindbær, brombær, skov-hanekro, lyng-snerre, miliegræs, skovsyre, alm. røn (opvækst), majblomst, alm./skov-høgeurt, skovstjerne og enbo ribbeløv (*Pellia epiphylla*).

I en ellesump i østenden er noteret akselblomstret star, alm. mjødurt, bredbladet mangeløv, eng-viol, alm. fredløs, kær-høgeskæg, småbladet milturt, lav ranunkel, guldnælde, dunet steffensurt og udspæret tørvemos (*Sphagnum squarrosum*).

Jels Nedersø er en stor, klarvandet, eutrof sø. Langs vestbredden er der i hvert fald i den nordlige ende græsningsenge langs søen.

Den østlige bred udgøres af tagrørsbevoksninger, pilekrat og ellesumpe med indslag af rigkærsenge. Af den rige flora i disse bredsamfund kan under ét nævnes rød el, grå pil, tagrør, sø-kogleaks, alm. sumpstrå, dusk-fredløs, gåse-potentil, engkabbeleje, kær-galtetand, hjortetrøst, alm. mjødurt, gul iris, nyse-røllike, kær-svovlrod, eng-forglemmigej, vand-brandbæger, lav og bidende ranunkel, lyse-siv, hylde-baldrian, angelik, alm. syre, alm. brunelle, sumpkællingetand, bittersød natskygge, nikkende star, vejbred-skeblad, gul fladbælg og røgræs.

Jels Midtsø er knap halvt så stor som Jels Nedersø. Som Nedersø er der tale om en eutrof, klarvandet sø. Ved bredden ses en elle- og tagrørsbræmme, hvis flora er delvist kendt for sydbreddens vedkommende. Her indgår eng-rørhvene, gul iris, alm. mjødurt, grå pil, hjortetrøst, hylde-baldrian, alm. milturt, ask, akselblomstret star o.a. star-arter, kær-galtetand, alm. skjolddrager, sværtevæld, vand-brandbæger, kær-snerre, lav ranunkel, fjerbregne, kattehale, vand-pileurt, sø- og skov-kogleaks, kær-svovlrod, kær-høgeskæg, bittersød natskygge, eng-forglemmigej og vand-skræppe. På søen ses hvid åkande. – I Lilleå mellem Midtsø og Oversø findes bl.a. vandpest, liden andemad og stor andemad.

Jels Oversø er den mindste af Jels-søerne, knap halvt så stor som Jels Midtsø. En stor del af vandfladen er dækket af hvid åkande. Søen omgives for en stor del af græsningsenge (langs den østlige del af sydsiden, på østsiden og på en del af nordsiden). Nogle steder er der veludviklede rørsumpe. Disse er bedst udviklede ved søens vestlige udbugtning, hvor der findes rørsumpe af tagrør og høj sødgræs m.m. samt nogle pilekrat; dette område danner overgang til Barsbøl Eng (se nedenfor).

Af floraen på græsningsengene ved søens nordvesthjørne kan nævnes alm. brunelle, vand-brandbæger, alm. hønsetarm, græsbladet og kær-fladstjerne, eng-forglemmigej, fløjlsgræs, alm. mjødurt, smalbladet dunhammer, vand-skræppe, kær-snerre, engkabbeleje, kær-svovlrod, gul iris og vand-mynte. – Fra en af Jels-søerne (*»Jels Sø«*) foreligger et gammelt fund af den sjældne høst-vandstjerne.

Barsbøl Eng (vest for Oversø, neden for *Kællingebjerg*) udgøres af en mosaik af pilekrat, »rørsumpe« af høj sødgræs eller røgræs og af rigkærsenge. Nogle partier anvendes til høslet og andre til græsning, mens atter andre ligger mere eller mindre ubenyttet hen.

Af den rige flora i Barsbøl Eng kan nævnes eng-rørhvene, alm. mjødurt, grå pil, eng-viol, alm. fredløs, trævlekrone, vand-skræppe, gul iris, sværtevæld, kær-svovlrod, ris-dueurt, kær-snerre, eng-forglemmigej, angelik, skov-padderok (i området op mod Barsbøl Skov), dynd-padderok, alm. syre, kær-ranunkel, alm. skjolddrager, tykbladet ærenpris, hylde-baldrian, engkarse, næb- og alm. star, knop-, lyse- og glanskapslet siv, kattehale, vand-brandbæger, vejbred-skeblad, muse-vikke og kær-galtetand.

Jels-sørne og disses omgivelser udgør tilsammen et smukt, afvekslende, fredet terræn, hvor ikke mindst de artsrige, eutrofe vådbundssamfund er af stor botanisk interesse.

Bevaring: For at bevare diversiteten i vådbundssamfundene må græsning eller hæslet i området ikke indskrænkes i forhold til nu. I visse partier vil (gen)indførelse af græsning være anbefalelsesværdig.

Lokalitetskode, Barsbøl Skov: ++ S II ▲
do., søerne og vådområderne under ét: ++ V II ▲

Kilder: 32, 33, 182, 294, 295, 298.

49/35 Rødding Skov, Rødding Østerskov og Rødding Østermark
(med omgivende terræn)

Blandet løv- og nåleskov på næringsrig, fugtig, leret bund. Kun yderst lokalt ses lidt mager bund med bølget bunke.

Af løvskov er der meget bøgehøjskov og en del askeskov. Hertil kommer lidt bøge-egeskov eller bøge-ege-askeskov, birkeskov og ung skov af blandet løvtræ (ask, bøg, ahorn og birk m.m.). Af nåleskov er der meget rød-gran i forskellige aldre fra helt unge plantninger til gammel skov. Der er noget sitka-gran og lidt lærk.

Floraen i bøgeskovs- og de øvrige løvskovspartier omfatter kristtorn (hyppig), selje-pil, alm. røn, hindbær, ahorn, alm. hyld, avnbøg, alm. gedeblad, benved, vild ribs, en linde-art, vedbend, liljekonval, salomons segl, guldnælde, skarpbladet fladstjerne, majblomst, feber- og eng-nellikrod, skov-galtetand, stinkende storkenæb, dunet steffensurt, glat dueurt, bingelurt (flere steder), miliegræs, skovmærke, alm. løvefod, mose-bunke, kær-høgeskæg, tveskægget og bjerg-ærenpris, kæmpe-svingel, hvid anemone, håret frytle, akselblomstret star, skovpadderok, bredbladet mangeløv, krat-/skov-viol, nælde-klokke, haremød, skov-salat, en art af gemserod (forvildet langs en skovvej), lund-fredløs, tandrod (lokalt), skov-gøgelilje (lysåbent, ligeledes lokalt) og bølget katrinemos (*Atrichum undulatum*).

I skovens nordlige del findes et interessant askeskovsparti på næringsrig, frodig muldbund med arter som avnbøg, hassel, ahorn, bøg, skovmærke, alm. mjøduert, bingelurt, skov-galtetand, skov-star, skov-gøgelilje* (enkelte), tyndakset gøgeurt (hyp-pig), mose-bunke, guldnælde, hunde-kvik, miliegræs, kær-høgeskæg, alm. mangeløv, nyrebladet ranunkel, salomons segl, angelik, skov-padderok, skarpbladet fladstjerne og et tæt bunddække af bølget stjernemos (*Mnium undulatum*).

I Rødding Skovs sydlige bryn indgår bl.a. bøg, hassel, alm. gedeblad, alm. hyld, rød el, ahorn, slåen, tjørn, ask, skov-elm og rose.

Bevaring: Det beskrevne askeskovsparti i den nordlige del bør bevares som nu.

– Om *Rødding Østerskov* og *Rødding Østermark* foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode, Rødding Skov: ++ S II ▽-▲
do., Rødding Østerskov: o S IV O (foreløbig kode)
do., Rødding Østermark: ? (foreløbig kode)

Kilder: 172, 193, 242, 243, 302.

49/36 Stursbøl Plantage (= Stursbøl Hegn)

Stursbøl Plantage er en ca. 380 ha stor, nåletræsdomineret plantage på kuperet, mager jord. Den har mange afvekslende partier, herunder den såkaldte *Troldeskov* med forvredne fyrre, gamle lærkeafdelinger, skovfyr-holme, ege- og bøge-pur, smukke skovveje med kantskov og lysåbne partier. Fra Stursbøl kendes den sjældne linnæ*.

I afdeling 365 ligger en lille branddam, hvori der vokser en art af blærerod. – Nærmere oplysninger om Stursbøl Plantage er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + S III (?) ▲, V III ▲

Kilder: 60, 257.

49/37 Ellegård Plantage, Oksenvad Hede og hele terrænet mellem Stursbøl, Slevad Bro og Nygård ved Mojbøl

Ellegård Plantage er en ca. 45 ha stor plantage på tidligere agerjord, hvis gamle hegn endnu erkendes (æble, tjørn). Den domineres af ung rød-gran, men en del ung bøg, eg og lærk er på vej.

Om *Oksenvad Hede* og plantagen omkring *Prinsens Høj* sydvest for Ellegård Plantage foreligger oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, plantagearealerne:
+ / o S IV O

Kilder: 257.

49/38 Store og Lille Nustrup

Nustrup Kirke var i gammel tid voksested for den meget sjældne, totalfredede bregne *murrude (angivelse i P. Kyllings »*Viridarium Danicum*« 1688).

Foreløbig lokalitetskode: + / o B IV O

Kilder: 67, 148, 237.

49/39 Bevtoft

Bevtoft Kirke er fra gammel tid kendt som voksested for den meget sjældne, totalfredede bregne murrude^x. Den angives herfra i P. Kyllings »Viridarium Danicum« 1688 og har været anset for forsvundet herfra, indtil den blev genfundet i 1961, 273 år efter den første angivelse.

Lokalitetskode, Bevtoft Kirke: ++ B I ▼
(I: I-art murrude)

Kilder: 67, 148, 168, 224, 237.

49/40 Bevtoft Plantage

Ca. 190 ha stor, nåletræsdomineret plantage på sandet bund (gran, lærk, fyr m.m.). Der er pletter af fattigkær og sumpskov/krat af birk og el. Lidt rød-eg. Varierende typer af bryn med bl.a. stilk- eller vinter-eg. Langs veje og i brandbælter er der forskellige typer af åbenbundsvegetation.

Af floraen i Bevtoft Plantage kan nævnes alm. gedeblad, bævre-asp, alm. og selje-røn, tørst, krybende og grå pil, glansbladet hæg, grå el, gyvel, blåtop, skarpfinnet mangeløv, blåmunke, håret og smalbladet høgeurt, kantet og prikbladet perikum, alm. engelsød, krybende hestegræs, fløjlsgræs, mangelblomstret frytle, skov-padderok (!), alm. pimpinelle, hedelyng, hunde-viol, læge-øjentrøst, liden skjaller, læge-ærenpris og rank evighedsblomst. Mange steder er der et tæt bunddække af forskellige mosser (trind kransemos, ene-jomfruhår m.fl.).

I afdeling 298 (»Dammen«) ligger en interessant fugtig lavning med blåtop under »sumpskov« af birk, bævre-asp, hæg, skov-fyr, rød-gran og grå el.

Lokalitetskode: +/+ S II ▲, S^v III (?) ▲

Kilder: 257, 306.

49/41 Hjartbro Skov

Hjartbro Skov står på en lille, isoleret bakkeø i den store Gelså-flade, og det skovklædte bakkeparti ses derfor viden om. Skoven var tidligere egeblandingskov, som siden er ændret en del som følge af indplantning af nåletræ og bøg.

Af den oprindelige egeblandingskov er 20 ha fredet (i skovens vestlige hjørne ud mod Gelså). Egeblandingskoven består af såvel stilk-eg som vinter-eg med bøg, småbladet lind, avnbøg, kristtorn, ask, benved, spids-løn, ahorn, alm. røn, tjørn, tørst, rose, alm. gedeblad, vedbend, skov-æble, kvalkved og brombær-arter (*Rubus ammobius*, *R. plicatus*, *R. nessensis*, *R. langei*, *R. pyramidalis* og *R. atrichantherus*).

I bundvegetationen indgår alm. og skov-kohvede, skarpbladet fladstjerne, lund-rapgræs, tveskægget ærenpris, krat-/skov-viol, salomons segl, ørnebregne, alm. gyldenris, skovsyre, skovstjerne, håret frytle, majblomst, miliegræs, enblomstret flitteraks,

rundbladet klokke, gærde-vikke, alm. engelsød, liljekonval, mose- og bølget bunke, krybende hestegræs, blåbær, pille-star og vellugtende gulaks.

Ved bredden af en »død arm« af Gelså neden for Hjartbro Skov findes artsrige sumpskov- og rigkærssamfund med arter som rød el, stilk-eg, alm. hyld, grå pil, vinget perikum, høj sødgræs, rørgræs, eng-forglemmigej, nyse-røllike, eng-svingel, dusk-fredløs, muse-vikke, hare-, nikkende, kær-(?) og næb-star, kær-snerre, bittersød natskygge, krybende læbeløs, vorterod, alm. mjøduert, hylde-baldrian, engkabbeleje, alm. skjolddrager og vejbred-skeblad.

Bevaring: Hjartbro Skov bør fredes i sin helhed. Ved hugstmodenhed afdrives nåletræ, og der retableres egeblandingskov i stedet.

Lokalitetskode, Hjartbro Skov: ++ S II ▲
do., enge etc. langs Gelså: +/+ V-S^v II ▲

Kilder: 32, 33, 48, 188, 214, 345.

49/42 Agerskov

På *Agerskov Kirke* findes en lille bestand af den meget sjældne, totalfredede bregne murrude^x. – Fra en vejkant i eller ved Agerskov kendes den indslæbte filtet potentil (*Potentilla canescens*).

Lokalitetskode, Agerskov Kirke: ++ B I ▼
(I: I-art murrude)

Kilder: 58, 180, 224.

49/43 Skærbæk (delvis)

Skærbæk gennemskæres af grænsen mellem TBU distrikt 49 og 50. Skærbæk er beskrevet under lok. 50/28 (se denne).

49/44 Løgumkloster

(incl. Løgumgårde, Ulstrup og Landeby)

NB. En del af Løgumkloster ligger i TBU distrikt 51 (lok. 51/28), men alle oplysninger om Løgumkloster samles her.

Fra *Løgumkloster* med omegn kendes de forvildede eller indslæbte østrigsk guldkarse, tætblomstret karse, tvebo galdebær, håret kortstråle, have-snerle, gul hanekro, havrerod, den mellemeuropæiske baldrian-art *Valeriana tripteris* og spinkel kambunke.

Foreløbig lokalitetskode: + B II/III O

Kilder: 60, 86, 104, 110, 174, 175, 184.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

49/45 Arrild

49/46 Roost

49/47 Området omkring Rurup og Kærgård

49/48 Terrænet mellem Arrild, Roost, Rurup-Kærgård, Roost og Hønning (incl. Hønning)

49/49 Tannenhof Skov (ved Øster-Terp ved Bedsted)

49/50 Allerup

Lokalitetskode, lok. 49/45-50: ?

49/51 Terrænet mellem Hønning Plantage, Hønning og Allerup (incl. Lindet Mose og Kongemose)

Lindet Mose er et ca. 30 ha stort, næringsfattigt moseområde, der ligger omgivet af agerland i nord-øst og syd, kun begrænset af en smal træbræmme. Mod vest er der plantage, der skaber forbindelse til Lindet Skov. Mosen er rest af en udstrakt tørvetægt med fugtige lavninger og en enkelt større, dybvandet grav i sydøst. Mosefladen domineres af blåtop ledsaget af pors, birk, skov-fyr, grå pil, hedelyng, revling og klokkelyng m.fl.

600 meter SSØ for gården *Fiskholm* findes (eller fandtes) et ca. 5 ha stort egekratparti, beskrevet hos Gram, Jørgensen & Køie (1944, lok. 444).— Fra en mose øst for *Fiskholm Krat* kendes dynd-star (sjældnen i Sønderjylland).

Foreløbig lokalitetskode: + V III ▲, S III O

Kilder: 48, 75, 257.

49/52 Området omkring Øster-Gasse, Vester-Gasse og Gasse Høje

Gasse Høje er betegnelse for en højgruppe i området mellem Blankager og Øster- og Vester-Gasse. En af højene ligger lige vest for og op til vejen mellem Øster-Gasse og Blankager. Det er en helt åben høj. Floraen omfatter arter som vellugtende gulaks, alm. kongepen, håret høgeurt, blåmunke, rødknæ, djævelsbid, alm. pimpinelle, alm. kællingetand, femhannet hønsetarm, flipkrave, smalbladet vikke, læge-ærenpris, høst-borst, skorsoner, lyngsnerre, flerårig knavel, hedelyng, mark-fryttele, liden fugleklo og rundbladet klokke.

— Botaniske oplysninger om de øvrige gravhøje i området er ønskelige.

Lokalitetskode, den beskrevne gravhøj: ++ E II ▲
do., i øvrigt: ?

Kilder: 330.

49/53 Terrænet langs Brøns Å mellem Brøns og Ullemølle

På sydsiden af *Brøns Å* lige øst for vejen Frifelt-Ullerup ligger et botanisk interessant engparti. Der er tale om et åbent engparti med enkelte pilebuske (1979).

På et kun ca. 75×75 m stort område er der noteret et meget stort antal arter, heriblandt dynd-padderok, maj-gøgeurt (hyppig), trævlekrone, kær-, top-, alm., næb-, trindstænglet, hirse-, håret, grå, toradet og nikkende star, alm. mjødukt, eng- og sump-forglemmigej, knæbøjet og eng-rævehale, muse-vikke, kær-snerre (med ssp. *elongatum*), sump-snerre, bukkeblad, angelik, kær-svovlrod, hyldebladet baldrian, vand-skræppe, gul iris, engkabbeleje, engkarse, eng-nellikerod, alm. hønsetarm, sump-kællingetand, alm. rapgræs, eng-rapgræs (ssp. *subcoerulea*), sump- og kær-fladstjerne, alm. sumpstrå, smalbladet mærke, liden andemad, gul fladbælg, den sjældne kær-fladbælg (!), vejbred-skeblad, dunet havre, vellugtende gulaks, kornet stenbræk (på tørre forhøjninger), kær-trehage, alm. vandranunkel (+ var. *peltatum*), smalbladet kæruld, pors, alm. fredløs, alm./dusk-syre, vand-mynte, høj sødgræs, alm. firling, kær- og kål-tidsel, vand-brandbæger, fliget brøndsel, alm. brunelle, blågrøn og skov-kogleaks, en vandstjerne-art, røgræs, mose-bunke, eng-viol, kær-høgeskæg, kær-guldkarse, fløjlsgræs, kragefod, kattehale, stor skjaller, dunet dueurt, rank vinterkarse og mangeblomstret fryttele.

Bevaring: Denne eng er bevaringsværdig på grund af floraens store diversitet.

Lokalitetskode (for den beskrevne eng): ++ V I ▽
(I: → 20 arter).

— Nærmere oplysninger om hele lok. 49/53 er ønskelige.

Kilder: 336.

49/54 Terrænet omkring Ullerup ved Skærbæk

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

49/55 Branderup

Lige øst for Branderup Kirke findes en lille skov, det såkaldte *Branderup Krat*, som i hvert fald tidligere var præget af store ege (se Gram, Jørgensen & Køie 1944, lok. 448).

Lokalitetskode: + S IV ▲-O

Kilder: 48.

49/56 Terrænet mellem Agerskov, Branderup og Neder-Geestrup

I dette terræn ligger (eller lå) nogle mindre egekrat (*Bispegård Krat*, *Vestergård Krat* samt egepartier i *Gestruplund = Geestruplund*). Krattene er beskrevet hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (lok. 449 og 450).

Foreløbig lokalitetskode: + S II O

Kilder: 48.

49/57 Terrænet mellem Branderup, Revslund, Roost, Rurup og Over-Geestrup

Fra dette område beskrives egekrat eller rester af egekrat hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (lok. 445 og 446).

Foreløbig lokalitetskode: + S III/IV O

Kilder: 48.

49/58 Terrænet mellem Toftlund, Over-Geestrup og Rurup (incl. Mandbjerg Skov)

Mandbjerg Skov er en meget varieret, gammel løvskov på en bakkeø. Hovedtræarterne er endnu bøg og eg, men nåletræsandelen er stigende. Det samlede areal er ca. 63 ha, men heraf er ca. 20% åbne skovenge (*Langeng* og *Dyndeng*).

Tre bæksystemer begynder i eller umiddelbart syd for skoven, alle revandede og med rigelig vandføring. De løber nord for skoven sammen i *Febro Bæk*.

Botanisk er Mandbjerg Skov interessant ved de store, centrale partier af ældre bøge- og egeskov med veludviklede krat af kristtorn som underskov. Også kombinationen af skov og skovomkransede enge (som det ses ved *Langeng* og *Dyndeng*) bidrager til områdets landskabelige og botaniske værdi. – En nærmere undersøgelse af floraen er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: + S II (?) O

Kilder: 48, 257.

49/59 Toftlund (incl. Toftlund Skov)

Toftlund Skov er en lille (ca. 4 ha stor), meget besøgt, bynær skov på fugtig, relativt plan bund nord for Toftlund By. Den er meget varieret i sam-

mensætning, men eutrofieret. Hovedtræarterne er bøg og eg med iblanding af skov-elm, ahorn, ask, småbladet lind, hylde, rød el, alm. og engriflet tjørn, hassel, tørst, spids-løn og de indførte hestekastanie, robinie, snebær og jasmin. Urtelaget er rigtproducerende med skvalderkål, stor nælde, korsknop, skov-galtetand, bingelurt og krybende læbeløs. Kun i den centrale, sydlige del af skoven er der ren bøg. Der er en enkelt nåletræsplantning i nordøst.

Vest for Toftlund Skov ligger (eller lå) fire små lunde, hovedsagelig bestående af eg, bøg og bævre-asp (se Gram, Jørgensen & Køie 1944, lok. 437).

Lokalitetskode, Toftlund Skov: ++ S III ▲
do., området i øvrigt: ?

Kilder: 48, 257.

49/60 Hyrup Skov og Hyrup

Den ca. 45 ha store *Hyrup Skov* rummer både løv- og nåleskov, nu måske mest det sidste. I hvert fald tidligere var der store bevoksninger af eg (se Gram, Jørgensen & Køie 1944, lok. 451), men om dette stadig er tilfældet vides ikke. En nærmere undersøgelse af Hyrup Skov er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode, Hyrup Skov: + S IV O

Kilder: 48.

49/61 Gammelskov Mose, Gammelskov Krat og Fly Mose ved Rangstrup

Gammelskov Mose er et oligotroft moseparti med søer (antagelig gamle tørvegrave) samt tørvegrave, der nu er tilgroede. Floraen omfatter arter som blåtop (dominant), tue- og småbladet kæruld, småbladet mangeløv, hedelyng, klokkeløng, revling, blåbær, grå og alm. star, bølget bunke og tranebær.

I *Gammelskov Krat* var der i hvert fald tidligere tre egelunde adskilt ved dyrkede marker (jvf. Gram, Jørgensen & Køie 1944, lok. 452).

I floraen indgik bl.a. bakke-star. Nu er en stor del af *Gammelskov Krat* så vidt vides nåleskov, men nærmere oplysninger om området foreligger ikke.

Lokalitetskode, Gammelskov Mose: ++ V II ▽-▲
do., Gammelskov Krat: + S III O (foreløbig kode)

Kilder: 33, 48, 344.

49/62 Vellerup Mark-området syd for Agerskov (incl. Vellerup og Mellerup)

På østsiden af vejen mellem Agerskov og Vellerup Mark ligger den lille (1,5 ha) skov *Tornehave Krat*, der i hvert fald tidligere var egeskov eller egekrat

med bl.a. tørst, vedbend, ørnebregne, krybende læbeløs, liljekonval, tormentil, lyng-snerre, majblomst, skovstjerne og salomons segl (se Gram, Jørgensen & Køie 1944, lok. 450).

Foreløbig lokalitetskode, Tornehave Krat: + S II O

Kilder: 48.

49/63 Nustrup Skov og Kolsnap Skov

Nustrup Skov er blandet løv- og nåleskov på muldbund, til dels fugtig, næringsrig, leret bund. Mager bund indgår også, men egentlig morbund synes at mangle. Af løvskov er der mest bøg, men der er også flere typer af askeskov og partier, som formodentlig er rester af græsset stævningssskov (se nedenfor). Løv- og nåletræsstykker veksler med hinanden. Af nåletræ indgår rød- og sitka-gran, i nogle stykker ledsaget af ædelgran.

Af floraen i løvskovspartierne på muldbund kan nævnes stilk- og vinter-eg (og/eller mellemformer), bævre-asp, selje- og grå pil, bøg, ahorn, tjørn, benved, alm. og drue-hyld, hindbær, hassel, alm. røn, alm. gedeblad, avnbøg (!), dun-birk, tørst, vrietorn, vedbend, skarpbladet fladstjerne, stinkende storke-næb, guldnælde, en vandstjerne-art (på fugtige skovveje), krat-/skov-viol, mose-bunke, skov-skræppe, angelik, glat dueurt, akselblomstret star, nyrebladet ranunkel, feber-nellikerod, alm. løvefod, skarppinnet og alm. mangeløv, lund-fredløs, salomons segl, skovsyre (mange steder dominerende i tæt bøgeskov), bjerg-ærenpris, enblomstret flitteraks, skov-galtetand, bingelurt (lokalt), gærde-vikke, sanikel, alm. milturt, skov-brandbæger og storblomstret kodriver (fåtallig).

Specielt i partier med mere mager bund ses bølget bunke, liljekonval, ørnebregne, majblomst, krat-fladbælg, krybende hestegræs, lyng-snerre, håret og mangelblomstret frytle, alm. gyldenris og pillestar.

Af floraen i de mere eller mindre rene askeskovspartier kan nævnes eng-nellikerod, ager-padderok, fjerbregne, kær-høgeskæg, hindbær, skov-galtetand, salomons segl, guldnælde, alm. milturt, burre-snerre, tyndakset gøgeurt (også i bøge-askeskov; fåtallig), skov-gøgelilje (ligeledes fåtallig), firblad, mose-bunke og alm. mangeløv.

I sydenden findes rester af en tidligere græsnings-skov (med gamle hegnspæle), som synes at have været en græsset stævningssskov. Overstanderne er bøg, eg, ask og ahorn, og underskoven udgøres af hassel (i mængde), tjørn, stikkelsbær, tørst, ahorn, benved og lidt eg. Bundfloraen består af guld-nælde, miliegræs, mose-bunke, nyrebladet ranunkel, skovmærke, skarpbladet fladstjerne og vedbend. Der er et tæt bunddække af sribet næbmos (*Eurhynchium striatum*) o.a. mosser.

Om *Kolsnap Skov* foreligger oplysninger ikke.

Lokalitetskode, Nustrup Skov: ++ S II ▲
do., Kolsnap Skov: o S IV O (foreløbig kode)

Kilder: 242, 243, 291.

49/64 Bæk Skov (nord for Skrydstrup)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

49/65 Hærløkke Skov (nord for Skrydstrup)

Botaniske oplysninger foreligger kun om skovens midterste del. Denne udgøres af blandet løv- og nåleskov på fugtig, leret muldbund. Løvskovspartierne domineres af bøg, nogle steder med noget ask eller ask + stilk-eg (den sidste type dog kun ganske lokalt). Af nåletræ ses rød- og sitka-gran.

Skovbilledet er varieret med afvekslende løv- og nåleskovspartier, lysninger, områder med ungskov og nye fældninger.

I randen kan der være lidt forblæste partier med mager bund med majblomst, krybende hestegræs, alm. kohvede, håret frytle, bølget bunke etc., men typisk morbund synes at mangle, og som nævnt er muldbund i øvrigt fremherskende.

Af floraen i løvskovspartierne på muldbund kan nævnes hassel, kristtorn, hindbær, brombær, tjørn, alm. hyld, kvalkved, alm. røn, avnbøg (hyppig!), selje-pil, dun-birk, vedbend, guldnælde (dominant flere steder), haremød, skarpbladet fladstjerne, stinkende storke-næb, feber-nellikerod, kæmpe-svingel, akselblomstret star, bingelurt (lokalt dominant), miliegræs, mose-bunke, dunet steffensurt, alm. milturt, skovmærke, fjerbregne, skov-padderok, bredbladet og alm. mangeløv, salomons segl, storblomstret (?) kodriver, skov-/krat-viol, skov-skræppe, glat dueurt, krybende læbeløs (lokal), bjerg-ærenpris, skov-galtetand, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), knoldet brunrod og mosser som brunfiltet stjernemos (*Mnium hornum*) og bølget katrinemos (*Atrichum undulatum*). På store sten og bøgestammer er der flere steder en rig flora af mosser og lichéner; denne flora fortjener en nærmere undersøgelse.

Lokalitetskode: +/++ S II ▲

Kilder: 290.

49/66 Jegerup – Jegerup Frihed – Jegerup Mark-området (nordvest for Vojens)

I dette område findes flere gravhøje, af hvilke nedennævnte er botanisk undersøgt:

1. Gravhøjen med kote 48 i den sydlige del af Jegerup Frihed.

Denne er en mellemstor, åben høj, dog med store bevoksninger af gyvel på sydsiden og spredt gyvel

på de andre sider. Der er flere små planter af engriflet tjørn og 1 eksemplar af alm. hyld ved foden af NV-hjørnet. Siderne er forstyrrede af udskridning, og der er et hul i den østlige del af toppen. Der er enkelte stubbe tilbage efter store buske eller små træer.

Højens flora omfatter arter som blåmunke, krybende hestegræs, stedmoderbiomst, rødknæ, kantet og smuk (!) perikum, lyng-snerre, liden fugleklo, håret høgeurt, mangleblomstret og mark-frytle, alm. tor-skemund, ene- og hårspidset jomfruhår.

2. Lige nord for vejen Jegerup Frihed-Jegerup Mark (og lidt øst for højen med kote 48) ligger to gravhøje lige ved siden af hinanden.

Den vestligste (og mindste) er afrundet og tilsyneladende helt velbevaret. Den østligste (og største) er forstyrret ved gravning i toppen og i de øvre dele af nogle af siderne. Forstyrrelserne synes at være af gammel dato.

Af floraen på de to høje kan under ét nævnes krybende hestegræs, lyng- og hvid snerre, græsbladet fladstjerne, alm. syre, tormentil, gyvel, djævelsbid, hedelyng, rundbladet klokke, eng-rapgræs, vellugtende gulaks, alm. pimpinelle, håret høgeurt, læge-ærenpris, mark-frytle, prikbladet perikum, muse-vikke, sand-hanekro, sand-star, fåre-svingel, ene-jomfruhår, trind kransemos og fedtmos.

3. Lige nord for samme landevej, men lige ved Søndergård, ligger en enkelt, åben gravhøj.

Der er enkelte vedplanter (1 eksemplar af en krægeart, enkelte fyrre på sydsiden og nogle ganske små ege). Den i øvrigt åbne vegetation domineres af bølget bunke. Desuden indgår tormentil, skorsoner, sand-star, rødknæ, lyng-snerre, alm. kongepen, hedelyng, katteskæg, kantet perikum, hamp-hanekro, rundbladet klokke, blåhat, eng-rapgræs, alm. mangeløv, bjerg-rørhvene (?) og håret høgeurt.

— Om *Bålhøj* og højen ca. 300 meter sydvest for *Bålhøj* foreligger botaniske oplysninger ikke.

Lokalitetskode (for de undersøgte høje under ét):
++ E II ▽-▲

Kilder: 296, 299, 300.

49/67 Stenderup (nord for Toftlund)

På enge ved Stenderup voksede i hvert fald tidligere *°læge-kvæsur*. Arten dyrkes i haver og kan — meget sjældent — træffes forvildet derfra. Forekomsten ved Stenderup hører til de fåtallige forekomster i Jylland, hvor kvæsarten måske optræder spontant.

Foreløbig lokalitetskode: + V III O

Kilder: 180.

49/68 Gram og Lunden ved Gram

Gram Slot ligger malerisk på en lille holm i den

noget tilgroede *Gram Møllersø*, som er kunstigt dannet ved opstemning af Gram A. Slotsparken er anlagt i 1670'erne, siden omdannet til en typisk barokhave og endelig omkring 1750 anlagt i fransk stil.

Der er en umærkelig overgang fra Slotsparken til skovstykket *Lunden*. Heri indgår partier med 200-300-årig højskov af ranke bøge og gammel askeskov. Kristtorn er almindelig i underskoven. Foruden løvskov er der noget nåletræ (ædelgran, europæisk lærk, rød-gran og kæmpe-thuja). Af *Lundens* flora kan i øvrigt nævnes ahorn, vorte-birk, hassel, bævre-asp, stilk-eg, stikkelsbær, korbær, brombær, skov-elm, alm. gedeblad, vedbend, desmerurt, krybende læbeløs, løgkarse, hvid anemone, skovmærke, alm. og småbladet milturt, dunet steffensurt, vorterod, stinkende storkeknæb, håret frytle, dagpragtstjerne, bingelurt, miliegræs, skovsyre, fladkravet kodriver, nyrebladet ranunkel, bølget bunke, håret frytle og skovstjerne.

Langs *Gram A* langs nordsiden af *Lunden* ligger moseområdet *Tagkær*. Her og ved bredderne af *Slotssøen* ses rørsumpe af tagrør, høj sødgræs, bredbladet dunhammer og sø-kogleaks foruden pile- og elle-krat. I disse rørsump-, kær- og sumpskov-samfund vokser desuden arter som pilblad, engkabbeleje, tørst, solbær og ribs.

En del af *Gram Slots* omgivelser (ca. 50 ha) er fredet. Nærmere botaniske oplysninger om lok. 49/68 er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, *Slotsparken*: + S^{*} II (?) O
do., *Lunden*: + S II ▲
do., *Tagkær* + *Gram A's* bredzone i det hele taget:
+ V II ▲-O

Kilder: 22, 32, 33, 70, 365.

49/69 **Terrænet mellem Gram, Vester-Lindet, Øster-Lindet og Skibelund-området** (incl. *Gram A* fra og med *Skidenkær* til *Kongens Holm* samt *Sønderskov*, *Nustrup Plantage* og *Nustrup Hede m.m.*)

Botaniske oplysninger om dette terræn er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: o V-S IV O

49/70 **Skodsborg – Skudstrup – Jelskov-området mellem Jels-søerne og Kongeåen**

Klaskeroj Skov (= *Klaskerød Skov*) nord for *Jels Midtsø* er så vidt vides overvejende nåleskov, der hovedsagelig består af rød- og sitka-gran i vidt forskellige aldre spændende fra nyplantninger til gammel skov. Desuden indgår nogle stykker med lærk og mindst 1 stykke med ædelgran.

Løvskovspartierne består for det meste af bøg. For-

uden bøge-højskov er der stykker med bøge-ungskov, til dels med gamle bøge som overstandere. Endelig er der ungskov eller noget ældre skov af stilk-eg samt af stilk-eg kombineret med rød eg. Bundforholdene veksler stærkt og spænder fra lerret, næringsrig, dyb muldbund over mager muldbund eller let morbund til typisk morbund domineret af bølget bunke.

Af løvskovspartiernes flora kan nævnes kristtorn, brombær, hindbær, korbær, ask, ahorn, selje- og grå pil, avnbøg (lidt), alm. hyld, vorte-birk, hestekastanie (lille parti), vedbend, alm. gedeblad, bleg, pille-, skov- og akselblomstret star, hvid anemone, skovsyre, skovmærke, feber-nellikerod, krat-/skovviol, stinkende storkenæb, guldnælde, skov-hullæbe, skov-padderok, håret frytle, mose-bunke, skov-galtetand, alm./skov-høgeurt, enblomstret flitteraks, fjerbregne, knoldet brunrod, miliegræs, alm. og bredbladet mangeløv, skov-salat, skarpbladet fladstjerne, smuk perikum, lund-fredløs, skovstjerne, ørnebregne, nyrebladet ranunkel, haremad, skov-hanekro, alm. kohvede og salomons segl. I bækløfter eller ved skovbække vokser småbladet mildurt, vandkarse, tykbladet ærenpris og springbalsamin.

Inden for grænserne af lok. 49/70 findes der flere skovpartier, om hvilke der ikke foreligger oplysninger (bl.a. *Haraldsholm Skov*, *Skodborg Skov*, *Præsteskov*, *Jægersborg Mindeskov*, *Gejlager Skov*, *Fårkrog Skov*). Oplysninger om disse skove er ønskelige.

På sandede marker mellem Skodborg og Skudstrup er gjort et af de første danske fund af den meget sjældne ^ogul hanekro (1842).

Lokalitetskode, Klaskeroj Skov: ++ S II ▲
do., de øvrige skovpartier: o S IV O (foreløbig kode)
do., området i øvrigt: ?

Kilder: 32, 184, 297.

49/71 Arnum (med omgivende terræn)

På skrænterne på Gelså-dalens sydside nord for Arnum ligger en række krat- eller skovpartier, som under ét benævnes »Arnum Krat«. Et af disse er et ganske lille, fredet stykke med egeskov, som benævnes »Bjerglund«. Floraen består (1979) af brombær, hæg, alm. røn, alm. gedeblad, alm. hyld, bølget bunke, salomons segl, miliegræs, dag-pragtstjerne, skovstjerne, alm. og skarpfinnet mangeløv, mangeblomstret frytle, lyng-snerre, vellugtende gulaks, gederams og liljekonval.

Sammenligner man de nuværende forhold med beskrivelsen hos Gram, Jørgensen & Køie (1944, lok. 434), synes der at være sket en del ændringer med floraen.

I samme område fandtes i hvert fald tidligere nogle mindre egekrat-partier (jvf. samme kilde). Nyere oplysninger om disse foreligger ikke.

– Fra »Arnum Krat« angives ^okrans-konval (sjældent i Jylland vest for hovedisrandslinien og i øvrigt meget sparsomt i Sønderjylland som helhed) og fra »Arnum« desuden ^objerg-perikum. Endvidere angives der fra »Arnum« ^opile-alant (meget sjældent i SV-Jylland).

Lokalitetskode, »Arnum Krat«: + S III ▲ (foreløbig kode)
do., i øvrigt: ?

Kilder: 32, 33, 48, 129, 176, 193, 342, 365.

49/72 Terrænet langs Gels Å m.m. mellem Arnum, Kastrup, Gabøl, Åbøl, Stenderup og Højrup

Det såkaldte »Gåsfred Krat« hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (lok. 436) er betegnelsen for nogle smågrupper af stilk-eg og bævre-asp (antagelig rester af egekrat). – Ved Stenderup ligger den såkaldte *Stenderup Eng*, men hverken om denne eller om de øvrige dele af lok. 49/72 foreligger nærmere botaniske oplysninger.

Foreløbig lokalitetskode, »Gåsfred Krat«: +/o S IV O
do., området i øvrigt: ?

Kilder: 48, 257.

49/73 Gånsager

Fra et egekrat ved Gånsager kendes den meget sjældne ^olund-ranunkel^x.

Foreløbig lokalitetskode: +/o S IV O
(men I, hvis I-arten lund-ranunkel stadig findes).

Kilder: 138.

49/74 Frifelt-Vodder

På en vejkant ved Frifelt er fundet den indslæbte eller forvildede langbladet vortemælk.

Foreløbig lokalitetskode: + E/B III O

Kilder: 93.

49/75 Terrænet omkring Spandet

Denne lokalitet gennemskæres af grænsen mellem Sønderjyllands og Ribe amter og ligger for langt hovedpartens vedkommende i Ribe amt. Under lok. 49/75 hører bl.a. *Spandet Krat* og *Fårmandsbjerg*.

49/76 Terrænet mellem Brøns, Råhede Mark ved Hviding, Lille Roager, Kirkeby og Frifelt

Denne lokalitet gennemskæres af grænsen mellem Sønderjyllands og Ribe amter. Det meste af lokaliteten ligger i Sønderjyllands Amt, hvorfor området behandles i denne oversigt.

Hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (lok. 430) omtales tre små delvis ege-dominerede højskove (*Haved Skov, Staved Skov og Vrå Skov*).

I området findes flere andre skovpartier og desuden engstrækninger, som måske er af botanisk interesse. En nærmere undersøgelse af skovene og engområderne i lok. 49/76 er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: +/o S III/IV O, V IV O

Kilder: 48.

49/77 Østermark-området sydvest for Arnum

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

49/78 Rangstrup

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

49/79 Terrænet mellem Agerskov, Rangstrup og Brystrup

De botaniske forhold i dette område er meget dårligt kendt. – Hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (lok. 454) omtales en lille skovrest med stilk-eg o.a. løvtræer. – Ved udkanten af en plantage ved *Fårhus* (mellem Agerskov og Brystrup) er fundet ^obakke-stilkaks (1922, formentlig indslæbt).

Nærmere oplysninger om dette område (specielt om *Kirkemose* og *Tørremose*) er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: +/o S-V IV O

Kilder: 48, 186.

49/80 Terrænet mellem Hellevad, Goldbæk, Rangstrup Gårde, Horsbyg og Nørre Hostrup

De botaniske forhold i dette område er nærmest ukendte. – Ved *Øbening* ligger »Øbening Krattene« beskrevet hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (lok. 455). Der er tale om levende hegn eller skovpletter med karakter af ege- eller blandskov med bøg, bævre-asp, alm. røn, ask, rød el, hassel, alm.

tjørn, kristtorn, kvalkved, vedbend, øret og selje-pil, benved, alm. hyld, alm. gedeblad og slåen.

Foreløbig lokalitetskode, »Øbening Krattene«:
+ S III O

do., området i øvrigt: ?

Kilder: 48.

49/81 Rødding med omgivende terræn

Fra skoven ved *Røddinggård* kendes brombær-arten *Rubus sulcatus*. Nærmere oplysninger om denne skov er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O

Kilder: 174, 186, 188.

49/82 Terrænet omkring Langetved Skov og Farris Bæk nordøst for Rødding

Om *Langetved Skov* er botaniske oplysninger ønskelige. – Fra *Farris Bæk* (= *Farrisbæk*) foreligger et gammelt fund af ^olangbladet ærenpris, en art, som navnlig i det SV-lige Jylland optræder på enge ganske som vild, men som antagelig oprindeligt er forvildet fra dyrkning.

Foreløbig lokalitetskode: +/o S-V IV O

Kilder: 178.

49/83 Brøstrup og Brøstrupgård-området ved Rødding

Fra enge ved *Brøstrupgård* (= *Brøstrup Gård*) ved Rødding kendes en naturaliseret forekomst af ^olangbladet ærenpris (jvf. bemærkninger under forrige lokalitet).

Foreløbig lokalitetskode: + V III O (?)

Kilder: 178.

49/84 Lintrup – Mejlby – Vimtrup-området (incl. Lintrupmark og Mejlbymark)

Lintrup Skov består efter beskrivelsen hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (lok. 421) af tre adskilte lunde eller småskove på hhv. 8, 5 og 3 ha beliggende ca. 2 km sydøst for Lintrup (mellem sidstnævnte og landevejen Foldingbro-Rødding).

I *Lintrup Skov* indgår stilk-eg, bævre-asp, alm. røn, tørst, bøg, ask, skov-æble, hassel, tjørn, kvalkved, alm. gedeblad, vedbend, benved, slåen, grå, selje- og femhannet pil. Der foreligger en angivelse om en mængdeforekomst af blåtoppet kohvede i »Lintrup

Krat« i 1895; denne art er ellers overordentlig sjælden i Jylland.

Nærmere oplysninger om lok. 49/84 er ønskelige. Det gælder foruden om Lintrup Skov også de mange gravhøje i strøget langs Kongeåen nordvest for Lintrup og Mejlby.

Foreløbig lokalitetskode, Lintrup Skov: + S II O do., området i øvrigt: ?

Kilder: 48, 178, 242, 243.

49/85 Sønderhede, Vesterhede og Lunden ved Gånsager

Under beskrivelsen af »Gånsager Krat« hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (lok. 432) omtales der i *Lunden* syd for Gånsager interessante egekratpartier med bl.a. skov-æble, ene, tørst, liljekonval, skovjordbær, skov-viol, bakke-star, kransbørste, tormentil, lyng-snerre, alm. kohvede, skovstjerne, krat-fladbælg, skarpbladet fladstjerne, kantet perikum, hvid anemone, salomons segl, krybende læbeløs og aksrapunsel! (en meget vestlig forekomst af denne art, som i Sønderjylland hovedsagelig er knyttet til det unge morænelandskab øst for hovedisrandslinien). Nærmere oplysninger om Lunden er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, Lunden: + S II O

Kilder: 48.

49/86 Barsbøl – Dover – Krogstrup-området syd for Foldingbro
(incl. Dover Bjerger og Dovermark m.m.)

Fra *Dover* foreligger en angivelse af *klit-rose (vel forvildet) og fra *Krogstrup* af *kær-mysse. Nærmere oplysninger om området er ønskelige.

Lokalitetskode: ?

Kilder: 193.

49/87 Oksenvad Mark og Sømosen (ved Oksenvad)

Sømosen er et ca. 0,4 ha stort, åbent hedekær med tørvegrav beliggende ca. 200 meter syd for sydenden af Stursbøl Plantage. På engen nordøst for tørvegraven vokser blåtop (dominant), revling, trænebær og klokkelyng m.m. Der er begyndende opvækst af eg, pil, fyr og gran.

Bevaring: Sømosen bør friholdes for tilgroning, dræning og gødskning (også indirekte dræning og gødskning).

– Om de øvrige dele af lok. 49/87 foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, Sømosen: + H-V III O

Kilder: 257.

49/88 Terrænet mellem Rangstrup, Strandelshjørn, Rugbjerg, Nørre Hostrup og Horsbyg
(incl. Grimmose, Horsbyg Mose og Holmmose)

Botaniske oplysninger om moserne i dette område (specielt *Grimmose*, *Horsbyg Mose* og *Holmmose*) er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: o V IV O

50/1 Rømø

Rømø er den største af de danske vadehavssøer, der set i en større sammenhæng hører til den nordfrisiske øgruppe, der ligger ud for vestkysten af Sønderjylland og Slesvig-Holsten.

Fra vest til øst er øen opbygget af en række bæltter, der strækker sig i øens længderetning omtrent nord-syd.

Vestligst ligger et forstrands- eller sandvadeterræn af imponerende bredde (1 til 3 km eller mere, alt efter vandstandsforhold og ændringer i materialetransport etc.). Fra nord mod syd benævnes disse sandflader *Bollert Sand*, *Juvre Sand* og *Havsand*.

Sandfladerne er for en stor del nøgne. Hvor der er lidt vegetation, består denne bl.a. af kryb-hvene, strand-annelgræs, fliget vejbred, knude-firling, vild hør, strand- og liden tusindgylden, gåse-potentil, alm. kællingetand, fjernakset og udspilet star, glanskapslet og sand-siv, ager-svinemælk (var. integrifolius), strand-kvik og den meget sjældne *sølv-mælde*.

Bag sandfladerne følger det såkaldte »Havklit«-bælte, der er mest markant i den sydlige del af øen (mellem Havsand og Vråby Plantage m.m.) samt i området omkring *Lakolk*. Godt 3 km nord for *Lakolk* klinger »Havklit«-bæltet gradvis ud. Kun klitten ved *Lakolk* og dennes nordlige udløber er naturlige. De øvrige dele af Havklitten, dvs. bæltet fra *Klibjergs Lå* (= »*Porre Pril*«) og sydpå til Sønderstrand er skabt eller kraftigt påvirket ved kunstig udplantning af sand-hjælme.

Havklit-bæltet rummer flere forskellige plantesamfund. Foruden »normale« klitsamfund ses bl.a. opskylsbæltter (med sodaurt, kveller, strandsennep (ssp. *maritima*), spyd- og strand-mælde, strandarve, sandkryb og stillet kilebæger). På beskyttede klitindersider findes samfund med arter som klit-kambunke, strandært, smalbladet høgeurt, klit-limurt, klit-rose, alm. kvik, spids øjentrøst, liden snerre, smalbladet timian, krybende pil og bakke-nellike. I lavninger indgår sand-siv, spids øjentrøst, eng-rapgræs (ssp. *subcoerulea*), tusindfrø og enskættet sumpstrå. – I klitsamfundene vokser ikke mindre end 4 arter af kvik (alm. og strand-kvik og de to sjældne arter stiv kvik og klit-kvik).

Bag Havklit-bæltet (dvs. hvor dette findes) følger så et bælte af sandmarker, enge, kær og strandenge (eller strandengslignende samfund), der lokalt benævnes »Strand« (lig med »Sandmarken« hos Wiinstedt 1946). Området rummer såvel tørbundssom vådbundssamfund.

Af floraen kan nævnes alm. og kryb-hvene, vellugtende gulaks, alm. kvik, rød svingel, blød hejre, sandskæg, strand-annelgræs, alm. og smalbladet kællingetand, sump-kællingetand (ssp. *vestitus* = klit-kællingetand), knæbøjlet rævehale, rundbælg,

engelskgræs, alm. brunelle, knudearve, hejrenæb, sandkryb, brudurt, håret høgeurt, blåmunke, markfrytle, fliget og lancet-vejbred, gåse-potentil, lav og stivhåret ranunkel, alm. og strand-firling, bidende stenurt, jordbær- og hvid kløver, kær- og strand-trehage, alm., femhannet og den sjældne firehannet hønsetarm, slangetunge, vand-brandbæger, sand-o.a. siv-arter, rødbrun og strand-kogleaks, børstebladet vandaks og alm. havgræs (i loer og render), stillet kilebæger, liden tusindgylden, strand-rødtop, spidshale og festgræs.

Den sydlige del af »Strand« mellem *Lakolk* og Sønderstrand er enten opdyrket eller udlagt som græsningsenge.

Øst for »Strand« følger så Rømø's kerne, et ca. 11 km langt og 3 km bredt klitterræn med såvel kuperede som mere flade områder. De højeste punkter når 18-20 m o.h. (*Høstbjerg* 20 m, *Spidsbjerg* 19 m og *Stagebjerg* 18 m).

Dette klitterræn adskilles i reglen fra Vadehavet i øst af et bælte af dyrket land eller af strandenge (»marsk«). Ved *Kirkeby* og mellem *Havneby* og *Østerby* når klitterrænet dog ud til eller tæt ud til Vadehavet.

Det meste af klitterrænet er åbent. Her ses flere forskellige klit-, klithede, »grønsværklit« o.l. samfund. I de +/- våde lavninger kommer en række forskellige kærtyper til.

I de mere eller mindre tørre samfund indgår arter som ene, klit-rose, sand- og pille-star, rundbladet klokke, bølget bunke, revling, øjentrøst-arter, fåre- og rød svingel, håret, farve- og engelsk visse, alm. og plettet kongepen, blåmunke, mark- og mangelblomstret frytle, katteskæg, tormentil, krybende pil, tandbælg, smalbladet timian, mose-bølle, guldblomme, lyng-silke, skov-fladbælg (*Østerhede*), bakke-gøgelilje, plettet gøgeurt (ssp. *maculata*), liden vintergrøn, alm. ulvefod, klit-limurt, blæresmelde, klit-kambunke, gul og liden snerre, rundbælg, håret og smalbladet høgeurt, engelsød, bidende stenurt, skov-brandbæger, sandskæg, lægeærenpris, hunde-viol, stedmoderblomst (ssp. *curtisii* = klit-stedmoderblomst), sand-rottehale og aksærenpris.

Dele af klitterrænet (*Tvismark*, *Kirkeby* og *Vråby Plantager*) er beplantet med nåletræ, især bjerg-fyr.

Af stor botanisk interesse er det rige spektrum af vådbundssamfund knyttet til lavningerne i klitterrænet. Foruden diverse typer af fattigkær er der en række forskellige slags rigkær og ekstremrigkær. I fattigkærene indgår f.eks. den meget sjældne orkidé hjertelæbe^x, tue-kæruld, flydende kogleaks, strandbo, fin bunke, liden og rundbladet soldug, hvid og brun næbfrø, mose-troldurt, liden ulvefod, klokke-lyng, liden siv, benbræk, blåtop, klokke-ensian, dynd-star, aflangbladet vandaks, mangestænglet sumpstrå og spæd mælkurt.

Til rigkærene og ekstremrigkærene er knyttet arter som mose-vintergrøn^x, leverurt, vibefedt, sump-hul-

læbe, fåblomstret kogleaks (tilsyneladende også i fattigkær, jvf. Wiinstedt 1946: 317, punkt »c«) og maj-gøgeurt.

Fra de forskellige typer af rig- og fattigkær kan desuden under ét nævnes vandnavle, søpryd, svømmende sumpskærm, næb-, stjerne-, hirse-, dværg- (= ssp. oederi) og den sjældne klit-star, tranebær, kær-guldkarse, kær-ranunkel, kær-snerre, kragefod, sand-siv, hunde-hvene, liden, tråd-, børste-, sand-, fin og dværg-siv, tusindfrø, børste-kogleaks, tue-kogleaks (ssp. germanicus), smalbladet kæruld og arter af øjentrøst.

Fra kalkrige klitter på øen kendes den sjældne stjernebold *Geastrum minimum* og den sjældne foldhat *Helvella corium*. I øvrigt er der fundet en række af klit- og sandoverdrevssvampe som f.eks. *Phallus hadriani*, *Lepiota alba*, *Macrolepiota excoriata*, *Inocybe boltonii*, *I. lacera* og *Crinipellis stipitarius*.

I fyrreplantagerne er fundet skægtrøflen *Rhizopogon luteolus* og mælkehatten *Lactarius hepaticus*, der er karakterart for de vestjyske fyrreplantager (og sjældnen i resten af landet).

Den østlige bræmme af øen indtages af kulturjorder langs den nord-syd-gående vej fra *Juvre* til *Havneby*.

Øens allerøstligste bælte udgøres af den såkaldte *marsk* (strandenge og -overdrev), der er smal eller meget smal på strækningen mellem Rømdæmningen og Havneby, men op til 2 km bred og 5 km lang i øens nordøsthjørne. Det nordøstlige marskområde (»*Juvre Enge*«) beskyttes af *Juvre-diget*.

Af floraen i de dige-beskyttede hhv. ubeskyttede marskområder kan under ét nævnes kveller, alm. havgræs, alm., smalbladet og dværg-ålegræs, strand-annelgræs, sodaurt, vadegræs, den meget sjældne tangurt, tætblomstret hindebæger, strand-malurt, stilkløs og stilket kilebæger, strand-vejbred, harrilgræs, kødet og vingefrøet hindeknæ, engelsk-græs, strand- og liden tusindgylden, strand-rødtop, fliget vejbred, rødbrun kogleaks, læge- og dansk kokleare, smalbladet hareøre, sandkryb, knudearve, fjernakset, udspilet og blågrøn star, eng- og baltisk ensian, vild hør, strand-skræppe, knude- og strand-firling, jordbær-kløver, eng-byg og (i grøfter) ved-bend-vandranunkel.

Der foreligger udførlige litteraturoplysninger om Rømdø's flora og vegetationsforhold samt om ændringer i de geografiske forhold i historisk tid. Kildenumrene nedenfor henviser hovedsagelig til botaniske kilder, hvoraf visse rummer henvisninger til yderligere litteratur. Der skal bl.a. henvises til Wiinstedt (1946), Schmidt (1907), Sand (1964), Bygd (1976) og Meesenburg (1978).

Lokalitetskode: ++/+++ K-K^v-V-H-E-SI ▼-▼-▲

- (Evalueringskarakteren er sat til I på grund af:
- biotop (smukke eksempler på »havsande«, klit- og kær-samfund, marsk-enge etc.)
 - artsantal (→ 20 arter i mange af samfundene)
 - I-arter som hjertelæbe, tangurt og kongebregne.

Kilder: 5, 23, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 37, 42, 47, 57, 61, 62, 63, 64, 73, 75, 77, 82, 83, 84, 85, 91, 93, 94, 95, 97, 101, 103, 121, 133, 137, 139, 146, 150, 167, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 184, 186, 187, 188, 189, 192, 193, 194, 200, 201, 203, 204, 206, 221, 222, 231, 234, 235, 236, 242, 251, 257.

50/2 Rømdø-dæmningen og marsken på fastlandssiden fra Ballum Sluse til Brøns Å

Rømdø-dæmningen, der forbinder Rømdø med marsken på fastlandssiden ud for Skærbæk, er anlagt i 1940'erne. I forbindelse med dæmningen er der foretaget forskellige landvindingsarbejder, til dels af eksperimentel natur.

Af floraen på dæmningen og i Vadehavet langs denne kan nævnes kveller (= vade-kveller, ssp. strictissima), smalbladet ålegræs, strand-annelgræs, strandgåsefod, vadegræs, den sjældne stiv kvik samt dennes hybrid med alm. kvik.

Fra havdiget ud for Skærbæk kendes en anthropokor forekomst af kost-nellike.

Fra marsken ved *Ballum Sluse* kan nævnes vade-græs, udspilet og fjernakset star og fra havdiget samme sted eng-byg. Fra Ballum Sluse (antagelig i en grøft eller kanal) kendes i øvrigt den meget sjældne tæt vandaks, men det er uvist, om fundet er gjort på denne lokalitet eller i lok. 50/3 eller 50/14. – I oligohaline vandhuller i »*Ballum marskenge*« vokser tornfrøet hornblad.

Foreløbig lokalitetskode, Rømdø-dæmningen + marsken under ét: + K-B II ▲
do., grøfter/vandhuller i marsken måske: + V I ▼
(hvis I-arten tæt vandaks reelt er fundet her og stadig findes)

Kilder: 47, 86, 150, 175, 186, 201.

50/3 Marsken mellem Ballum Sluse og Ballum

Separate oplysninger om floraen på denne strækning foreligger ikke. Se oplysninger under lok. 50/2, 50/4 og 50/14.

Foreløbig lokalitetskode: +/o K IV O.

(**Kilder:** 47, 86, 119, 139, 186, 192).

50/4 Kysten mellem Ballum og Buntje-Ballum (incl. Bådsbøl Strand)

Af Vadehavskystens flora på denne strækning kan nævnes vadegræs, klit-natlys, den sjældne sølv-mælde, lugtløs kamille (ssp. salina; denne underart er ellers sjældnen ved den jyske vestkyst), stilkløs kilebæger og den sjældne stiv kvik.

Foreløbig lokalitetskode: + K-H II O

Kilder: 93, 94, 95, 100, 121, 186.

50/5 Kysten mellem Buntje-Ballum og Koldby
(incl. Rejsby-Ballum og en del af Koldby Strand)

Af Vadehavskystens flora på denne strækning kan nævnes lugtløs kamille (ssp. *salina*, jvf. bemærkning under forrige lokalitet), strand-tusindgylden, eng-havre og de sjældne arter mangeblomstret ranunkel og stiv kvik (samt hybridene stiv kvik × alm. kvik).

Foreløbig lokalitetskode: + K-H I O ?
(se bemærkninger under næste lokalitet!)

Kilder: 95, 100, 186.

50/6 Kysten mellem Koldby og Hjørpsted
(incl. en del af Koldby Strand og en del af Hjørpsted Strand)

Af Vadehavskystens flora på denne strækning kan nævnes sølv-mælde, klit-natlys, eng-havre, strand-tusindgylden, aks-ærenpris, mangeblomstret ranunkel og stiv kvik. – NB. Nogle af fundene fra Koldby Strand er måske gjort i lok. 50/5 og fra Hjørpsted Strand måske i lok. 50/7.

Foreløbig lokalitetskode: + K-H I O ?
(Sat til I på grund af I-arten mangeblomstret ranunkel, hvis lokalisering i forhold til lok. 50/5 og 50/6 imidlertid er lidt usikker. I-angivelsen for de to lokaliteter skal indtil videre tages med lidt forbehold).

Kilder: 94, 95, 98, 121, 178, 192.

50/7 Kysten fra Hjørpsted til Emmerlev Klev Hotel
(incl. Ålbæk Stampemølle og Emmerlev Klev)

Af Vadehavskystens flora på denne strækning kan under ét nævnes vadegræs, tætblomstret hindebæger, strand-trehage, strand-annelgræs, harrilgræs, strand-asters, kødet og vingefrøet hindeknæ, stilk-løs kilebæger, kveller, sylt-star, strand-kogleaks, strand-vejbred (både ssp. *pilosa* og ssp. *subglabra*), den meget sjældne sand-pileurt^x, lugtløs kamille (ssp. *salina*; denne underart er ellers sjælden ved den jyske vestkyst), østersø-hjælme, strandsennep, strandært, strandarve, ryuket rose og de sjældne sølv-mælde og stiv kvik.

Ved Ålbæk Stampemølle ligger der et botanisk interessant parti med hede- og engsamfund. Herfra kendes eng-havre, mangeblomstret ranunkel, vild hør, tusindfrø, mark-tusindgylden, storbægret storckenæb, klokke-ensian og alm. kohvede (var. *purpureum*).

I dette område findes en række gravhøje, hvis flora ønskes undersøgt.

Længere nordpå (nærmere Hjørpsted) findes også nogle gravhøje, hvoraf kun 1 er undersøgt. Denne ligger lige ud til vejen Hjørpsted-Emmerlev, ca. 900 m syd for Hjørpsted. Der er tale om en helt åben høj, med skade på vestsiden (antagelig efter tidligere kvægtramp) og på østsiden (som følge af uddybning af vejgrøften?).

Af floraen kan nævnes skorsoner, vellugtende gulaks, alm. pimpinelle, græsbladet fladstjerne, rødknæ, alm. syre, håret høgeurt, sølv-potentil, sandstar, hunde-viol, hvid okseøje, alm. og storblostmret hønsetarm, lancet-vejbred, lyng-snerre, smalbladet og muse-vikke, mark-frytle, rundbladet klokke, tidlig dværgbunke, mose- og bølget bunke, blåmunke, djævelsbid, tormentil, alm. torskemund og eng-rapgræs (ssp. *subcoerulea*).

Emmerlev Klev er en geologisk interessant, lav kystklint (3-11 m høj) ud mod Vadehavet. Foruden profiler i moræneler m.m. fra Saale (= Riss-)nedisningen ses interglaciale moselag med forskellige plantester fra sidste mellemistid (Eem-interglacial). Floraen tæller arter som engelskgræs, løfod, biden-de stenurt, gul fladbælg, eng-havre, den sjældne stiv kvik og dennes hybrid med alm. kvik.

Nye oplysninger om Emmerlev Klev er ønskelige efter bygningen af det fremskudte dige fra Emmerlev Klev til Hindenburg-dæmningen på den tyske side af grænsen.

Foreløbig lokalitetskode, kyststrækningen:
+ K-H II ▲

do., området ved Ålbæk Stampemølle:
+ K-H-E-V II O

do., gravhøjen syd for Hjørpsted: ++ E II ▲
do., Emmerlev Klev: + E III O

Kilder: 32, 33, 62, 64, 67, 86, 91, 94, 95, 96, 100, 186, 328, 333.

50/8 Terrænet mellem Hjørpsted, Nørre Sejerslev, Sejersbæk Kog-området, Højer og Emmerlev

Syd for Ålbæk ligger nogle mindre plantageområder og nord for bækken nogle større plantager, der stedvis afveksler med hede. Fra et fattigkær i en lavning i en plantage nord for Ålbæk kendes bl.a. °bukkeblad, °liden blærerod, °grå star, °kragefod, °blåtop, °benbræk, °klokkelyng, °rosmarinlyng og flere °tørvemos-(*Sphagnum*-)arter. Nærmere oplysninger om dette terræn er ønskelige. – Vegetationsforholdene i Hjørpsted-området er tidligere beskrevet af Svend Andersen (1949), men er så vidt vides blevet væsentligt forandret siden da.

På Galgehøj mellem Hjørpsted og Emmerlev findes en relativt artsrig vegetation med bl.a. håret, sand- og pille-star, smalbladet og håret høgeurt, rundbladet klokke, rødknæ, alm. syre, blåtop, tormentil,

prikbladet perikum, mose- og bølget bunke, lyngsnerre, eng-rapgræs (ssp. subcoerulea), mark-frytle, farve- og engelsk visse, hedelyng, skorsoner, græsbladet fladstjerne, brombær, djævelsbid, skarpfinnet mangeløv, rose, revling, selje-røn, muse-vikke, vellugtende gulaks, fåre-svingel og lancet-vejbred.

Foreløbig lokalitetskode, terrænet nord for Albæk:
+ S-H-V II-IV O
do., Galgehøj: ++ E II ▲

Kilder: 7a, 48, 86, 332.

50/9 Tøndermarsken og Tønderkogene

(incl. Frederikskog Forland, Højer Sluse, GI, og Ny Frederikskog, Højer Kog, Rudbøl Kog, Møgeltønder Kog, Magisterkogen samt en del af Tønder Kog og Vidåen)

Området mellem Tønder og Vadehavet består af en række inddigede områder, de såkaldte »koge«. Denne inddigning er foregået gradvis i løbet af flere hundrede år. Ved bygningen af det såkaldt »frem-skudte dige« fra Hindenburg-dæmningen i syd til Emmerlev Klev i slutningen af 1970'erne og begyndelsen af 1980'erne er Frederikskog Forland og de udenfor liggende dele af Vadehavet blevet til endnu en sådan kog.

På foranledning af Fredningsstyrelsen er dele af Tønderkogene og Tøndermarsken grundigt undersøgt både botanisk og zoologisk, se Grøn (1980), Emsholm (1980) og Schierup & Emsholm (1981).

I Tønderkogene indgår forskellige vådbundssamfund (rørsumpe, enge, søer, vandhuller, kanaler, grøfter etc.), som tilsammen rummer en rig flora. Af denne kan nævnes krebseklo, vandpest, frøbid, tornfrøet hornblad, aks- og krans-tusindblad, alm. sumpstrå, smalbladet dunhammer, strand-, blågrøn, fladtrykt og sø-kogleaks, gul og hvid åkande, vandstjerne-arter, alm. og kredsbladet vandranunkel, lav og tigger-ranunkel, enkelt og grenet pindsvineknop, tyk, kors-, stor og liden andemad, glinsende, hjertebladet, børsteblandet, bændel-, svømmende, liden, brodbladet, kruset og de meget sjældne °tæt og °spidsbladet vandaks, vejbred-skeblad, brudelys, høj sødgræs, hestehale, lyse-, glanskapslet og tudse-siv, billebo, vand-klaseskærm, kær-dueurt, kær-snerre, vand-ærenpris, bredbladet og smalbladet mærke, næb-, kær-, nikkende og tykakset star, dynd-padderok, høj sødgræs, kalmus, vandrøllike, pilblad, kær-fladstjerne, kær-trehage, kær-mysse, vand-skræppe, den sjældne hybrid mellem dynd- og vand-skræppe, gul frøstjerne, vild selleri, alm. vandkrans, strand-krageklo, kirtlet dueurt (*Rudbøl*), kær-guld-karse og vand-peberrod.

På en vejkant ved *Rudbøl* er fundet due-skabiose (1952), en af de ganske få jyske forekomster af denne art.

Frederikskog Forland var før inddigningen i 1979-81 voksested for arter som vadegræs, den meget sjæld-

ne °tangurt (1896, »Højer«, fundet antagelig gjort på forlandet), strand-annelgræs, harrilgræs, sandkryb, strand-asters, kødet og vingefrøet hindeknæ, gåsepotentil, strand-vejbred, strandgåsefod og eng-byg. Fra havdiget (det nu »gamle« *Højer-dige*) kendes bl.a. ravnepod og dansk kokleare.

Lokalitetskode, Tønderkogene: ++/+++ VI ▽-▲
(sat til I på grund af → 20 arter. Også I, hvis I-arterne °tæt og °spidsbladet vandaks findes endnu)

Lokalitetskode, Frederikskog Forland: + K-H II ▲
(skal sættes til I, hvis I-arten °tangurt endnu findes)

Kilder: 29, 38, 46, 54, 56, 85, 92, 95, 101, 119, 135, 138, 147, 174, 186, 187, 205, 217, 218, 221, 230, 238.

50/10 Gallehus Skov

Blandet løv- og nåleskov. Af løvtræ er der en del bøg, men også blandet løvskov med bøg, ask, elm, birk og røn m.m. Af nåletræ indgår sitka- og rødgran, lærk og ædelgran (og måske andre). Skoven står på fugtig til våd, tørveholdig bund. Oplysninger foreligger stort set kun om den sydlige halvdel, så beskrivelsen her må tages med det forbehold, at den nordlige halvdel ikke er undersøgt.

Af floraen i løvskovspartierne kan nævnes kvalkved, alm. og dunet gedebled, hæg, selje-pil, pors (!), stilk- og vinter-eg, hindbær, ahorn, bævre-asp, alm. røn, rød og grå el, vorte- og dun-birk, skov-elm, solbær, ribs, hindbær, brombær-arten *Rubus arrhenii*, akselblomstret og skov-star, skov-galtetand, feber-nellikrod, stinkende storkenæb, fjerbregne, dunet steffensurt, bjerg-ærenpris, skov-skræppe, lund-rapgræs, bredbladet mangeløv, kæmpe-svingel, glat dueurt, liljekonval, alm. fredløs, skov-jordbær, skarpbladet fladstjerne, skovarve, salomons segl, skt. hansurt (lysåbent), skov-salat, vorterod, bølget bunke, vellugtende gulaks, engelsød og bjerg-rørhvene.

Skoven er dårligt undersøgt med hensyn til svampe, men en række sjældenheder tyder på, at den er en nærmere undersøgelse værd. Blandt disse skal nævnes grøn jordtunge (*Microglossum viride*) og den meget sjældne *Microglossum atropurpureum*, foldhatten *Helvella atra*, frynsesvampen *Thelephora mollissima*, bruskbolden *Scleroderma bovista* og af bladhatte de muldbundskrævende *Hebeloma radicosum*, *Psathyrella sarcocephala*, *Lactarius cimicarius* og den meget sjældne fladhat *Collybia racemosa*.

Foreløbig lokalitetskode: +/++ S (-S') II ▲

Kilder: 35, 48, 188, 192, 329.

50/11 Sejersbæk Kog-området

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

50/12 Trøjborg Voldsted (NV for Visby)

Fra *Trøjborg Voldsted* kendes den indførte vedbend-torskemund (naturaliseret her).

Foreløbig lokalitetskode: + B III O

Kilder: 178.

50/13 Skast Mose og Kogsbøl Mose

Den nordlige del af *Skast Mose* består tilsyneladende især af en mosaik af birke-pile-krat og åbne partier (gamle tørvegrave i tilgroning) med 1) blåtop-hedelyng-pors-samfund og 2) forskellige kær-samfund.

Af floraen i disse forskellige samfund kan under ét nævnes dun-birk (dominant), grå og krybende pil, tørst, rød el, festgræs, billebo, kongebregne^x, velugtende gulaks, vild hør, hjertegræs, gul fladbælg, kantet perikum, dunet havre, gåse-potentil, musevikke, alm. fredløs, hvid og lyng-snerre, alm. mjødurt, alm. syre, liden skjaller, hunde- og eng-viol, alm. knopurt, engkarse, eng-rørhvene, kær-svovlrod, bugtet kløver, kattehale, smalbladet mangeløv (hyp-pig), butfinnet mangeløv (fåtalig), ager-mynte, eng-svingel, tagrør, kær-tidsel, sværtevæld, sump-kællingetand, krybende hestegræs, fløjlgræs, stiv, pille-, toradet og blære-star, glansbladet løvefod, mangleblomstret frytle, klokkelyng, djævelsbid og tue-kæruld.

I den nordvestlige del indgår også elle-askeskov med bl.a. tjørn, hassel, vinter-eg, brombær, skovmærke, stinkende storkenæb, firblad og stribet næbmos (*Eurhynchium striatum*).

Kogsbøl Mose er så vidt vides en mosaik af pile- og birke-krat, hedelyng-heder, åbne kær- og hedemoseflader samt tagrørsbevoksninger. De åbne flader er for en stor del opstået ved afgravning af tørven til tørvemuld. De præges måske mest af oligotrofe samfund, men også eutrofe samfund indgår.

Af floraen i de åbne partier kan under ét nævnes dun-birk, grå, krybende og øret pil, tørst, bævre-asp, benbræk, hedelyng, tormentil, djævelsbid, vellugtende gulaks, kær-trehage, smalbladet og tue-kæruld, næb-, dværg-, tråd-, skede- og grå star, lyse- og knop-siv, kær-svovlrod, mose- og bølget bunke, vand-pileurt, lyng- og sump-snerre, klokkelyng, eng-rørhvene, vandnavle, mangleblomstret frytle, blåtop, dynd-padderok, eng-viol, kragefod, alm. fredløs, kær-fladstjerne, sværtevæld, vand-mynte, gul frøstjerne og tørvemos-arter (*Sphagnum* spp.). I krattene indgår bl.a. vrietorn, aks-bærmispel, grå og øret pil, dun-birk og bævre-asp.

Lokalitetskode: +/+ + V-S^vI ▲
(I: → 20 arter, I-art kongebregne)

Kilder: 33, 48, 192, 334, 335.

50/14 Husum Enge og Ballum Enge

Botaniske oplysninger er ønskelige. – NB. Nogle af de under lok. 50/2 og 50/3 (se ovenfor) omtalte arter er måske fundet her.

Lokalitetskode: ?

(men bl.a. V I, hvis I-arten tæt vandaks vokser i dette område).

50/15 Marsken mellem Brøns Å og et punkt ud for Vester-Åbølling

Ved kysten ud for Brøns vokser hybrid mellem alm. kvik og den sjældne stiv kvik. Nærmere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + K/H III O

Kilder: 186.

50/16 Marsken mellem Vester-Åbølling og grænsen mellem TBU distr. 50 og 27 ved Knolden (vest for Hviding) (incl. Kærbølling Klint, Rejsby Klint og Råhede Vade)

NB. Området nord for Rejsby Klint ligger i Ribe Amt.

Fra Vadehavskysten på denne strækning kendes stilkløs kilebæger samt hybrid mellem alm. kvik og den sjældne stiv kvik. Nærmere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + K/H III O

Kilder: 93, 101, 186, 192.

50/17 Jordsand

Den lille, nu ubeboede ø *Jordsand* i Vadehavet er en såkaldt hallig, dvs. en vadehavssø uden digebeskyttelse. Øens natur- og vegetationsforhold er beskrevet af Edelberg (1946) og Uhd Jepsen (1975, 1976), til hvis beskrivelser der skal henvises.

Af floraen på *Jordsand* kan nævnes strand-annelgræs, kveller, strandgåsefod, tætblomstret hindebæger, stilkløs kilebæger, vadegræs (udplantet 1944), hybrid mellem alm. x strand-kvik, den sjældne stiv kvik, strand-malurt, sandkryb, kødet hindeknæ og strand-trehage.

Lokalitetskode, ++ KI ▽

(sat til I på grund af biotop: en typisk hallig)

Kilder: 32, 33, 36, 95, 123, 124, 159, 186.

50/18 Terrænet lige vest for Bredebro Station

Lige vest for Bredebro Station ligger et gammelt ler- eller grusgravsterræn, der i hvert fald tidligere var et botanisk særdeles interessant område med flere sjældne eller meget sjældne arter.

Af områdets flora (der nu måske er delvis forsvundet) kan nævnes skorem, bruskbæger, vandportulak, svømmende sumpskærm, strandbo, søpryd, smalbladet ærenpris, pilledrager, tråd-siv, eng- og sump-forglemmigej og alm. vandranunkel.

Lokalitetskode, +/++ E-V-B I (?) ▽

(Evalueringskarakteren I forudsætter, at I-arterne skorem og bruskbæger stadig findes. Hvis ikke, skal karakteren måske reduceres til II)

Kilder: 1, 47, 58, 175, 192, 230.

50/19 Brøns og terrænet omkring Brøns Å mellem Brøns og Kong Christian den X's Dige

Fra vandhuller eller fyldgrave ved Søndernæs ved Brøns kendes tornløs hornblad og den sjældne krybende ranunkel.

Foreløbig lokalitetskode, vandhuller/fyldgrave:
+ V III O

do., området i øvrigt: ?

Kilder: 77, 95, 122, 192.

50/20 Terrænet omkring Astrup Banke ved Astrup (NV for Skærbæk)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o V IV O

50/21 Terrænet mellem Bredebro, Harres, Randerup, Mjolden og Døstrup

Fra en grøft ved Abterp kendes kvan, som er en meget sjælden plante i Sønderjylland. – Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode: + V III O

Kilder: 72.

50/22 Højer By

I en grøft ved Højer er noteret kruset, bændel-, børstebladet og hjertebladet vandaks, pilblad og tornfrøet hornblad.

Foreløbig lokalitetskode: + V III O

Kilder: 86.

50/23 Møgeltønder, Sønderby og Schackenberg

Fra en grusgrav ved Møgeltønder kendes °glat kongepen og °ager-galtetand. På marker ved Møgeltønder vokser den anthropokore rank surkløver.

I Schackenberg Park findes »herregårdsplanterne« sudetisk rapgræs og bleg frytle foruden krybende læbeløs, pengebladet fredløs, opret hønsetarm, alm. guldstjerne, rosen-dueurt, skov-hundegræs samt kirtel- og håret kortstråle. Fund af hulrodet lærkespore fra »Møgeltønder« stammer med en vis sandsynlighed fra parken.

Foreløbig lokalitetskode, Møgeltønder incl. grusgrave og marker:
+ E-B III ▲

do., Schackenberg Park: + S* II ▽

Kilder: 29, 86, 129, 139.

50/24 Hviding

På begge sider af grænsen mellem TBU distr. 50 og 49 syd for Hviding ligger et gammelt mergelgravsterræn, hvor der tidligere er fundet den meget sjældne °tæt vandaks. Fra området kendes desuden pors, blågrøn star, vinget perikum, kødfarvet gøgeurt, græsbladet, svømmende og spinkel vandaks, aks-tusindblad, vandpest og alm. kildemos (*Fontinalis antipyretica*).

Foreløbig lokalitetskode: + V II O
(men I, hvis I-arten tæt vandaks stadig findes).

Kilder: 47, 88, 187, 192.

50/25 Tønder

Se lok. 51/27, hvor alt materiale om Tønder samles.

50/26 Terrænet mellem Hjerpsted, Koldby, Bådsbøl-Ballum, Skast og Rosenborg ved Vester-Gammelby (incl. Hjerpsted og Skast)

Nordvest for Hjerpsted ligger en del gravhøje (incl. Kællinghøj, Storehøj og Pottemandshøj) og ved Koldby de såkaldte Panserhøje. – Om disse gravhøje

og om lok. 50/26 som helhed er botaniske oplysninger ønskelige. – Vegetationsforholdene i Hjørpstedområdet er tidligere beskrevet af Svend Andersen (1949), men er blevet væsentligt forandret siden da.

Foreløbig lokalitetskode: ?

Kilder: 7a, 32.

50/27 Ballum, Bådsbøl-Ballum, Husum-Ballum, Mølby-Ballum og terrænet derimellem

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

50/28 Skærbæk (delvis)

NB. Skærbæk ligger dels i TBU distr. 50 og dels i distr. 49, men alt materiale om Skærbæk samles her.

Fra *Skærbæk Station* kendes mark-firling, som ellers er meget sjælden i SV-Jylland.

Foreløbig lokalitetskode, Skærbæk Station:
+ B III O

Kilder: 95.

50/29 Mjolden

Fra kirkegården i *Mjolden* kendes den indførte hejre-art *Bromus briziformis*.

Foreløbig lokalitetskode: + B III O

Kilder: 78.

50/30 Døstrup

NB. Døstrup ligger dels i TBU distr. 50 og dels i distr. 49, men alt materiale om Døstrup samles her.

Fra *Døstrup* kendes brombær-arten *Rubus gelertii*.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O

Kilder: 188.

50/31 Visby – Nørby – Møllerup-området

Fra *Visby* (måske plantagen ved Visby trinbrædt) kendes ensidig vintergrøn. Oplysninger om området foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O

Kilder: 192.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTR. 51

51/1 Draved Skov

Den ca. 290 ha store *Draved Skov* står på en lille bakkeø, der hæver sig få meter over det omgivende terræn. Mod vest grænser skoven op til den store Kongens Mose (Draved Kongsmose) og i øst til den nu for en stor del opdyrkede Alslev Mose = Gråbjerg Mose, se lok. 51/2.

Bundforholdene i Draved Skov veksler overordentlig stærkt og spænder fra næringsrig muldbund til udpræget morbund. Trods udgrøftninger er der endnu store strækninger med fugtig eller sumpet bund. Draved Skov er overvejende løvskov, bl.a. bøgeskov, egeblandingsskov og birkeskov (herunder »sumpskov« på mose- eller hedemoseagtig bund). Flere af løvskovspartierne er overordentlig interessante, fordi de gennem tiderne kun har været ekstensivt udnyttet (med lidt plukhugst og lidt græsning). Sammensætningen har derfor flere steder et »forhistorisk« eller »arkaisk« præg. Blandt andet er der store bevoksninger af småbladet lind. Dele af skoven drives som palæobotaniske og forstlige forsøgsparcer, f.eks. det såkaldte »Carlsberg-stykke«.

Af floraen i de forskellige typer af løvskov kan under ét nævnes stilk-eg, bøg, småbladet lind, bævre-asp (her også som skovdannende træ), ask, ahorn, rød el, dun-birk, alm. røn, øret og selje-pil, rose, tørst, benved, ribs, solbær, alm. gedeblad, rød kornel, skov-æble, kristtorn, hassel, tjørn, kvalkved, hindbær, korbær, brombær (*Rubus sulcatus*), vedbend, alm. hyld, blåbær, tyttebær, mose-bølle, salomons segl, krans-konval, skov-kohvede (var. hians), skovstjerne, majblomst, liljekonval, ørnebregne, skovsyre, hvid anemone, kongebregne^x, fjerbregne, smalbladet, bredbladet og alm. mangeløv, dunet egebregne, fjerbregne, engelsød, skavgræs, skovpadderok, hunde-kvik, miliegræs, røgræs, blåtop, bjerg- og eng-rørhvene, bleg, pille-, akselblomstret, forlænget, skov- o.a. star-arter, mose- og bølget bunke, tue-kæruld, skov-hullæbe, plettet gøgeurt, skov-gøgelilje, krybende hestegræs, håret og stor frytle, firblad, desmerurt, krybende læbeløs, skov-arve, skovmærke, skarpbladet fladstjerne, hedelyng, skovkarse, alm. og småbladet milturt, dunet og liden steffensurt, kær-tidse, kær-høgeskæg, glat og dunet dueurt, klokkelyng, alm. mjøduert, skov-jordbær, lyng- og kær-snerre, eng- og feber-nellikered, vandrøllike, bingelurt, spring-balsamin, sump-kællingetand, trævekroner, sværtevæld, lund-, pengebladet og alm. fredløs, kattehale, vand-mynte, korsknop, bidende pileurt, tormentil, nyrebladet ranunkel, sanikel, knoldet brunrod, alm. skjolddrager, bitter-sød natskygge, skov-galtetand, eng- og krat-viol. Af mosser kendes bl.a. *Plagiothecium latebricola* og *P. nemorale*.

Skoven er dårligt undersøgt med hensyn til svampe, men det spredte, der er fundet, tyder på en interes-

sant svampeflora. På muldbund er fundet kølle-svampen *Clavulinopsis helvola*, *Thelephora mollissima*, vokshatten *Hygrotrama foetens*, *Inocybe hystrix* og *Marasmius bulliardii*. Desuden er fundet de to meget smukke og sjældne rød-blad-arter *Entoloma euchroum* og *E. nitidum*, under eg mælkehatten *Lactarius chrysorrheus* og på løvtræ poresvampen *Hapalopilus nidulans*.

Lichénfloraen omfatter nogle interessante arter som *Gyalecta flotowii*, *Micarea peliocarpa* og *Phaeographis inusta*. Nogle af disse tilhører gruppen »Old Forest Indicators«, der er en slags indikator-arter for gamle, ofte meget bevaringsværdige skovpartier.

Fra vejkanter ved *Frederiksgård* kendes den oprindelig indslæbte sorthoved-knopurt (i hvert fald tidligere i mængde her).

Lokalitetskode, Draved Skov: +++ S-S^v | ▼-▽-▲
(I af følgende grunde:

- biotop (de specielle linde- og egeblandingsskovpartier)
- 20 arter
- I-arten kongebregne)

Kilder: 10, 29, 31, 32, 33, 35, 39, 48, 71, 72, 85, 115, 121, 129, 141, 154, 176, 186, 188, 198, 214, 242, 243, 252, 257, 318, 368.

51/2 Draved Kongsmose

(incl. Ellum Mose, Kongsbjerg Mose og Alslev Mose = Gråbjerg Mose)

Draved Kongsmose (= »Kongens Mose« eller »Draved Mose«) udgør sammen med Ellum Mose og Kongsbjerg Mose en af vore betydeligste højmoser. Mosens areal var indtil midten af 1950'erne ca. 500 ha, men ved afvanding og opdyrkning forsvandt efterhånden ca. 205 ha, der idag mest henligger som vedvarende græsarealer. Ca. 50 ha er enten direkte tilplantet eller på naturlig vis groet til med træer og buske.

I forsommeren 1978 påbegyndte Statens Jordlovsudvalg en opdyrkning af et ca. 12 ha stort, værdifuldt moseareal i den del af mosen, der benævnes *Ellum Mose*. Denne opdyrkning satte for alvor gang i bestræbelserne for at frede de endnu bevarede dele af mosekomplekset.

Opdyrkningsaktiviteterne har på mange måder ændret mosens tilstand væsentligt, men i den centrale del findes et lille stykke (ca. 3,5 ha), hvor det typiske system af tuer og højler (det såkaldte regenerationskompleks) er fuldstændig uberørt. Den for en højmose typiske randzone (lagg'en) er derimod i vidt omfang ødelagt som følge af indgrebene.

Af floraen på de bevarede højmoser i Draved Kongsmose kan nævnes hedelyng, klokkelyng, ros-

marinlyng, tranebær, revling, tue- og smalbladet kæruld, tue-kogleaks (ssp. austriacus), hvid og brun næbfrø, benbræk, rundbladet og liden soldug, dynd-star, pors, blåtop, smalbladet mangeløv, adskillige tørvemos-arter (Sphagnum cuspidatum, S. magellanicum, S. nemoreum, S. tenellum, S. imbricatum, S. rubellum, S. acutifolium, S. molle, S. compactum, S. palustre og S. plumulosum), filt-knopmos (Aulacomnium palustre), filtstænglet jomfruhår (Polytrichum affine) og levermosserne Mylia anomala, Gymnocolea inflata, Cephalozia connivens, C. macrostachya, Calypogeia muelleriana, Lophozia ventricosa og Odontoschisma sphagni.

Under 1. verdenskrig blev en del af højmosen fladen af tyskerne forsøgt opdyrket ved hjælp af russiske krigsfanger. Det ca. 7 ha store areal har som følge heraf fået navnet »Russerfennen«. Området blev til at begynde med drænet og kultiveret og skal senere have været anvendt til græsning til langt op i 1930'erne. Fladen bærer nu en vegetation, der stikker stærkt af fra den ægte højmoservegetation. Fælles arter er: Hedelyng, revling, klokkelyng, benbræk og blåtop samt følgende, der fra »Russerfennen« er spredt ud på højmosen: Dun-birk, bævre-asp, hirsestar og smalbladet mangeløv.

Andre arter i »Russerfennen« vil formodentlig næppe kunne naturaliseres på den uberørte højmoseflade. Det gælder f.eks. øret og krybende pil, pille-star, hoved- og mangelblomstret frytle, lyse- og knop-siv, mose-bunke, fløjlsgræs, fåre- og strand-svingel, katteskæg, eng-rapgræs, vellugtende gulaks, plettet gøgeurt (ssp. maculata), tormentil, kærtidsel, sump-kællingetand, lyng-snerre, kær-dueurt, alm. røllike, skovsyre, guldblomme og slangetunge.

Som nævnt er mosens lagg-zone for største delen ødelagt. I et bevaret parti tæt ved Draved Skov består den af en »sumpskov« med buske og små træer, som i retning af mosfladen glider over i fugtig hedelyng-hede. Herfra kendes (1957 og 1961) bl.a. dun-birk, tjørn, bøg, tørst, alm. gedeblad, stilkeg, solbær, ribs, øret pil, alm. røn, kvalkved, hundeg og kryb-hvene, hvid anemone, angelik, tråd-, alm. og akselblomstret star, kær-tidsel, liljekonval, mose- og bølget bunke, smalbladet mangeløv, kær-snerre, smalbladet kæruld, feber-nellikerod, fløjlsgræs, gul iris, lyse-siv, håret frytle, sværtevæld, alm. fredløs, majblomst, alm. kohvede, miliegræs, blåtop, pors, skovsyre, firblad, kær-svovlrod, salomons segl, kragefod, skarpbladet fladstjerne, stor nælde, tveskægget ærenpris og eng-viol.

Draved Kongsmose er bl.a. indgående beskrevet i Bertel Hansens arbejde fra 1966.

Alslev Mose = Gråbjerg Mose øst for Draved Skov er så vidt vides for det meste opdyrket. Herfra kendes knippe-star. Nærmere botaniske oplysninger er ønskelige.

Lokalitetskode, Draved Kongsmose:
+++ V (incl. S^y) I ▽-▲

(I: på grund af biotop, en af vore vigtigste højmoserester)

Foreløbig *lokalitetskode*, Alslev Mose: + V III O ?

Kilder: 12, 32, 39, 67, 85, 86, 105, 106, 107, 108, 169, 186, 255, 256, 257, 367.

51/3 Røgel Hede og Sølsted Mose

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig *lokalitetskode*: o S-H-V IV O ?

51/4 Rugbjerg Skov

Overvejende nåletræsplantage. Oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig *lokalitetskode*: o S IV O

51/5 Moseterrænet mellem Terkelsbøl og Gåskær

(bl.a. incl. Ulvemose, Tødsbøl Mose, Terkelsbøl Mose og Vesteremose)

Om dette relativt store moseområde foreligger oplysninger kun om den del, der benævnes *Ulvemose*. Denne består nærmest af blandede overgangsrigrigkær og overgangsfattigrigkær kombineret med »sumpskov« og krat af birk og grå pil ledsaget af tørst og pors.

I denne blandede vegetation indgår desuden kærsvovlrod, angelik, alm. mjødurt, blåtop, mose-bunke, bredbladet dunhammer, smalbladet mærke, hylde-baldrian, kragefod, angelik, dynd-padderok, bukkeblad, kattehale, den sjældne kær-fnokurt, nikkende brøndsel og den sjældne hybrid mellem smalbladet og butfinnet mangeløv.

På en vejkant ved *Terkelsbøl* er fundet den meget sjældne, indslæbte *kløver-gyvelkvæler (1938).

Foreløbig *lokalitetskode*, moseterrænet:
dels + V-S^y II O (Ulvemose),
dels o V-S^y IV O
(resten af området)

do., vejkant ved *Terkelsbøl*: + E/B IV O ?

Kilder: 24, 148, 178, 214.

51/6 Frøslev Plantage og Frøslev Mose, Frøslev By og en del af Padborg

NB. Padborg ligger dels i TBU distr. 51 og dels i distr. 52. Alt materiale om Padborg samles under lok. 52/81, se denne.

Den nu 1.045 ha store *Frøslev Plantage* er hovedsagelig rød-gran-plantage på sandjord, anlagt på den tidligere alminding *Frøslev Sand*. Tilplantningen er hovedsagelig sket i perioden mellem 1873 og

århundredskiftet. Plantagen bærer endnu spor efter de katastrofale stormfald i februar og oktober 1967.

I den ellers nåletræs-dominerede plantage er der endnu spredte rester af nu dæmpede indsande (med hedelyng, bølget bunke, sand-star og sand-hjælme) og rester af egekrat.

Et af de vigtigste indsande- og egekrat-områder er *Frøslev Polde* (med *Frøslev Polde Krat*), hvor der i 1920'erne fandtes den meget sjældne +kantet løg, der i Danmark kun er fundet her, men som desværre synes forsvundet. I *Frøslev Polde* er der tidligere noteret arter som stilk-eg, hybriden stilk- × vinter-eg, bævre-asp, grå pil, tørst, skov-æble, alm. røn, hassel (enkelte), alm. gedeblad, bølget bunke, krybende hestegræs, ørnebregne, skovstjerne, alm. gyldenris, smalbladet og alm. høgeurt samt høgeurt-arten *Hieracium pinnatifidum*, engelsød, kantet konval, liljekonval, mangeblomstret frytle, tormentil, alm. pimpinelle, majblomst, humle, alm. kongepen, græsbladet og skarpbladet fladstjerne, krat-/skovviol, lyng- og liden snerre, krat-fladbælg, alm. og hundehvene, rundbladet klokke, pille- og bakkestar, skarpfinnet mangeløv, blåtop, blåbær, revling, sand-hjælme, alm. månerude, den sjældne bjergperikum, alm. kohvede (var. hians) og håret visse. – Se desuden beskrivelsen hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (lok. 465).

I *Frøslev Plantage* er fundet flere hundrede arter svampe, og den rummer det meste af, hvad der er typisk for en gran- og fyrreplantage på både mager, sandet jord og bedre muldbund. I svampefloraen indgår en del sjældne arter. Under gran på næringsrig bund er fundet den sjældne fjerøkølle (*Pterula multifida*) og *Ramaria gracilis*, på nålestubbe *Psathyrella caput-medusae*, poresvampen *Phaeolus schweinitzii* og blomkålssvamp (*Sparassis crispa*). Desuden er fundet en række sjældne hatsvampe som f.eks. *Tephrocybe inolens*, *T. rancida* og *T. ozes*, *Lepiota felina*, *Ripartites tricholoma*, *Psathyrella jerdonii*, *Cantharellula umbonata* og *Lentinellus omphalodes*. Langs skovvejene er fundet *Rhodocybe caelata* og på en lysning i skoven den sjældne vokshat *Hygrophorus subradiatus* og *Cammarophyllus pratensis* og desuden bægersvampen *Aleuria bicucullata*, der her har sit endnu eneste danske voksested. På popler er taget den ret sjældne poresvamp *Inonotus rheades*. Endelig skal stjernebolden *Gastrum coronatum* nævnes. Af mosser er fundet det sjældne bladmos *Cryphaea heteromalla*.

Ved syd- og vestsiden af *Frøslev Plantage* og i terrænet vest for plantagen i retning af *Pluskær* ligger nogle små egekratpartier (»*Frøslevmark Krat*«, »*Frøslev Vesterkrat*« og »*Pluskær Krat*«) beskrevet hos Gram, Jørgensen og Køie 1944 (hhv. lok. 466, 464 og 463).

Frøslev Mose (med de delvis opdyrkede *Røring* og *Sønderkær*) er under fredning (ialt ca. 700 ha). Mosen fortsætter sig på den tyske side af grænsen i den allerede fredede *Jardelunder Moor*. *Frøslev Mose* består så vidt vides mest af hedemosepartier og

fattigkær med krat af grå pil og bævre-asp. Nærmere botaniske oplysninger er ønskelige.

Søndermosen ved *Padborg* er »grønt område« (25-30 ha). I bredvegetationen indgår bl.a. store bestande af dynd-padderok. – Ved *Grænsestien* vest for *Padborg Station* har brombær-arten *Rubus marianus* en af sine få danske forekomster.

Lokalitetskode, *Frøslev Plantage* + egekrattene og indsandene: +/+ S-H-E II ▲
do., *Frøslev Mose*: + V-S-H IV O (foreløbig kode)
do., *Søndermose ved Padborg*: + V III O (foreløbig kode)

Kilder: 18, 19, 28, 32, 33, 34, 45, 48, 67, 129, 188, 201, 212, 214, 230.

51/7 Kragelund Mose

Kragelund Mose er nu næsten helt afvandet og opdyrket eller omdannet til +/- kulturpåvirkede græsningsenge. Så sent som i 1960 blev 271 ha af mosen afvandet. I sidste øjeblik er ca. 10 ha af den oprindelige hedemosevegetation sikret ved fredning.

Hos *Wiinstedt* (1931: 185) findes en beskrivelse af mosens vegetation, som den var i 1929. Her nævnes bl.a. klokkeløng, blåtop, smalbladet og tue-kæruld, alm. star (var. *juncella*), næb-, stjerne-, hirse-, loppe- og dværg-star, børste-, liden og tråd-siv, hvid næbfrø, rosmarinlyng, svømmende sumpskærm, vandportulak, tusindfrø, øjentrøst-arter, rundbladet soldug, kær-guldkarse, smalbladet mangeløv, guldblomme, slangetunge, tranebær, liden ulvefod, leverurt, aflangbladet vandaks, knude-firling, tuekogleaks (den sjældne ssp. *austriacus*), kær-svovlrod, hundehvene, kragefod, tormentil, engkabbeleje, revling, hoved-frytle, mose-troldurt, spæd pindsvineknop, grenet pindsvineknop (ssp. *neglectum*), katteskæg og djævelsbid.

En del af disse arter er antagelig forsvundet ved mosens kultivering. En grundig undersøgelse af den bevarede moserest er meget ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: + V (-H) II O (?)

Kilder: 21, 32, 33, 67, 214, 230.

51/8 Eggebæk Plantage med omgivende terræn

Botaniske oplysninger foreligger ikke. Ifølge kortet (2 cm kort 1211 IV, udarbejdet efter 4 cm kort fra 1967, enkelte rettelser 1970 og trykt 1971) er der tale om en nåletræs-domineret plantage med underordnede løvtræspartier, heder og kær. De tre sidstnævnte typer af samfund kan være af botanisk interesse. En undersøgelse er derfor ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: o S-H-V IV O

51/9 Lundbæk Plantage

Lundbæk Plantage er en nåletræs-domineret plantage. Ved vestbredden af det lille vandløb *Læsbæk* findes eller fandtes et lille egekratparti ved navn »Lundbæk Krat« (se Gram, Jørgensen & Køie 1944, lok. 462). – Nærmere oplysninger om lok. 51/9 er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: +/o S III O (?)

Kilder: 48.

51/10 Frestrup Skov, Frestrup Mark og Stæde Mark (med omgivende terræn)

Frestrup Skov og de øvrige plantager i dette terræn består så vidt vides overvejende af nåletræ. Nærmere oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

51/11 Rens Hedegård Plantage

Nåletræsdomineret plantage. Nærmere oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

51/12 Terrænet mellem Tønder, Solvig ved Store Emmerske, Hostrup, Jejsing, Grøngård og den dansk-tyske grænse

Fra et mergelgravsterræn ved *Jejsing* kendes bl.a. ris-dueurt, tadder-vikke, storkronet ærenpris og vel-lugtende agermåne. Oplysninger om lok. 51/12 foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, mergelgravsterrænet:
+ V-E (-S) III O

Kilder: 86.

51/13 Grønå fra Solvang (syd for Store Tønde) til Burkal

I *Grønå* ved Burkal Kirke vokser den kun fra vestjyske åer kendte var. interruptus af børstebladet vandaks. – Ved *Burkal Kirke* vokser bakke-nellike.

Foreløbig lokalitetskode, Grønå: + V III O
do., området ved Burkal Kirke: + E III O

Kilder: 86.

51/14 Terrænet mellem Burkal, Bylderup og Hajstrup (incl. Bylderup, Bov, Bylderup-Bov, Lendemærk, Grønå og Uge Bæk)

Botaniske oplysninger foreligger ikke, men er ønskelige om *Grønå* og *Uge Bæk* på denne strækning.

Foreløbig lokalitetskode: o V IV O.

51/15 Slogs Å mellem Bylderup og Bredevad (incl. Bredevad)

Om *Slogs Å* på denne strækning er botaniske oplysninger ønskelige. – Fra *Bredevad* kendes den meget sjældne, indslæbte ^okors-snerre (1954).

Foreløbig lokalitetskode, Slogs Å: o V IV O
do., Bredevad: +/o E/B III/IV O

Kilder: 173.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

51/16 Uge Bæk mellem Hajstrup og Gammel Karlsvrå

51/17 Uge Bæk mellem Gammel Karlsvrå og Vølle Bro

51/18 Uge Bæk mellem Vølle Bro og TBU distriktsgrænsen 51/52 ved Tinglev

51/19 Gammelå mellem Grøngård Mark og vejen Burkal-Rens

51/20 Gammelå fra vejen Burkal-Rens til Stæde og Sønderå mellem Rens og Teptoft

51/21 Sønderå mellem Stæde og Store Jyndeved

51/22 Sønderå mellem Store Jyndeved og Eggebæk

51/23 Sønderå mellem Eggebæk og Broderup og Gerrebæk fra Gerrebæk Gård til sammenløbet med Sønderå

51/24 Sønderå mellem Rens og et punkt SV for Lydersholm

Foreløbig lokalitetskode, lok. 51/16-24: o V IV O

51/25 Store-Tønde Skov

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

**51/26 Terrænet mellem Lendemark, Sottrup,
Hornse og Bredevad**

Sydvest for Bredevad er fundet brombær-arten *Rubus lindebergii*. Nærmere oplysninger om dette område (specielt om vådområderne og hederesterne) er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O, o H-V IV O

Kilder: 188.

51/27 Tønder (delvis)

NB. Tønder ligger dels i TBU distr. 50 (se lok. 50/25) og dels i distr. 51. Alt materiale om Tønder samles her.

Fra *Tønder* kendes bl.a. de forvildede eller indslæbte tråd-ærenpris, småblomstret balsamin, mangefrøet gåsefod, hulrodet lærkespore og kirtlet dueurt.

Foreløbig lokalitetskode: + B III O (?)

Kilder: 41, 85, 86, 90, 139, 176, 201, 231, 237.

51/28 Løgumkloster (delvis)

NB. Løgumkloster ligger dels i TBU distr. 49 og dels i distr. 51. Se beskrivelsen under lok. 49/44.

51/29 Tinglev

Fra stationsarealet i *Tinglev* kendes »jernbaneplanten« liden fingeraks.

Foreløbig lokalitetskode: + B III O

Kilder: 186.

51/30 Rødekro Plantage

Fra Rødekro Plantage kendes den ret sjældne forårs-bægersvamp *Discina perlata*. Oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Lokalitetskode: o S III O

Kilder: 202.

52/1 Åbenrå byområde og kysten mellem Åbenrå og Enstedværket

NB. Åbenrå gennemskæres af grænsen mellem TBU distrikterne 48 og 52 og falder derfor dels i lok. 48/91 og dels i lok. 52/1. Af praktiske grunde behandles Åbenrå samlet under denne lokalitet.

Af de fra Åbenrå kendte indslæbte eller forvildede arter kan nævnes °tandbæger (den sjældne ssp. foetida), °eng-mynte, °italiensk oksetunge (*Anchusa azurea* = *A. italica*), °norsk potentil (ssp. *norvegica*), °tvebo galdebær, °sorthoved-knopurt og knopurt-arten °*Centaurea orientalis*, klæbrig brandbæger, ungarsk vejsennep, småblomstret balsamin, rød og mangefrøet gåsefod, sump-skræppe, ager-galtetand, kanadisk bakkestjerne, håret kortstråle, liden torskemund, limurt-arten °*Silene muscipula*, gåseurt-arten °*Anthemis muricata* og bynke-arten °*Artemisia pontica*.

Foreløbig lokalitetskode: + B II O

Kilder: 22, 40, 79, 87, 95, 175, 176, 180, 184, 200.

52/2 Kysten fra Enstedværket til lige øst for Felsbækmølle

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o K IV O

52/3 Kysten fra lige øst for Felsbækmølle til Varnæs Tykke

På denne strækning findes botanisk interessante skrænter eller klinger, som dels står nøgne og som dels er klædt med græs-urte-vegetation, krat (ofte domineret af hassel) eller skov. I krattene kan hvid hestehov være aldeles dominerende. Af ledsagearter ses druemunke, firblad, skov-vikke og storblomstret kodriver.

I græs-urte-samfundene indgår bittermælk (hyppig), seline, bjerg-rørhvene, bakketidsel, fladstrået rapgræs og flere høgeurt-arter.

På siderne af den dybt nedskårne *Dyrbæk-kløft* står den langstrakte *Vesterskov* (= »*Dyrbæk Skov*«). Hvorledes skovens sammensætning er idag vides ikke bestemt, men den var i hvert fald tidligere (i 1920'erne) en interessant løvskov.

På de stejle skrænter langs *Dyrbækkens* østside kunne stor frytle optræde i sådanne mængder, at al anden bundvegetation udelukkedes. Desuden fandtes hvid hestehov (i mængde langs bækken), spidsbladet steffensurt, aks-rapunsel, rederod, rosendueurt, bredbladet og skov-høgeurt, skov-byg,

smuk perikum, skov-burre, skov-hullæbe, vedbend, opret hønsetarm, kransbørste og hist og her lidt kristtorn.

En nærmere undersøgelse af såvel kystskrænterne som *Dyrbæk-kløften* og *Vesterskov* er meget ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode, kystskrænterne: + E-S II O do., *Vesterskov*: + S II ▽-▲ (O)

Kilder: 227.

52/4 Varnæs Tykke

Botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

52/5 Kysten mellem Varnæs Hoved og Hørtoft (incl. Vigsmose, Varnæs Hoved og Rævebjerg)

Langs bredden af *Varnæs Vig* vokser lådden dueurt, kål-tidsel og alm. mjødurt, men i øvrigt savnes nærmere oplysninger om *Varnæs Vig* og om *Vigsmose*.

Fra *Varnæs Hoved* og til munden af *Skovsødalen* ved *Naldtang* er der for det meste kratklædte skrænter, græs-urte-samfund og nøgne lerklinger. Krattene består af slåen, tjørn, rose, havtorn og hyld. I de lysåbne samfund kan høj stenklover optræde i mængde. På stranden ud for *Skovsø* vokser bl.a. kær-svinemælk. Nærmere oplysninger om denne kyststrækning er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, *Varnæs Vig*: + V-K IV O do., *Vigsmose*: o V (?) IV O do., kystskrænterne etc.: + E-S III O

Kilder: 33, 214, 227.

52/6 Skovsø ved Varnæs

Den langstrakte *Skovsø* udfylder bunden af en særdeles markant tunneldal med høje, stejle sider. Ikke mindst den sydlige dalside er imponerende i sin stejthed. Dele af denne er græsklædte skrænter, andre er skovklædte.

Ved nordsiden af *Skovsø* findes rigkærs-, sumpskov- og skov-partier på fugtig bund. Floraen omfatter rød el, engriflet tjørn, hassel, kristtorn, benved, humle, vedbend, knæbøjet rævehale, fløjsgræs, tig-

ger-ranunkel, kær-høgeskæg, ægbladet fliglæbe, tyndakset gøgeurt, hjortetrøst, angelik, trævlekrone, græsbladet fladstjerne, salomons segl, storblomstret kodriver, korsknop, tagrør, sanikel, alm. mjødurt, bittersød natskygge, hyldebladet baldrian, krybende læbeløs, skarpfinnet mangeløv, alm. løvefod, aksrapunsel, knoldet brunrod, gærde-snerle, engkabbeleje, kær- og skov-star, guldnælde, skov-galtetand, skov-byg og skov-vikke.

Selve Skovsø er en eutrof sø med uklart vand. På vandfladen ses gul åkande. Om de botaniske forhold i 1926, se Iversen 1929 (lok. 42).

En nærmere undersøgelse af hele lok. 52/6 er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode, engene og »sumpskoven« på nordsiden:
+ V-S^v-S II ▽-▲

do., selve Skovsø: + V II/III (?) ▲

do., sydsidens skrænter: o E-S IV O

Kilder: 13, 33, 113, 253.

52/7 Kysten mellem Hørtoft og Neder-Blåkrug (incl. Storemose ved Varnæs)

Om kysten og kystskrænterne på denne strækning foreligger botaniske oplysninger ikke.

Storemose (= »Varnæs Storemose« etc.) var efter de foreliggende oplysninger endnu omkring midten af 1960'erne en relativt stor Sphagnum-mose, dog noget ødelagt i randen som følge af tørvegravning. I randzonen indgår bl.a. tætte pile- og brombærkrat. Af mosens og randzonens flora kan nævnes klatrende lærkespore (i smukke bestande), skov-fladbælg, plettet gøgeurt, kær-svovlrod, blære-star og kongebregne.

En indgående botanisk undersøgelse af Varnæs Storemose er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode, kyststrækningen:
o K (-E) IV O

do., Varnæs Storemose: + V-S^v II O

Kilder: 33, 87, 160, 161.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

52/8 Kysten mellem Neder-Blåkrug og Ballebro Færgeløje (incl. Blans Strand)

52/9 Kysten mellem Ballebro Færgeløje og Råhave Gård ved Øster-Snogbæk (incl. bl.a. Knarhøj Bugt og Vesterskov nord for Øster Snogbæk)

52/10 Kysten mellem Råhave Gård og Østergård ved Øster-Snogbæk (incl. Snogbæk Huk, Østerskov og Snogbæk Skov)

52/11 Terrænet mellem Østergård, Øster-Snogbæk, Nørremølle og Sottrup Storskov

Lokalitetskode, lok. 52/8-11: ?

52/12 Sottrup Storskov

Sottrup Storskov er overvejende bøgehøjskov. Der er en del stykker med ungskov af bøg og enkelte nyplantninger af sitka-gran og af ask. I skovens nordøstlige del ligger en stor aske-ellesump (se nedenfor). Bøgeskovspartierne står overvejende på muldbund, men der indgår dog også forblæste partier med mager muldbund eller morbund i strøget langs Alssund (se senere).

Af bøgeskovspartiernes flora kan nævnes stilk-eg, fugle-kirsebær, kristtorn, ahorn, spids-løn, tjørn, selje-pil, alm. røn, alm. gedeblad, brombær, hindbær, vedbend, dansk ingefær, alm. bjørneklo, alm. lungeurt, salomons segl, miliegræs, skarpbladet fladstjerne, bingelurt, guldnælde, krat-/skov-viol, knoldet brunrod, dag-pragtstjerne, angelik, skov- og gærde-vikke, dunet steffensurt, kæmpe-svingel, enblomstret flitteraks, nælde-klokke, skovmærke, lund-rapgræs, alm. løvefod, skov-stilkaks, skovsyre, alm. og bredbladet mangeløv, bjerg-ærenpris, skov-star, mangelblomstret frytle, skov-hullæbe, fjerbregne, løgkarse, lund-fladstjerne (ssp. glochidosperma), haremadv, glat dueurt, hulsøv og bølget katri-nemos (*Atrichum undulatum*).

Hulrodet lærkespore (der ellers er sjælden i Sønderjylland bortset fra Als) indgår også i Storskovens flora. Forekomsten her slutter sig naturligt til de alsiske (f.eks. i Arnkil Fredskov lige på den anden side af Alssund). – Interessant er også forekomsten af den meget sjældne hvidpletet lungeurt*.

Den store aske-elle-sump i skovens nordøst-hjørne rummer en rig flora med bl.a. grå pil, hassel, kvalkved, humle, bredbladet mangeløv, skov-padderok, akselblomstret, kær-(?), stiv (?) og skov-star, gul iris, kær- og burre-snerle, dunet steffensurt, alm. skjolddrager, eng-nellikerod, mose-bunke, alm. fredløs, kattehale, kær-tidsel, eng-kabbeleje, angelik, lyse-siv, skov-hullæbe, tyndakset gøgeurt (ret hyppig), skov-gøgelilje (fåtalig), skov-galtetand, krybende læbeløs, sværtvæld, alm. mjødurt, fjerbregne, skov-stilkaks, stinkende storke-næb og stribet næbmos (*Eurhynchium striatum*).

I skovens nordbryn indgår hassel, ahorn, alm. gedeblad, hindbær, bøg, kvalkved, stilk-eg, tjørn, humle, alm. hyld, selje-pil, liden singrøn (forvildet), alm. bjørneklo, salomons segl og skvalderkål.

I det sydvendte bryn i skovens sydlige ende ses bl.a. skov-elm (hyppig), ask, rose, alm. gedeblad, tjørn, brombær, slåen, rød kornel, alm. hyld, hestekasta-

nie, selje-pil, kantet perikum, læge-ærenpris, nælde-klokke, hulsvøb og skov-burre.

Langs skovens østside er der en lav skrænt langs Alssund. Skrænten bærer nogle steder en ret åben bøgeskov og andre steder tættere bryn med bl.a. ask, rød kornel, tjørn, brombær, ahorn, hassel, skovelm, bævre-asp og stilk-eg.

Knyttet til denne skovbryn-zone ses høgeurt-arter i mængde (dels af gruppen omkring skov-/alm. høgeurt og dels af gruppen omkring bredbladet høgeurt) foruden bølget bunke, vedbend, skov-salat, læge-ærenpris, håret frytle og miliegræs. Bundforholdene veksler fra muld til let morbund.

Neden for denne skrænt er der dels strandrørsumpe (omtrent ud for de sydlige $\frac{2}{3}$) og dels stærkt afgræsede strandenge (omtrent ud for den nordlige $\frac{1}{3}$).

Strandrørsumpene er såvel saltprægede, brakke som ferskvandsprægede. Af den rige flora kan nævnes tagrør (dominant), kær- og ager-svinemælk, burre-snerre, gærde-snerle, gul iris, alm. fredløs, spydbladet mælde, alm. kvik, rørgræs, gåse-potentil, hyldebladet baldrian, kær-galtetand, nøgle-skræppe, strand-kogleaks, en kulsukker-art (forvildet!), dag-pragstjerne, sylt-star, humle, hjorte-trøst, strand-asters og strand-svingel.

På strandengene vokser sandkryb, strand- og kærtrehage, kødet og vingefrøet hindeknæ, harrilgræs, strand-asters, tigger-ranunkel og strand-svingel. Uden for strandengene står der nogle steder (skærmet af et hegn) strandrørsump mellem engene og Alssund.

Foruden de omtalte arter rummer strandrørsumpene eller strandengene på denne strækning interessante arter som strand-loppeurt (i hvert fald tidligere i smukke bevoksninger), vild selleri (kun kendt fra ganske få fund i hele Sønderjylland) og samel (første fund i TBU distr. 52 gjort her i 1968).

Bevaring: Elle-askesumpen i Sottrup Storskovs nordøst-hjørne er bevaringsværdig.

Lokalitetskode, Sottrup Storskov (incl. elle-askesumpe): ++ S (incl. S^v) I ▽-▲

do., strandengene og -rørsumpene: ++ K-K^v-V II ▲
(Skoven er sat til I på grund af → 20 arter)

Kilder: 66, 75, 87, 95, 214, 238, 359.

52/13 Sandbjerg Mølle-dam, Sandbjerg Lilleskov og Sandbjerg Nørremark m.m.

Sandbjerg Mølle-dam var tidligere kendt som voksested for krebseklo, der her fandtes som han-planter (i Danmark kun kendt herfra og fra Kruså Møllesø). På grund af eutrofiering af søen synes krebseklo nu desværre forsvundet. Måske findes de sjældne andemad-arter tyk og stor andemad her endnu. – En beskrivelse af de botaniske forhold i 1925 findes hos Iversen 1929 (lok. 43).

I parken ved *Sandbjerg Slot* vokser bl.a. slangeurt og kæmpe-salat forvildet. Parkens bestand af ved-

planter omfatter arter som ægte kastanie, trompet-træ (*Catalpa bignonioides*), tulipantræ, rød eg, hønen-sebenstræ og kinesisk ene.

Ved kysten ud for Sandbjerg vokser bl.a. strand-loppeurt og skønbægret mælde. – En nærmere undersøgelse af Sandbjerg-området er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode, Sandbjerg Mølle-dam:
+ V III ▲

do., Sandbjerg Slotspark: + B (-S^k) II (?) O

do., Lilleskov og skoven syd for Mølle-dammen:
o S I V O

do., kysten: + K III O

Kilder: 87, 101, 113, 114, 191, 201, 214.

52/14 Ragebøl Skov

Fra *Ragebøl Skov* og fra »Ragebøl« (vel = Ragebøl Skov) kendes den på det sønderjyske fastland meget sjældne hulrodet lærkespore og den i Danmark som helhed meget sjældne hvidpletlet lungeurt* (jvf. forekomsten af disse arter i Sottrup Storskov).

Nærmere oplysninger om Ragebøl Skov er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O

Kilder: 66, 238.

52/15 Kysten mellem Sandbjerg og Sønderborg (dvs. den gamle bro over Alssund) (incl. Møllebugt og Surløkke Hage)

Botaniske oplysninger om denne kyststrækning er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: o K I V O

52/16 Dybbøl Bjerg, Dybbøl Mark og kysten mellem Sønderborg og Trovshøjgård

Dybbøl Bjerg og terrænet mellem Skanse I og Sønderborg m.m. er omfattet af en stor landskabsfredning (ca. 250 ha). Nærmere om denne fredning og hovedtræk af Dybbølstillingens historik kan bl.a. findes hos Knud Dahl 1967.

Ved *Dybbøl* fandtes tidligere den meget sjældne bregne +murrude (Petit 1880, fodnote side 22) og den meget sjældne orkidé +langakset trådspore (måske fundet i et væld i en strandskrænt?).

I krat mellem Skanse I og II vokser hulrodet lærkespore (meget sjælden i Sønderjylland bortset fra Als). – Fra Dybbøl kendes desuden smalbladet rapgræs (tilsyneladende kun et par eller enkelte steder i TBU distr. 52).

Nærmere oplysninger om Dybbøl-området (specielt om kyststrækningen) er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + E-S III O

Kilder: 32, 33, 57, 66, 95, 196.

52/17 Bredden af Vemmingbund mellem Trovshøjgård og Gammelmark
(vest for Dynt Hoved på Broagerland)

Langs kysten mellem Trovshøjgård og Viemose på nordsiden af Vemmingbund findes der (1) yderst en stenet strand, derpå (2) et vældpræget skræntfodsamfund domineret af tagrør og/eller (3) et strandvoldssamfund og derover (4) kratklædte skrænter.

I strandsamfundene (1) til (3) indgår bl.a. lådden dueurt, gærde-snerle, marehalm, strandarve, spyd- og strand-mælde, regnfang, strandsennep, agerpadderok, ru og ager-svinemælk samt hvidmelet gåsefod.

Skræntkrattene består af slåen, rose, tjørn, alm. hyld, brombær, skov-æble, selje-pil og en langbladet pil. Af urter indgår bl.a. skov-fladbælg, bjerg-rørhvene og alm. knopurt.

Viemose er et stort område med såvel tørre som våde græsningsenge med arter som gul snerre, alm. pimpinelle, gåse-potentil, knæbøjet rævehale, kær- og tigger-ranunkel, blågrøn kogleaks, vand-pileurt, glanskapslet siv, engkabbeleje, vejbred-skeblad, eng-forglemmigej og tykbladet ærenpris.

Oven for Viemose findes åbne, græssede skråninger. På skråningen nordøst for Viemose indgår der et interessant vældparti med arter som blågrå siv (dominant !), elfenbens-padderok (!), børste-kogleaks, sump-kællingetand, tudse-, glanskapslet, knop- og lyse-siv, tykbladet ærenpris, dunet dueurt, eng-forglemmigej, blågrøn star, trævlekrone, alm. brunelle, eng-nellikerod, vand-mynte, kær-tidsel, alm. firling og engkarse.

Mellem Viemose og campingpladsen i bunden af Vemmingbund findes strandskrænter og -klinter af op til 19 meters højde. Foruden åbne stejlvægge af moræneler indgår der krat- og græs-urte-samfund.

Af floraen kan nævnes rød kornel, sølv-poppel, rose, brombær, korbær, ask, skov-elm, vedbend, vild gulerod, hvid okseøje, fladstrået rapgræs, mark-tusindgylden, merian (hyppig !), strand-svingel, alm. knopurt, smalbladet høgeurt, bjerg-rørhvene, blågrøn star, prikbladet perikum, sød astragal, gul og skov-fladbælg, bittermælk, regnfang, kransbørste, skov-stilkaks, bakketidsel og ager-snerle.

Denne skræntlokalitet er interessant ved bl.a. forekomsten af merian, som bortset fra Als og Sandvig-Halk-området (syd for Haderslev) ellers helt mangler i Sønderjylland.

Af floraen i strandengs-, strandoverdrevs- og engterrænet øst for *Rendeløb* på Vemmingbunds sydside kan nævnes kryb-hvene, kær-dueurt, hestehale, knude-firling, blågrøn og rødbrun kogleaks,

fjernakset star, tudse-siv, engelskgræs, sand-hjælme, østersø-hjælme (!), mark-krageklo, strandarve, gul snerre, sodaurt, mælde-arter, høj stenklover, strand-mandstro, skov-fladbælg, bredbladet timian, alm. pimpinelle, stor og alm. knopurt, bakketidsel, sød astragal, hybriden strand- x alm. kvik og strandloppeurt.

På skrænterne syd for dette engområde er fundet arter som høj stenklover, alm. agermåne, engbrandbæger, alm. bjørneklo, skov-fladbælg, vild hør, stor/liden skjaller, tårnurt, bjerg-perikum, storblomstret kodriver og bakketidsel. Der er spredte krat af hassel, tjørn, bævre-asp, rose, selje-pil og rød kornel.

Af spredte plantefund fra Vemmingbund-området kan nævnes tandbæger (den sjældne ssp. foetida), den sjældne skærmpilante seglblad, mark-firling og strandært (ssp. maritimus).

Lokalitetskode, Viemose-partiet: ++ V-E II ▽ ▲
do., skrænterne vest for Viemose: ++ E-S II ▲
do., engområdet øst for Rendeløb: + K-H-E-V II ▲
do., skrænterne syd herfor: + E-S II ▲
do., kysten af Vemmingbund i øvrigt:
o/+ /+++ K-H III ▲

Kilder: 95, 183, 184, 239, 239, 361.

52/18 Dynt Hoved, Stensig Bjerg og Stensigmose Klint
(incl. Brunbjerg)

På denne strækning findes dels kratklædte og dels åbne skrænter og klinter. I de klassiske profiler i *Stensigmose Klint* er blandt andet blottet en geologisk vigtig lagserie fra sidste interglacialtid (Eem interglacial) med »Cyprinaler« og »Tapessand« m.m. (se beskrivelse hos Konradi 1976 med referencer til tidligere arbejder).

Skræntfloraen omfatter bl.a. den sjældne kantet kohvede (som ellers på det nærmeste mangler i Sønderjylland). Nærmere oplysninger om skræntfloraen er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + E-S II (?) O

Kilder: 13, 132, 178, 230.

52/19 Dynt, Lille Dynt og Dynt Mark

Fra levende hegn ved »Dynt« kendes tandbæger (den sjældne ssp. foetida). Nærmere oplysninger om området foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode: + S/B III O

Kilder: 32, 184.

52/20 Folekobbel ved Skelde
= Skelde Folekobbel

Folekobbel er blandet løvskov på leret, næringsrig og flere steder udpræget fugtig bund. Af løvskov indgår en del bøgehøjskov og stykker med naturlig opvækst af ahorn + bøg + ask m.m. I østenden er der et stykke med ung stilk-eg og et parti med blandet løvskov bestående af rød el o.a. træarter (se nærmere nedenfor). På skrånende terræn med fugtig bund langs en del af nordbrynet findes lidt skov af rød el. Af nåletræ er der flere stykker med sitkagran, både nyplantninger og ældre bevoksninger. Der er mindst 1 stykke med hhv. lærk og ædelcypres. De foreliggende oplysninger om skovsammensætningen er ikke fuldstændige.

Af floraen i bøgeskovspartierne kan nævnes ask, ahorn, spids-løn, alm. hylde, brombær, hindbær, skov-elm, selje-pil, alm. røn, stikkelsbær, vedbend, storbladet lind, nælde- og bredbladet klokke, dunet steffensurt, skov-galtetand, bingelurt, skovmærke, haremad, dag-pragtstjerne, gærde-vikke, kæmpe-svingel, korsknapp, skov-stilkaks, lund-fladstjerne (ssp. glochidosperma), guidnælde, skarpbladet fladstjerne, miliegræs, fjerbregne, krat-/skov-viol, alm. lungeurt, stinkende storckenæb, skovsyre, alm. mangeløv, knoldet brunrod, salomons segl, bjerg-ærenpris, bidende pileurt, kransbørste (langs veje), bjørneklo, feber-nellikero, sanikel, firblad, krybende læbeløs og høgeurt-arter (alm. og bredbladet høgeurt og sikkert flere andre).

I det ovenfor nævnte blandede løvskovsparti med rød el i østenden er de øvrige træarter ask, skov-elm og ahorn. Der er tale om en fugtig »sumpskov«-bund med bl.a. solbær, spring-balsamin, engkabbeleje, hyldebladet baldrian, kær-høgeskæg, humle, rørgæs, spidsbladet steffensurt og skov-gøgelilje.

Lokalitetskode: +/++ S-S^v II ▽-▲

Kilder: 230, 358.

52/21 Kysten mellem Mølledam og Skelde Kobbelskov

Mellem Folekobbel og strandvoiden langs kysten lå i hvert fald tidligere ^oenge med ^ofladtrykt kogleaks, ^odværg- og ^osylt-star, ^ojordbær-kløver, ^okløvkrone og ^ovand-klaseskærm.

Om disse enge er bevaret vides ikke, og nærmere oplysninger om dette område savnes i øvrigt.

Lokalitetskode: ?

Kilder: 230.

52/22 Skelde Kobbelskov

Skelde Kobbelskov er kun delvis botanisk undersøgt. Skoven er kendt for sine smukke partier med

rank, højstammet bøgeskov, som desværre led kraftig skade under februarstormen 1967.

Floraen omfatter kristtorn, spidsbladet steffensurt, lund-fladstjerne (ssp. glochidosperma), bjerg-ærenpris, skov-gøgelilje, høgeurt-arter, vild løg, storblomstret kodriver, bredbladet mangeløv, skov-hul-læbe og en lungeurt, der formodentlig er identisk med hvidpletlet lungeurt.

– En nærmere botanisk undersøgelse af Skelde Kobbelskov er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: + S II O

Kilder: 10, 165, 200, 219, 230, 238.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

52/23 Kysten mellem Skelde Kobbelskov og Vigsmose

52/24 Vigsmose

52/25 Kysten mellem Vigsmose og Brunsnæs Kro

Lokalitetskode, lok. 52/23-25: ?

52/26 Iller Strand og hele kysten mellem Brunsnæs Kro og Nejsgård

Fra en skovkant ved »Iller Skov« kendes den meget sjældne hvidpletlet lungeurt. – Ved Iller Strand er fundet vild selleri og mellem brosten i Brunsnæs mark-firling (begge er sjældne eller meget sjældne i Sønderjylland).

Foreløbig lokalitetskode: + S-K-B III O

Kilder: 77, 95.

52/27 Kysten mellem Nejsgård og Egersund + Egersund med omgivende terræn

De botaniske forhold i dette område er på det nærmeste ukendte og foreligger kun om en del af det gamle lergravsterræn ved vestenden af Kobbelskov. Ved vestbrynet af denne findes et vældpræget kærparti med bl.a. glanskapslet siv, mark-rødtop, jordbær-kløver (!), sylt-star (!), håret star, blågrøn star, strand- og blågrøn kogleaks (!), kær-padderok, lav ranunkel, nøgle-skræppe, vand-mynte, følfod, gåse-potentil, en vandstjerne-art, tigger-ranunkel, knæbøjjet rævehale og vinget perikum. – Flere af de forekommende arter tyder på et højt elektrolytindhold i jorden.

Foreløbig lokalitetskode, den beskrevne lergrav:
+ V II ▲

Kilder: 242, 357.

**52/28 Kobbelskov ved Egersund
= Skodsbøl Skov**

Blandet skov, fortrinsvis løvskov med en del bøgeskov og en hel del egeskov (både mellemaldrende og ung). I vestenden er der store partier (stormfaldsarealer?) med naturlig opvækst af ahorn, bøg, ask, birk (lidt) og rød el m.m. sammen med lave sitka-graner, som er helt overvoksede af de nævnte løvtræer (1978). Der er mindre stykker med rød-gran med lidt kæmpe-thuja i randen. Desuden lidt ædelgran. Skoven står på fugtig, til dels meget fugtig, leret og næringsrig bund (efter al sandsynlighed issøler).

I løvskovspartierne indgår ahorn, ask, hindbær, brombær, rose, alm. hylde, hassel, rød kornel, spidsløn, skov-elm, rød el, vedbend, skov-stilkaks, nælde- og bredbladet klokke, alm. bjørneklo, skovmærke, stinkende storke-næb, kæmpe-svingel, bjerg-ærenpris, sanikel, glat dueurt, bingelurt, skov-skræppe, skov-star, mose-bunke, skov-galtetand, haremad, dunet og spidsbladet steffensurt, fjerbregne, eng- og feber-nellikerod, skov-kogleaks, skov-hullæbe, knoldet brunrod, sildig skov-hejre, lådden perikum, kær-tidsel, skov-burre, tandrod, skov-byg, salomons segl, skov-/alm. høgeurt og kattehale. Især langs skovvejene ses fugtigbundsplanter som kær-svinemælk, kattehale, strand-svingel, alm. mjørdurt og hyldebladet baldrian, men som det fremgår af »skov-arts-listen« ovenfor indgår der faktisk visse fugtigbundsplanter som et element i selve skovbundsvegetationen.

Det sydlige skovbryn opbygges af bøg, ask, hassel, rose, rød el, slåen, rød kornel og ahorn. I det vestlige bryn ses bl.a. tjørn, ask, rose og ahorn.

Langs nordsiden afgrænses skoven mod Nybøl Nor af en lav, skovklædt brink. Brynet her opbygges af bøg, kvalkved, ask, tjørn, ahorn, alm. berberis (!), rød el, rose, alm. gedeblad og stikkelsbær. Neden for brinken er der strandrørsumpe eller (pletvis) sandstrand. I rørsumpene vokser tagrør (dominant), alm. kvik, gærde-snerle, strand-svingel, kær-svinemælk, angelik, muse-vikke, sylt-star, burre-snerre, hjortetrøst, lådden dueurt, kål-tidsel, kattehale og gul frøstjerne.

Lokalitetskode, skoven: ++ S II ▲
do., strandrørsumpene: ++ K-K' II ▲

Kilder: 357.

**52/29 Bredden af Nybøl Nor mellem Kobbelskov
og Møllesned**

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o K (-K') IV O

52/30 Møllesned og Nybøl Vandmølle

Møllesned er overvejende løvskov, tilsyneladende mest bøg + noget ask. Der er stykker med nåletræ (rød-gran og ganske lidt sitka-gran). Bunden er fugtig, leret, næringsrig muldbund.

I løvskovspartierne indgår rød kornel, stilk-eg, ahorn, hassel, tjørn, avnbøg (af størrelse op til små træer!), hindbær, selje-pil, vedbend, gærde-vikke, alm. bjørneklo, skov-skræppe, storblomstret kodriver, alm. lungeurt, guldnælde, skov-hullæbe, æg-bladet fiiglæbe, tyndakset gøgeurt, skov-gøgelilje, rederod, skov-star, skarpbladet fladstjerne, skovmærke, salomons segl, skov-/krat-viol, skov-stilkaks, feber-nellikerod, fjerbregne, nælde-klokke, krybende læbeløs, korsknop, lådden perikum, mosebunke, bjerg-ærenpris, hulsvøb, kæmpe-svingel og skov-vikke.

På de nordvestligste dele af strækningen langs Nybøl Nor står Møllesned på en lav skrænt, der i sin nedre del bærer vældpræget elle-askeskov, der glider over i strandrørsump. I elle-askeskovens og strandrørsumpens vokser bl.a. tagrør, kær- og agersvinemælk, burre-snerre, kruset skræppe, elfenbens-padderok (!), strand-kogleaks, gærde-snerle, strand-svingel og hjortetrøst.

Længere østover står skrænten stejlere ned mod Noret, og her findes et mere »normalt« skovbryn med bl.a. bøg, stilk-eg, ahorn, rød kornel, tjørn, selje- og grå pil, grå (?) poppel og rose.

Fra *Nybøl Vandmølle* kendes pilebladet asters og tråd-ærenpris (forvildet) samt liden katost. – I vandmøllebækken findes tyk andemad i mængde.

Bevaring: Møllesned bør bevares som løvskov. Det ville være ønskeligt, om nåletræsstykkerne ved om-drift kunne reableres som løvskov.

Lokalitetskode, Møllesned: ++ S II ▲
do., strandzonen under Møllesned:
++ S'-V-K'-K III ▲
do., Nybøl Vandmølle: + B III ▲, V III ▲

Kilder: 87, 349.

52/31 Rundkær Skov (ved Adsbøl)

Overvejende løvskov, som opbygges af ren bøgeskov, ren askeskov samt blandet bøge-askeskov. Der indgår en del nåletræ (rød- og sitka-gran). Skoven står på fugtig, leret, næringsrig muldbund. Mager muldbund eller morbund findes muligvis slet ikke.

Flere af askeskovspartierne er meget lysåbne og rige på græsser og urter (bl.a. orkideer).

Af floraen i bøge-, aske- og bøge-askeskovspartierne kan under ét nævnes ahorn, spidsløn, alm.

røn, hassel, alm. hyld, tjørn, rød el, alm. gedeblad, ribs, kristtorn, benved, salomons segl (hyppig), mose-bunke, guldnælde, skarpbladet fladstjerne, skov-galtetand, skov- og akselblomstret star, bingelurt, dunet steffensurt, kæmpe-svingel, skov-stilkaks, sanikel, tyndakset gøgeurt (hyppig), skov-hullæbe, ægbladet fliglæbe, miliegræs, eng- og febernellikerod, stinkende storkenæb, haremad, skovmærke, dag-pragtstjerne, bingelurt (dominerende flere steder), kær-tidsel, fjerbregne, hvid anemone, alm. bjørneklo, korsknop, kær-høgeskæg, storblomstret kodriver, angelik, skov-/krat-viol, nælde- og bredbladet klokke, skvalderkål, skov-padderok, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), knoldet brunrod, alm. mjødurt, kær-tidsel, firblad, jordbærpotentil, glat dueurt, lund-fredløs, alm. mangeløv, prydbregne (Thuidium tamariscinum), bølget katrinemos (*Atrichum undulatum*) og sribet næbmos (*Eurhynchium striatum*). På sten vokser bl.a. alm. rottehalemos (*Isoetecium myurum*).

I den sydlige halvdel af det vestvendte skovbryn vokser bøg, ahorn, stilk-eg, brombær, tjørn, alm. gedeblad, alm. røn, rose, benved, ask, slåen, alm. hyld, bævre-asp, hindbær, rød el, selje-pil, gærde- og tofrøet vikke og en høgeurt-art af gruppen omkring bredbladet høgeurt.

Den vestlige del af skovens sydbryn består af stilk-eg, benved, tjørn, slåen, ask, rose, hassel, rød el, selje- og en langbladet pil, alm. gedeblad, alm. røn, skov(?) -æble og kvalkved.

Lokalitetskode: ++ S II ▲

Kilder: 350.

52/32 Bredden af Nybøl Nor mellem Møllensned og Nederstjernen

Ved *Adsbøl* er fundet den forvildede var. *americana* af gærde-snerle. I øvrigt foreligger botaniske oplysninger om området ikke.

Foreløbig lokalitetskode: + B/K^v III/IV O (?)

Kilder: 70.

52/33 Gråsten By og Overstjernen og Nederstjernen

Fra *Gråsten* kendes de forvildede skovranke og den meget sjældne *havrerod (sidst set i 1929). Ved »Gråsten« er fundet *håret kartebolle, der i Sønderjylland kun er kendt fra et par lokaliteter. I »Gråsten Nor« (= Sildekule eller Nybøl Nor?) er fundet kransnålgalen *Chara hispida*. – Om de to små skove *Overstjernen* og *Nederstjernen* foreligger botaniske oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, Gråsten: + B III O do., Overstjernen og Nederstjernen: o S IV O

Kilder: 76, 93, 110, 167.

52/34 Rinkenæs Skov, Gråsten Dyrehave og Gråsten Slotssø

De to sammenhængende skove *Rinkenæs Skov* og *Gråsten Dyrehave* er så vidt vides overvejende bøgeskove på kuperet terræn med bakker og kløfter. Der indgår noget nåletræ, men nærmere oplysninger om skovsammensætningen foreligger ikke. Bunden er så vidt vides overvejende næringsrig muldbund, lokalt dog mager muldbund eller morbund.

Floraen er karakteristisk for de suboceaniske, sydøsttyske skove på næringsrig muldbund med arter som tandrod og skov-svingel (begge i mængde), spidsbladet og liden steffensurt, skov-rørhvene, elfenbens-padderok, lund-fredløs, småbladet milturt, skovkarse, tyndakset star (hyppig flere steder), aks-rapunsel, stor frytle og kristtorn.

Af floraen i øvrigt kan nævnes bredbladet høgeurt, bjerg- og eng-rørhvene, skarpbladet fladstjerne, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), bjerg-ærenpris, skov-byg, hunde-kvik, tidlig og sildig skov-hejre, skov-padderok, tredelt og dunet egebregne, alm. milturt, vandkarse, ægbladet fliglæbe, skov-hullæbe, rederod, skov-gøgelilje, alm. lungeurt, jordbærpotentil, opret hønsetarm, spring-balsamin, guldnælde, skov-kogleaks, skov-vikke, storblomstret kodriver, rosen-dueurt, skov-forglemmigøj, hvid og gul anemone.

Knyttet til små morbundspletter ses alm. ulvefod, krybende hestegræs, smuk perikum, liden vintergrøn, bølget bunke og blåbær.

I et vældområde med ellekrat er fundet både ssp. *palustris* og ssp. *radicans* af engkabbeleje.

I *Rinkenæs Skov* findes en del interessante træboende svampe på gamle ege og bøge. Det gælder oksetunge (*Fistulina hepatica*), skinnende lakpore-svamp (*Ganoderma lucidum*), *Inonotus dryadeus*, den meget sjældne hatsvamp *Hohenbuehelia petaloides*, resupinaterne *Asterostroma laxum* og *Sebacina pulverulenta*. Af bægersvampe er fundet de sjældne *Peziza saniosa* og *Pachyella babingtonii*. Endelig skal nævnes den lille bruskhæt *Marasmius hudsonii*, der udelukkende vokser på blade af kristtorn og som i Danmark kun forekommer i det sydøstlige Jylland inden for kristtornens naturlige danske udbredelsesområde. – Under bøg i *Gråsten Slotspark* er fundet den sjældne giftig trævlhat (*Inocybe patouillardii*).

I skovområdets nordende ligger nogle skovsøer (bl.a. *Margrethe Sø*, *Benedikte Sø* og *Anne Marie Sø*) og i området nord for *Gråsten Slotssø* et helt kompleks af damme. En af disse (»Gråsten Fiske-dam«) er beskrevet af Iversen 1929 (lok. 45). Nærmere oplysninger om disse søer og damme er ønskelige.

Gråsten Slotssø kantes af rørsumpe med bl.a. bred- og smalbladet dunhammer, grenet pindsvineknop (både ssp. erectum og ssp. neglectum), kær- og tykakset star, kær-svinemælk og festgræs. I vandet ses bl.a. °krebseklo, °kredsbladet vandranunkel og °tornløs hornblad.

Fra hegn etc. ved Gråsten kendes de meget sjældne brombær-arter *Rubus pallidifolius* og **R. flexuosus*. – Mellem Gråsten Dyrehave og Røde Skov ligger en åben mark med den skovklædte gravhøj *Hjertehøj*. Højen og marken er fredet (16 ha).

Lokalitetskode, skovene: ++ S (incl. S^v) II ▲
do., søerne og dammene under ét:
+ S (incl. S^v) II O (?)

Kilder: 7, 11, 32, 33, 34, 72, 77, 113, 120, 121, 186, 188, 215c, 230.

52/35 Rinkenæs, Overby, Nederby samt kysten mellem Egersund og Dalsgård

Fra et hegn ved *Rinkenæs* foreligger et gammelt fund (1 eksemplar i 1864!) af °hulrodet lærkespore, som bortset fra Als er meget sjælden i Sønderjylland. – På baneterræn ved Rinkenæs Station er fundet den meget sjældne °skorem (1954). Et mindre areal ved Rinkenæs Nederby (6 ha) er fredet. Nærmere botaniske oplysninger er ønskelige, specielt om kyststrækningen langs Flensborg Fjord.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O, B III O, K IV O

Kilder: 32, 66, 139, 175.

52/36 Munkemølleslugten samt kysten mellem Dalsgård og højskolen ved Rønshoved (incl. Brændstofnæsset (= Brenstofnæsset), Knudsmade og Høffelbjerg)

Munkemølleslugten er en dybt nedskåret, for en stor del skovbevokset bækkeløft. – Mellem vejene fra Rinkenæs til hhv. *Sandager* og fiskerlejet *Stranderød* ligger et større fredet område (ca. 112 ha). Fredningerne i dette område er under udvidelse. Botanisk er området meget dårligt kendt, og oplysninger er meget ønskelige, specielt om kysten og om Munkemølleslugten.

Foreløbig lokalitetskode, Munkemølleslugten:
o V-S^v-S IV O

do., kysten: o K IV O

Kilder: 32, 33.

52/37 Kysten mellem højskolen ved Rønshoved og Sønderhav Hotel

En hel del af kyststrækningen mellem Fjordvejen og Flensborg Fjord er fredet. Fra kysten her kendes

rynket rose, kveller og gærde-snerle (med var. americana og var. schizopetala). Nærmere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + K-K^v III O

Kilder: 32, 70, 101, 130.

52/38 Hønsnap Skov, Kelstrup Skov + Holbøl Skov

Hønsnap Skov består så vidt vides mest af bøg, men både i denne og i Kelstrup Skov-Holbøl Skov indgår også en del nåletræ. Fra »Hønsnap Skov« er der rapporteret to botaniske sjældenheder: Kæmpe-star^x (med ganske få forekomster i det sydlige Østjylland + Sønderjylland) og °ager-kohvede^x (sammenlagt 5 lokaliteter i Jylland, men måske forsvundet fra alle disse).

Hønsnap Skov er dårligt kendt med hensyn til svampe, men den lille, sjældne bruskhæt *Marasmius hudsonii* er taget på bladene af kristtorn. Af andre bemærkelsesværdige svampe fra skoven skal nævnes *Clavulina amethystina*, *Entoloma rhodocylix*, *Inocybe petiginosa*, *Psathyrella cotonea* og *P. melanthina* og under avnbøg mælkehatten *Lactarius circellatus*.

En grundig undersøgelse af Hønsnap Skov-Kelstrup Skov-Holbøl Skov-området er særdeles ønskelig.

Fra skovkanter eller vejkanter ved *Sønderhav* kendes brombær-arterne *Rubus cimbricus* og *R. fuscus*.

Foreløbig lokalitetskode: + S I O
(I: I-arten kæmpe-star)

Kilder: 19, 56, 178, 188, 239.

52/39 Store Okseø og Lille Okseø

Fra *Okseøerne* kendes en formodentlig spontan forekomst af småbladet elm. Nærmere oplysninger om øernes vegetation er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: ? (bl.a. + S III O)

Kilder: 242, 243.

52/40 Dyrehave ved Sønderhav

Om *Dyrehave* foreligger botaniske oplysninger ikke. – Fra *Dyrehave* sænker terrænet sig brat ned mod Flensborg Fjord. En lang strækning af disse skrænter er fredet. – Nær fjorden er fundet den forvildede skovranke.

Foreløbig lokalitetskode, Dyrehave: o S I V O

Kilder: 32, 76.

52/41 Kollund (med omgivende terræn), Kollund Strand, Kollund Østerskov og Kohage

Fra *Kollund* med omgivende terræn kendes en række brombær-arter (*Rubus pallidifolius*, *R. marianus*, *R. cimbricus*, *R. kollundicola* og *R. hypomalacus* – se nærmere hos Anfred Pedersen 1980). – På en eng ved Kollund er fundet den sjældne »spidsblomstret siv.

Fra *Kollund Havn* kendes de anthropokore kæmpepileurt og småblomstret balsamin. Ved kysten ud for Kollund vokser skønbægret mælde, der synes at optræde meget sparsomt ved de sønderjyske kyster. – En hel del af kysten er fredet.

I *Kollund Østerskov* er fundet den meget sjældne otteradet ulvefod og brombær-arten *Rubus lindenbergii*. – Beliggenheden af det såkaldte »*Kollund Krat*« kendes ikke nærmere. Herfra er noteret en række svampe (se Buchwald 1952).

Foreløbig lokalitetskode, Kollund m. omgivelser:
+ S I I O, + V I I I O

do., kysten: + V I I I O

do., Kollund Østerskov: + S I O

(Kollund Østerskov er sat til I på grund af I-arten otteradet ulvefod).

Kilder: 19, 32, 71, 86, 99, 101, 188.

52/42 Kollund Skov med omgivende terræn
(incl. Åbjerg Skov = »Kobbermølleskoven«, Nedereng og Klosterkløft)

Kollund Skov (incl. *Åbjerg Skov*) er i sine sydlige og vestlige dele (ud mod Flensborg Fjord og Kruså-dalen) en udpræget skræntskov på kuperet terræn, der gennemføres af dybe kløfter og dale. Skoven domineres så vidt vides af bøg, men der indgår desuden meget nåletræ (vist mest rød-gran), efter kortbladet 1211 IV (1971) mest koncentreret til de nordlige dele. I bøgeskovspartierne er der mest tale om næringsrig muldbund, men der indgår også partier med mager muldbund eller egentlig morbund (se nedenfor).

Bøgeskovspartierne på muldbund rummer en artsrig flora af den type, som er karakteristisk for de suboceaniske, østjyske skove på næringsrig bund. Den består af arter som kristtorn, avnbøg, ahorn, skov-elm, ask, alm. hyld, dun-birk, hindbær, brombær (bl.a. *Rubus bellardii*), fugle-kirsebær, stilk-eg, alm. røn, tjørn, hassel, benved, bævre-asp, kvalkved, humle, vedbend, stor frytle, skov-svingel, lund-fredløs, pengebladet fredløs, tandrod, aks-rapunsel, kambregne, småblomstret balsamin, skov-/krat-viol, miliegræs, knoldet brunrod, salomons segl, mose-bunke, skov-galtetand, nælde-klokke, bred-

bladet klokke (den forvildede var. *macrantha*), stinkende storkenæb, skov-padderok, dunet steffensurt, bjerg-ærenpris, glat dueurt, skov-hullæbe, bidende pileurt, spring-balsamin, guldnælde, bingelurt, skov-, akselblomstret og spidskapslet star, tidlig/sildig skov-hejre, skarpbladet fladstjerne, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), sød astragal, krybende læbeløs, flere høgeurt-arter (*Hieracium virgultorum*, *H. pinnatifidum*, *H. vulgatum*, *H. vulgatifforme* m.fl.), hunde-kvik, skov-byg, kransbørste, skov-stilkaks, hulsvøb, bjerg-perikum, alm. lungeurt, skov-hundegræs (»*Dactylis lobata*« hos Wiinstedt 1931, Bot. Tidsskr. 41: 182 – en yderst sparsom art i Sønderjylland), sanikel, snylterod, alm. engelsød og bredbladet mangeløv.

Nogle steder findes askeskov etc. på fugtig bund med bl.a. fjerbregne, alm. mjøduert, kål-tidsel, kattehale, rosen- og lådden dueurt, alm. skjolddrager, kær-høgeskæg, humle, eng-rørhvene, solbær, vandkarse, spring-balsamin og ægbladet fliglæbe.

I de mere eller mindre vældprægede skovkløfter ses bl.a. stor frytle, skov-svingel, skavgræs, elfenbenspadderok, aks-rapunsel, finger-star, høgeurt-arten *Hieracium pellucidum*, vår-fladbælg, skov-vikke, den meget sjældne kæmpe-star^x, spring-balsamin, fjerbregne og bjerg-ærenpris.

Knyttet til morbundssamfundene (der især findes på skrænterne langs Flensborg Fjord) ses arter som bølget bunke, smalbladet o.a. høgeurt-arter, sød astragal, gyldenris, håret, mangleblomstret og stor frytle, blåbær, majblomst, liljekonval, alm. kohvede, ørnebregne, smuk perikum, læge-ærenpris, pillestar og liden vintergrøn.

I rørsumpene etc. langs Flensborg Fjord optræder den forvildede var. *americana* af gærde-snerle i mængde.

I den sydvestlige del af Kollund Skov (langs Nedereng) findes en artsrig askesump (eller aske-ellesump) med bl.a. elfenbenspadderok (i store bestande), rørgræs, gærde-snerle, alm. mjøduert, angelik, tyndakset star og den meget sjældne kæmpe-star^x, kål-tidsel, skov-løg (!), bævre-asp, brombær, burre-snerre, eng-nellikerod, krybende læbeløs, lyse-siv, skov-galtetand, korsknep, alm. lungeurt, lav ranunkel, skov-kogleaks, humle, vinget perikum, alm. agermåne (!), alm. fredløs, tagrør og gul iris. Denne askesump glider over i de tagrørs-dominerende sumpe i *Nedereng*, der strækker sig langs den dansk-tyske grænse. I *Nedereng*-sumpene vokser bl.a. kær-svinemælk, rørgræs, alm. mjøduert, lådden dueurt, kål-tidsel og gærde-snerle.

»*Kobbermølleskoven*« synes i alt væsentlig at være det samme som *Åbjerg Skov*. Herfra kendes bl.a. brombær-arten *Rubus pallidifolius*, vår-fladbælg og blå stormhat (*Aconitum napellus*). Sidstnævnte vokser forvildet i en ellesump og er kendt herfra i det mindste siden 1893.

Klosterkløften ved den nordvestlige ende af Åbjerg Skov er en markant sidedal til Krusådalen. Dele af Krusådalen er enten fredede eller under fredning.

Lokalitetskode, Kollund Skov (incl. Åbjerg Skov og Nedereng):

++ S (incl. S^v og V) I ▽-▲

(I: På grund af → 20 arter og I-arten kæmpe-star).

Kilder: 7, 32, 33, 67, 70, 72, 75, 80, 81, 86, 188, 201, 214, 230, 235, 348, 362.

52/43 Kruså, Kruså Møllesø og Madeskov

Kruså Møllesø (= »Kruså Mølledam«) kranses af rørsumpe, enge og pilekrat etc. I bredvegetationen indgår tagrør, smalbladet dunhammer og grenet pindsvineknop m.fl., og på selve søen ses hvid og gul åkande. Forholdene i 1926 er beskrevet af Iversen 1929 (lok. 39).

Kruså Møllesø er kendt som det ene af de to danske voksesteder for hanplanter af ^okrebseklo, som nu synes forsvundet som følge af søens eutrofiering.

En fornyet undersøgelse af Kruså Møllesø er meget ønskelig.

Fra *Madeskov* (= »Majskov«) kendes krans-konval^x, der til trods for sin overvejende østjyske udbredelse er sjælden i det østlige Sønderjylland.

Foreløbig lokalitetskode, Kruså Møllesø: + V III O
do., Madeskov: + S III O

Kilder: 32, 66, 95, 113, 149, 170, 191, 201, 214, 230.

52/44 Kiskelund Plantage (incl. Smedeby Mark og Smedeby Grube)

Kiskelund Plantage (= »Kidskelund P.«) er overvejende nåletræsplantage. Ved en skovvej er fundet den meget sjældne brombær-art *Rubus marianus*.

Den såkaldte *Smedeby Grube* ved plantagens sydøsthjørne er en dybt nedskåret sidedal til Krusådalen. I bunden af dalen findes vældenge med den sjældne ^ospidsblomstret siv, som her har en nærmest klassisk forekomst.

Nærmere oplysninger om Kiskelund Plantage og Smedeby Grube er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode, Kiskelund Plantage:
+ S III O

do., Smedeby Grube: + V III O

Kilder: 33, 188, 230.

52/45 Bommerlund Plantage, Kiskelund Mark og Holbøl Mark

Bommerlund Plantage er en stor nåletræsplantage, hvorfra der bl.a. kendes brombær-arterne *Rubus pallidifolius*, *R. silvaticus*, *R. marianus*, *R. plicatus* samt lyng-snerre. Bortset fra disse fund er de botaniske forhold i plantagen stort set ukendte.

I plantagen indgår nogle underordnede hede- og vådområder, der – lige som plantagen i øvrigt – ønskes undersøgt.

Foreløbig lokalitetskode, Bommerlund Plantage:
+ S III O, o H IV O, o V IV O
do., området i øvrigt: ?

Kilder: 32, 175, 188.

52/46 Holbøl By, Hokkerup og Hønsnap og hele terrænet mellem Holbøl, Hokkerup og Kruså

(incl. Kelstrup Plantage, Søndermose ved Holbøl, Nymose-Røde Mose ved Hokkerup, Storemose-Renmose ved Kruså m.m.)

Kelstrup Plantage er overvejende nåletræsplantage, hvis anlæggelse begyndte omkring 1852. Af svampe kendes bl.a. de meget sjældne *Gyromitra infula*, *Pellidiscus pallidus*, *Russula knautii* og *Sebacina pulverulenta*.

I øvrigt savnes oplysninger om Kelstrup Plantage og om de andre dele af området.

Foreløbig lokalitetskode, Kelstrup Plantage:
+ S III O
do., området i øvrigt, bl.a. o H-V IV O, ellers ?

Kilder: 21, 34.

52/47 Søgård Skov, Vilsbæk Krat, Store-Søgård Sø samt hele terrænet omkring Vilsbæk

Fra *Søgård Skov* kendes kristtorn og fra »Vilsbæk« (det vil antagelig sige *Vilsbæk Krat*) bl.a. brombær-arterne *Rubus cimbricus*, *R. sciocharis* og *R. pyramidalis*. Nærmere oplysninger om disse skove savnes i øvrigt.

Den 75 ha store og 7 m dybe *Store Søgård Sø* var oprindeligt en klarvandet, næringsfattig sø (en typisk »lobeliesø«) med ⁺lobelie og ⁺bransenføde. Som følge af næringstilførsel er disse forsvundet, men endnu i 1920'erne fandtes en art som strandbo i stor mængde i selskab med f.eks. hår- og aks-tusindblad, alm. og nåle-sumpstrå. Beskrivelser af søen på det tidspunkt findes hos Wiinstedt 1922 og Iversen 1929 (lok. 35). Ifølge Iversen var søen da alkalisk med pH mellem 7,5 og 8,5.

Som følge af eutrofieringen savnes submers vegetation nu for en stor del. Fra bredden kendes bl.a. tråd-star og ^okongebregne^x.

Første danske fund af den indførte vandpest er gjort i Søgård Sø i 1870. Herfra har den bredt sig til andre lokaliteter i Sønderjylland. Fra søen kendes i øvrigt var. *occidentalis* af hvid åkande samt hybriden mellem græs- og hjertebladet vandaks. Nærmere oplysninger om søen er ønskelige.

– En del af søens omgivelser er fredet.

Foreløbig lokalitetskode, Søgård Skov – Vilsbæk

Krat: + S III O

do., Store-Søgård Sø: + V (-S^v) III O

Kilder: 22, 32, 33, 41, 92, 113, 139, 144, 145, 149, 187, 188, 214, 227, 237.

52/48 Lille-Søgård Sø

Lille-Søgård Sø er som Store-Søgård Sø oprindelig en klarvandet, næringsfattig sø, som siden er blevet eutrof som følge af næringstilførsel. Nærmere oplysninger om søen er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: +/o V IV O

Kilder: 33, 41.

52/49 Tinglev Mose (= Tinglev Sø)

Tinglev Mose er et stort moseområde, der består af et kompleks af krat, græsningsenge og relativt højt voksende rigkærspartier (bl.a. højstaudeenge) og tørvegrave under tilgroning. Mosen gennemskæres af dybe afvandsgrøfter med temmelig kraftig vandføring. Afvandingen vil formentlig på lang sigt ændre mosens vegetation. De partier, som ikke længere græsses, er under kraftig tilgroning med pil.

Af floraen i pilekrattene, rigkærsebene og tørvegravene kan under ét nævnes grå, krybende og femhannet pil, bævre-asp, birk, tørst, pors, top- og næb-star, vandpest, angelik, djævelsbid, hede-lyng (!), vellugtende gulaks, hjertegræs, kamgræs, alm. og nyse-røllike, fløjsgræs, kattehale, hyldebladet baldrian, sump-kællingetand, mose-bunke, sværtevæld, stor skjaller, kær- og sump-snerre, røgræs, kær-svovlrod, eng-rørhvene, tormentil, vandnavle, vand-skræppe, lådden og kær-dueurt, skovhanekro, kragefod, mangleblomstret frytle, skarpfinnet mangeløv, dynd-padderok, trævlekrone, engviol, ager-mynte, blåtop, lyse-, knop-, glanskapslet og den sjældne spidsblomstret siv, alm. brunelle, muse-vikke, krebseklo, tornløs hornblad, bredbladet dunhammer, smalbladet mærke, bukkeblad, nikkende brøndsel og *kær-fnokurt.

Selv om engene så vidt vides overvejende har rigkærskarakter, indgår der dog – som floralisten viser – oligotrofe elementer (hedelyng, tørst, pors m.fl.). Ca. 110 ha i mosens østlige del er fredet.

Lokalitetskode: + (++) V-S^v I ▲
(I: → 20 arter).

Kilder: 32, 33, 77, 99, 120, 214, 327.

52/50 Hostrup Sø og Bjergskov med omgivende terræn

Hostrup Sø er en af Danmarks største søer af den survandede, næringsfattige type. I forhold til sin størrelse er den relativt lavvandet (max. 7,5 m). Den rige flora i selve søen og dens bredzone omfatter arter som lobelie, pilledrager, sortgrøn bransenføde, høst-, næb-, alm., hirse-, grå, blære- og stiv star, søpryd, børste-kogleaks, svømmende sump-skærm, vandportulak, knudearve, tusindfrø, smalbladet ærenpris, liden pileurt, leverurt, nåle-, alm. og enskælliget sumpstrå, hår-tusindblad, vand-klase-skærm, billebo, røgræs (var. *coarctata*), liggende potentiel, engelsk visse, smuk perikum (!), pors, eng-rørhvene, den meget sjældne *skorem, kær- og lav ranunkel, vand-brandbæger, vandnavle, vand- og ager-mynte, sump- og eng-forglemmigej, kær-dueurt, pengebladet fredløs, fin bunke, gul rævehale, den sjældne stillet vandstjerne, vibefedt, knudefirling, liden, glanskapslet, tråd- og børste-siv, svømmende, græsbladet og hjertebladet vandaks, hybriden kruset x hjertebladet vandaks, gul åkande, smalbladet mangeløv, kragefod, alm. vandranunkel (var. *peltatum*), vild brøndkarse, vand-peberrod, dynd-padderok, tørst, grå, øret, krybende og femhannet pil, kattesæg, hunde-hvene, smalbladet og tue-kæruld, rosmarinlyng, tranebær, rundbladet og liden soldug, mose-troldurt, tue-, fåblomstret og den meget sjældne flydende kogleaks, klokkeling, enkelt og spæd pindsvineknop, kær-fladstjerne, liden blærerod, revling, alm. kildemos (*Fontinalis antipyretica*), flydende stjerneløv (*Riccia fluitans*) og kransnålagterne *Nitella translucens* og *N. opaca*.

Som følge af eutrofiering er søen beklageligvis ved at skifte karakter, og store dele af den oprindelige bredvegetation er nu fortrængt af +/- massive tagrørssumpe. Kun på steder, hvor græsning bibeholdes, er rester af den oprindelige vegetation bevaret. Ovenstående artsliste er til en vis grad historisk, da den i og for sig kun er repræsentativ for de steder, hvor der endnu er rester af den oprindelige vegetation. Hertil kommer, at en del af de interessante arter må antages at være forsvundet eller i hvert fald være ved at forsvinde.

Søens vegetationsforhold før eutrofieringen er vel-dokumenterede, se f.eks. Wiinstedt 1922, Iversen 1929 og Svend Andersen 1936.

Om *hedeterrænet ved vest- og nordsiden af Hostrup Sø er nye oplysninger ønskelige.

Ved vestenden af Årtoft Plantage ligger (eller lå?) den lille hedesø *Hjulsø*. Det vides ikke, om de tidligere beskrivelser (Wiinstedt 1922, Iversen 1929) endnu har gyldighed.

Hostrup Sø udgør en del af et fladt terræn på sandbund. Dette terræn er en hedeslette, der er

aflejret umiddelbart vest for det fremtrædende randmoræneterræn, der markeres af bl.a. *Bjergskov Bakker* og som i øvrigt fortsætter sig sydpå i det bakkede terræn, som Søgård Skov og Vilsbæk Krat står på (se lok. 52/47).

Bjergskov, der står på det her beskrevne randmoræneterræn, rummer både løv- og nåleskov. Bakketerrænet er udhulet af flere grusgrave, der er botanisk interessante ved at rumme landets måske eneste konstante forekomst af den meget sjældne gul hanekro*. Her vokser desuden sand-hanekro og tandet vårsalat.

Bevaring: Fortsat eutrofiering af Hostrup Sø bør undgås. Græsning af bredzonen kan anbefales som et middel til at holde de fremtrængende tagrør nede.

Foreløbig lokalitetskode, Hostrup Sø:
+ (tidl. ++ og ++++) V (incl. S^v) I ▽ - ▲

do., hederne ved søen: +/o H IV O

do., Hjulsø: +/o V IV O

do., Bjergskov Bakker: + S-B III ▲

(Hostrup Sø er sat til I på grund af biotop (rest af lobeliesø). Måske endnu I på grund af → 20 arter og en I-art som *salep-gøgeurt, der tidligere er fundet ved søen).

Kilder: 6, 22, 23, 32, 33, 41, 87, 95, 113, 114, 139, 167, 168, 175, 182, 184, 186, 187, 214, 227, 229, 276, 322.

52/51 Rode Skov ved Gråsten

Blandet skov på næringsrig muldbund. Mager muldbund eller morbund ses kun lokalt. Af løvskov indgår såvel bøgeskov (højskov + ungskov af bøg foruden bøgeskov under overstandere af gamle bøge), ung og mellemaldrende skov af stilk-eg og mindst 1 stykke med ren askeskov. Af nåleskov er der store stykker med rød- og sitka-gran samt stykker med ædelgran.

Af muldbundsfloraen i bøge- og egeskovspartierne kan nævnes hassel, skov-elm, ahorn, kvalkved, benved, alm. røn, stikkelsbær, tjørn, brombær, hindbær, guldnælde, bingelurt, sanikel, tandrod (hyppig), nyrebladet ranunkel, bjerg-ærenpris, alm. og skarpfinnet mangeløv, fjerbregne, miliegræs, skovmærke, skov-byg, skov- og kæmpe-svingel, skov-padderok, skavgræs, alm. bjørneklo, enblomstret flitteraks, gærde-vikke, skov-/alm. høgeurt og en anden høgeurt-art (måske bredbladet h.), skov-skræppe, skov-hullæbe, ægbladet fliglæbe, sildig skov-hejre, skov-galtetand, stinkende storkenæb, skov-stilkaks, dunet steffensurt, lund-rapgræs, mose-bunke, alm. løvefod, skov- og akselblomstret star, skarpbladet fladstjerne, skovsyre, ørnebregne, nælde- og bredbladet klokke, spring-balsamin, alm. lungeurt, skovkarse (fugtige skovveje), hunde-kvik, lægkarse, lundfladstjerne (ssp. *glochidosperma*), skov-kogleaks, krybende læbeløs og sribet næbmos (*Eurhynchium striatum*).

I skovens vestlige del ligger et stort, åbent sumpområde med bl.a. ask, rød el, grå pil, dynd-padde-

rok, bredbladet dunhammer, gul iris, bittersød nat-skygge, lav ranunkel, kær-snerre, kær-svovlrod, eng-rørhvene, spring-balsamin, kattehale, lyse-siv, fjerbregne, kær- og kål-tidsel, alm. fredløs, liden andemad og angelik.

Lokalitetskode: ++ S II ▲, S^v II ▲

Kilder: 360.

52/52 Tralskov

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

52/53 Gammelskov (nordvest for Adsbøl)

Bøgeskov på næringsrig bund med lidt ask som ledsagende træart. Egentlige askemoser synes dog at mangle. En stor del af bøgeskoven er meget lysåben højskov, under hvilken der dels er åbne partier domineret af græsser og urter og hvor der dels er partier med massiv opvækst af bøg og ask. Der er et lille stykke med forskellige nåletræer.

Af muldbundsfloraen i bøgeskovspartierne kan nævnes tjørn, alm. hyld, birk, alm. røn, kristtorn, brombær, hindbær, skovmærke, harem, stinkende storkenæb, enblomstret flitteraks, skov-galtetand, hulsvøb, feber-nellikerod, dunet steffensurt, miliegræs, kæmpe-svingel, skov-hullæbe (hyppig), krat-/skov-viol, glat burre (i sydvestbrynet), dagpragtstjerne, en høgeurt-art (bredbladet h.?), glat dueurt, alm. løvefod, skov-skræppe, mose-bunke, skvalderkål, skov-stilkaks, spring-balsamin, knoldet brunrod, salomons segl, skarpbladet fladstjerne, bingelurt, aks-rapunsel, bredbladet mangeløv, akselblomstret og skov-star, kær-høgeskæg, skovsyre og gærde-vikke.

Langs skovens sydvestbryn går der en vej, hvor der på den bort fra skoven vendende side står en smuk allé (en 1-sidet træække) af gamle stilk-eg. Denne allé findes dog ikke langs hele brynet, og hvor alleen mangler, danner skoven ud mod vejen et egentligt bryn med bøg, stilk-eg, ask, slåen, selje- og grå pil, brombær, rose, tjørn, kvalkved, ahorn, alm. gedeblad, hassel, alm. røn og bævre-asp.

Lokalitetskode: ++ S II ▲

Kilder: 356.

52/54 Ladkær Skov (mellem Adsbøl og Avnbøl)

Helt overvejende bøgeskov med aske-dominerede partier og bøge-ungskov. Egentlige askemoser synes at mangle. Der er ganske lidt nåleskov (rød- og sitka-gran). Bunden er relativt næringsrig, fugtig muldbund.

Af muldbundsfloraen i bøge- (og aske-)partierne kan nævnes hassel, ahorn, spids-løn, selje-pil, en poppel-art, ribs, alm. hyld, tjørn, hindbær, alm. gedeblad, vedbend, guldnælde, bingelurt, sanikel, salomons segl, kæmpe-svingel, skarpbladet fladstjerne, skovmærke, knoldet brunrod, stinkende storkenæb, skov-galtetand, skov-hullæbe, haremad, miliegræs, dunet steffensurt, krat-/skov-viol, nælde- og bredbladet klokke, skov-/akselblomstret star, eng-nellikerod, lund-fladstjerne (ssp. glochidosperma), skov-stilkaks, miliegræs, enblomstret flitteraks, håret frytle, dag-pragtstjerne, fjerbregne, skovsyre, mose-bunke, alm. mangeløv, skov-padderok, skavgræs (små bestande) og ørnebregne.

På fugtig bund (bl.a. langs fugtige skovveje) ses bl.a. bidende pileurt, tykbladet ærenpris, kær-tidsel, kær-høgeskæg og alm. mjødukt. – På et forblæst skov-dige vokser læge-ærenpris.

Brynet i skovens østende er et meget smukt bryn med en rig græs-urte-flora under vedplanterne. Af floraen her kan nævnes stilk-eg, rose, slåen, hassel, selje-pil, hybriden selje- x grå pil (?), ask, brombær, hindbær, alm. hyld, rød el, tjørn, benved, storbladet lind, bøg, alm. røn, kål-tidsel, nælde- og bredbladet klokke, angelik, bredbladet (?) høgeurt, kantet perikum, bugtet kløver, spidskapslet star, muse-vikke, en agermåne-art og hulsvøb.

Det sydlige skovbryn opbygges af bøg, rose, ask, hassel, tjørn, slåen, vild pære, bævre-asp, ahorn, stilk-eg, kvalkved, brombær, alm. røn, alm. gedeblad og humle. – I randen af en bygmark lige syd for skoven er i 1978 noteret en interessant agerkrudtsflora med bl.a. ager-løvemund, blåstjerne, manglefrøet gåsefod og bidende pileurt.

Lokalitetskoden, skoven: ++ S II ▲
do., marken: ++ B III ▲

Kilder: 355.

52/55 Avnbøl Sned

Tilsyneladende overvejende bøgeskov, dels ungskov og dels højskov. Der er store strækninger med nåletræ (rød-gran, sitka-gran etc.). En hel del af nåletræet er nyplantninger. I hvert fald i nordenden er der flere elle-aske-moser.

I bøgeskovspartierne er bunden gennemgående en relativt næringsrig muldbund, hvor bingelurt nogle steder optræder som dominant, mens bundvegetationen andre steder (især i bøgehøjskov) domineres af miliegræs og mose-bunke. Stedvis er bunden noget fugtig.

Af muldbundsfloraen i bøgeskovspartierne kan foruden de allerede nævnte bl.a. nævnes ask, ahorn, hindbær, brombær, selje-pil, drue-hyld, hassel, fugle-kirsebær, alm. gedeblad, skov-hullæbe, dunet steffensurt, fjerbregne, skovmærke, glat dueurt, haremad, skov-/krat-viol, sanikel, stinkende storke-næb, feber-nellikerod, kær- og kål-tidsel, angelik,

alm. mjødukt, guldnælde, gærde-vikke, skov- og akselblomstret star, alm. hundegræs, bjerg-ærenpris, kæmpe-svingel, enblomstret flitteraks, alm. bjørneklo, alm. mangeløv, skarpbladet fladstjerne, lund-fladstjerne (ssp. glochidosperma), knoldet brunrod, spring-balsamin, en høgeurt-art (bredbladet h.?), skvalderkål, korsknap, bidende pileurt, skovarve, alm. lungeurt, skov-skræppe, hvid anemone, nyrebladet ranunkel og løgkarse.

I aske-elle-sumpe vokser bl.a. hassel, kvalkved, dunet steffensurt, skovmærke, gul iris, mose-bunke, akselblomstret star, kål- og kær-tidsel, rørgæs, feber-nellikerod, skov-stilkaks, guldnælde, sanikel, miliegræs, bittersød natskygge, engkabbeleje, korsknap, lav ranunkel, dag-pragtstjerne, kattehale, skarpspinnet mangeløv, stor nælde, kær-høgeskæg, burre-snerre, alm. bjørneklo, fjerbregne og stribet næbmos (*Eurhynchium striatum*).

I en del af det nordøstlige bryn er noteret bøg, fugle-kirsebær, slåen, rose, brombær, tjørn, alm. røn, en poppel-art, ahorn og en art af skarntydegran (*Tsuga* sp.).

Lokalitetskoden: ++ S II ▲, S^v II (▽-) ▲

Kilder: 351.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

52/56 Årtoft Plantage

52/57 Bolderslev Skov og Uge Skov

Foreløbig *lokalitetskoden*, lok. 52/56-57: o S IV O

52/58 Nybøl Skov, Røllum Skov og Årslev Skov

Om *Nybøl Skov* og *Røllum Skov* foreligger botaniske oplysninger ikke.

De botaniske forhold i *Årslev Skov* er kun delvis kendt. – I det nordvestlige hjørne indgår bøgeskov (hovedsagelig på næringsrig muldbund, men også lokalt på morbund), askemoser og en hel del rød-gran.

Af floraen i bøgeskovspartierne på muldbund kan nævnes kristtorn, avnbøg, hassel, alm. gedeblad, hindbær, alm. røn, bævre-asp, ask, hvid anemone, skovsyre, liljekonval, skarpbladet fladstjerne, guldnælde, skov-padderok, krat-/skov-viol, skovmærke, enblomstret flitteraks, aks-rapunsel, skov-star, nyrebladet ranunkel, skov-galtetand, fjerbregne, skov-hullæbe, korsknap, dunet steffensurt, skovkarse, glat dueurt, stinkende storkenæb og haremad. Den sjældne vår-fladbælg har i parentes bemærket et af sine få sønderjyske voksesteder i denne skov. Endvidere kendes dunet egebregne, bredbladet og rank høgeurt.

På morbund i skovens nordvest-hjørne ses bl.a. bølget bunke, læge-ærenpris, alm. kohvede, pillestar og smuk perikum.

Det nordvendte skovbryn (stadig ved skovens nordvesthjørne) består bl.a. af bøg, ask, hassel, bævreasp, alm. røn, alm. gedeblad, kvalkved, rød el, selje og glans-pil, slåen, småbladet (?) lind, ahorn, benved, hindbær og stilk-eg. Af urter ses alm. løvefod, tyndakset gøgeurt og salomons segl.

I Årslev Skov indgår nogle botanisk interessante, +/- lysåbne askemoser med bl.a. rød el, hassel, benved, kvalkved, elfenbens-padderok, eng-nellikerod, mose-bunke, krybende læbeløs, guldnælde, lav og nyrebladet ranunkel, dusk-fredløs, vorterod, skov-star, skov-galtetand, korsknapp, ægbladet flig-læbe, tyndakset gøgeurt, angelik, kål-tidsel, skarpbladet fladstjerne, kær- og burre-snerre, alm. mjøduurt, skarpfinnet mangeløv, vandkarse, bittersød nat-skygge og eng-nellikerod.

Et værdifuldt indslag er nogle åbne skovenge, som i hvert fald tidligere rummede en interessant flora med eksempelvis °hjertegræs, °skov-kogleaks, °skov(?)°gøgelilje, °engblomme°, °fruebær, °alm. løvefod, °tormentil, °eng-viol, °storblomstret kodriver, °tvebo baldrian og °forskelligbladet tidsel. Forekomsten af engblomme hører til de sydligste i Sønderjylland. – Fra en °eng ved skoven foreligger fund af den meget sjældne °eng-skær°, som nu på det nærmeste er forsvundet fra Jyllands flora.

Nærmere oplysninger om Årslev Skov, askemoserne og skovengene er ønskelige. Også Nybøl Skov og Røllum Skov ønskes undersøgt.

Bevaring: Askemoserne i Årslev Skov bør bevares som +/- lysåbne, våde moser. Det vil sige, at indgreb som udgrøftning eller tilplantning med f.eks. sitka-gran skal undgås. – Skovengene er formodentlig også bevaringsværdige.

Foreløbig lokalitetskode, Nybøl Skov og Røllum Skov: + S II ▲

do., Årslev Skov: + S II ▲

do., askemoserne i Årslev Skov: + S^v II ▽

do., skovengene i Årslev Skov: + V II ▽ (?)

Kilder: 22, 72, 227, 273.

52/59 Årup Skov

Årup Skov er blandet løv- og nåleskov, tilsyneladende mest det sidste. Sammensætningen og floraen er i øvrigt dårligt kendt, og de botaniske oplysninger knytter sig mest til de nordlige dele, på strækningen langs *Skelbækken*.

Her ses en del bøg, men også noget stilk-eg og nåletræ (sitka-gran, (?) rød-gran).

Af muldbundsfloraen under bøg i disse nordlige dele af Årup Skov kan nævnes ask, hindbær, brombær, tjørn, hassel, avnbøg, selje-pil, rød el, alm. gedeblad, vedbend, kløvrone, dunet steffensurt,

eng-nellikerod, hvid hestehov, stinkende storke-næb, tandrod, glat dueurt, skovsyre, bjerg-ærenpris, enblomstret flitteraks, mose- og bølget bunke, miliegræs, skovmærke, gærde-vikke, alm. løvefod, krat-/skov-viol, fjerbregne, guldnælde, skov-jordbær, skov-padderok, håret karse, skovkarse, skov-skræppe, krybende læbeløs, stor frytle, skov-galtetand, spring-balsamin, gærde-vikke, hvid anemone, nyrebladet ranunkel, alm. og skarpfinnet mangeløv, vorterod, akselblomstret og tyndakset star, skov-arve, aks-rapunsel og desmerurt.

På lidt morbundspræget bund ses liden vintergrøn og dværg-perikum.

Skelbækken langs skovens nordrand løber for en stor del i en dybt nedskåret bækkkløft, hvis sider er bevokset med løv- og nåleskov.

Af floraen i denne kløft (incl. dens sider) kan nævnes hvid hestehov, elfenbens-padderok, skov-svingel, lund-fladstjerne, tredelt egebregne, kambregne, bjerg-ærenpris, tandrod, lund-fredløs, spring-balsamin, firblad, skovkarse, skov-kogleaks, småbladet milturt, skov-gøgelilje, sump-kællingetand, liljekonval, stor frytle og bredbladet mangeløv.

Nærmere oplysninger om Årup Skov (specielt de ikke-undersøgte mellemste og sydlige dele) er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode:

+ (lokalt ++) S II ▲, S-S^v II ▽

Kilder: 22, 188, 227, 274.

52/60 Stubbæk Skov

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

52/61 **Hjelm Skov – Søndermark-komplekset ved Åbenrå** (med omgivende terræn) (incl. Vestermark, Nørre Hesselmark, Sønder Hesselmark, Kogang, Enemark og Møllekær, Mønterhøj og Hundeklemmen)

Dette vidt forgrenede skovkompleks består overvejende af løvskov på +/- fugtig, leret, næringsrig muldbund. I *Hjelm Skov* danner kristtorn flere steder tætte krat af anselig højde. Floraen her omfatter i øvrigt arter som skov-svingel (mange steder dominerende), spidsbladet steffensurt, tandrod, lund-fladstjerne, bredbladet klokke (hyppig!), nældeklokke, tyndakset star, den sydøstjysk udbredte uld-håret ranunkel, skov-padderok, lund-fredløs, liden vintergrøn, alm. kohvede, rank og bredbladet høgeurt og høgeurt-arten *Hieracium austrinum*, småbladet milturt, bredbladet mangeløv, skov-vikke, forskelligbladet tidsel, tandrod, fruebær og kær-storke-næb.

I skovbryn vokser nogle steder stor pimpinelle, skov-vikke, kransbørste og fjer-knopurt.

Hos Winstedt 1929 (Bot. Tidsskr. 40: 453-54) bringes en lang liste (overvejende fra muldbundssamfund) fælles for *Hjelm Skov*, *Møntherhøj*, *Søst Skov*, *Rise Skov* og *Langbjerg Skov*, og det angives, at bundvegetationen i disse skove stort set er den samme.

Fra denne fælles liste kan nævnes brombær-arten *Rubus glandulosus*, ribs, kvalkved, vedbend, lundfladstjerne (ssp. *montana*), hvid og gul anemone, bingelurt, vandkarse, skovkarse, skov- og elfenbens-padderok, spring-balsamin, akselblomstret, skov-, pille-, bleg og spidskapslet star, småbladet milturt, majblomst, liljekonval, sanikel, knoldet brunrod, fladkravet og storblomstret kodriver, hybrididen storblomstret x hulkravet kodriver, guldnælde, krybende læbeløs, korsknop, gyldenris, fjerbregne, skov-byg, skov-hejre, skovstjerne, aks-rapunsel, druemunke, skov-hundegræs (»*Dactylis lobata*«, loc.cit. 454), lund-fredløs, alm. og bredbladet høgeurt og flere andre høgeurt-arter (*Hieracium greisdalense*, *H. austrinum*, *H. pinnatifidum* og *H. chrysoprasium*), bjerg-ærenpris, skov-kogleaks, skovgaltetand, hybrididen feber-x eng-nellikrod, glat løvefod, ægbladet fliaglæbe, rederod, skov-hullæbe, tyndakset gøgeurt, skov-gøgelilje, stinkende storckenæb, alm. lungeurt, dunet egebregne, hundekvik, firblad og rams-løg.

I dalen ved *Møntherhøj* fandtes i hvert fald tidligere vældprægede enge med bl.a. °vand-klaseskærm, °nikkende star o.a. star-arter, °maj-gøgeurt, °butblomstret sødgræs, °engblomme og °skov-kogleaks. På en tør bakkeside er fundet °skorsoner og °spidslappet løvefod og i et krat °skov-storckenæb. – Fra en eng ved *Hjelm Skov* kendes i øvrigt den oprindelig forvildede °vibeæg.

Af de fra skovkomplekset kendte svampe kan nævnes de to snyltekøllearter *Cordyceps capitata* og *C. militaris*.

Foreløbig lokalitetskode, skovene:
+ / + + S (-Sv?) II ▲
do., engene: + / o V I V O ?

Kilder: 22, 158, 209, 215b, 227, 229.

52/62 Langbjerg Skov

Langbjerg Skov står på bakket terræn og er så vidt vides overvejende bøgeskov på leret, fugtig, næringsrig muldbund med bl.a. skov-svingel, tandrod, tyndakset star, skov-hullæbe, storblomstret kodriver, aks-rapunsel, skovkarse, rams-løg, vellugtende agermåne, guldnælde, skovmærke, skovsyre, hvid anemone, enblomstret flitteraks, skov-byg og høgeurt-arten *Hieracium pardalinum*.

Det af H. Petersen (1891: 10) omtalte fund af den sjældne kronløs karse fra en bondeskov ved Kolstrup ved Åbenrå er måske gjort her.

Om floraen i øvrigt, se beskrivelsen under forrige lokalitet.

Foreløbig lokalitetskode: + S II ▲

Kilder: 22, 25, 195, 229.

52/63 Søst Skov

Både løv- og nåleskov på bakket terræn. Herfra kendes bl.a. hulrodet lærkespore (bortset fra Als meget sjælden i Sønderjylland) og stor pimpinelle. Løvskovsfloraen minder i øvrigt meget om den under lok. 52/61 beskrevne (se ovenfor).

Foreløbig lokalitetskode: + S II O

Kilder: 139, 227, 229.

52/64 Lundsø ved Avnbøløsten (syd for Ullerup)

En ca. 1,5 m dyb sø omgivet af rørsumpe med bl.a. dynd-padderok, tagrør, sø-kogleaks, grenet pindsvineknop, brudelys, frøbid, hvid og gul åkande. Allerede i 1920'erne var den submerse vegetation stærkt reduceret (se Iversen 1929, lok. 44).

Foreløbig lokalitetskode: + V III O

Kilder: 113.

52/65 Terrænet mellem Hostrupskov, Strandgade, Krusmølle, Felsted og Skarnkær

(incl. Hostrup Skov, Agesø og Rudbæk)

Skovstrækningerne mellem Hostrupskov, Krusmølle og Sdr. Hostrup består såvel af løv- som nåleskov. De er med visse undtagelser dårligt kendt botanisk. I en skovlysning nord for Sdr. Hostrup er bl.a. fundet forskelligbladet tidsel, og fra skoven ved Agesø og Hostrupskov kendes bl.a. storbladet lind, høgeurt-arten *Hieracium ornatum*, smuk perikum og den sjældne bjerg-perikum.

Agesø (= Age Sø eller Agsø) tolkes som en sø, der udfylder et dødishul. Ved bredden ses smukke vegetationsbælter, nævnt fra inderst til yderst: 1) elleaske-sump, 2) tagrørsbælte med tagrør og stiv star m.m., 3) bælte af smalbladet dunhammer og endelig 4) søflade med gul åkande etc. – Fra bredden af Agesø kendes blågrå siv, men bredvegetationen er i øvrigt ikke nærmere undersøgt.

Søen ved *Krusmølle* er en opstemmet, tidligere vandmøllesø med omgivende sumpe, specielt ved vestenden.

Af floraen i sumpene kan nævnes kær-storckenæb (i mængde), rosen- og ris-dueurt, strand-svingel, elfenbens-padderok, vand- og nøgle-skræppe og småbladet milturt.

På de skovklædte skrænter ved mølledammen vokser bl.a. stor frytle og (forneden på skrænterne) spring-balsamin.

Foreløbig lokalitetskode, skovene: + S II O
do., Agesø: + V (-S*) III O
do., Krusmølle møllesø: + V II O

Kilder: 22, 40, 87, 95, 214, 227.

52/66 Hostrup Krat

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

52/67 Vester-Snogbæk (Sundeved)

Langs vejen ved Vester-Snogbæk præstegårdshave ses forskellige forvildede haveplanter (kæmpe-salat, storbladet okseøje, bølgekrønet storkenæb m.m.) foruden den indslæbte rank surkløver.

Foreløbig lokalitetskode: + B/E III O

Kilder: 72, 87.

52/68 »Uden Ende« ved Felsbækmølle (mellem Krusmølle og Syvmandsskov)

Den af Iversen (1929, lok. 46) beskrevne »Felsbæk Mølledam« har måske været en del af sumpområdet »Uden Ende« langs Felsbæk Møllebæk. Nye oplysninger om dette område er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: +/o V IV O

Kilder: 113.

52/69 Området mellem Varnæs, Bovrup og Blans (incl. bl.a. Bovrup Tangsbæk og Blans Skov)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o V IV O, o S IV O

52/70 Terrænet mellem Bovrup, Blans og Ullerup Mark (incl. bl.a. Ullerup Skov)

Ullerup Skov er næsten udelukkende løvskov, dvs. mest bøgeskov, men der er også mange askemoser og blandet bøge-askeskov. Bundforholdene er afvekslende. Der er mest tale om næringsrig muldbund, men desuden indgår mindre partier med mager bund og typisk morbund med bølget bunke. I nordenden findes et stykke med rød-gran.

Af muldbundsfloraen i bøgepartierne og de blandede bøge-askeskovpartier kan nævnes hassel, kristtorn, alm. gedeblad, alm. røn, skov-elm, tjørn, alm. hyld, bævre-asp, vedbend, skarpbladet fladstjerne,

alm./skov-høgeurt, bredbladet (?) og smalbladet høgeurt (i sydranden), nælde- og bredbladet klokke, skov-/krat-viol, skov-skræppe, guldnælde, akselblomstret og skov-star, miliegræs, salomons segl, bingelurt, hulsvøb, småblomstret balsamin (!), spring-balsamin, sanikel, knoldet brunrod, dagpragtstjerne, lund-fladstjerne (ssp. glochidosperma), mose-bunke, tyndakset gøgeurt, hunde-kvik, skov-burre, bjerg-ærenpris og bølget katrinemos (*Atrichum undulatum*).

De typiske morbundspartier domineres af bølget bunke ledsaget af majblomst, liljekonval, alm. røn, skovsyre og alm. gedeblad.

I askemoserne indgår hindbær, hassel, ribs, stikkelsbær, skov-padderok, burre-snerre, alm. mjøduurt, korsknapp, skovmærke, skov-galtetand, skarpfinnet mangeløv og kål-tidsel.

Skovens nordlige bryn består af bøg, hassel, hindbær, ahorn, alm. røn, alm. hyld, stilk-eg, slåen, rose, tjørn, selje-pil og bævre-asp. Desuden indgår alm. mangeløv og ørnebregne.

Lokalitetskode: ++ S-S* II ▲

Kilder: 354.

52/71 Grøngrøft Skov og Grøngrøft Mose med omgivende terræn (nordvest for Gråsten)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O, o V IV O

52/72 Terrænet mellem Nybøl, Stenderup og Bøffelkobbøl (incl. Stenderup Skov og Stenderup)

Stenderup Skov er tilsyneladende overvejende askeskov med noget bøg og underskov af hassel, ahorn og nogle steder lidt tjørn og rød el. Dele af skoven bærer præg af at have været drevet som stævningskov. – Der er en del nåleskov (i hvert fald i nordenden) af sitka- og rød-gran.

Skoven står på udpræget fugtig, leret og næringsrig muldbund, og mager muldbund eller morbund savnes tilsyneladende helt. Som helhed virker skoven ekstensivt forstligt drevet, og den er et smukt eksempel på en »bondeskov«.

Af løvskovspartiernes muldbundsflora kan nævnes benved, hindbær, bredbladet klokke (hyppig!), skovburre, feber-nellikerod, guldnælde, skov-skræppe, hvas randfrø, bingelurt, skarpbladet fladstjerne, skov-galtetand, alm. bjørneklo, alm. mjøduurt, mosebunke, skavgræs (store bestande flere steder), stinkende storkenæb, angelik, alm. milturt, skov- og akselblomstret star, kær-høgeskæg, gærde-vikke, firblad, dunet steffensurt, kær- og kål-tidsel, tynd-

akset gøgeurt, den sjældne skov-gøgeurt (!), skov-gøgelilje, skov-hullæbe, skov-stilkaks, alm. lungeurt, salomons segl, fjerbregne, kær-snerre, rørgræs, skarpfinnet og alm. mangeløv, dag-pragtstjerne, enblomstret flitteraks, hulsvøb, tveskægget og bjerg-ærenpris, krybende læbeløs, bølget stjerner-mos (*Mnium undulatum*) og bølget katrinemos (*Atrichum undulatum*).

I det nordlige skovbryn indgår bl.a. ask, ahorn, slåen, selje-pil, hassel, alm. hyld, brombær, benved, tjørn, humle, rød kornel, alm. mangeløv og alm. bjørneklo og i det sydlige bryn bl.a. stilk-eg, slåen, rød kornel, rose, korbær, brombær, ask, selje-pil, bævre-asp, ahorn, benved, bredbladet (?) høgeurt, en agermåne-art, alm. knopurt, nælde-klokke, hulsvøb, gul fladbælg, hvas randfrø og gærde-vikke.

Bevaring: Stenderup Skov bør i videst muligt omfang (helst hele skoven) bevares som løvskov på fugtig bund. Udgrøftning og yderligere nåletræs-plantning bør forhindres. Genoptagelse af stævningsdriften (i hvert fald i dele af skoven) er ønskelig.

Lokalitetskode: +/++ S-S' | ▽-▲
(I: → 20 arter. Også I på grund af biotop: Værdifulde rester af stævnings-skov)

Kilder: 248, 353.

52/73 Bøffelkobbel-Østerskov og Nybøl Østermark

Bøffelkobbel og *Østerskov* er to sammenhængende småskove på fugtig, leret, næringsrig muldbund. Kun undtagelsesvis ses mager muldbund eller egentlig morbund (sidstnævnte med bølget bunke, majblomst, liljekonval m.m.).

I *Østerskov* er der store partier med bøg, dels ældre bøg og dels (over store strækninger) ungskov af bøg. Desuden er der meget askeskov og blandet bøge-askeskov. Der er ganske få og små partier med sitka-gran.

Specielt i *Bøffelkobbel* er der tætte, kratagtige områder med opvækst af rød el, ahorn, eg, bøg, ask m.m. Imellem disse kratagtige partier findes lysninger med en højt voksende vegetation af ager-tidsel, mose-bunke, alm. hundegræs, skov-galtetand, hindbær, miliegræs, alm. brunelle, stor nælde etc.

Af løvskovspartiernes muldbundsflora kan fra *Bøffelkobbel* og *Østerskov* under ét desuden nævnes tjørn, hindbær, brombær (*Rubus gelertii*, *R. pallidus*), spids-løn, rød el (både vildtvoksende og plantet), alm. røn, alm. gedeblad, tørst, vedbend, bredbladet (?) høgeurt, mose-bunke, skov-galtetand, krybende hestegræs, miliegræs, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), skarpbladet fladstjerne, guldnælde, skarpfinnet og alm. mangeløv, bredbladet og nælde-klokke, kæmpe-svingel, lådden og glat dueurt, skovmærke, akselblomstret og skovstar, dunet steffensurt, knoldet brunrod, kær-tidsel, tandrod (!), enblomstret flitteraks, fjerbregne, skov-

syre, skov-stilkaks, skov-hullæbe, skov-gøgelilje, læge- og bjerg-ærenpris, kær-høgeskæg, ørnebregne, feber-nellikerod, skov-skræppe, skov-hejre, gærde-vikke, skov-padderok, skov-/krat-viol, angelik, sanikel, bingelurt, mangleblomstret frytle, dværg-perikum, lund-fredløs, tue-siv (langs skov-veje i Østerskov), opret hønsetarm, bidende pileurt, alm. lungeurt og dag-pragtstjerne.

Lokalitetskode: ++ S II ▲

Kilder: 188, 352.

52/74 Terrænet omkring Skodsbøl og Smøl

I krattet ved det gamle voldsted *Smøl Vold* (= *Smølvold*) vokser bl.a. den forvildede prydblade bølgekronet storkenæb.

Foreløbig lokalitetskode: + B/S III ▲

Kilder: 13, 32, 253.

52/75 Skodsbøl Mark – Kragemade-området (ved Egersund)

Botaniske oplysninger foreligger ikke, men er ønskelige, bl.a. om skoven ved *Rødegade*.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

52/76 Terrænet omkring Øster-Sottrup, Vester-Sottrup og Lundsgårds Mark

I et delvis ødelagt »lille hedekær ved Sottrup« (hvis beliggenhed ikke kendes nærmere) er bl.a. noteret tråd-star, mangestænglet sumpstrå, fin bunke, søpryd, leverurt, dværg-star, tråd-siv, smalbladet ærenpris, bukkeblad, benbræk og klokkeling (oplysninger fra 1961).

Kæret er af botanisk interesse, såfremt det findes endnu.

Foreløbig lokalitetskode, det beskrevne kær:
+ V I V O

do., området i øvrigt: ?

Kilder: 86.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

52/77 Skelde og Skelde Mark m.m.
(på Broagerland)

52/78 Iller, Iller Mark og Gammelgab
(på Broagerland)

**52/79 Broager, Broager Mark
og Broager Østermark**

Lokalitetskode, lok. 52/77-79: ?

**52/80 Buskmose Skov, Buskmose Mark
og Buskmose (ved Gråsten)**

Fra *Buskmose Skov* kendes brombær-arten *Rubus fuscus*. Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig lokalitetskode, Buskmose Skov: + S III O do., området i øvrigt: ?

Kilder: 188.

52/81 Padborg – Bov-området

NB. Padborg ligger dels i denne lokalitet og dels i lok. 51/6. Alt materiale om Padborg samles her.

Den lille *Padborg Skov* ved Nyhus Sø er fredet (5 ha). Herfra kendes liden lærkespore. – Fra baneterrænet ved *Padborg Station* kendes den såkaldte »jernbaneplante« liden fingeraks.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O, + B III ▲

Kilder: 32, 175, 186, 213, 214.

52/82 Kliplev

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o B IV O

**52/83 Årtoft Mark, Bjerndrup samt hele terrænet
langs Bjerndrup Mølleå fra Bajstrup
til Kliplev**

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, Bjerndrup Mølleå: o V IV O

**52/84 Uge By, Uge Mark, Uge Hede
samt terrænet mellem Uge, Bjerndrup og
Lovtrup
(incl. bl.a. Almstrup Bæk, Møgelose og
Birkekær)**

Ca. 1 km øst for Lovtrup findes (eller fandtes) en ganske lille egelund beskrevet under navnet »Lillskov« hos Gram, Jørgensen & Køie 1944 (lok. 461). Nærmere oplysninger om lok. 52/84 (og specielt om *Møgelose* og *Birkekær*) er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: +/o S-H-V IV O

Kilder: 48, 80.

52/85 Urnehoved

I terrænet omkring det gamle tingsted *Urnehoved* ses adskillige levende hegn (til dels med karakter af kratrester) bl.a. bestående af stilk-eg, hybriden mellem stilk- og vinter-eg, bævre-asp, rød kornel, selje- og øret pil, småbladet lind, alm. gedeblad, hassel, tjørn, slåen, hunde-rose, benved, alm. røn, vedbend og bøg.

Foreløbig lokalitetskode: + S II ▲

Kilder: 32, 48.

52/86 Olmersdiget med omgivende terræn

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

52/87 Moseterrænet ved Røllum

(med omgivende terræn)

(incl. Stubbæk, Ensted, Røllum, Revlose, Tranemose, Stubbæk Mose og selve Røllum Mose)

I dette moseterræn er tidligere fundet hedelyng, klokkelyng, hvid næbfrø, liden og rundbladet soldug, tranebær, rosmarinlyng, grå, trindstænglet og alm. star, tyttebær, aflangbladet vandaks, svømmende sumpskærm, liden blærerod, kær-svovlrod, »kongebregne«, liden siv, enkelt, grenet og spæd pindsvineknop, vand-klaseskærm, brudelys, hår-tusindblad, liggende potentil, tormentil og hybriden mellem disse, tue-kogleaks (ssp. *austriacus*) og guldblomme.

En beskrivelse fra begyndelsen af 1920'erne er publiceret af Wiinstedt (1922). Nye undersøgelser af dette område er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: +/o V IV O

(men I, hvis I-arten kongebregne stadig findes).

Kilder: 95, 227.

LOKALITETSBEKRIVELSER, TBU DISTR. 53

53/1 Sønderborg byområde og Kær, Ormstoft, Ulkebøl, Spang og Vollerup

Sønderborg Slot var tidligere voksested for den meget sjældne bregne +murrude.

I tidens løb er der fundet en lang række forvildede eller indslæbte arter i *Sønderborg*. Af disse kan nævnes °søblad (måske direkte udplantet), gærdekartebolle, mangefrøet gåsefod, °havrerod, farvegåseurt, rynket stenfrø, ager-rævehale, gold byg, springknap, have-kørvel, river, °pigfrø, pomeranshøgeurt, filtet burre, °opret amarant, grøn skærmaks, den sjældne ssp. foetida af °tandbæger (også kendt fra hegn mellem Sønderborg og Ulkebøl) og eng-storkenæb.

Fra Sønderborg kendes desuden den let giftige champignon *Agaricus xanthodermus* (en art, som typisk vokser i haver og parker).

I *Skratmose* i Sønderborgs sydlige del er tidligere fundet +tykakset, +krognæb- og den sjældne +gul star (fund fra slutningen af forrige århundrede).

Fra *Kær* kendes sæbeurt (forvildet), fra *Ulkebøl* pyrenæisk storkenæb og en hvidblomstret form af mark-rødtop og fra *Sundsmark* fladfrugtet vandstjerne, tandbægret vårsalat, stor pimpinelle, rank vinterkarse, håret viol og vandarve. På enge ved *Vollerup* er fundet °leverurt og °kvan.

Foreløbig lokalitetskode, Sønderborg og de øvrige bebyggelser, incl. °våd-områderne i deres nærhed: + B II ▲, + V III O ?

Kilder: 16, 61, 83, 93, 101, 138, 148, 176, 181, 184, 195, 196, 197, 216, 237.

53/2 Kysten mellem Sønderborg og Hestehave ved Alssund (incl. Kær Vig og Kær Vestermark)

Kær Vestermark er et militært øvelsesterræn, der for en stor del henligger som græsland. – Fra området ved *Bosager* (= »Baadsagger« hos Petersen, 1891) kendes tykakset star, skælrod og gul frøstjerne. Ved *Kær Vig* er fundet enkelt pindsvineknap; nærmere oplysninger er ønskelige. – Mellem buske på klinten syd for *Kær Vig* er fundet hulkravet kodriver.

Foreløbig lokalitetskode: + E-V-K (-S) III O

Kilder: 41, 195, 197.

53/3 Bredden af Alssund mellem Hestehave og Skovhuse

Oplysninger om Alssund på denne strækning er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: +/o K IV O

Kilder: 195.

53/4 Arnkil-halvøen (incl. Folekobbel, Arnkil Fred, Arnkilsøre og Østerhage)

Folekobbel er næsten udelukkende en ung, ret åben løvskov med selvforyngelse af ahorn ledsaget af bøg, skov-elm og ask. Kun i nordenden ses lidt ældre skov (af bøg med lidt ask). Bunden er næringsrig, fugtig, leret muldbund.

Af Folekobbels rige muldbundsflora kan nævnes avnbøg, kristtorn, alm. gedeblad, stikkelsbær, skov-elm, selje-pil, tjørn, hindbær, brombær, guldnælde, vorterod, bingelurt, skov-galtetand, skovmærke, miliegræs, krat-viol, hulsøv, knoldet brunrod, mose-bunke, alm. og skarpfinnet mangeløv, kærtidse, stinkende storkenæb, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), rams-løg, glat dueurt, skovskræppe, salomons segl, skov-star, tyndakset gøgeurt (pletvis hyppig), firblad, korsknop, nyrebladet ranunkel og alm. bjørneklo. Af mosser ses bl.a. stribet næbmos (*Eurhynchium striatum*).

I det østlige skovbryn indgår bl.a. bøg, selje-pil, hassel, tjørn, ahorn, alm. gedeblad, alm. hyld, humle, fugle-kirsebær, brombær, hindbær, avnbøg, stilk-eg, benved, vedbend, løgkarse, salomons segl, lund-rapgræs, skarpbladet fladstjerne og miliegræs.

Arnkil Fred (= *Arnkilfred* eller *Arnkilfredskov* etc.) og skoven på *Arnkilsøre* er hovedsagelig bøgeskov, bøge-blandskov eller blandet løvskov på næringsrig, leret muldbund. Oven for den lave skrænt ud mod Augustenborg Fjord indgår dog morbundssamfund. De blandede løvskovspartier domineres bl.a. af bøg, skov-elm og ask m.m. Især den nordlige del er overladt til naturlig selvforyngelse, og i bøgeskovspartierne her er der en rig opvækst af ahorn og ask. Der er underordnede partier med rød-, sitkagran og ædelgran.

Floraen i *Arnkil Fred* og skoven på *Arnkilsøre* er rig. Bl.a. kan nævnes kristtorn, benved, alm. røn, seljerøn (plantet langs vestbrynet), stilk-eg, grå el, avnbøg, fugle-kirsebær, selje-pil, hindbær, alm. hyld, rams-løg (dominant over store strækninger), tandrod og bingelurt (begge hyppige), lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), skarpbladet fladstjerne, hul-

rodet lærkespore (!), miliegræs, skovmærke, skovgaltetand, burre-snerre, vorterod, knoldet brunrod, nyrebladet ranunkel, salomons segl, mose-bunke, krat- og skov-viol, bjerg-ærenpris, fjerbregne, skarpfinnet og alm. mangeløv, dunet steffensurt, løgkarse, spring-balsamin, glat dueurt, skovarve, guldnælde, stinkende storkenæb, krybende læbeløs (fåtallig), skov- og akselblomstret star, gul anemone (meget sparsom), gærde-vikke, kæmpe-svingel, skov-stilkaks, rederod, »pletet gøgeurt« (med overvejende sandsynlighed = skov-gøgeurt), ægbladet fliglæbe, bredbladet høgeurt, kløvkrone, alm. kohvede, liden vintergrøn, majblomst, liljekonval, dansk ingefær, firblad, sanikel og alm. lungeurt.

I det sydøstlige hjørne findes en lille aske-elle-sump med bl.a. gul iris, engkabelleje, alm. mjødurt, rørgræs, dag-pragtstjerne, korsknapp, desmerurt, ramsløg, burre-snerre, lav ranunkel og humle.

I vestbrynet indgår avnbøg, ahorn, alm. gedeblad, tjørn, humle, slåen, kvalkved, rød kornel, bøg, alm. røn, hassel, vedbend, stilk-eg, alm. hyld, en langbladet pil, benved, en poppel-art og dansk ingefær.

Fra »Arnkil-skovene« kendes de ret sjældne poresvampe *Ganoderma lucidum* og *Polyporus umbellatus*.

Fra overdrev, kystskrænter eller stranden på spidsen af Arnkil-halvøen kendes den sjældne tykbladet fladstjerne, rosen-katost, strand-krageklo, kvan, kær-svinemælk, seline og hulkravet kodriver. Spidsen af Arnkil-halvøen er fredet (30 ha).

Lokalitetskode, Folekobbel: ++ S II ▽ ▲

do., Arnkil Fred + skoven på Arnkilsøre:

++ S (incl. S^v) I ▽ ▲

(I: → 20 arter)

do., overdrev, kystskrænter og strand etc.:

+ K-E III O

Kilder: 8, 14, 16, 32, 33, 111, 114, 195, 196, 197, 214, 216, 242, 243, 244, 277, 279, 364.

53/5 Arnkilsmade med omgivende terræn

Den lille skov *Arnkilsmade* (= *Arnkilsmaj*) består overvejende af bøg eller bøg iblandet ask. Der sker naturlig selvforyngelse af bøg og ask, og desuden er der kraftig opvækst af ahorn. I østenden er der et lille, smukt egeskovsparti. Der indgår flere stykker med nåletræ (rød- og sitka-gran).

Arnkilsmade står på næringsrig, leret, fugtig muldbund. I modsætning til i Arnkil Fred spiller ramsløg ingen større rolle i bundvegetationen.

Af floraen i Arnkilsmade kan nævnes hassel, tjørn, selje-pil, hindbær, brombær, fugle-kirsebær, ribs, alm. gedeblad, alm. hyld, vedbend, løgkarse, alm. mjødurt, kær- og kål-tidsel, lund-rapgræs, vorterod, bingelurt, guldnælde, eng-nellikerod (!), skarpbladet fladstjerne, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), bredbladet klokke, hulsvøb, stinkende storke-

næb, alm. lungeurt, skov-star, mose-bunke, skovmærke, kæmpe-svingel, knoldet mjødurt, haremad, alm. bjørneklo, salomons segl, skovarve, bjerg-ærenpris, dag-pragtstjerne, alm. og skarpfinnet mangeløv, fjerbregne, krat- og skov-viol samt hybrider mellem disse, miliegræs, nyrebladet ranunkel, dunet steffensurt, korsknapp, krybende læbeløs, firblad, tveskægget og tykbladet ærenpris, kær-høgeskæg, sanikel, gul anemone (fåtallig), liljekonval, kantet perikum, rørgræs og glat dueurt.

Lokalitetskode: ++ S II ▲

Kilder: 216, 278.

53/6 »Mosen« ved Ulkebøl Nørremark

Skoven »Mosen« er en gammel bondeskov, som delvis har været urørt i en årrække, men hvor der nu atter skoves. Der er næsten udelukkende tale om løvskov (egeblandingsskov eller blandet løvskov) bestående af vekslende mængder af stilk-eg, bøg, ask, rød el og ahorn samt lidt hassel og avnbøg. Der er mange 150-200-årige ege, men ingen egeopvækst af betydning. Af nåletræ ses lidt rød-gran.

Hele skoven står på fugtig til meget fugtig, næringsrig, leret muldbund. Flere steder forekommer tyndakset gøgeurt og firblad i mængde. Vorterod er meget hyppig, og mose-bunke er et karakteristisk indslag i skovbundsvegetationen.

Af »Mosens« flora kan desuden nævnes kristtorn (bl.a. et stort, fredet individ eller rettere en lille gruppe), alm. røn, benved, ribs, en poppel-art, kvalkved, sølv-poppel, vedbend, alm. gedeblad, spids-løn, ahorn, skov-elm, hindbær, brombær, guldnælde, bingelurt, kæmpe-svingel, skarpbladet fladstjerne, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), dag-pragtstjerne, skov-gøgelilje (hyppig), skov-hul-læbe, dansk ingefær, majblomst, burre-snerre, løgkarse, hulsvøb, knoldet brunrod, krat-viol, skovgaltetand, alm. mjødurt, skov-stilkaks, skarpfinnet mangeløv, fjerbregne, eng-nellikerod, kærminde-søster (forvildet), alm. bjørneklo, desmerurt, angelik, bredbladet og nælde-klokke, krybende læbeløs, korsknapp, håret karse, alm. lungeurt, nyrebladet ranunkel, ramsløg (flere steder i mængde), sværtevæld, skov-star, alm. guldstjerne, kær-tidsel, majblomst, gul anemone (fåtallig) og sribet næbmoss (*Eurhynchium striatum*).

Lokalitetskode: ++ S (incl. S^v) II ▽

Kilder: 41, 201, 280, 364.

53/7 Kysten mellem Arnkil Fred og Gåsebæk

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o K IV O, o S IV O

53/8 Kysten mellem Gåsebæk og Madeskov ved Ulkebøl
(incl. Kydsnor og Spang Nor)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o K IV O, o S IV O

53/9 Madeskov ved Ulkebøl

Herfra kendes dværg-perikum og °forskelligbladet tidsel.

Nærmere botaniske oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O

Kilder: 172, 195, 197.

53/10 Augustenborg – Krum-om – Bro-området

Fra den smukke *Augustenborg Park* og fra *Augustenborg Skov* kendes de forvildede eller indslæbte nikkende fuglemælk (= »Augustenborg hyacinth«), vintergæk, mangeblomstret hejre, enbo galdebær, krans-lilje og gemserod. Desuden findes pengebladet fredløs og hvid hestehov (om spontane eller oprindeligt indplantede, vides ikke). Af vildtvoksende arter indgår bl.a. skælrod og lund-fladstjerne.

Under de gamle træer i parken er fundet en række skørhatte og rørhatte og på de gamle ege *Fistulina hepatica* (oksetunge) og *Laetiporus sulphureus*.

Ved *Augustenborg* eller *Augustenborg Havn* er bl.a. fundet det lille tropiske græs *Cynodon dactylon* (indslæbt), spansk jordbær og samel.

På enge ved *Krum-om* er tidligere fundet arter som smalbladet dunhammer og fladtrykt kogleaks.

Fra *Bro* kendes spansk jordbær (forvildet), kredsbladet vandranunkel, druemunke, tandbægret vårsalat, bredbladet høgeurt, blågrå siv, den sjældne rørhat *Boletus impolitus* og vrietorn (mellem Bro og Ketting).

Nærmere oplysninger om hele lok. 53/10 er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode, Augustenborg Park & A. Skov: + S-S* II O

do., Augustenborg By & havn: + B III ▲

do., Lillehav-Krum-om: + V III O

do., Bro-området: + S-S* III O

Kilder: 3, 8, 16, 78, 95, 129, 178, 195, 196, 197, 215, 216.

53/11 Lambjerg – Kirke-Hørup – Majbøl – Mjang-området

Fra *Mjang* kendes °liden katost. Nærmere oplysninger om lok. 53/11 er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + B III/IV O

Kilder: 196.

53/12 Mjang Dam med omgivende terræn

Mjang Dam (= *Miang D.* eller *Miang Sø* etc.) er en oprindelig lavvandet sø, der nu stort set er groet til med store rørsumpe af især tagrør, men også af smalbladet og bredbladet dunhammer, grenet pindsvineknop og sø-kogleaks.

Af floraen i rørsumpene og på engene uden om *Mjang Dam* kan i øvrigt nævnes stortoppet hvene, butblomstret sødgræs, festgræs, eng-rørhvene, nikkende, top-, knippe-, stiv og langakset star, kødfarvet og maj-gøgeurt, vinget perikum, alm. skjolddrager, have-brøndkarse, fliget og nikkende brøndsel, sump-kællingetand, kær-svovlrod, nyse-røllike, bredbladet og smalbladet mærke, langbladet og kær-ranunkel, smalbladet ærenpris, kær-fladstjerne, tvebo og hylde-baldrian, vand-klaseskærm, vandnavle, eng-troldurt, kattehale, gul iris, jordbærkløver (sjældent som indlandsplante), vår-vandstjerne, tornfrøet hornblad, hjertebladet, glinsende, børsteblandet, spinkel, kruset og svømmende vandaks, vandpest, rød el, (grå) pil, kredsbladet vandranunkel, aks-tusindblad, alm. vandkrans, frøbid, tyk andemad, kalmus, vand-brunrod, vand-brandbæger, kær-fnokurt, knude-firling, vand-peberrod, søpryd, sump-forglemmigej og kransnålgen *Chara globularis*. – I et vandhul nær *Mjang Dam* er fundet aflangbladet vandaks.

Lokalitetskode: ++ VI ▲ (O)

(I: → 20 arter)

Kilder: 8, 33, 113, 114, 152, 195, 196, 197, 216.

53/13 Lambjergskov og terrænet mellem Vollerup, Als Sønderkov, Klinting, Lambjerg Indtægt, Hørup og Paradisgård

Om *Fredskov* ved Lambjerglund og de små skovpartier ved Lambjergskov er botaniske oplysninger ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: +/o S IV O

Kilder: 195.

53/14 Kysten mellem Ny-Stavnsbøl (ved Augustenborg) og Stolbro
(incl. Sebbelev, Sebbelev Skov, Egen Næs, Old(e)nor og Katholm)

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o K-V-S-B IV O

53/15 Ketting Nor og Ketting

Ketting Nor (= *Ketting Hav*) er en gren af Augustenborg Fjord, som i begyndelsen af 1870'erne blev afskåret fra selve Augustenborg Fjord ved en dæmning. Den planlagte afvanding lod sig imidlertid ikke gennemføre, og området er nu blevet til en indsø med store rørsumpe etc.

Af floraen kan nævnes tagrør, sø-, blågrøn og strand-kogleaks, smalbladet dunhammer, tornløs hornblad, hjortetrøst, angelik, vand-skræppe, kærsvinemælk, spydbladet mælde, lådden dueurt, børsteblandet, kruset og liden vandaks samt aks-tusindblad. Den submerse vegetation domineres helt af kransnålgær (*Chara aspera*, *C. foetida*, *C. globularis* og især *C. hispida*).

Fra *Ketting* kendes de forvildede arter sødskærm og bjerg-stenurt.

Lokalitetskode, Ketting Nor: + V II O
do., Ketting By: + B III O

Kilder: 77, 113, 120, 152, 166, 167, 196, 247.

53/16 Dyndved, Egen og Guderup

Egen kirkegårdsdige er et meget smukt, højt og bredt, jordsat stendige. Her vokser bl.a. bidende, hvid og rød stenurt, marts-viol, have- og vild tulipan, vedbend, døvnælde, hvid anemone (!), engelsød og »sommersne« (*Cerastium tomentosum*/*biebersteinii*).

Lokalitetskode, Egen kirkegårdsdige: ++ B II ▽
do., området i øvrigt: ?

Kilder: 16, 196, 283.

53/17 Kysten mellem Stolbro og Stolbro Næs

Fra *Stolbro* foreligger et gammelt fund af »pigæble«. – Botaniske oplysninger foreligger i øvrigt ikke.

Foreløbig *lokalitetskode*: +/o B-K-S IV O

Kilder: 196.

53/18 Stolbro Løkke

På en vejskrænt ved *Stolbro Løkke* er fundet den sjældne ssp. *foetida* af tandbæger. – Oplysninger om de små skovpartier i dette område er ønskelige.

Foreløbig *lokalitetskode*, vejskrænten: + E/B III O
do., skovpartierne: o S IV O

Kilder: 184.

53/19 Stevning Nor, Stevning Løkke, Dyndved Skov og Stolbro Bæk

På strandengene eller engene ved *Stevning Nor* (incl. *Lillenor*) vokser udspilet og fjernakset star, strand-siv, samel, seline, strand- og kær-trehage, kødet hindeknæ, opret hønsetarm og kost-nellike. Tidligere er her fundet den meget sjældne »lægestokrose».

Dyndved Skov er en typisk bondeskov med mange parceller med hver sit præg afhængigt af driftsformen. I nogle parceller er ask og ahorn de dominerende træarter med stammer op til 20-25 cm tykkelse. Andre har indslag af flerstammede elm eller hassel som i stævningssskove. I en enkelt parcel forekommer kun gamle, høje bøge uden nærværdig underskov. I de seneste år er skovning genoptaget efter en næsten 20-årig periode med ingen eller ringe hugst.

Af bundfloraen kan nævnes tyndakset gøgeurt (stedvis i store mængder), ægbladet fliglæbe, firblad, alm. lungeurt, bingelurt, salomons segl og nælde-klokke.

Dyndved Skov er en landskabsmæssigt meget smuk skov med uregelmæssig afgrænsning til agerjord og med et stykke grænsningseng, som skærer sig ind imellem skovparcellerne.

På engen findes et lille rigkær med bl.a. bredbladet dunhammer, grenet pindsvineknop, gul iris, vandklaseskærm, vandrøllike og vejbred-skeblad.

Bevaring: *Dyndved Skov* bør bevares som løvskov.

Lokalitetskode, Stevning Nor: + K-K'-V-E II O
do., Dyndved Skov: + S II ▽ (måske I)
do., området i øvrigt: ?

Kilder: 195, 196, 197, 364.

53/20 Stevning Skov

Lige som *Dyndved Skov* er også *Stevning Skov* en landskabeligt værdifuld bondeskov med uregelmæssig afgrænsning. I *Stevning Skov* synes to skovtyper at være fremherskende:

1. (tidligere) stævningssskov af skov-elm med hassel som undervegetation
2. askeskov med stævnet skov-elm som undervegetation

Hertil kommer lidt bøgehøjskov og ellesumpe. Bunden er fugtig, næringsrig, leret muldbund.

Af den rige flora i *Stevning Skov* kan nævnes ahorn, fugle-kirsebær, tjørn, alm. gedeblad, brombær, bøg, slåen, rose, ribs, skov-æble, vedbend, sanikel, tyndakset gøgeurt (i mængde i store dele af skoven), ægbladet fliglæbe, skov-gøgelilje, skov-hullæbe, alm. bjørneklo, guldnælde, skarpbladet fladstjerne, vorterod, alm. lungeurt, feber-nellikerod, salomons segl, bingelurt, alm. og liden guldstjerne, skov-star,

storblomstret kodriver, nyrebladet ranunkel, skov-viol, tveskægget ærenpris, jordbær-potentil, skov-galtetand, firblad, nælde- og bredbladet klokke, korsknapp, skovmærke, bjerg-ærenpris, alm. mangeløv, miliegræs, desmerurt, skovarve, dunet steffensurt, mose-bunke, dag-pragtstjerne, hvid og gul anemone, skov-stilkaks, skov-vikke, sildig skov-hejre, skælrod og sribet næbmos (*Eurhynchium striatum*).

I brynene indgår bl.a. tjørn, bøg, skov-elm, ahorn, spids-løn, alm. gedeblad, ask, rose, rød kornel, stikkelsbær, pære, brombær, stilk-eg, slåen, desmerurt og hulrodet lærkespore (!).

I Stevning Skov er der fundet en række svampe, som er typiske for næringsrige skove. Det gælder f.eks. mælkehattene *Lactarius circellatus* (under avnbøg), *L. fuliginosus* og *L. pallidus*, slørhattene *Cortinarius purpurascens*, *C. mollis* og *C. ochroleucus*, *Cantharellus cinereus*, *Clitopilus prunulus*, *Lepiota castanea*, *Hygrophorus chrysodon* og trævlhattene *Inocybe asterospora*, *I. descissa* og *I. geophylla*. Desuden er fundet et par vokshatte (*Hygrocybe psittacina* og *H. obrussea*) samt hjortetrøflen *Elaphomyces cervinus*.

Bevaring: Stevning Skov bør ubetinget bevares som løvskov. Evt. kan stævningsdriften genoptages i dele af skoven.

Lokalitetskode: ++ S I ▽
(sat til I på grund af → 20 arter og på grund af biotop: et af vore bedste eksempler på en større, tidligere stævningssskov)

Kilder: 16, 111, 195, 196, 214, 284.

53/21 Bunden af Sandvig (fra Stevning Skov til et punkt syd for Brandsbøl)

Fra »Sandvig« (formodentlig strandengene ved bunden af Sandvig) kendes soløje-alant. En nærmere undersøgelse er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: +/o K III/IV O

Kilder: 196.

53/22 Kysten mellem Lusig Skov og et punkt syd for Brandsbøl

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o K IV O

53/23 Brandsbøl Skov

Brandsbøl Skov er efter de foreliggende oplysninger overvejende bøgehøjskov med vekslende

mængder skov-elm, ask og ahorn m.m. Lokalt er der rester af stævningssskov (mest skov-elm). Der findes også små stykker med rød-gran (og måske også andre nåletræer). Bunden er fugtig, næringsrig, leret muldbund. Der er flere skovsumpe, til dels med åbent vand.

Af den rige flora kan nævnes tjørn, pære, stikkelsbær, stilk-eg, brombær, alm. hyld, benved, hassel, kristtorn, kvalkved, vedbend, nælde-klokke, skarpbladet fladstjerne, dag-pragtstjerne, sanikel, tyndakset gøgeurt (i mængde i store dele af skoven), skov-hullæbe, krat- og skov-viol, lund-rapgræs, bjerg- og vedbend-ærenpris, vorterod, salomons segl, alm. mangeløv, gærde-vikke, firblad, alm. bjørneklo, skov-star, knoldet brunrod, bingelurt, hulsvøb, alm. guldstjerne, korsknapp, desmerurt, engelsød (i skovbrynet), dunet steffensurt, krybende læbeløs, salomons segl, guldnælde, alm. lungeurt, skovsyre, nyrebladet ranunkel, skov-galtetand, skovarve, skov-jordbær, storblomstret kodriver, opret hønsetarm, lådden perikum, skov-burre, løgkarse og fjerbregne. – Af svampe kendes den sjældne rørhat *Gyroporus castaneus*.

I skovsumpene vokser bl.a. stiv star, billebo, kær-snerre (ssp. *elongatum*), kær-tidsel og gul iris. – I det sydlige skovbryn indgår ahorn, fugle-kirsebær, skov-elm, humle, tjørn, stilk-eg, ask, hassel, rose, slåen og bøg.

Bevaring: Bør bevares som løvskov.

Lokalitetskode: +/+++ S (incl. S^v) I ▽
(I: På grund af → 20 arter og på grund af biotop: Artsrige muldbunds-løvskovs-partier med store mængder tyndakset gøgeurt, til dels som rester af stævningssskov).

Kilder: 8, 16, 214, 238, 282.

53/24 Bundsø

Bundsø er afvandet i forrige århundrede og rummer så vidt vides intet af botanisk interesse.

Foreløbig lokalitetskode: o B IV O (?)

Kilder: 114, 195, 196.

53/25 Lusig Skov

Den lille *Lusig Skov* er et fornemt eksempel på en bondeskov, som endnu (1979) i alt væsentligt har bevaret sin stævningssskovskarakter.

Der er en træ-etage af ask (lokalt rød el) og under-skov af hassel og skov-elm, begge tidligere stævnede. Skoven er nu relativt tæt og mange steder kratagtig. Bunden er fugtig, næringsrig, leret muldbund.

Af den rige flora kan nævnes ahorn, alm. hyld, tjørn,

brombær, vedbend, firblad, salomons segl, febernellikerod, guldnælde, hvid anemone, nyrebladet ranunkel, alm. lungeurt, tyndakset gøgeurt (hyppig i hele skoven), ægbladet fliglæbe, vorterod, skarpbladet fladstjerne, bingelurt, angelik, krybende læbeløs, mose-bunke, korsknap, dunet steffensurt, alm. bjørneklo, dag-pragtstjerne, alm. mjødurt, bredbladet klokke, alm. løvefod, bjerg- og tveskægget ærenpris, desmerurt, hybriden mellem krat- og skov-viol, kær-høgeskæg, alm. lungeurt og storblomstret kodriver.

I det nordlige skovbryn indgår hassel (i mængde), tjørn, brombær, rose, skov-elm, stikkelsbær, alm. gedeblad, ahorn og alm. hyld.

Lusig Skov er formodentlig identisk med »*Broballe Skov*«, hvorfra Svend Andersen (1951: 471) bl.a. nævner børste-kogleaks, dværg- og lådden perikum, benved, hulkravet kodriver, sød astragal, kransbørste, strand-loppeurt (antagelig fra strandsump ved sydbrynet), bittermælk, sanikel og hulsvøb.

Lokalitetskode: ++ S I ▽
(I: biotop, delvis bevaret stævningskov)

Kilder: 8, 216, 288.

53/26 Mjels, Mjels Mark og kysten mellem Lusig Skov og Lyngen ved Stegsvig

De to småskove ved Hardeshøj er identiske med den såkaldte »*Meels-Skov*« (Petit 1880). Herfra kendes småbladet lind, bægerbregne, majblomst, ribs, humle, vedbend, den sjældne klatrende lærkespore (!), bredbladet mangeløv, lådden perikum, ørnebregne, skov-hullæbe, tyndakset gøgeurt og skov-gøgelilje. – På marker ved »*Mjels Skov*« er fundet °ager-løvemund og °ager-galtetand.

På sandbund ved kysten ved *Hardeshøj* vokser bl.a. blåmunke, sribet kløver, sølv-potentil og femhannet hønsetarm og på strandenge sammesteds soløjealant, strand-malurt og udspærret annelgræs.

I *Hardeshøj* krohave vokser en ingefær-art med plettede blade (sikkert plettet ingefær). Ved *Hardeshøj* er i øvrigt fundet de forvildede gærde-kartebolle, malurt, sæbeurt, en tidselkugle-art og den meget sjældne °havrerod.

Som noget sjældent på Als indgår der i *Mjels Mark* sandede partier, hvor der i hvert fald tidligere voksede °hedelyng, °lyng-snerre, °liden museurt, °skovbrandbæger, °flerårig knavel, °rundbælg, °liden fugleklo, °fåre-svingel, °langstakket væselhale, °tidlig og °udspærret dværgbunke, °bølget bunke, °krybende hestegræs, °tandbælg, °blåtop, den meget sjældne °flydende kogleaks (i en dam), °rank forglemmigej, °smalbladet ærenpris, °katteskæg, °lyng-silke, °plettet gøgeurt, °sandskæg, °flipkrave, °hunde-viol, °femhannet hønsetarm, °alm. gåsemad og °grådodder.

I *Mjels Mark* fandtes i hvert fald tidligere en oligotrof mose med navnet »*Alminding*«, hvor der er fundet °rundbladet soldug, °tranebær, °eng-viol, °stjerne-, °grå, °trindstænglet og °blære-star, °børste-siv, °kær-fladstjerne, °krybende og °øret pil og de meget sjældne arter °fin kæruld^x og °hjertelæbe^x.

Fra *Langmose* foreligger fund af °leverurt.

Foreløbig lokalitetskode, »*Mjels Skov*«: + S II O
do., kysten ved *Hardeshøj*: + K-H II ▲
do., *Mjels Mark*: +/o B-E IV O ?
do., *Alminding*: +/o V IV O ?
do., *Langmose*: +/o V III O ?

(*Alminding* skal have I, hvis I-arterne fin kæruld og hjertelæbe stadig findes. Tilsvarende skal *Mjels Mark* sættes til I, hvis I-arten flydende kogleaks stadig forekommer i den dam, hvor den oprindelig er fundet)

Kilder: 8, 195, 196, 197, 216.

53/27 Holm

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o B IV O

53/28 Stegsvig, Farresdam, Dyvig, Mjels Vig og Oldenor

Af strandfloraen langs bredderne af *Stegsvig*, *Dyvig* og *Mjels Vig* kan nævnes strand-svingel, strand-siv og udspærret annelgræs.

Farresdam er ved en dæmning adskilt fra *Dyvig*. Fra *Farresdam* kendes alm. vandkrans. Nærmere oplysninger er ønskelige. – Det vides ikke, om der er bevaret noget af botanisk interesse i det for ca. 100 år siden afvandede *Oldenor* (= *Gammeldam* hos Petit 1880: 14-15).

Vest for *Steg* findes en interessant skrænt. Her vokser bl.a. sød astragal. Nærmere oplysninger er ønskelige.

»*E Govl*« (= østkysten af *Mjels Vig*) er udformet som en stejl skrænt med sammenhængende vedplantevegetation. Det er måske på denne skrænt, der tidligere er noteret arter som °bakketidsel (ssp. *longifolia*), °bittermælk, °kransbørste, °merian, °skov-fladbælg, °skt. hansurt og °tårnurt.

Foreløbig lokalitetskode, kysterne: + K III O
do., *Farresdam*: + V III O
do., skrænten vest for *Steg*: + E III O
do., »*E Govl*«: + S-E III ▲

Kilder: 8, 114, 176, 195, 196, 216, 364.

53/29 Terrænet mellem Løsemade, Holm Mark, Holm og Nørreløkke

Fra *Løsemade* (= »*Løsemaj*«) kendes alm. vandkrans. Om såvel *Løsemade* som *Hellesø*, *Bjørnkær* og *Årekær* er udførlige oplysninger ønskelige. – Vest for Holm findes et sandet parti, hvor der tidligere er fundet ^osandskæg og ^oflipkrave.

Foreløbig lokalitetskode, vådområderne:
+ / o V (-K^v) III/IV O

Kilder: 195, 196.

53/30 Hopsø og Nordborg Bæk

Fra *Hopsø* kendes rust-vandaks, langbladet ranunkel, enkelt pindsvineknop og brudelys. Nærmere oplysninger om *Hopsø* og om ^oengene langs *Nordborg Bæk* er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + V III O

Kilder: 195.

53/31 Gammeldam ved Nordborg

Fra *Gammeldam* kendes brudelys, rust-vandaks, rust-vandaks og blåtop. Nærmere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + V III O

Kilder: 195, 196, 197.

53/32 Nordborg, Nordborg Sø, Pøl, Langesø og Lavensby

Fra *Nordborg* kendes læge-kulsukker, marts-viol (hvidblomstret form), ^obølgekronet storkenæb, hundetunge, vedbend-torskemund og eng-hejre. Af svampe er fundet alm. mørkel (*Morchella esculenta*).

Nordborg Sø er en langstrakt, smal, indtil 10 m dyb, eutrof sø med ringe sigtedybde. Af flydebladsplanter danner gul åkande store bestande; desuden ses hvid åkande og svømmende vandaks. Submerst fandtes i hvert fald tidligere kredsbladet vandranunkel, aks-tusindblad, glinsende, hjertebladet, børstebladet og kruset vandaks. Af søens flora kan i øvrigt nævnes nåle-sumpstrå, vand-pileurt, langakset star, vandpeberrod, vand-brandbæger, bredbladet mærke, brudelys, dusk-fredløs, søpryd, kalmus og frøbid.

Fra den lille skov »*Kildespring*« ved *Nordborg Sø* kendes en ingefær-art med plettede blade (sikkert plettet ingefær).

Foreløbig lokalitetskode, Nordborg: + B II O ?
do., Nordborg Sø: ++ V II ▲
do., »*Kildespring*«: + S III O ?

Kilder: 3, 8, 16, 17, 113, 114, 149, 195, 196.

53/33 Terrænet mellem Augustenhof, Nordborg og skydebanen nord for Pøl

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

53/34 Terrænet mellem skydebanen nord for Pøl, Pøl og Havnbjerg Skov

Nærmere botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

Kilder: 196.

53/35 Havnbjerg Skov

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

53/36 Egemose Skov, Ærskov og kærområdet syd for Ærskov

Om *Egemose Skov* foreligger botaniske oplysninger ikke. – I *Ærskov* indgår partier med en mager muldbundsflora med bl.a. alm. gedeblad, vedbend, kor-bær, enblomstret flitteraks, pille-star og håret frytle. Der findes dog også mere eutrofe samfund med navn og guldnælde.

Engdraget syd for Ærskov er et udpræget rigkær med god næringstilførsel fra de omliggende skrænter. Her er noteret tykakset star, maj- og kødfarvet gøgeurt, langbladet ranunkel, kær-fladbælg, vandklaseskærm, vandrøllike, bukkeblad, vinget perikum, smalbladet ærenpris og tvebo baldrian.

Bevaring: Dette rigkærsområde er formodentlig bevaringsværdigt. En nærmere undersøgelse er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode, Egemose Skov: o S IV O
do., Ærskov: + S III O
do., rigkærsområdet: + V II ▽ (O)

Kilder: 111.

53/37 Området mellem Karlsminde og Als Nørreskov (incl. Tranerodde)

Syd for *Tranerodde* (= *Traner Odde*) ligger et moseområde, hvor der er fundet den sjældne børstegogleaks. Nærmere oplysninger om dette moseområde og i øvrigt om de små skove i dette terræn er meget ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + V III O, o S IV O

Kilder: 73.

53/38 Als Nørreskov

Den næsten 10 km lange statsskov Als Nørreskov består af flere skovparter med selvstændige navne (*Melved Skov, Sjellerup Skov, Bosted Skov, Lillskov, Havrekobbel, Stenkobbel* og *Naldmose* m.v.) Skoven udgøres hovedsagelig af løvskov (bl.a. smukke bøgeskovspartier), men der indgår også en del nåletræ (rød-gran, sitka-gran og måske også andre).

Bundforholdene veksler fra næringsrig, leret muldbund til mager muldbund eller let morbund.

Af Nørreskovs flora kan nævnes alm. røn, ahorn, fugle-kirsebær, rose, vrietorn, hindbær, brombærarten *Rubus fuscus*, hvid anemone, gul anemone (sparsom), enblomstret flitteraks, nyreblandet ranunkel, °bægerbregne, fjerbregne, knoldet brunrod, håret frytle, krat-/skov-viol, mose-bunke, skovmærke, bjerg-ærenpris, krybende læbeløs, desmerurt, bingelurt, skov-galtetand, skov-skræppe, feber-nelikerod, løgkarse, skov-salat, læge-ærenpris, bredbladet klokke, liden vintergrøn, tandrod, bjerg-perikum, småbladet milturt og den sjældne tyndakset star (i bækkeløfter), pille-star, skarpbladet fladstjerne, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), tredelt egebregne, skov-hulflæbe, skov-gøgelilje, rederod, sanikel, japansk hestehov (forvildet), skarpfinnet mangeløv og hylster-guldstjerne.

I Als Nørreskov er der registreret en rig svampeflora, både i muldbunds- og morbundspartierne. Om foråret optræder vårmusseron (*Calocybe gambosa*). Om efteråret findes mange rørhatte, heriblandt de sjældnere *Boletus radicans*, *B. appendiculatus*, *Gyroporus castaneus* og *Porphyrellus pseudoscaber*, mange slørhatte som f.eks. *Cortinarius porphyropus*, *C. bolaris* og *C. croceo-coeruleus* og mange skør- og mælkehatte, f.eks. de sjældnere *Lactarius rubrocinctus* og *L. cremor*. Af ridderhatte kan nævnes de ret almindelige *Tricholoma portentosum* og *T. saponaceum*, de sjældne, næringskrævende *T. aurantium* og *T. atrosquamosum* og *T. pessundatum*, typisk for gammel granskov. Af andre næringskrævende hatsvampe er fundet mørkhattene *Psathyrella cotonea*, *P. melanthina* og *P. multipedata*, *Tephrocybe rancida*, *Craterellus cornucopioides* og *Clitocybe geotropa*.

På træ er fundet den smukke, blå rødblad-art *Entoloma euchroum* og en række sjældnere poresvampe

som *Fistulina hepatica* og *Grifola frondosa* på gamle ege, *Ganoderma lucidum* og *Phaeolus schweinitzii* samt *Lenzites betulina*.

Af køllesvampe skal nævnes de tre *Clavariadelphus*-arter *C. giganteus*, *C. fistulosus* og *C. junceus* og af ascomyceter den sjældne grøn jordtunge, *Microglossum viride*.

Fjordmose (tidligere = »*Fyrmose*«) og det vestligere beliggende moseområde *Bosted Made* er moseområder på marint forland, som afskærmes fra Lillebælt ved en høj rullestensstrandvold.

Fjordmose er et kompleks af kvæggæssede enge, ugræssede højstaude-enge, ellesumpe, rørsumpe og søer (tørvegrave). Ind mod landsiden har mosen et fersk præg; ud mod Lillebælt bliver præget saltete.

Af den rige flora kan nævnes tykakset, toradet, hirse-, sylt-, knippe-, blære- og kær-star, engkarse, kær- og tigger-ranunkel, alm. mjødukt, engkabbeleje, kær- og kål-tidsel, eng- og sump-forglemmigej, alm. milturt, eng-nelikerod, gul fladbælg, dagpragtstjerne, korsknep, rød el, eng-rørhvene, hjortetrøst, kær-svinemælk, krybende læbeløs (!), enskælet og alm. sumpstrå, strand-gogleaks, maj-gøgeurt, dynd-padderok, gul iris, kær-trehage, glanskapslet og fladstrået siv, harrilgræs, smalbladet kæruld, kær-fladstjerne, trævlekrone, sump-kællingetand, vand-klaseskærm, billebo, smalbladet mærke, kær-snerre og hjertegræs.

Tidligere er bl.a. fundet krybende pil, °bredbladet kæruld, brudelys og knude-firling. – Engene mellem Lillebælt og Nørreskoven er i øvrigt kendt som voksested for forskellige vokshat-arter samt strand-engs-champignon (*Agaricus bernardii*).

Strandvolden langs Lillebælt bærer smukke »rullestens-alvar«-samfund med bl.a. strandkål (hyppig), bidende stenurt, rød stenurt (forvildet), skt. hansurt, læge-kokleare, sød astragal, skov-fladbælg, harekløver, alm. pimpinelle, alm. torskemund, bredbladet timian, engelskgræs, håret høgeurt, °gærde-kartebolle, strandkarse (ved *Bosted Huse*), kornet stenbræk (i mængde), mark-frytle, blød hejre, prikbladet perikum, tandfri vårsalat, skov-løg, femhannet hønsetarm, knold-ranunkel, rank forglemmigej, musevike og femfingerurt.

Lokalitetskode, Als Nørreskov: ++ S II ▲
do., Fjordmose: ++ V (incl. S^v & K^v) I ▽-▲
(I: → 20 arter)
do., strandvolden: ++ H II ▽

Kilder: 3, 7, 8, 9, 14, 16, 18, 19, 73, 111, 114, 164, 176, 188, 195, 196, 197, 211, 215, 216, 243, 285.

53/39 Øvelgunde Fredskov ved Fynshav

Den lille *Øvelgunde Fredskov* (= »*Øvelgønne Fredskov*«) består af løvskov. I store stormfældninger ses naturlig opvækst af bøg, ask, ahorn og lidt birk. I bundfloraen indgår dansk ingefær, nælde- og bredbladet klokke, skov-stilkaks, miliegræs, kæm-

pe-svingel, skov-galtetand, bingelurt, salomons segl, dunet steffensurt, stinkende storkenæb og skov-hullæbe. – Fund af småbladet mildurt fra »Fynshav« er antagelig gjort i Øvelgunde Fredskov.

Svampefloraen i Øvelgunde Fredskov består typisk af muldbundskrævende arter, af mælkehatte f.eks. *Lactarius fuliginosus*, *L. acris*, *L. serifluus*, *L. volemus* og *L. vellereus* og af skørhatte *Russula violeipes*, *R. farinipes*, *R. veternosa* og *R. solaris*. Den sjældne, lidt giftige champignon *Agaricus meleagris* er fundet sammen med mørkhattene *Psathyrella spadiceo-grisea* og *P. caput-medusae* på granstød i næringsrig skov. I øvrigt bør nævnes rørhatten *Strobilomyces floccopus*, *Agrocybe erebia*, *Cantharellus cinereus* og *Hygrocybe citrina*. På løvtræ er fundet poresvampen *Lenzites betulina*. – Som tilfældet er med småbladet mildurt (som nævnt ovenfor) stammer en række svampefund fra »Fynshav« antagelig fra denne skov.

Foreløbig lokalitetskode: + S II ▲

Kilder: 16, 155, 195, 196, 250.

53/40 Fynshav og kysten mellem Fynshav og Oleskobbel

Fra *Fynshav* kendes bl.a. gærde-kartebolle. – Om kysten mellem Fynshav og Oleskobbel foreligger botaniske oplysninger ikke.

Den lille, meget smalle skov *Græskobbel* udgøres af lysåben højskov enten af bøg eller af bøg + eg. Bunden er fugtig, næringsrig, leret muldbund. *Græskobbel* gennemstrømmes af et lille bækløb.

Af floraen kan nævnes ahorn, ask, fugle-kirsebær, slåen, skovmærke, vorterod, dansk ingefær, skarpbladet fladstjerne, skov-skræppe, dunet steffensurt, bingelurt, nyrebladet ranunkel, knoldet brunrod, miliegræs, guldnælde, bjerg-ærenpris, skov- og akselblomstret star, kæmpe-svingel, krat-viol, løgkarse, salomons segl, liden og hulrodet lærkespore, alm. mangeløv og skov-galtetand.

I skoven findes en række have- o.a. antropokore planter naturaliserede, de fleste formodentlig tilkommet med udkastet haveaffald. Det drejer sig bl.a. om svaleurt og om arter af storkenæb, frøstjerne og gemserod.

Bevaring: Et lille værdifuldt løvskovsstykke, der bør bevares som sådant.

Ved vejen nord for *Græskobbel* vokser pomerans-høgeurt forvildet på en 100-200 m lang strækning.

Lokalitetskode, Fynshav: + B III O (foreløbig kode)
do., kysten: o K IV O (foreløbig kode)
do., *Græskobbel*: ++ S II ▲
do., vejen nord for *Græskobbel*: ++ E/B III ▲

Kilder: 16, 196, 197, 253, 286.

53/41 Oleskobbel (incl. terrænet vestpå indtil Østkystvejen)

Oleskobbel er overvejende løvskov på +/- fugtig, næringsrig, leret muldbund. Let morbund indgår dog også. I de nordlige dele er der store strækninger med smuk, højstammet, rank bøgeskov, lokalt med indslag af ege af samme højde som bøgene. Der er desuden ungskov af eg og mellemaldrende skov af bøg (med meget ahorn). I de sydlige dele af skoven er der store strækninger med ung eller lidt ældre skov af eg. Der er mindre stykker med ask og med nåletræ (rød-gran i forskellige aldre, ædelgran, kæmpegran, sitka-gran, lærk og mindst 1 (ganske lille) stykke med *Cryptomeria*).

Af floraen i *Oleskobbel* kan i øvrigt nævnes kristtorn, alm. røn, alm. hyld, stikkelsbær, selje-pil, birk, tjørn, hassel, alm. gedeblad, brombær (*Rubus fuscus*), vorterod, alm. og bredbladet mangeløv, fjerbregne, skovmærke, hybriden mellem krat- og skov-viol, krybende læbeløs, miliegræs, bingelurt, spring-balsamin, enblomstret flitteraks, fjerbregne, håret frytle, bølget og mose-bunke, guldnælde, skov-salat, skov- og akselblomstret star, hvid anemone, gul anemone (sparsom), tyndakset gøgeurt, ægbladet fliglæbe, skov-hullæbe, dansk ingefær, salomons segl, alm. lungeurt, dag-pragtstjerne, liljekonval, bjerg- og tykbladet ærenpris, storblomstret kodriver, gærde-vikke, bredbladet klokke, skov-galtetand, skov-stilkaks, dunet og spidsbladet steffensurt, sanikel, skarpbladet fladstjerne, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), skov-padderok, skovkarse og liden vintergrøn (smukke bestande enkelte steder).

Mod Lillebælt afgrænses skoven enten af lave (indtil ca. 8 m høje) klinger eller af en vældpræget, skovklædt udskridningszone med typiske skredterrasser. Klinerne består af moræneler, af en lerbjergart, der formodentlig er identisk med Lillebæltstier, og desuden af Eem-interglacial, bl.a. skalførende *Cyprina*-ler. Foruden lerbjergarter indgår der også noget sand.

Denne forskelligt udformede kystzone rummer en rig flora, hvoraf kan nævnes selje-pil, alm. røn, bævre-asp, stilk-eg, alm. lungeurt, tagrør, kær-svinemælk, storblomstret kodriver (i mængde), angelik, lådden dueurt, skov-jordbær, lyse-siv, ager-padderok, dansk ingefær (hyppig), liljekonval, ægbladet fliglæbe og tyndakset gøgeurt.

I det sydøst-vendte bryn lige ved kysten indgår bøg, stilk-eg, alm. røn, ahorn, alm. gedeblad, rose, tjørn, slåen, stikkelsbær, vedbend, brombær, fugle-kirsebær, rød el, selje-pil, hassel, ribs og store bestande af dansk ingefær.

Oleskobbel rummer en rig svampeflora med mange sjældnere muldbundsarter. Af de mange rørhatte kan nævnes *Boletus appendiculatus*, *B. luridus*, *B. erythropus*, *B. calopus*, *Gyroporus cyanescens*, *Strobilomyces floccopus* og den meget sjældne satans rørhat (*Boletus satanas*).

Blandt de mange skørhatte fortjener følgende omtale: *Russula aurata*, *R. rosea*, *R. queletii*, *R. sanguis-*

nea, *R. violeipes* og *R. virescens*, og blandt slørhatene fortjener *Cortinarius coerulescens*, *C. purpurascens* og *C. violaceus* omtale. Af tragthatte er noteret de ret almindelige *Clitocybe geotropa* og *C. inornata* og den sjældne *C. alexandri*, af fluesvampe den sjældne *Amanita strangulata*. Af andre svampe er fundet fjerkølle (*Pterula multifida*) og de to koralsvampe *Ramaria gracilis* (i muldet granskov) og *R. formosa* (i løvskov). På gammel bøg er noteret lakporesvampen *Ganoderma pfeifferi*.

Lokalitetskode: ++ S (incl. E og V/S) | ▽-▲
(Sat til I på grund af → 20 arter)

Kilder: 13, 16, 75, 188, 196, 253, 287.

53/42 Kysten mellem Oleskobbel og Blommeskobbel

På denne kyststrækning findes dels lave skrænter (som bærer sluttet græs-urte-vegetation eller krat) og dels lave lerklinter under erosion. Klinterne består foruden af moræneler af Eem-interglacial. Flere steder træder væld ud. Af floraen på skrænterne/klinterne og stranden på denne strækning kan nævnes strandsennep, strand-kogleaks, tigger-ranunkel, kær-svinemælk, strand-svingel, strandarve, strandkål, rundbælg, alsike-kløver og sump-kællingetand.

Lokalitetskode: ++ E-V-K III ▲

Kilder: 13, 253.

53/43 Blommeskobbel

Efter de foreliggende oplysninger er Blommeskobbel overvejende bøgehøjskov. Der er mindst to askemoser og en ellesump. I sydranden er der et stort nåleskovsområde. Bøgeskovspartierne står på muldbund, der dog flere steder er +/- forblæst og mager.

Af Blommeskobbels flora kan nævnes alm. røn, tjørn, fugle-kirsebær, alm. gedeblad, hindbær, brombær (*Rubus fuscus*), lund-rapgræs, skov- og akseblomstret star, krat- og skov-viol, skov-salat, skarpbladet fladstjerne, guldnælde, miliegræs, stinkende storkenæb, skovmærke, knoldet brunrod, bjerg-ærenpris (hyppig), vorterod, haremad, dunet steffensurt, nyrebladet ranunkel, kæmpe-svingel, håret frytle, lund-fredløs, spring-balsamin, løgkarse, fjerbregne, salomons segl, bingelurt, alm. lungeurt, sanikel, krybende læbeløs, læge-ærenpris, mosebunke, korsknapp, tyndakset gøgeurt (fåtalig), skov-gøgelilje, skov-hullæbe, rederod, alm. mangeløv og dansk ingefær.

I en ellemose er noteret engkabbeleje, vandkarse, alm. milturt, burre-snerre, vorterod, dunet steffensurt og akseblomstret star.

Mod Lillebælt afgrænses Blommeskobbel af indtil ca. 10 m høje skrænter eller klinter, som er under

udskridning og erosion. Klinterne består mest af moræneler, men der indgår også Lillebæltssler (?), skalførende Eem-interglacial (*Cyprina*-ler) og en sandaflejring. Nogle steder træder der væld ud.

Fra denne kystskræntzone kan nævnes kær-svinemælk, storblomstret kodriver (i mængde), angelik, følfod, ægbladet fliglæbe, tyndakset gøgeurt, desmerurt, engkabbeleje, salomons segl, dansk ingefær (lokalt i mængde i de skovklædte partier) og alm. lungeurt.

Fra Blommeskobbel kendes en del almindelige svampe, deriblandt nogle, som er karakteristiske for muldrige skove. Det gælder f.eks. køllesvampen *Clavariadelphus pistillaris*, *Russula veteriosa*, *Stropharia caput-medusae* og *Porphyrellus pseudoscaber*.

Lokalitetskode: ++ S (incl. E-V og S) | ▽-▲
(Sat til I på grund af → 20 arter)

Kilder: 13, 16, 188, 253, 281.

53/44 Kysten fra Blommeskobbel til et punkt ud for Tandsskov

Umiddelbart sydøst for Blommeskobbel findes kystskrænter, der dels er kratklædte og som dels bærer græs-urte-vegetation med bl.a. tyndakset gøgeurt (i mængde), skov-/bakke-jordbær, gul fladbælg, mark-frytle, glat ærenpris, salomons segl, skt. hansurt, korsknapp, alm. bjørneklo, alm. hønsetarm og (i væld) kær-svinemælk.

Oplysninger om resten af denne kyststrækning foreligger ikke.

Foreløbig *lokalitetskode:* + S-E (incl. V) | O, o K I V O

Kilder: 281.

53/45 Tandsryde – Mommark – Sarup-området

Fra *Mommark* (antagelig de delvis skovklædte skrænter syd for færgehavnen) kendes elfenbenspadderok, °langklaset vikke (gammelt fund), dansk ingefær, bittermælk, den forvildede °spansk jordbær, navn og brombær-arterne *Rubus plicatus* og *R. drejeri* (var. *microphyllus*).

Fra *Mommark* angives desuden liden katost og mark-stenkløver. – På marker ved *Sarup* er fundet °spydbladet torskemund.

Foreløbig *lokalitetskode:* + E-S-B III O

Kilder: 8, 16, 188, 195, 196.

53/46 Humlemade ved Ny-Pøl

Fra *Humlemade* (= *Hummelmaj*) kendes den sjældne hybrid mellem vandpeberrod og vej-guldkarse. Nærmere oplysninger om *Humlemade* er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + V III O

Kilder: 174, 196.

53/47 Kysten mellem Hummelvig og Pølshuk

I klinerne nord for *Gammel-Pøl* indgår moræner fra Saale- og Weichsel-nedisningerne samt *Cyprina*-ler o.a. sedimenter fra Eem-interglacialtiden. Foruden nøgne kliner ses mere eller mindre vegetationsklædte skrænter (med græs-urte-samfund og noget krat).

Den lidet varierede flora tæller arter som stor og alm. knopurt, gul fladbælg, hvid og gul snerre, kær-svinemælk, muse-vikke, alm. bjørneklo, markbynke og flipkrave. Hos Petit (1880: 35) angives den sjældne rank-frøstjerne »Nord for Pøl«.

På den sandede og stenede strand under klinerne vokser bl.a. strandkål (hyppig), strandsennep, strandarve, gærde-snerle, kær-galtetand, strandkarse, burre-snerre, strandært og kær-svinemælk.

Lokalitetskode, kysten nord for Pøl:
+ / + + K-E (incl. V)-S II ▲

Kilder: 13, 196, 197, 253.

53/48 Terrænet mellem Pølshuk, Neder-Lysabild, Skovbyballe og Drejby

Birke-Pøl og *Uføret* er betegnelsen for de store eng- og moseområder mellem Skovbyballe og *Gammel-Pøl*. Der var tidligere tale om et delvis ufremkomme- ligt kompleks af rørsumpe, krat, enge, ferske og brakke søer etc. (se Moesgaard 1930: 137-38). Området er nu så vidt vides for en stor del afvandet. Bortset fra oplysninger om fund af kransnålalgerne *Chara polyacantha*, *C. hispida* og *C. globularis* (i en grøft) er de botaniske forhold i øvrigt nærmest ukendte.

Birke-Pøl/Uføret adskilles fra havet ved et dige (lagt på en strandvold). Herfra kendes bl.a. strandmandstro.

På en strandeng ved *Gammel-Pøl* er fundet stivhåret ranunkel. Fra *Gammel-Pøl* foreligger i øvrigt et gammelt fund af den sjældne °høst-vandstjerne.

Nærmere oplysninger om hele lok. 53/48 er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + V-K°-K III O

Kilder: 8, 16, 74, 152, 167, 182, 196.

53/49 Drejet (mellem selve Als og Kegnæs)

Drejet (= *Draget*) er en strandvoldstange, som forbinder Kegnæs med selve Als. På indersiden findes et smalt bælte af strandenge, der rummer en rig flora med bl.a. udspilet star, strand-siv, tætblomstret hindebæger, eng-klaseskærm, sump-skræppe og soløje-alant.

På den sandede og stenede strand på Drejets yderside vokser bl.a. strand-kvik. – På Drejet er tidligere fundet °bulmeurt.

Lokalitetskode: + K II ▲

Kilder: 75, 95, 195, 196, 197.

53/50 Kysten mellem Drejet og et punkt syd for Bredsten (på Kegnæs)

Kystskrænterne under *Kegnæs Fyr* er delvis dækket af tætte krat. Heri vokser bl.a. den forvildede gærdekartebolle.

Vest for *Kegnæs Fyr* findes kystkliner med markante udskridningsterrasser forårsaget af fedt, marint ler fra Eem-interglacialtiden. Elfenbens-padderok danner stedvis store bestande. Floraen omfatter bl.a. også skov-løg, men i øvrigt er de botaniske forhold dårligt kendt.

Foreløbig lokalitetskode: + E-S (-V) III ▽-▲

Kilder: 13, 253.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

53/51 Kysten fra et punkt syd for Bredsten til et punkt syd for Østerby (på Kegnæs)

53/52 Kysten mellem Østerby og Sønderby (på Kegnæs)

Foreløbig lokalitetskode, lok. 53/51-52: o K IV O

53/53 Hartsø-området (på Kegnæs)

Som følge af afvanding er Hartsø omdannet fra en sø til en mose med udstrakte tagrørsskove. Mosen omgives af græsningsenge.

I Hartsø er fundet °alm. blærerod, blågrøn kogleaks, gul frøstjerne og hestehale. Nærmere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: + V III O

Kilder: 33, 195.

**53/54 Kysten mellem Sønderby og
Kegnæs Færge (incl. Kegnæs Ende,
Stenmade og Vasemose)**

Fra strandengene på *Kegnæs Ende* kendes bl.a. jordbær-kløver, strand-trehage, vand-brandbæger, strand- og blågrøn kogleaks, sandkryb og den sjældne drue-gåsefod (kun kendt fra få fund i hele Jylland).

Om *Vasemose* foreligger oplysninger ikke.

Foreløbig lokalitetskode, Kegnæs Ende:
+ K (-K^v) II O

do., Vasemose: o V IV O

Kilder: 95, 245.

Kilder: 195.

**53/60 Kysten mellem Lebøl Løkke og et punkt
sydvest for Mintebjerg**

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o K IV O

**53/61 Kysten mellem et punkt sydvest
for Mintebjerg og Lambjerg Indtægt
(incl. Hørup og Høruphav)**

Fra kysten ved *Høruphav* kendes °soløje-alant, strand-firling, en hvidblomstret form af mark-rødtop, liden tusindgylden og den indslæbte liden fingeraks. I vandet langs kysten vokser alm. vandkrans og kransnålalgerne *Tolypella nidifica* og *Chara canescens*.

Fra *Hørup* kendes smalbladet ærenpris, den meget sjældne °spidsbladet vandaks, bjerg-stenurt og nikkende fuglemælk.

Foreløbig lokalitetskode, kysten: + K (-H) II/III ▲
do., Hørup: + B-V III O

(men I, hvis I-arten spidsbladet vandaks stadig forekommer)

Kilder: 8, 16, 167, 187, 195, 196, 216.

53/55 Hjortholm Sø og Kongsmade

Dette område rummede tidligere strandenge (»Hjortholm strandenge«) med en varieret flora. Som følge af afvanding er området nu delvis spole-ret, omend der stadig er rester af den oprindelige, værdifulde vegetation.

Endnu findes her arter som jordbær-kløver, kødet hindeknæ, strand-annelgræs, strand-asters, strand-trehage, strand- og blågrøn kogleaks, harrilgræs, tigger-ranunkel og alm. firling.

Tidligere er fundet °strand-siv, °soløje-alant, °kvel-ler, °alm. havgræs og °smalbladet hareøre.

Ved *Hjortholm* er fundet den sjældne °bakke-stilk-aks (gammelt fund, formodentlig indslæbt).

Lokalitetskode, strandengene og engene:
+ K-K^v II (III) ▲

Kilder: 186, 195, 196, 246.

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

53/56 Hjortholmsmedie (på Kegnæs)

**53/57 Kysten mellem Kongshoved og Kegnæshøj
(på Kegnæs)**

53/58 Kysten mellem Draget og Kobbertoft

Foreløbig lokalitetskode, lok. 53/56-58: o K IV O

**53/59 Kysten mellem Kobbertoft og Lebøl Løkke
(incl. Vibæk Vandmølle og en del af
Vibækkens løb)**

Nærmere oplysninger er ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: +/- o K-V IV O

53/62 Lambjerg Indtægt, Vælddam og Trillen

Fra den lille løvskov *Lambjerg Indtægt* kendes blågrøn, skov-, spidskapslet, akselblomstret og den sjældne tyndakset star, flere dueurt-arter samt smuk perikum.

I *Lambjerg Indtægt* er noteret nogle få svampe, hvoraf skal nævnes den sjældne mælkehat *Lactarius lacunarum*, ridderhatten *Tricholoma orirubens*, *Suillus granulatus*, *Tephrocycbe rancida* og *Clavariadelphus pistillaris*.

Nærmere botaniske oplysninger er ønskelige.

Ud for *Lambjerg Indtægt* ligger *Vælddam* og *Trillen*, som er et relativt stort eng-, strandengs- og rørsump-område. Selve *Vælddam* er en sø. I engene/strandengene findes der åbne, +/- ubevoksede flader med leret eller mudret bund. Området er dels saltpræget og dels brakt og ferskt.

Af den rige flora i de forskellige typer af vådbunds-samfund kan under ét nævnes sylt-, toradet, fjernakset og alm. star, lyse-, knop-, blågrå og glanskapslet siv, harrilgræs, blågrøn, skov- og strandkogleaks, strand-svingel, vand-mynte, kær-padderok, vand-pileurt, gåse-potentil, strand-trehage, tag-rør, tigger-ranunkel, spydbladet og svine-mælde, hestehale, strand-vejbred, rød gåsefod (i mængde), kær-tidsel, røgræs, eng-forglemmigej, angelik, smalbladet mærke, trævlekrone, alm. knopurt, nyserøllike, gul iris, gærde-snerle og kær-svinemælk.

På strandvolden mellem Vælddam og Høruphav vokser gærde-kørvel (sjældent i det sydlige Jylland). – Ved spidsen af Trillen ligger to ganske små skovområder.

Lokalitetskode, Lambjerg Indtægt: + S II O (foreløbig kode)
do., Vælddam-Trillen: ++ K-K'-V (+ S) II ▲

Kilder: 8, 16, 111, 195, 197, 216, 249, 364.

53/63 Terrænet mellem Als Sønderskov, Klinting og Lambjerg Indtægt

Oplysninger om kyststrækningen mellem Lambjerg Indtægt/Trillen og Sønderskov er ønskelige.

Foreløbig *lokalitetskode*: o K IV O

(*Kilder*: 195)

53/64 Als Sønderskov

Als Sønderskov er hovedsagelig løvskov (mest bøg, men også ask og eg). Der indgår en hel del nåleskov (rød- og sitka-gran og mindre mængder lærk og ædelgran).

I forhold til det normale i danske bøgeskove er der en skæv fordeling m.h.t. bøgens aldersklasser, idet der er en overvægt af unge kulturer (under 60 år) og af »overgammel« bøg i forhold til de produktive aldersklasser mellem 60 og 120 år. Forstlige forsøg i Sønderskoven viser, at bøgen her (som i andre af de alsiske skove) kan klare sig i den økonomiske konkurrence med rød-gran.

Sønderskoven står på leret, næringsrig og ofte fugtig bund. I kystzonen langs Høruphav er der en del forblæste partier med magerbundsflora, men som helhed præges skovens bundvegetation af næringskrævende muldbundsarter.

Af Sønderskovens flora kan nævnes ahorn, skovelm, hindbær, brombær, skovmærke, skarpbladet fladstjerne, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), enblomstret flitteraks, miliegræs, skov-galtetand, mose-bunke, krat- og skov-viol (samt hybrider), bingelurt, gærde-vikke, vorterod, kær-tidsel, skov-galtetand, tveskægget ærenpris, krybende læbeløs, skov-skræppe, glat dueurt, knoldet brunrod, alm. og skarpfinnet mangeløv, fjerbregne, tredelt egebregne, skov-, pille- og bleg star, dunet steffensurt, guldnælde, sanikel, snylterod, skovkarse, smuk perikum, skov-kogleaks, majblomst, liden vintergrøn, kål-tidsel og liggende potentil.

I skovens østbryn vokser bl.a. hassel, benved, ask, ahorn, rose, bøg, tjørn, brombær, fugle-kirsebær, avnbøg, stikkelsbær, slåen og vedbend.

Fredsmade (= *Fredsmaj*) i skovens sydende er et stort, åbent tagrørsområde, for det meste med en bræmme af »tynd« rød-elle-skov langs randen.

På strækningen mellem Fredsmade og skovens østende afgrænses Sønderskov mod Sønderborg Bugt af klinger eller af græs-urte-bevoksede skrænter. Klingerne står for det meste stejlt og er under erosion. De består for det meste af moræneler, men der indgår også noget smeltevandssand og -grus, skalførende *Cyprina*-ler (Eem-interglacialt) og (i *Klintinghoved*) flager af nedre miocænt glimmerler og glimmersand (se Sorgenfrei 1940).

Klingerne og skrænterne er nogle steder præget af væld, og her ses f.eks. elfenbens-padderok. Af floraen kan i øvrigt nævnes selje-pil, slåen, skov-elm, stilk-eg, bakketidsel, følfod, alm. knopurt, krybende læbeløs (!), gul fladbælg, korsknop, tagrør, strandsvingel, femfingerurt, en agermåne-art, håret høgeurt, blågrøn star, alm. pimpinelle, skov-stilkaks, prikbladet perikum, skov-løg, skarpbladet fladstjerne, sød astragal, vår-brandbæger og bidende stenurt.

Skoven oven for klingerne er bl.a. smuk, åben bøgehøjskov med mark- og mangleblomstret frytle, hede-lyng (!), alm./skov-høgeurt, håret høgeurt, vellugtende gulaks og fåre-svingel.

Sønderskovens svampeflora er forholdsvis dårligt kendt, men sammensætningen synes at minde om Nørreskovens.

Af sjældenheder skal nævnes to rørhatte med en sydøstlig udbredelse i Danmark: *Boletus rhodoxanthus* og *B. queletii*. Desuden kan nævnes *Russula veternosa*, *R. virescens*, *R. violeipes*, *Agaricus haemorrhoidarius* og *A. silvaticus* samt snyltekølle-arten *Cordyceps canadensis*.

Lokalitetskode, selve skoven: ++ S II ▲
do., Fredsmade: +/o V IV O (?)
do., klingerne: ++ E (incl. S og V) II ▽-▲

Kilder: 8, 14, 16, 18, 32, 131a, 195, 196, 197, 210, 216, 289, 363, 364.

53/65 Hørup Skov med omgivende terræn

Fra »Hørup-Skov« (antagelig en dam ved Hørup Skov) foreligger et gammelt fund af søpryd.

– Om *Hørup Skov* savnes botaniske oplysninger.

Foreløbig *lokalitetskode*, Hørup Skov: o S IV O

Kilder: 196.

53/66 Fredskov – Midtskov-området ved Mjang

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig *lokalitetskode*, Fredskov og Midtskov:
o S IV O

**53/67 Hundslev – Notmark – Almsted – Padholm
– Katryde – Frederikshof –
Helleved-området
(incl. Rumohrsgårds Dyrehave)**

Rumohrsgårds Dyrehave indeholder foruden bøg en del eg. Af svampe er bl.a. fundet den sjældne parasolhat *Lepiota bucknallii*, som er karakteristisk for næringsrige skove.

Fra en mose ved *Hundslev* (antagelig mosen nord-øst for byen) kendes dværg-perikum, tykakset star, bredbladet dunhammer og kær-fladstjerne. I *Hundslev* er tidligere fundet den nu sjældne alm. hjertes-pand.

I eller ved *Notmark* er fundet gyldenlak-hjørneklap og bjerg-stenurt og ved *Almsted* farve-gåseurt, +hør-snerre, tandbælg, liden guldstjerne, fladfrugtet vandstjerne, smalbladet ærenpris, vandpeberrod og øleverurt.

I floraen på kratklædte vejkanter mellem *Notmark* og *Granbjerg* (ved *Frederikshof*) indgår bl.a. vrietorn, glans-pil, hassel, slåen og forskellige græsser og urter knyttet dels til vejkanter (ager-gåseurt m.fl.) og dels til skov eller krat (eksempelvis skov-hullæbe).

Foreløbig lokalitetskode, Rumohrsgårds Dyrehave:
+ S III O

do., området i øvrigt under ét: + S-E-B-V II-IV O

Kilder: 16, 19, 173, 195, 196, 197, 253.

53/68 Pulverbæk Skov med omgivende terræn

Pulverbæk Skov sydøst for Mjang Dam er en smal, ca. 1 km lang galleriskov på de fugtige, muldrige skrånninger i kløften langs *Pulverbæk*ens snoede løb. De vigtigste skovdannende træer er skov-elm, ask, bøg, stilk-eg, ahorn (den dominerende opvækst næsten overalt i skoven!), spids-løn, fugle-kirsebær, hassel, rød og grå el, engriflet og alm. tjørn. Som lianer og som bundvegetation ses alm. gedeblad, vedbend og humle.

Af bundfloraen kan nævnes skov-stilkaks, kæmpe-svingel, mose-bunke, skov-star, dansk ingefær (flere steder i mængde), salomons segl, firblad, tyndakset gøgeurt, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*), skov-skræppe, bingelurt, skvalderkål, hulsvøb, skælrod, dunet steffensurt, løgkarse, krybende læbeløs, guldnælde, skov-galtetand, bredbladet klokke, aks-rapunsel, skov-burre og kær-høgeskæg. En del af de højereliggende partier af *Pulverbæk Skov* er beplantet med tæt skov af rød-gran.

I ellesumpene langs *Pulverbæk*en ses bl.a. rør-græs, skov-kogleaks, akselblomstret og kær-star, gul iris, alm. mjødukt, alm. milturt, lav ranunkel, en brøndkarse-art, vand-mynte og hyldebladet baldrian.

Lokalitetskode: ++ S-S^v-V II ▽

Kilder: 111, 364.

53/69 Asserballe – Høgebjerg-området

Nord for Asserballe ligger den lille mose *Almstedlyng* (= *Almsted Mose*). Herfra kendes langbladet ranunkel, vandpeberrod, krybende pil og +rundbladet soldug. En nærmere undersøgelse af *Almstedlyng* er ønskelig.

Det markante højdepunkt *Høgebjerg* er med sine 81 m det højeste punkt på Als. Her vokser blåmunke (sparsom på Als). – Sydøst for *Høgebjergs* top ligger den langstrakte sø *Asserballelyng*, om hvilken botaniske oplysninger er ønskelige.

Fra *Asserballe* kendes °spidsbladet steffensurt, den sjældne °mur-gåsefod og den meget sjældne °rundfinnet radeløv. – I en tørvegrav ved *Asserballe* (= ? *Almstedlyng*) er i forrige århundrede fundet den meget sjældne °tæt vandaks. (Forekomsten angives også som »Adserballe-Aa«, Petit 1880: 27).

Pomose Skov (nord for *Høgebjerg*) er en næsten uoplejet skov med mange væltede træer. Den eutrofe bundflora omfatter bl.a. bingelurt, guldnælde, firblad, skovmærke, bjerg-ærenpris, lund-fladstjerne og skov-hullæbe.

Foreløbig lokalitetskode, Almstedlyng: + V III O
do, Høgebjerg: + E III O
do, Asserballelyng: o V IV O
do, Pomose Skov: + S II ▲
do, området i øvrigt: ?

Kilder: 16, 32, 33, 187, 195, 196, 364.

53/70 Almstedskov – Fryndesholm-partiet

Sammensætningen af skoven *Fryndesholm* kendes ikke nærmere. I nordenden indgår der bøgeskovs-partier på muldbund, af hvis flora man kan nævne brombær, hindbær, fugle-kirsebær, alm. hyld, alm. gedeblad, navr, ahorn, engriflet tjørn, skov-elm, stikkelsbær, stilk-eg, gærde-vikke, kæmpe-svingel, skovmærke, skov- og akselblomstret star, skov-galtetand, krybende læbeløs, bjerg-ærenpris, fjerbregne, guldnælde, stinkende storkenæb, springbalsamin, dunet og spidsbladet steffensurt, lund-fredløs, bingelurt, krat-/skov-viol, skov-hullæbe, skarpbladet fladstjerne, lund-fladstjerne (ssp. *glochidosperma*) og storblomstret kodriver.

Af svampefloraen kan nævnes den sjældne, meget giftige rød-blad-art *Entoloma lividum*. Af rørhatte kan nævnes *Strobilomyces floccopus*, *Porphyrellus pseudoscaber* og *Boletus appendiculatus* og af slørhatte *Cortinarius fulgens*, *C. pholideus*, *C. nemo-ransis* og *C. vibratilis*.

Ved skovbrynet langs Østkystvejen vokser pome-rans-høgeurt (forvildet).

Foreløbig lokalitetskode, Fryndesholm: + S II O

Kilder: 16, 19, 253.

53/71 Oksbøl, Broballe og Broballe Mark

Fra *Oksbøl* og fra *Broballe* foreligger gamle fund af hhv. °skælrod og °ager-løvemund.

Foreløbig lokalitetskode: + S-B III O (?)

Kilder: 196

Om følgende lokaliteter foreligger botaniske oplysninger ikke:

53/72 Havnbjerg, Elsmark, Lunden og Brandsbøl

53/73 Terrænet mellem Nordborg, Langesø, Havnbjerg og Oksbøl

Lokalitetskode, lok. 53/72-73: ?

53/74 Mjels Sø

Mjels Sø er afvandet for ca. 100 år siden og rummer næppe noget af botanisk interesse.

Foreløbig lokalitetskode: o B IV O

Kilder: 33, 195, 196.

53/75 Stevning By

Af en række plantefund gjort ved Stevning i forrige århundrede kan nævnes den sjældne °nåle-sumpstrå, men nærmere om lokaliseringen vides ikke.

Lokalitetskode: ?

Kilder: 196.

**53/76 Svenstrup, Torup og Himmark
(med omgivende terræn)**

Om den lille kløft-galleriskov *Elsmark Skov* er botaniske oplysninger ønskelige.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

53/77 Terrænet mellem Svenstrup, Hjortspring, Stevning, Brandsbøl og Lunden

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Lokalitetskode: ?

53/78 Sjellerup og terrænet mellem Sjellerup, Hjortspring, Svenstrup, Als Nørreskov og Elstrup

Småskovene i dette terræn ønskes undersøgt.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

(Kilder: 114).

53/79 Elstrup – Elstrupskov – Nyled – Østerholm-området

Ved *Østerholm* er tidligere fundet en række antropokore arter som °kantet dueurt, °have-kørvel, °sød-skærm, storkenæb-arten °*Geranium macrorrhizum*, °hundetunge, °bjerg-stenurt (vejen mellem *Østerholm* og *Elstrup*) og °bulmeurt.

Fund af skov- eller skovrandsplanter som °skovfladbælg, °stor pimpinelle, °bægerbregne, °dansk ingefær og °bakke-gøgelilje, alle fra »*Østerholm*«, er måske gjort i den nærliggende *Nørreskov* (se lok. 53/38).

Fund af vådbundsplanter som °blåtop, °leverurt og alm. blærerod, ligeledes fra »*Østerholm*«, er svære-re at lokalisere.

Fra *Elstrup* kendes den nu sjældne °alm. hjertes-pand.

Foreløbig lokalitetskode: Østerholm: + B III O ?
do, Elstrup: +/o B IV O

Kilder: 195, 196, 216.

53/80 Sebbelund, Hovkildes Mose og Hundekilde

En botanisk undersøgelse af dette område er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: o S-V IV O

53/81 Ertebjerg – Favrholt – Tandsholt-området

En undersøgelse af småskovene i dette område er ønskelig.

Foreløbig lokalitetskode: o S IV O

(Kilder: 196).

53/82 Området mellem Tovrup, Vertemine, Asserballeskov, Kettingskov, Ertebjerg og Neder-Jestrup

Oplysninger om småskovene *Pinnesholt*, *Tekobbel* og *Fuglhessel* er ønskelige. – Fund af høgeurt-arterne *Hieracium boreale* (= bredbladet h.) og *H.*

tridentatum fra »*Werthemine*« er formodentlig gjort i Pinnesholm.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O

Kilder: 196.

53/83 Lysabild og Neder-Lysabild

Fra *Lysabild* foreligger et gammelt fund af ^olæge-alant.

Foreløbig lokalitetskode, Lysabild: +/o B IV O

Kilder: 196.

53/84 Skovby og Skovbyholm

I levende hegn mellem Kegnæsgård og Skovby indgår navr.

Foreløbig lokalitetskode: + S III O

Kilder: 195, 196.

53/85 Over-Tandslet og Neder-Tandslet

Fra »Tandslet« kendes ^olæge-alant og den efter al sandsynlighed forsvundne, meget sjældne ⁺jern-urt.

Foreløbig lokalitetskode: +/o B IV O

Kilder: 196.

53/86 Lebøl, Vibøge og Fjeldby

Botaniske oplysninger foreligger ikke.

Foreløbig lokalitetskode: o B IV O

53/87 Mintebjerg og hele terrænet mellem Mintebjerg, Majbøl og Mjanghai

Fra *Mintebjerg* foreligger gamle fund af ^otykakset star, ^ojordbær-potentil og ^onavr.

Foreløbig lokalitetskode: + V IV O, + S III O ?

Kilder: 195, 196.

KILDEFORTEGNELSE

1. PUBLICEREREDE KILDER

1. – Aaby, Bent, 1969: *Illecebrum verticillatum*, Bruskbæger, genfundet i Jylland. – Bot. Tidsskr. 64.
2. – Adersen, Henning, 1974: *Spartina* (Vadegræs) i Horsens Fjord. – Flora & Fauna 80. årg.
3. – Andersen, A. Edm., 1909: Ekskursionen til Faaborgegn og Als 17.-19. Juli 1908. – Bot. Tidsskr. 29.
4. – Andersen, A. G. & D. F. Boesen & K. Holmen († 1974) & N. Jacobsen & J. Lewinsky & G. Mogensen & K. & L. Rasmussen, 1976: Den danske mosflora. I. Bladmøsser. – Gyldebrandt, København.
5. – Andersen, Alfred, 1943: Pyrolaceernes og Plumaginaceernes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 12. – Bot. Tidsskr. 47.
6. – Andersen, Svend, 1936: Danske Vegetationsbilleder. 13. Hostrup Sø – Flora & Fauna 42. årg.
7. – Andersen, Svend, 1941: Danske Vegetationsbilleder. 22. Veilby Skov ved Baring Vig. – Flora & Fauna 47. årg.
- 7a. – Andersen, Svend, 1949: Danske Vegetationsbilleder. 28. Hede og Hedesøer ved Hjerpsted. – Flora & Fauna 55. årg.
8. – Andersen, Svend, 1951: Ekskursionen til Faaborg-Egnen og Als den 6.-8. August 1950. – Bot. Tidsskr. 48.
9. – Andersson, Olof, 1956: Three rare or little known boletes in Sweden. *Boletus pulverulentus* Opat., *B. radicans* Pers. ex. Fr. and *Phylloporus rhodoxanthus* (Schw.) Bres. – Friesia V.
10. – Anonym, 1923: Naturfredning af Skovpartier i de sønderjydske Landsdele. – Bot. Tidsskr. 38.
11. – Anonym, 1967: Beretning for »Jyllandskredsen« for året 1966. – Bot. Tidsskr. 62.
12. – Asbirk, Sten & Uffe Bertelsen & Steen Egholm Engelbøl & Hans Peter Lorenzen, 1973: En naturhistorisk undersøgelse af højmoserne Holmegaards Mose, Storelung og Skidendam. – Meddelelser om danske naturlokaliteter nr. 6. Udgivet af foreningen »Natur og Ungdom«. København.
13. – Bahnson, Henner & Bjarne Egholm, 1980: SOMMERKURSUS 1980 på Als. Mandag den 30. juni til fredag den 4. juli. – Dansk Natur – Dansk Skole, Årsskrift 1980.
14. – Behrends, Olaf, 1951: Forandringer i underskoven i sønderjydske løvskove. – Flora & Fauna 57. årg.
15. – Bio-data-gruppen ved naturfredningsrådet, u.å.: Danske naturtyper – decimalnøgle. – Naturfredningsrådet (København).
16. – Brandt-Pedersen, Finn, 1961: Fortegnelse over Svampearter på Als. – Friesia VI.
17. – Bruun, J., 1930: *Arum maculatum*. – Flora & Fauna 1930.
18. – Buchwald, N. Fabritius, 1938: Mykologisk Kongres paa Als 24.-25. Oktober 1936. – Friesia II.
19. – Buchwald, N. Fabritius, 1952: Mykologisk Kongres paa Als 14.-16. Oktober 1950. – Friesia IV.
20. – BYGD (ed. i samarbejde med Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg), 1976: VADEHAVET – et dansk-tysk-hollandsk naturområde. – Dansk udg. ved BYGD, Esbjerg.
21. – Böcher, Tyge W. (»Bøcher«), 1937: Udbredelsen af Ericaceæ, Vacciniaceæ og Empetraceæ i Danmark. TBU nr. 3. – Bot. Tidsskr. 44.
22. – Böcher, Tyge W., 1942: Højsommerekskursionen til Aabenraa-Egnen den 8., 9. og 10. August 1941. – Bot. Tidsskr. 46.
23. – Böcher, Tyge W., 1943: Studies on the Plant Geography of the North-Atlantic Heath Formation. II. Danish Dwarf Shrub Communities in Relation to those of Northern Europe. – Kgl. Dan. Vid. Selsk. Biol. Skr., Bind II, 7.
24. – Böcher, Tyge W., 1945: Et Fund paa Møn af Kløver-Gyvelkvæler (*Orobanche minor* Sm.). – Flora & Fauna 51. årg.
25. – Böcher, Tyge W., 1969: Skovbundsfloraen i plante-geografisk belysning. – i: Danmarks Natur bind 6. Politikens Forlag, København.
26. – Böcher, Tyge W., 1970: Hedens vegetation og flora. – Danmarks Natur bind 7. Politikens Forlag, København.
27. – Böcher, Tyge W. & Tyge Christensen, 1954: Højsommerekskursionen til Syd- og Sønderjylland 7.-9. august 1953. – Bot. Tidsskr. 50.
28. – Christensen, Carl, 1922: *Allium montanum* Schmidt (Kantet Løg) i Danmark. – Bot. Tidsskr. 37.
29. – Christensen, Carl, 1923: Ekskursionen til Tøn-

der-Løgumkloster og Rømø 9.-12. August 1923. (Svampe ved Poul Larsen). – Bot. Tidsskr. 38.

sine numero. – Christensen Tyge & J. Z. Kadlubowska, 1979: se Kadlubowska & Christensen 1979.

30. – Christiansen, M. Skytte, 1979: On the occurrence in Denmark of the lichens *Cladonia sulphurina* og *C. deformis*. – Bot. Tidsskr. 74.

31. – Christiansen, M. Skytte & Knud Ramkær & Francis Rose & Ulrik Søchting, 1979: Additions to the Danish Lichen Flora. – Bot. Tidsskr. 74.

32. – Dahl, Knud, 1967: Naturfredninger i Sønderjylland. (Tønder, Haderslev, Åbenrå og Sønderborg Amter). Med forord af C. Blixencrone-Møller). – G. E. C. Gads Forlag, København.

33. – Dahl, Knud, 1978: Tekst og detailkort over fredede områder – i: Kort over Danmark, 1:200.000, udgivet af Geodætisk Institut og Danmarks Naturfredningsforening. København. (3. udg.).

sine numero. – Danmarks Naturfredningsforening, 1978: Kort over Danmark i 1:200.000, udgivet i samarbejde med Geodætisk Institut. Tekst og detailkort over fredede områder ved Knud Dahl (3. udg. 1978). se *Knud Dahl 1978*.

34. – Dissing, Henry, 1979: Mykologisk Kongres 1978. – URT 79, 1.

35. – Dissing, Henry & Lise Hansen, 1968: Mykologisk kongres i Sønderjylland 29. september - 1. oktober 1967. – Bot. Tidsskr. 63.

sine numero. – Dissing, Henry & Maren D. Paulsen, 1979: se Paulsen & Dissing 1979.

36. – Edelberg, Lennart, 1946: Jordsands Vegetation. – Bot. Tidsskr. 48.

37. – Egholm, Bjarne, 1951: Umbelliferernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 16. – Bot. Tidsskr. 47.

38. – Emsholm, Lisbeth, 1980: Ferskvandsbiologiske undersøgelser i Tøndermarsken 1979. Ferskvandsflora 2. – Naturhistorisk Museum, Århus. Udført for Fredningsstyrelsen og udgivet af denne (København).

sine numero. – Emsholm, Lisbeth & Hans-Henrik Schierup, 1981: se Schierup & Emsholm 1981.

39. – Findal, J. Kr., 1930: Draved Skov og Kongsmose. – Flora & Fauna 1930.

40. – Findal, J. Kr. & V. Sigfred Knudsen, 1923: Naturhistorisk Forening for Jylland. Ekskursionen til Aabenraaegnen den 3., 4. og 5. Juni (1923). (Planter ved P. M. Pedersen; tillæg hertil ved V. Sigfred Knudsen). – Flora & Fauna 1923.

41. – Forsvarsministeriet & Miljøministeriet, 1974: FORSVARETS AREALER – en beretning fra for-

svarsministeriets naturfredningsudvalg. – Forsvarsministeriet & Miljøministeriet. København (138 pp.).

42. – Frahm, Jan-Peter, 1971: *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid. neu für Dänemark. – Lindbergia 1.

43. – Fredningsplanudvalget for Sønderjyllands amt, 1975: Landskabsanalyse over Sønderjylland. Bind 1/registreringer. – Åbenrå. (65 pp. + kortbilag).

44. – Fredningsplanudvalget for Sønderjyllands amt, 1976: Idéskitse for naturområder i Sønderjyllands amt. – Åbenrå. (24 pp. + kortbilag).

sine numero – Geodætisk Institut, 1978: Kort over Danmark i 1:200.000, udgivet i samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening. Tekst og detailkort over fredede områder ved Knud Dahl (3. udg. 1978), se *Knud Dahl 1978*.

45. – Gernaa, I., 1955: Nye fund af to sjældne danske mosser. – Bot. Tidsskr. 52.

46. – Gram, Iver, 1979: Frederikskog Forland. Årsrapport over ornitologiske observationer 1978. – Fredningsstyrelsen, Miljøministeriet. København.

47. – Gram, Kaj, 1949: Højsommer-Ekskursionen 5.-8. August 1947. – Bot. Tidsskr. 48.

48. – Gram, K. & C. A. Jørgensen & M. Køie, 1944: De jyske Egekrat og deres Flora. – Kgl. Dan. Vid. Selsk. Biol. Skr., Bind III, 3.

49. – Gravesen, Palle, 1976: Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 1. Sjælland. – Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. København. (1. oplag 1976, 2. oplag 1979). (377 pp.).

50. – Gravesen, Palle, 1979: Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 2. Den fynske øgruppe. – Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. København. (270 pp.).

51. – Gravesen, Palle, 1980: Botanisk lokalitetsregistrering. – i: Status over den danske plante- og dyreverden pp. 44-47. Fredningsstyrelsen. København.

52. – Gravesen, Palle, 1981: En botanisk lokalitetskode. – URT 81, 2.

53. – Gravesen, Palle, 1982: Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 3. Lolland, Falster, Møn og Bornholm. – Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. København (295 pp.).

54. – Grøn, Per Nissen, 1980: Ferskvandsbiologiske undersøgelser i Tøndermarsken 1979. Ferskvandsfauna. – Naturhistorisk Museum, Århus. Udført for og trykt af Fredningsstyrelsen. København.

55. – Grøntved (»Grøntved«), Johs., 1954: Typhaeernes og Sparganiaceernes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 19. – Bot. Tidsskr. 50.

56. – Grøntved, Jul., 1939: Polygonaceernes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 5 – Bot. Tidsskr. 45.
57. – Grøntved, Jul., 1948: Orchidéernes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 15. – Bot. Tidsskr. 47.
58. – Hamann, Ole & Sven-Erik Sandermann Olsen, 1976: Ekskursion til Haderslev-egnen den 1.-3. august 1975. – Bot. Tidsskr. 71.
59. – Hansen, Alfred, 1948: Campanulaceernes og Lobeliaceernes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 14. – Bot. Tidsskr. 47.
60. – Hansen, Alfred, 1951: Udbredelsen af Caprifoliaceae, Adoxaceae, Dipsacaceae og Cucurbitaceae i Danmark. TBU nr. 17. – Bot. Tidsskr. 47.
61. – Hansen, Alfred, 1958: Gentianaceernes, Menyanthaceernes, Asclepiadaceernes og Apocynaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 24. – Bot. Tidsskr. 54.
62. – Hansen, Alfred, 1958: Noter om danske planter II. – Bot. Tidsskr. 54.
63. – Hansen, Alfred, 1960: Elytrigia (Agropyron)-hybrider i Danmark. – Bot. Tidsskr. 55.
64. – Hansen, Alfred, 1960: Plantaginaceernes og Lentibulariaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 26. – Bot. Tidsskr. 56.
65. – Hansen, Alfred, 1960: Nye fund af Petasites spurius og Lactuca tatarica. – Bot. Tidsskr. 56.
66. – Hansen, Alfred, 1961: Nye floristiske fund 1959/60. – Bot. Tidsskr. 56.
67. – Hansen, Alfred, 1961: Nye floristiske fund og iagttagelser i 1961. – Bot. Tidsskr. 57.
68. – Hansen, Alfred, 1963: En plante, der breder sig (Strand-ært, Lathyrus maritimus). – Bot. Tidsskr. 58.
69. – Hansen, Alfred, 1963: Nye floristiske fund og iagttagelser, mest fra 1962. – Bot. Tidsskr. 58.
70. – Hansen, Alfred, 1963: Convolvulaceernes, Cuscutaceernes, Hydrophyllaceernes, Polemoniaceernes og Solanaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 30. – Bot. Tidsskr. 59.
71. – Hansen, Alfred, 1964: Nye floristiske fund og iagttagelser, mest fra 1963. – Bot. Tidsskr. 59.
72. – Hansen, Alfred, 1965: Nye floristiske fund og iagttagelser, mest fra 1964. – Bot. Tidsskr. 61.
73. – Hansen, Alfred, 1966: Nye floristiske fund og iagttagelser, mest fra 1965. – Bot. Tidsskr. 61.
74. – Hansen, Alfred, 1968: Nye floristiske fund og iagttagelser, mest fra 1966. – Bot. Tidsskr. 63.
75. – Hansen, Alfred, 1969: Nye floristiske fund og iagttagelser, mest fra 1967 og 1968. – Bot. Tidsskr. 65.
76. – Hansen, Alfred, 1972: Nogle floristiske bidrag. – 1. Kæmpe-Turt, Cicerbita macrophylla (Willd.) Wall., i Danmark. – 2. Skovranke, Clematis vitalba L., naturaliseret i Danmark. – 3. Vicia sepium L. ssp. montana (Koch) Hämet-Ahti i Danmark. – 4. Nogle adventivarter nye for den danske flora. – Flora & Fauna 78. årg.
77. – Hansen, Alfred, 1972: Nye floristiske fund og iagttagelser, mest fra 1969 og 1970. – Bot. Tidsskr. 67.
78. – Hansen, Alfred, 1974: Gramineernes udbredelse i Danmark. Ikke-naturaliserede arter. TBU nr. 39 b. – Bot. Tidsskr. 68.
79. – Hansen, Alfred, 1975: Nye adventivarter og arter forvildet fra dyrkning. – Flora & Fauna 81. årg.
- sine numero.** – Hansen, Alfred, 1975: Nye floristiske fund og iagttagelser mest fra årene 1971-75 (duplikeret rapport), se Alfred Hansen 1975, upubliceret (kildenummer 362).
80. – Hansen, Alfred, 1977: Nye floristiske fund og iagttagelser. – URT 1, 1977.
81. – Hansen, Alfred, 1977: Nye floristiske fund og iagttagelser. – URT 2, 1977.
82. – Hansen, Alfred, 1979: Nye floristiske fund og iagttagelser. – URT 79, 3.
83. – Hansen, Alfred, 1980: Floristiske meddelelser. – URT 80, 4.
84. – Hansen, Alfred, 1981: Floristiske meddelelser (fortsættelse). – URT 81, 3.
85. – Hansen, Alfred, 1981: Floristiske meddelelser. – URT 81, 4.
86. – Hansen, Alfred & Bertel Hansen, 1961: Højsommerekskursionen til Sønderjylland den 5.-7. august 1961. – Bot. Tidsskr. 57.
87. – Hansen, Alfred & Sven-Erik Sandermann Olsen, 1965: Højsommerekskursion til det østlige Sønderjylland og Barsø den 7.-9. august 1964. – Bot. Tidsskr. 60.
88. – Hansen, Alfred & Sven-Erik Sandermann Olsen, 1973: Højsommerekskursion til Ribe-egnen, Manø og Skallingen den 4.-6. august 1972. – Bot. Tidsskr. 67.
89. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1959: Noter om dansk flora og vegetation 1-11. 1. Klit-kvik (Elytrigia juncea x pungens) fundet på Møen. – Flora & Fauna 65. årg.
90. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1959: Noter om dansk flora og vegetation 1-11. 2. Firkløft's

- (*Cotula coronopifolia* L.) forekomst i Danmark. – Flora & Fauna 65. årg.
91. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1959: Noter om dansk flora og vegetation 1-11. 4. Østersø-hjelme (*Ammophila arenaria* x *Calamagrostis epigeios*) ved Jyllands vestkyst. – Flora & Fauna 65. årg.
92. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1959: Noter om dansk flora og vegetation 1-11. 10. Nyt kort over udbredelsen af Vandpest (*Elodea canadensis* Michx.) i Danmark. – Flora & Fauna 65. årg.
93. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1959: Noter om dansk flora og vegetation 1-11. 11. Andre fund. – Flora & Fauna 65. årg.
94. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1960: Noter om dansk flora og vegetation. 15. Sølv-Mælde (*Atriplex sabulosa* Rouy) i Danmark. – Flora & Fauna 66. årg.
95. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1960: Noter om dansk flora og vegetation. 17. Nye plantefund. – Flora & Fauna 66. årg.
96. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1960: Nye fund af *Polygonum raii* ssp. *raii*. – Bot. Tidsskr. 55.
97. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1961: Noter om dansk flora og vegetation 18-21. – 19. *Pyrola rotundifolia* L. ssp. *arenaria* (Koch) n. comb., Klit-Sommerkonval. – Flora & Fauna 67. årg.
98. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1961: Noter om dansk flora og vegetation 18-21. – 21. Nye plantefund. – Flora & Fauna 67. årg.
99. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1965: Noter om dansk flora og vegetation 22-28. – 23. Nyt kort over *Juncus acutiflorus* Ehrh. i Danmark. – Flora & Fauna 71. årg.
100. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1965: Noter om dansk flora og vegetation 22-28. – 28. Nye plantefund. – Flora & Fauna 71. årg.
101. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1968: *Chenopodiaceernes* og *Amaranthaceernes* udbredelse i Danmark. TBU nr. 35. – Bot. Tidsskr. 63.
102. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1968: Noter om dansk flora og vegetation 29-32. – 30. Udbredelsen af *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Verm., Skov-Gøgeurt, i Danmark. – Flora & Fauna 74. årg.
103. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1968: Noter om dansk flora og vegetation 29-32. – 32. En saltbundsvegetation i Lammefjord med *Juncus anceps*, Sort Siv. – Flora & Fauna 74. årg.
104. – Hansen, Alfred & Anfred Pedersen, 1976: *Portulacaceernes* og *Valerianaceernes* udbredelse i Danmark. TBU nr. 41. – Bot. Tidsskr. 71.
105. – Hansen, Bertel, 1966: The Raised Bog Draved Kongsmose. – Bot. Tidsskr. 62.
106. – Hansen, Bertel, 1967: En højmosse (Draved Kongsmose) og metoder til undersøgelse af dens vegetation. – Dansk Natur – Dansk Skole, årsskrift 1967.
107. – Hansen, Bertel, 1969: Højmosen. – i: Danmarks Natur bind 5. Politikens Forlag, København.
108. – Hansen, Bertel & Jørgen Jensen & Gert Steen Mogensen, 1978: *Botanical Studies in Gammelmosen 1960-1977*. – Bot. Tidsskr. 73.
109. – Hansen, Hans-Ole, 1979: Danske Naturområder. (Med tegninger af Thora Fisker og Hans-Ole Hansen og fotos ved Ole Malling). – Fredningsstyrelsen i samarbejde med Politikens Forlag. Politikens Forlag, København. (407 pp.).
110. – Hansen, Leif, 1969: *Tragopogon porrifolius*, Havrerod, en kulturflygtning. – Flora & Fauna 75. årg.
111. – Hartvig, Per, 1973: Forsommerekskursion til Als den 1.-2. juli 1972. – Bot. Tidsskr. 67.
112. – Hoff, Mogens, 1943: *Crassulaceernes* og *Saxifragaceernes* Udbredelse i Danmark. TBU nr. 11. – Bot. Tidsskr. 47.
113. – Iversen, Johs. 1929: Studien über die pH-Verhältnisse dänischer Gewässer und ihren Einfluss auf die Hydrophyten-Vegetation. – Bot. Tidsskr. 40.
114. – Iversen, Johs., 1942: Østsløvigs Natur. – Danmark, 2. årg. nr. 7 (København).
115. – Iversen, Johs., 1958: Pollenanalytischer Nachweis des Reliktencharakters eines jütischen Linden-Mischwaldes. – Veröff. Geobot. Inst. Rübél 33.
116. – Jakobsen, Børge, 1969: Tidevandskysterne. – i: Danmarks Natur bind 4. Politikens Forlag, København.
117. – Jensen, Arne, 1978: Vade og marsk – I. – URT 78, 4.
118. – Jensen, Arne, 1979: Vade og marsk – II. – URT 79, 1.
119. – Jensen, Arne, 1979: Vade og marsk – III. – URT 79, 2.
120. – Jensen, Niels, 1959: *Ceratophyllum submersum* L., Tornløs Hornblad, i Danmark. – Flora & Fauna 65. årg.
121. – Jensen, Niels, 1971: *Oenotheraceernes* udbredelse i Danmark. TBU nr. 38. – Bot. Tidsskr. 66.
122. – Jensen, Niels, 1975: Undersøgelser over udbredelsen af Tornløs Hornblad (*Ceratophyllum sub-*

mersum L.). – Jubilæumsskrift for Midtsjællands Naturhistoriske Forening. 1975.

123. – Jepsen, Palle Uhd, 1975: Vadehavet vildtreservat med øen Jordsand. – Danske Vildtundersøgelser, hefte 24.

124. – Jepsen, Palle Uhd, 1976: Jordsand – fuglenes ø i Vadehavet. – Forlaget BYGD, Esbjerg.

125. – Jessen, Axel, 1930: Klinten ved Halkhoved. – DGU IV. Række Bind 2 Nr. 8.

126. – Jessen, Axel, 1935: Kortbladet Haderslev. – DGU I. Række Nr. 17.

127. – Jessen, Axel, 1945: Kortbladet Sønderborg. – DGU I. Række Nr. 20.

128. Jessen, Knud, 1931: The Distribution Within Denmark of the Higher Plants. II. The Distribution of the Papilionaceæ Within Denmark. (»TBU II«). – Kgl. Dan. Vid. Selsk. Skr., Nat. Math. Afd., 9. Række, III, 2.

129. – Jessen, Knud, 1935: Liliiflorernes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 1. – Bot. Tidsskr. 43.

130. – Jessen, Knud, 1958: Om vandspredning af *Rosa rugosa* og andre arter af slægten. – Bot. Tidsskr. 54.

131. – Kadlubowska, J. Z. & Tyge Christensen, 1979: Some Danish Zygnemataceæ. – Bot. Tidsskr. 74.

131a. – Koch, Jørgen & Morten Lange, 1967: *Cordyceps capitatus* og *Cordyceps canadensis* i Danmark. – Bot. Tidsskr. 62.

132. – Konradi, Peter Budach, 1976: Foraminifera in Eemian deposits at Stensigmose, southern Jutland. – DGU II. Række Nr. 105. København.

133. – Kuhlmann, Hans, 1969: Kystklitterne. – Danmarks Natur bind 4. Politikens Forlag, København.

134. – Køie, Aase, 1939: Hypericaceernes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 6. – Bot. Tidsskr. 45.

135. – Køie, Aase & Mogens, 1939: Udbredelsen af Geraniaceæ, Araceæ, Lemnaceæ og Droseraceæ i Danmark. TBU nr. 7. – Bot. Tidsskr. 45.

136. – Lange, Jonathan, 1904: Smaa botaniske Meddelelser fra Ribeeegnen. – Bot. Tidsskr. 26.

137. – Lange, Morten, 1957: Bidrag til Danmarks Gasteromycet-Flora II. – Bot. Tidsskr. 53.

138. – Larsen, Kai, 1956: Ranunculaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 22. – Bot. Tidsskr. 53.

139. – Larsen, Kai & Anfred Pedersen, 1960: Papaveraceernes, Fumariaceernes, Nymphaeaceernes, Ceratophyllaceernes, Elatinaceernes, Halorrhagidaceernes, Hippuridaceernes og Lythraceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 27. – Bot. Tidsskr. 56.

sine numero – Larsen, Poul, 1923: (Svampeoplysninger i beretning om ekskursion til Tønder-Løgumkloster og Rømø 1923, se *Carl Christensen 1923*).

140. – Larsen, Poul, 1922: Ekspeditionen til Sønderjylland den 9., 10. og 11. August 1921. – Bot. Tidsskr. 37.

141. – Lewinsky, Jette, 1974: The family Plagiotheciaceae in Denmark. – Lindbergia 2.

142. – Løjtnant, Bernt, 1980: Status over den danske flora. – i: Status over den danske plante- og dyreverden pp. 327-40. Fredningsstyrelsen. København.

143. – Løjtnant, Bernt & Eiler Worsøe, 1977: Foreløbig status over den danske flora. – Reports from the Botanical Institute, University of Aarhus, no. 2, Århus.

144. – Mathiesen, Hans, 1969: Søernes planter. – i: Danmarks Natur bind 5. Politikens Forlag, København.

145. – Mathiesen, Hans, 1969: Vandløbenes planter. – i: Danmarks Natur bind 5. Politikens Forlag, København.

146. – Meesenburg, Horst, 1978: Rømø – natur, menneske og landskab. – Forlaget BYGD, Esbjerg.

147. – Meltofte, Hans (Vadefuglegruppen, Dansk Ornithologisk Forening), 1981: Danske rasteplasser for vadefugle. Vadefugletællinger i Danmark 1974-1978. – Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. København.

148. – Mikkelsen, Anton, 1940: De danske Karsporeplanter. Pteridophyta. – Flora & Fauna 46. årg.

149. – Mikkelsen, Valdemar M., 1943: Udbredelsen af Juncaginaceæ, Alismataceæ og Hydrocharitaceæ i Danmark. TBU nr. 10. – Bot. Tidsskr. 47.

150. – Mikkelsen, Valdemar M., 1969: Kystlandets plante- og dyreliv. Marsk, strandeng og strandsump – planterne. – Danmarks Natur bind 4. Politikens Forlag, København.

151. – Milthers, Keld, 1959: Kortbladene Fåborg, Svendborg og Gulstav. A: Kvartære aflejringer. – DGU I. Række Nr. 21-A.

152. – Moesgaard, Leo, 1930: Sønderjyllands Naturforhold og Fugleliv. – Flora & Fauna 1930.

153. – Mortensen, H., 1902: Nogle nye lagttagelser angaaende Ribe-Egnens Flora. (Foredragsreferat). – Bot. Tidsskr. 24.

154. – Müller, D. & Jørgen Nielsen, 1964: Vorsø Skov II. – Bot. Tidsskr. 60.

155. – Møller, F. H., 1955: *Psalliota meleagris* Schæff. and its allies. – Friesia V.

156. – Møller, Henning, 1982: Danmarks største fredning. Vadehavet fra Ho til grænsen sikret. – Avisartikel i »Politiken« for den 20.7.1982.
157. – Møller, Otto & C. H. Ostenfeld, 1902: De i de senere Aar i Danmark iagttagne Findesteder for mindre almindelige Karplanter. I. Pteridophyta og Monocotyledones. – Bot. Tidsskr. 24.
158. – Møller, P., 1922: Sjældne Planter fra Aabenraa-Eggen. – Flora & Fauna 1922.
159. – Naturfredningsraadet, 1926: Beretning om Naturfredningsraadets Virksomhed i 1925. – Bot. Tidsskr. 39.
160. – Naturfredningsraadet, 1929: Af Beretningen om Naturfredningsraadets Virksomhed i Aaret 1928. – Bot. Tidsskr. 40.
161. – Naturfredningsraadet, 1931: Naturfredningsraadets Virksomhed i Aaret 1930. – Bot. Tidsskr. 41.
162. – Naturfredningsraadet, 1932: Af Beretningen om Naturfredningsraadets Virksomhed i Aaret 1931. – Bot. Tidsskr. 42.
163. – Naturfredningsraadet, 1936: Af Naturfredningsraadets Beretning for 1935. – Bot. Tidsskr. 43.
164. – Nielsen, P. Chr., 1969: Skovens historie. – i: Danmarks Natur bind 6. Politikens Forlag, København.
165. – Nielsen, P. Chr., 1978: Bøgedyrkningens historie i Danmark i 1800 tallet. – Dansk Natur – Dansk Skole, Årsskrift 1978.
166. – Olrik, Kirsten, 1980: Giftige alger, – URT 80, 4.
167. – Olsen, Sigurd, 1944: DANISH CHAROPHYTA. Chorological, Ecological, and Biological Investigations. – Kgl. Danske Vidensk. Selsk., Biol. Skr., Bind III, Nr. 1.
168. – Olsen, Sven-Erik Sandermann, 1970: Plantelivet. Indledning. – i: Danmarks Natur bind 9 (Det bebyggede land). Politikens Forlag, København.
169. – Olsen, Sven-Erik Sandermann, 1972: Planteliv. – i: Danmark. Gyldendals Egnsbeskrivelse bind 9. Nordsjælland med omliggende øer. Gyldendals Boghandel, Nordisk Forlag, København.
170. – Ostenfeld, C. H., 1924: Smaa Bidrag til den danske Flora VIII. – Bot. Tidsskr. 38.
171. – Ostenfeld, C. H., 1931: The Distribution Within Denmark of the Higher Plants. I. A Brief Historical Survey of the Investigation. (»TBU I«). – Kgl. Dan. Vid. Selsk. Skr., Nat. Math. Afd., 9. Række, III, 1.
172. – Paulsen, Maren D. & Henry Dissing, 1979: The genus *Ascobolus* in Denmark. – Bot. Tidsskr. 74.
173. – Pedersen, Anfred, 1956: Rubiaceernes, Polygalaceernes, Linaceernes, Oxalidaceernes og Balsaminaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 21. – Bot. Tidsskr. 53.
174. – Pedersen, Anfred, 1958: Cruciférernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 23. – Bot. Tidsskr. 54.
175. – Pedersen, Anfred, 1959: Caryophyllaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 25. – Bot. Tidsskr. 55.
176. – Pedersen, Anfred, 1961: Kurvblomsternes udbredelse i Danmark (ekskl. *Hieracium* og *Taraxacum*). TBU nr. 28. – Bot. Tidsskr. 57.
177. – Pedersen, Anfred, 1961: Planter med nordlig udbredelse i Jylland. – Flora & Fauna 67. årg.
178. – Pedersen, Anfred, 1963: Scrophulariaceernes og Orobanchaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 29. – Bot. Tidsskr. 59.
179. – Pedersen, Anfred, 1965: *Anthyllis vulneraria* ssp. *vulneraria* var. *langei* og *Lotus uliginosus* ssp. *vestitus*, to økologiske racer fra de jyske klitter. – Flora & Fauna 71. årg.
180. – Pedersen, Anfred, 1965: Rosaceernes udbredelse i Danmark I. Underfamilierne Spiraeoideae, Dryadoideae og Rosoideae eksklusive *Rubus fruticosus* coll., *Rubus caesius* coll. og *Rubus corylifolius* coll. TBU nr. 32. – Bot. Tidsskr. 61.
181. – Pedersen, Anfred, 1966: Cannabaceernes, Urticaceernes, Santalaceernes, Aristolochiaceernes, Resedaceernes og Cistaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 33. – Bot. Tidsskr. 62.
182. – Pedersen, Anfred, 1966: Callitrichaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 34. – Bot. Tidsskr. 62.
183. – Pedersen, Anfred, 1966: *Lathyrus maritimus* (L.) Fries i Danmark, en deling i to underarter. – Flora & Fauna 72. årg.
184. – Pedersen, Anfred, 1969: Labiaternes og Verbenaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 37. – Bot. Tidsskr. 64.
185. – Pedersen, Anfred, 1970: Et nyt vadegræs, *Spartina anglica* Hubbard, påvist i Danmark. – Flora & Fauna 76. årg.
186. – Pedersen, Anfred, 1974: Gramineernes udbredelse i Danmark. Spontane og naturaliserede arter. TBU nr. 39 a. – Bot. Tidsskr. 68.
187. – Pedersen, Anfred, 1976: Najadaceernes, Potamogetonaceernes, Ruppiaceernes, Zannichelliaceernes og Zosteraceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 40. – Bot. Tidsskr. 70.
188. – Pedersen, Anfred, 1980: Rosaceernes udbredelse i Danmark II. Subgenus *Rubus* Sect. *Rubus*,

Sect. *Corylifolii* og Sect. *Caesii*. TBU nr. 42. – Bot. Tidsskr. 75.

189. – Pedersen, Anfred, 1980: Tre danske kystracer af Almindelig Kællingetand, *Lotus corniculatus* L. – Flora & Fauna 86. årg.

190. – Pedersen, Anfred, 1980: Brombær på Ulvs-hale. – URT 80, 2.

191. – Pedersen, Christian, 1970: Planteliv. – i: Danmark. Gyldendals Egnsbeskrivelse. Bind 4. Syd-fyn. – Gyldendal, København.

192. – Pedersen, P. M., 1921: Fund af sjældnere Planter. – Flora & Fauna 1921.

sine numero. – Pedersen, P. M., 1923: (Tillæg til beretning om ekskursion til Åbenrå-egnen 3.-5. 6. 1923, se Findal, J. Kr. & V. S. Knudsen 1923).

193. – Pedersen, P. M., 1924: Fund af sjældnere Planter. – Flora & Fauna 1924.

194. – Pedersen, P. M., 1926: Fund af sjældne Mosser. – Flora & Fauna 1926.

195. – Petersen, Hans, 1891: Beitrag zur Flora von Alsen. – Beilage zum Programm des Königl. Realprogymnasiums zu Sonderburg. 1891. Nr. 290. (Søn-derborg).

196. – Petit, E., 1880: Udkast til en floristisk Beskrivelse af Als. – Bot. Tidsskr. 12.

197. – Petit, E. 1892: Supplement til »en floristisk Beskrivelse af Als«. – Bot. Tidsskr. 18.

198. – Rasmussen, Lennart, 1978: Element content of epiphytic *Hypnum cupressiforme* related to element content of the bark of different species of phorophytes. – *Lindbergia* 4.

199. – Rasmussen, S. M., 1954: Euphorbiaceernes, Malvaceernes og Violaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 20. – Bot. Tidsskr. 50.

200. – Rasmussen, S. M., 1965: Boraginaceernes udbredelse i Danmark. TBU nr. 31. – Bot. Tidsskr. 60.

201. – Rostrup-Jørgensen, 1973: Den danske Flora. 20. omarbejdede udgave af: E. Rostrup: Den danske Flora ved Alfred Hansen. – Gyldendal, København.

202. – Rummel, W., 1971: Sjældnere svampefund i Nordslesvig. – *Friesia* IX.

203. – Sand, K., 1961: Nye plantefund fra Rømø. – Bot. Tidsskr. 56.

204. – Sand, K., 1964: Vegetation i klitheden og dens lavninger på Rømø. – Flora & Fauna 70. årg.

205. – Schierup, Hans-Henrik & Lisbeth Emsholm, 1981: Ferskvandsbiologiske undersøgelser i Tøn-

dermarsken 1980. Konsekvensundersøgelse. – Botanisk Institut, Århus Universitet. Udført for og udgivet af Fredningsstyrelsen. København.

206. – Schmidt, Justus, 1907: Über die Vegetation der Insel Röm. – Separat-Abdruck aus den Verhandlungen des Naturw. Vereins zu Hamburg 1907, 3. Folge XV.

207. – Schou, Axel, 1969: Materialvandringen langs kysten. – i: Danmarks Natur bind 4. Politikens Forlag, København.

sine numero. – Skovstyrelsen: se Statsskovbruget.

208. – Sorgenfrei, Theodor, 1940: Marint Nedre-Miocæn i Klintinghoved paa Als. Et Bidrag til Løsning af Aquitanien-Spørgsmaalet. – DGU II. Række Nr. 65.

209. – Statsskovbruget (Skovstyrelsen), 1972: Vandreture i statsskovene. Sønderkov og Hjælm, Åbenrå. – København.

210. – Statsskovbruget (Skovstyrelsen), 1976: Vandreture i statsskovene. Sønderkoven på Als (Udgivet 1971, rev. 1976). – København.

211. – Statsskovbruget (Skovstyrelsen), 1977: Vandreture i statsskovene. Nørreskoven på Als (Udgivet 1972, rev. 1977). – København.

212. – Statsskovbruget (Skovstyrelsen), 1978: Vandreture i statsskovene. Frøslev-Lyngpolde-turen. (Udgivet 1967, rev. 1978). – København.

213. – Sørensen, R. P., 1965: På langs og på tværs. – Dansk Natur – Dansk Skole, Årsskrift 1965.

214. – Sørensen, R. P., 1971: Planteliv. – i: Danmark. Gyldendals Egnsbeskrivelse. Bind 6. Sønderjylland med Vadehavet og Rømø. – Gyldendal. København.

215. – Sørensen, Thorvald, 1935: Primulaceernes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 2. – Bot. Tidsskr. 43.

215a. – Terkelsen, Frede, 1944: Sjældnere Svampefund i Sønderjylland i 1940-42. – *Friesia* III.

215b. – Terkelsen, Frede, 1953: Tre *Cordyceps*-Arter på samme Dag i samme Skov. – *Friesia* IV.

215c. – Terkelsen, Frede, 1955: *Inocybe Patouillardii* fundet i Sønderjylland. – *Friesia* V.

216. – Thuesen, Svend E., 1956: Flora og fauna på Als. – i: Bogen om Als (hovedredaktør Robert Huhle). Danskerens Forlag, Åbenrå.

217. – Udvalget for Naturfredning, 1926: Oversigt over Virksomheden i 1925. – Bot. Tidsskr. 39.

218. – Udvalget for Naturfredning, 1927: Oversigt over Virksomheden i 1926. – Bot. Tidsskr. 39.

219. – Vedel, Helge, 1969: Kulturskov. – Danmarks Natur bind 6. Politikens Forlag, København.
220. – Vollesen, Kaj, 1972: *Carex buxbaumii*, *Kølle-Star*, og *Carex hartmanii*, Hartmans Star, fundet på Lolland. – Bot. Tidsskr. 67.
221. – Warming, Eug., 1906: Dansk Plantevækst. 1. Strandvegetation. – Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag. København & Kristiania.
222. – Warming, Eug., 1909: Dansk Plantevækst. 2. Klitterne. – Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag. København & Kristiania.
223. – Warming, Eug., 1916-19: Skovene. – Bot. Tidsskr. 35.
224. – Warncke, Esbern, 1968: Murruden på nyt dansk voksested. – Bot. Tidsskr. 63.
225. – Weng, Ib, 1971: Ekskursion til Pamhule Skov lørdag den 18. september 1965. (Lokaleekskursioner i 1965). – Friesia IX.
226. – Wiinstedt, Knud, 1913: Ekskursionen til Kolding- og Randbøl-Egnen d. 21.-23. Juli 1912. – Bot. Tidsskr. 33.
227. – Wiinstedt, Knud, 1922: Aabenraaegnen. – Flora & Fauna 1922.
228. – Wiinstedt, Knud, 1923: *Carex polygama* Schk. (*Buxbaums Star*) ved Aabenraa. – Flora & Fauna 1923.
229. – Wiinstedt, Knud, 1929: Ekspursionen til Aabenraa-Egnen Lørdag d. 16. og Søndag d. 17. Juli 1928. – Bot. Tidsskr. 40.
230. – Wiinstedt, Knud, 1931: Ekspursionen til Sønderjylland 2den, 3die og 4de August 1929. – Bot. Tidsskr. 41.
231. – Wiinstedt, Knud, 1937: Juncaceernes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 4. – Bot. Tidsskr. 44.
232. – Wiinstedt, Knud, 1939: Hieraciumarternes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 8. – Bot. Tidsskr. 45.
233. – Wiinstedt, Knud, 1941: Nye Bidrag til den danske Flora. – Bot. Tidsskr. 45.
234. – Wiinstedt, Knud, 1943: Cyperaceernes Udbredelse i Danmark. I. Scirpoideae. TBU nr. 9. – Bot. Tidsskr. 47.
235. – Wiinstedt, Knud, 1945: Cyperaceernes Udbredelse i Danmark. II. Caricoideae. TBU nr. 13. – Bot. Tidsskr. 47.
236. – Wiinstedt, Knud, 1946: Rømø's Vegetation og Flora. – Bot. Tidsskr. 46.
237. – Wiinstedt, Knud, 1953: Pteridofyternes Udbredelse i Danmark. TBU nr. 18. – Bot. Tidsskr. 49.
238. – Wiinstedt, Knud, 1957: Nogle nye plantefund. – Bot. Tidsskr. 53.
239. – Wiinstedt, Knud, 1958: Nye voksesteder for nogle spontane, sjældnere danske planter. – Bot. Tidsskr. 54.
240. – Worsøe, Eiler, 1980: Jyske egekrat. Oprindelse, anvendelse og bevaring. – Flora & Fauna 86. årg.
241. – Worsøe, Eiler, 1982: Kan egen danne rodskud? – URT 1982, 1.
242. – Ødum, Søren, 1968: Udbredelsen af træer og buske i Danmark. TBU nr. 36. – Bot. Tidsskr. 64.
243. – Ødum, Søren, 1969: De vildtvoksende træer og buske. – Danmarks Natur bind 6. Politikens Forlag, København.

2. UPUBLICERERE KILDER

244. – Adersen, Henning & Palle Gravesen & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra Arnkil Fredskov, Als, 16. 8. 1978.

245. – Adersen, Henning & Palle Gravesen & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Kort floraliste fra strandenge ved Grønmark på Kegnæs, Als, 16. 8. 1978.

246. – Adersen, Henning & Palle Gravesen & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra Hjortholm strandenge på Kegnæs, Als, 16. 8. 1978.

247. – Adersen, Henning & Palle Gravesen & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Kort floraliste fra Ketting Nor, Als, 16. 8. 1978.

248. – Adersen, Henning & Palle Gravesen & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Bemærkning om Stenderup Skov, Sundeved, 16. 8. 1978.

249. – Adersen, Henning & Palle Gravesen & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra Trillen ved Lambjerg Indtægt, Als, 16. 8. 1978.

250. – Adersen, Henning & Palle Gravesen & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Kort floraliste fra Øvelgunde Fredskov, Als, 16. 8. 1978.

251. – Boesen, D. F. & K. Holmen & N. Jacobsen & A. G. Jensen & J. Lewinsky & G. Mogensen & K. Rasmussen & L. Rasmussen, 1976: Den danske mosflora. I. Bladmossier. (Manuskript). (Udkommet i trykt tilstand i 1976, se Andersen, A. G. et al. 1976).

252. – Corfixen, Peer, 1974: Foreløbig svampeliste fra Draved Skov 8. 11. 1974.

253. – Dansk Natur – Dansk Skole, 1980: Botaniske optegnelser fra Als og det østlige Sønderjylland sammenstillet af Ellen Bahnson og Palle Gravesen m.fl. under foreningens sommerkursus på Als 30. 6. - 4. 7. 1980.
254. – F. O. F.'s skovhold i Århus, 1982: Floraliste fra strandbred på Årø i Lillebælt (ved Årø Kalv), 30. juni 1982.
255. – Fredningsplanudvalget for Sønderjyllands Amt, 1978: Fredning af Draved Mose. (Sammenstilling af akter vedr. fredningssag for Draved Mose).
256. – Fredningsstyrelsen, 1979: Draved Mose. Redegørelse for resultatet af fredningsstyrelsens undersøgelser i Draved Mose i forbindelse med den rejste fredningssag for mosen.
257. – Fredningsstyrelsen, 1980: Fredningsstyrelsens driftsplanbidrag til driftsplan for Lindet Distrikt 1980. – Fredningsstyrelsen, København.
258. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra Rise Skov ved Åbenrå, 25. 5. 1978.
259. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra den sydlige del af »Skedebjerg Skov« ved Åbenrå, 25. 5. 1978.
260. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra Nørreskov ved Genner Bugt, 25. 5. 1978.
261. – Gravesen, Palle, 1978: Enkelte plantefund i Hammelev (vest for Haderslev), 26. 5. 1978.
262. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra Skovby Skov-Hytterkobbøl (Sønderjylland), 26. 5. 1978.
263. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra Teglholt ved Christiansdal (vest for Haderslev), 26. 5. 1978.
264. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra øst- og sydsiden af Vedsted Sø, Sønderjylland, 26. 5. 1978.
265. – Gravesen, Palle, 1978: Floralister fra Pamhule Skov – Hindemade-området (incl. Bibækkens kløft) 26. og 29. 5. 1978.
266. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra Borgmesterskov-Majskov nord for Hammelev, 27. 5. 1978.
267. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra Hjelmvrå ved Ustrup (vest for Haderslev), 27. 5. 1978.
268. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra Maugstrup Præstegårdsskov, Sønderjylland, 27. 5. 1978.
269. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra Sandkule-området ved Hammelev (vest for Haderslev), 27. 5. 1978.
270. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra hede ved Hovslund Stationsby, Sønderjylland, 28. 5. 1978.
271. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra Jørgensgård Skov ved Åbenrå, 28. 5. 1978.
272. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra skoven lige sydøst for Runde Mølle ved Genner Bugt, 28. 5. 1978.
273. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra nordvesthjørnet af Årslev Skov ved Åbenrå, 28. 5. 1978.
274. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra Årup Skov ved Åbenrå, 28. 5. 1978.
275. – Gravesen, Palle, 1978: Floraliste fra skoven vest for Christiansdal ved Hammelev (vest for Haderslev), 29. 5. 1978.
276. – Gravesen, Palle, 1978: Notat om Hostrup sø, 30. 9. 1978.
277. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Arnkilsfred, Als, 22. 5. 1979.
278. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Arnkils Maj (= Arnkilsmade), 22. 5. 1979.
279. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Folekobbøl ved Arnkil, Als, 22. 5. 1979.
280. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra skoven »Mosen« ved Ulkebøl, Als, 22. 5. 1979.
281. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Blommeskobbøl, Als, 23. 5. 1979.
282. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Brandsbøl Skov, Als, 23. 5. 1979.
283. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Egen kirkegårdsdige, Als, 23. 5. 1979.
284. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Stevning Skov, Als, 23. 5. 1979.
285. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Als Nørreskov incl. Fjordmosen, 24. 5. 1979.
286. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Græskobbøl, Als, 24. 5. 1979.
287. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Oleskobbøl, Als, 24. 5. 1979.
288. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Lusig Skov, Als, 25. 5. 1979.
289. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Als Sønderkov, 25. 5. 1979.
290. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Hørløkke Skov nord for Skrydstrup, 19. 7. 1979.
291. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Nustrup Skov ved Store Nustrup, 19. 7. 1979.

292. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Revsø Skov ved Stepping, 19. 7. 1979.
293. – Gravesen, Palle, 1979: Bemærkning om enge ved Vojum Bro (Tågerup Enge og Vojum Eng) ved Stepping, 19. 7. 1979.
294. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Barsbøl Eng ved Jels, 20. 7. 1979.
295. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Barsbøl Skov ved Jels, 20. 7. 1979.
296. – Gravesen, Palle, 1979: Floralister fra to gravhøje på Jegerup Mark lige nord for vejen Jegerup Frihed-Jegerup Mark, 20. 7. 1979.
297. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Klaskeroj ved Jels, 20. 7. 1979.
298. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Oversø, Midtsø og Nedersø ved Jels, 20. 7. 1979.
299. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra gravhøj på Jegerup Mark lige ved Søndergård (knap ½ km syd for Bålhøj), 20. 7. 1979.
300. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra gravhøjen med kote 48 m på Jegerup Frihed ved Vojens, 21. 7. 1979.
301. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Københoved Skov, 21. 7. 1979.
302. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Rødding Skov, 21. 7. 1979.
303. – Gravesen, Palle, 1979: Floralister fra Bøgeskov ved Avnø Vig og nordbredden af Avnø Vig, 22. 7. 1979.
304. – Gravesen, Palle, 1979: Bemærkning om Sliv ved Hoptrup, 22. 7. 1979.
305. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Sønderballe Hoved samt skoven på dette, 22. 7. 1979.
306. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Bevtøft Plantage, 23. 7. 1979.
307. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra moseområdet Grønkær ved Kelstrup Strand, 23. 7. 1979.
308. – Gravesen, Palle, 1979: Kort floraliste fra Hejsager Skov ved Kelstrup Strand, 23. 7. 1979.
309. – Gravesen, Palle, 1979: Floraliste fra Hoptrup kirkegårdsdige, 23. 7. 1979.
310. – Gravesen, Palle, 1980: Floraliste fra Haderslev Vesterskov og det militære terræn vest for skoven, 10. 8. 1980.
311. – Gravesen, Palle, 1980: Floraliste fra Haderslev Østerskov (= Ladegård Skov), 10. 8. 1980.
312. – Gravesen, Palle, 1980: Floraliste fra enge, strandenge og strandrørsumpe ved sydøst-bredden af Hejls Nor, 11. 8. 1980.
313. – Gravesen, Palle, 1980: Floraliste fra sydenden af skoven ved Sandersvig ved Knud (Sønderjylland), 11. 8. 1980.
314. – Gravesen, Palle, 1980: Floraliste fra toppen af Skamlingsbanken, 11. 8. 1980.
315. – Gravesen, Palle, 1980: Floraliste fra spidsen af Ørby Hage ved munden af Haderslev Fjord, 11. 8. 1980.
316. – Gravesen, Palle, 1980: Floraliste fra Vonsbæk Præsteskov ved Haderslev Fjord, 11. 8. 1980.
317. – Gravesen, Palle, 1980: Floraliste fra Åstrup kirkegårdsdige øst for Haderslev, 11. 8. 1980.
318. – Gravesen, Palle & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Bemærkning om *Melampyrum vulgatum* var. *hians* i Draved Skov, 14. 8. 1978.
319. – Gravesen, Palle & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Kort floraliste fra indsande-området i Helm Polde, Sønderjylland, 14. 8. 1978.
320. – Gravesen, Palle & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra Abkær Mose syd for Vojens, 15. 8. 1978.
321. – Gravesen, Palle & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra Hjarup Mose syd for Vojens, 15. 8. 1978.
322. – Gravesen, Palle & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra Hostrup Sø, 15. 8. 1978.
323. – Gravesen, Palle & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra Løjt Sønderskov, 15. 8. 1978.
324. – Gravesen, Palle & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra Bibækkens kløft i Pamhule Skov, 15. 8. 1978.
325. – Gravesen, Palle & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra strand og skrænter nordøst for Spramshuse Strand, Løjtland, 15. 8. 1978.
326. – Gravesen, Palle & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra Stengelmose syd for Vojens, 15. 8. 1978.
327. – Gravesen, Palle & Ib Johnsen & Lennart Rasmussen, 1978: Floraliste fra Tinglev Mose, 15. 8. 1978.
328. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra Emmerlev Klev, 13. 6. 1979.

329. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra Gallehus Skov, 13. 6. 1979.
330. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra gravhøj i Gasse Høje, Sønderjylland, 13. 6. 1979.
331. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra Gasse Skrøp, Sønderjylland, 13. 6. 1979.
332. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra Galgehøj syd for Hjerpsted, 13. 6. 1979.
333. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra en gravhøj ca. 900 m syd for Hjerpsted, 13. 6. 1979.
334. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra Kogsbøl Mose, Sønderjylland, 13. 6. 1979.
335. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra nordenden af Skast Mose, Sønderjylland, 13. 6. 1979.
336. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra enge ved Brøns Å ved vejen mellem Frifelt og Ø. Gasse, 14. 6. 1979.
337. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra enge ved Brøns Å nordøst for Ullerup, 14. 6. 1979.
338. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra Helm Poide, Sønderjylland, 14. 6. 1979.
339. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra det fredede bøgeskovsparti syd for skovridergården i Lindet Skov (Sønderjylland), 14. 6. 1979.
340. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra Spandet Krat med Fårmandshøj, 14. 6. 1979.
341. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra skoven ved Østermark sydvest for Arnum, 14. 6. 1979.
342. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra Bjerglund Krat nord for Arnum, 15. 6. 1979.
343. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra nordenden af Gram Storskov ved Hindballe, 15. 6. 1979.
344. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra Gammelskov Mose ved Toftlund, 16. 6. 1979.
345. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra vestenden af Hjartbro Skov og fra Gelså sammesteds, 16. 6. 1979.
346. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Floraliste fra Stensbæk Plantage sydøst for Ribe, 16. 6. 1979.
347. – Gravesen, Palle & Arvid Nilsson & Torsten Nilsson-Tillgren, 1979: Enkelte plantenotater fra Pamhule Skov, 17. 6. 1979.
348. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Kollund Skov, 2. 8. 1978.
349. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Møllesned ved Nybøl Nor, 2. 8. 1978.
350. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Rundkær Skov ved Nybøl Nor, 2. 8. 1978.
351. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Avnbøl Sned, 3. 8. 1978.
352. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Bøffelkobbøl-Østerskov, 3. 8. 1978.
353. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Stenderup Skov ved Nybøl, 3. 8. 1978.
354. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Ullerup Skov (Sundeved), 3. 8. 1978.
355. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Ladkær Skov ved Avnbøl, 4. 8. 1978.
356. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Gammelskov ved Adsbøl, 5. 8. 1978.
357. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Kobbelskov ved Egernsund samt fra en del af terrænet vest for denne, 5. 8. 1978.
358. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Skelde Folekobbel, 5. 8. 1978.
359. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Sottrup Storskov, 5. 8. 1978.
360. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra Rode Skov ved Gråsten, 6. 8. 1978.
361. – Gravesen, Palle & Jens Jørgen Sørensen, 1978: Floraliste fra nordkysten af Vemmingbund (fra et punkt ca. 300 m vest for Trovshøj Gd. til et punkt syd for Dybbøllund), 6. 8. 1978.
362. – Hansen, Alfred, 1975: Nye floristiske fund og

iagttagelser mest fra årene 1971-75. – Duplikeret rapport. Botanisk Museum, København.

363. – Holbek, Paul, 1982: 15. Nordiske Skovkongres' ekskursion på Sønderborg Skovdistrikt den 10/6 1982. (Ekskursionsvejledning).

sine numero. – Kahl, Ingelise, 1975: se »Theophrastos« 1975.

sine numero – Larsen, Børge H.: se F. O. F.'s skovhold i Århus.

364. – Mølgaard, Per & Sven-Erik Sandermann Olsen, 1982: Botanisk Forenings ekskursion til Als 26-27/6 1982.

sine numero. – Olesen, Jens Mogens, 1975: se »Theophrastos« 1975.

365. – »Theophrastos« (Foreningen af botanikstuderende ved Københavns Universitet), 1975: Sønderjylland d. 24. - 27. 4. 1975. (Duplikat. Redigeret af Ingelise Kahl og Jens Mogens Olesen). – København.

366. – Warncke, Esbern, 1980: Brev af 28. 5. 1980 til Palle Gravesen ang. Slivsø m.m.

367. – Wind, Peter, 1975: Floraliste fra Draved Kongsmose 15. 6. 1975.

368. – Wind, Peter, 1975: Floraliste fra Draved Skov 15. 6. 1975.

369. – Wind, Peter, 1976: Floristiske bemærkninger om Barsø, 24. 7. 1976.

370. – Wind, Peter, 1976: Kort floraliste fra kysten af Løjtland ud for Prakhøj, mellem Løjt Ferieby og færgelejet, 24. 7. 1976.

371. – Worsøe, Eiler, 1978: Floraliste fra Anderup Skov vest for Christiansfeld, distr. 48, 28. 5. 1978.

372. – Worsøe, Eiler, 1978: Floraliste fra Lammehave (Hjerndrup Skov), Stepping Sogn, distr. 48, 28. 5. 1978.

SUPPLERENDE KILDEFORTEGNELSE

Nogle udvalgte flora- og oversigtsværker m.m.

Arnell, S., 1956: Illustrated Moss Flora of Fennoscandia. I. Hepaticae. – Lund.

Balslev, V. & K. Simonsen, 1969: Danske plantesamfund. 5. ændrede udg. ved Bodil Lange. – P. Haase og Søn, København.

Bio-data-gruppen ved Naturfredningsrådet, u.å.: Danske naturtyper – decimalnøgle.

Bornebusch, C. H., 1923-25: Skovbundsstudier I-IX. – Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark 8.

Bornebusch, C. H., 1936: Skovnaturen. – Dansk Natur – Dansk Skole. København.

Christiansen, M. S., 1978: Flora i farver 2. Sporeplanter. – Politikens Forlag, København.

Damsholt, K. & K. Holmen & E. Warncke, 1969: A List of the Bryophytes of Denmark. – Bot. Tidsskr. 65.

(Artikler i) Danmarks Natur bind 1-11, 1967-71. – Politikens Forlag, København. (Eller senere udg.).

Du Rietz, G. E., 1949: Huvudenheter och huvudgränser i svensk myrvegetation. – Svensk Bot. Tidsskr. 43.

Ferdinandsen, C. & Ø. Winge, 1943: Mykologisk Ekskursionsflora. 2. udg. – København.

Galløe, O., 1927-72: Natural History of the Danish Lichens I-X. (Vol. X ved M. Skytte Christiansen).

Gravesen, P., 1976: Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 1. Sjælland. – Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. København. (377 pp.).

Gravesen, P., 1979: Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 2. Den fynske øgruppe. – Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. København (270 pp.).

Gravesen, P., 1981: En botanisk lokalitetskode. – URT 81,2.

Gravesen, P., 1982: Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 3. Lolland, Falster, Møn og Bornholm. – Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. København. (295 pp.).

Hagerup, O. & V. Petersson, 1956-60: Botanisk Atlas I-II. – Munksgaard, København.

Hansen, Kjeld (red.) et al., 1981: Dansk Feltflora. – Gyldendal, København. (757 pp.).

Hjortaa, H., 1979: Naturen Danmark Rundt. – Politikens Forlag, København. (252 pp.).

Hubbard, C. E., 1959 (reprint): Grasses. – Penguin Books. (428 pp.).

Hylander, N., 1953-66: Nordisk Kärlväxtflora I-II. – Almqvist & Wiksell, Stockholm.

Jakobsen, Knud, 1978: Herbariet – karplanter og mosser. – URT 78, 2.

Jensen, C., 1915: Danmarks Mosser. I. Hepaticales, Anthocerotales og Sphagnales. Gyldendal. København og Kristiania.

Jensen, C., 1923: Danmarks Mosser. II. Andreæales og Bryales. – Gyldendal. København og Kristiania.

Jensen, C., 1939: Skandinaviens Bladmossflora. – Munksgaard, København.

Jermy, A.C. & T.G. Tutin, 1968: British Sedges. – Botanical Society of the British Isles, London. (199 pp.).

Køie, M., 1938: The Soil Vegetation of the Danish Conifer Plantations and its Ecology. – Mem. Acad. Roy. Sci. Lettres de Danemark, Copenhagen. Sect. Sci. 9. Sér., T. VII, 2.

Lange, B. & M., 1974: Farveflora. Nordeuropas vilde Planter. (Dansk udgave af: Richard & Alastair Fitter: »The Wild Flowers of Britain and Northern Europe«). – Gads Naturbøger. G.E.C. Gads Forlag, København. (355 pp.).

Lange, J.E., 1935-40: Flora Agaricina Danica.

Lange, J. E. & M., 1961: Illustreret Svampeflora. – G.E.C. Gads Forlag, København. (242 pp.). (Eller senere udg.).

Lange, Johan, 1969: Levende fortidsminder. – Nationalmuseets Arbejdsmark 1969.

Lange, Johan, 1972: Levende fortidsminder. Ukrudt, kulturhistorie, forsvarshistorie. – Nationalmuseet, København.

Løjtnant, B., 1977: Dansk udgave af: Nordens orkidéer. (Originalens svenske tekst ved Sven Nilsson, tegninger ved Bo Mossberg). Gyldendal, København. (128 pp.).

Løjtnant, B., 1979: Truede levesteder – truede planter. – Kaskelot nr. 40, september 1979.

Løjtnant, B. 1980: Status over den danske flora, – i: Status over den danske plante- og dyreverden (pp. 327-40). Fredningsstyrelsen, København.

Løjtnant B. & E. Worsøe, 1977: Truede og sårbare danske karplanter. 1. Hvid Sækspore. – Gymnadenia

albida (L.) L. C. Rich. ssp. albida. Udbredelse i Danmark – før og nu. – Kaskelot nr. 32, december 1977.

Løjtnant, B. & E. Worsøe, 1977: Foreløbig status over den danske flora. – Reports from the Botanical Institute, University of Aarhus. No. 2. (341 pp.).

Mikkelsen, V. M., 1970: Botanik III. Planteøkologi og danske plantesamfund. – De studerendes råd ved den kgl. vet. og landbohøjskole. København.

Nielsen, P. Chr., 1961: Vore skove fra fortid til nutid. – Dansk Natur – Dansk Skole, årsskrift 1961.

Nyholm, E., 1954-69: Illustrated Moss Flora of Fennoscandia. II. Musci. – Lund.

Olsen, C., 1938: Undersøgelser over Bundfloraen i danske Egeskove og Egekrat. – Bot. Tidsskr. 44.

Pedersen, Anfred, 1962: Det xerotherme floraelement ved de sydlige Indre Farvande. – Flora & Fauna 68. årg.

Raunkiær, C./K. Wiinstedt, 1950: Dansk Ekskursionsflora. 7. udg.

Rostrup, E., 1925: Vejledning i den danske Flora. Anden del. Blomsterløse Planter. 2. udg. – Gyldendal, København.

Schou, J. Chr., 1978: Danske starrer. – Biologisk Forening for Nordvestjyllands Forlag. Klitmøller. (83 pp.).

Sjörs, H., 1967: Nordisk växtgeografi. – 2. uppl. Stockholm.

Tutin, T. G. et al., 1964-80: Flora Europaea 1-5. – Cambridge University Press.

Waldheim, S. & H. Weimarck, 1943: Bidrag till Skånes flora. 18. Skånes myrtyper. – Bot. Notisar 1943.

Worsøe, E., 1979: Stævningssskovene. – Danmarks Naturfredningsforenings Forlag. København. (117 pp.).

Worsøe, E., 1979: Truede planter i Danmark. – Panda-Nyt, september 1979.

Ødum, S., 1977: Træer i Nordeuropa. En felthåndbog af Alan Mitchell på dansk ved Søren Ødum. – Gads Naturbøger. G.E.C. Gads Forlag, København. (413 pp.).

STEDNAVNEREGISTER

»Nr.« er alfabetiseret som »Nørre«,
»Sr.« og »Sdr.« som »Sønder«,
»Gl.« som »Gammel«,
»Skt.« som »Sankt« etc.

A

Abkær Mose: lok. 48/76
Abterp: lok. 50/21
Adsbøl: lok. 52/32
Agerskov: lok. 49/42
Agerskov Kirke: lok. 49/42
Age Sø: lok. 52/65
Agesø: lok. 52/65
Agsø: lok. 52/65
Albæk: lok. 50/8
Aller Mølle: lok. 48/48
Allerup: lok. 49/50
Allerup Krattene: lok. 49/13
»Alminding«: lok. 53/26
Almsted: lok. 53/67
Almsted Mose: lok. 53/69
Almstedlyng: lok. 53/69
Almstedskov: lok. 53/70
Almstrup Bæk: lok. 52/84
Als Nørreskov: lok. 53/38
Als Sønderkov: lok. 53/64
Alslev Mose: lok. 51/2
Anager: lok. 48/62
Anderup Skov: lok. 48/54
»Anderuplund«: lok. 48/54
Anne Marie Sø: lok. 52/34
Anslet Hage: lok. 48/3
Arnkil Fred: lok. 53/4
Arnkil-halvøen: lok. 53/4
»Arnkil-skovene«: lok. 53/4
Arnkilfred: lok. 53/4
Arnkilfredskov: lok. 53/4
Arnkilsmade: lok. 53/5
Arnkilsmaj: lok. 53/5
Arnkilsøre: lok. 53/4
Arnum: lok. 49/71
»Arnum Krat«: lok. 49/71
Arrild: lok. 49/45
Arrild Plantage: lok. 49/2
Askemose: lok. 48/39
Askemose Bæk: lok. 48/39
Asserballe: lok. 53/69
Asserballelyng: lok. 53/69
Astrup Banke: lok. 50/20
Augustenborg: lok. 53/10
Augustenborg Havn: lok. 53/10
Augustenborg Park: lok. 53/10
Augustenborg Skov: lok. 53/10
Avnbøl Sned: lok. 52/55
»Avnevig«: lok. 48/4
Avnø Vig: lok. 48/4

B

»Baadsagger«: lok. 53/2
Ballum: lok. 50/27
Ballum Enge: lok. 50/14
»Ballum Marskenge«: lok. 50/2
Ballum Sluse: lok. 50/2
Ballumbjerg: lok. 49/14
Bankel: lok. 48/17
Bankel Sø: lok. 48/17
Bankeldam: lok. 48/17
Bann Sø: lok. 48/49
Barsbøl: lok. 49/86
Barsbøl Eng: lok. 49/34
Barsbøl Skov: lok. 49/34
Barsø: lok. 48/30
Bejerholm Bæk: lok. 48/19
Benedikte Sø: lok. 52/34
Bevtoft: lok. 49/39
Bevtoft Kirke: lok. 49/39
Bevtoft Plantage: lok. 49/40
Bibæk: lok. 48/42
Binderup Bugt (stranden ved): lok. 25/34
Birke-Pøl: lok. 53/48
Birkekær: lok. 52/84
Birkelev Plantage: lok. 49/12
Bispelgård Krat: lok. 49/56
»Bjerglund«: lok. 49/71
Bjergskov: lok. 52/50
Bjergskov Bakker: lok. 52/50
Bjærndrup: lok. 52/83
Bjørnemose: lok. 48/80
Bjørnkær: lok. 53/29
Blans Skov: lok. 52/69
Blans Strand: lok. 52/8
Blommeskobbel: lok. 53/43
Bodum Mose: lok. 48/80
Bolderslev Skov: lok. 52/57
Bolet Skov: lok. 48/18
Bollert Sand: lok. 50/1
Bommerlund Plantage: lok. 52/45
Borgmesterskov: lok. 48/64
Bosager: lok. 53/2
Bosted Huse: lok. 53/38
Bosted Made: lok. 53/38
Bosted Skov: lok. 53/38
Bov (ved Bylderup): lok. 51/14
Bov (nord for Padborg): lok. 52/81
Bovrup Tangsbæk: lok. 52/69
Branderup: lok. 49/55
Branderup Krat: lok. 49/55
Brandsbøl: lok. 53/72

Brandsbøl Skov: lok. 53/23
Bredebro Station: lok. 50/18
Bredevad: lok. 51/15
Brenstoftnæsset: lok. 52/36
Bro: lok. 53/10
Broager: lok. 52/79
Broager Mark: lok. 52/79
Broager Østermark: lok. 52/79
Broballe: lok. 53/71
Broballe Mark: lok. 53/71
»Broballe Skov«: lok. 53/25
Brod: lok. 48/12
Brogård Plantage: lok. 49/23
Brorsbøl: lok. 48/9
Brorsbøl Skov: lok. 48/9
Brudeeng: lok. 49/20
Brunbjerg: lok. 52/18
Brunsnæs: lok. 52/26
Brændstoftnæsset: lok. 52/36
Brøns: lok. 50/19
Brøns Å: lok. 49/6 og 49/53
Brøstrup: lok. 49/83
Brøstrup Gård: lok. 49/83
Brøstrupgård: lok. 49/83
Bundsø: lok. 53/24
Burkal Kirke: lok. 51/13
Buskmose: lok. 52/80
Buskmose Mark: lok. 52/80
Buskmose Skov: lok. 52/80
Bylderup: lok. 51/14
Bylderup-Bov: lok. 51/14
Bæk Skov: lok. 49/64
Bøffelkobbel: lok. 52/73
Bøffelkobbel-Østerskov: lok. 52/73
Bøgeskov (ved Avnø Vig): lok. 48/4
Bådsbøl Strand: lok. 50/4
Bådsbøl-Ballum: lok. 50/27
Bålhøj: lok. 49/66

C

»Carlsberg-stykke«: lok. 51/1
Christiansdal: lok. 48/86
»Christinero«: lok. 48/61

D

»Damende«: lok. 48/86
»Dammen«: lok. 49/40
Diernæs Made: lok. 48/23
Dover: lok. 49/86
Dover Bjerge: lok. 49/86
Dovermark: lok. 49/86
Draget: lok. 53/49
Draved Kongsmose: lok. 51/2
»Draved Mose«: lok. 51/2
Draved Skov: lok. 51/1
Drejet: lok. 53/49
Dybbøl: lok. 52/16
Dybbøl Bjerg: lok. 52/16
Dybbøl Mark: lok. 52/16
Dybdal: lok. 48/45
Dyndeng: lok. 49/58
Dyndved: lok. 53/16

Dyndved Skov: lok. 53/19
Dynt: lok. 52/19
Dynt Hoved: lok. 52/18
Dynt Mark: lok. 52/19
Dyrbæk: lok. 52/3
»Dyrbæk Skov«: lok. 52/3
Dyrehave (ved Sønderhav): lok. 52/40
Dyvig: lok. 53/28
Døstrup: lok. 50/30
Døstrup By: lok. 49/3

E

Egemose Skov: lok. 53/36
Egen: lok. 53/16
Egen Næs: lok. 53/14
Egernsund: lok. 52/27
Eggebæk Plantage: lok. 51/8
»E Govl«: lok. 53/28
Ejsbøl Voldsted: lok. 48/70
Ellegård Plantage: lok. 49/37
Ellum Mose: lok. 51/2
Elsmark: lok. 53/72
Elsmark Skov: lok. 53/76
Elsted Bæk: lok. 48/27
Elstrup: lok. 53/79
Elstrupskov: lok. 53/79
Emmerlev Klev: lok. 50/7
»Enderupskov Aftægt«: lok. 49/29
Endrup Plantage: lok. 49/23
Enemark: lok. 52/61
Ensted: lok. 52/87
Errested: lok. 48/82
»Errigsted«: lok. 48/82
Ertebjerg: lok. 53/81
Eskær: lok. 48/13

F

Farresdam: lok. 53/28
Farris Bæk: lok. 49/82
Farrisbæk: lok. 49/82
Favrholm: lok. 53/81
Febro Bæk: lok. 49/58
Felsbæk Møllebæk: lok. 52/68
»Felsbæk Mølleddam«: lok. 52/68
Femhøj: lok. 48/49
Fiskholm: lok. 49/51
Fiskholm Krat: lok. 49/51
Fjeldby: lok. 53/86
Fjordmose: lok. 53/38
Fladsten Mose: lok. 48/52
Fladså: lok. 49/24
Flovt Sande: lok. 48/17
Fly Mose: lok. 49/61
Folekobbel (Arnkil-halvøen): lok. 53/4
Folekobbel (ved Skelde): lok. 52/20
Frederiksgård: lok. 51/1
Frederikshof: lok. 53/67
Frederikskog Forland: lok. 50/9
Fredshule: lok. 48/94
Fredskov (ved Lambjerglund): lok. 53/13
Fredskov (ved Mjang): lok. 53/66
Fredsmade: lok. 53/64

Fredsmaj: lok. 53/64
 »Fremskudte dige«: lok. 50/9
 Frestrup Mark: lok. 51/10
 Frestrup Skov: lok. 51/10
 Frifelt-Vodder: lok. 49/74
 Fryndesholm: lok. 53/70
 Frøslev By: lok. 51/6
 »Frøslevmark Krat«: lok. 51/6
 Frøslev Mose: lok. 51/6
 Frøslev Plantage: lok. 51/6
 Frøslev Polde: lok. 51/6
 Frøslev Polde Krat: lok. 51/6
 Frøslev Sand: lok. 51/6
 »Frøslev Vesterkrat«: lok. 51/6
 Fuglehage: lok. 48/15
 Fuglevig: lok. 48/9
 Fuglhessel: lok. 53/82
 Fynshav: lok. 53/40
 »Fyrmose«: lok. 53/38
 »Færøerne«: lok. 49/14
 Fæsted Hede: lok. 49/15
 Fæsted Plantage: lok. 49/16
 Fårhus: lok. 49/79
 Fårkrog Skov: lok. 49/70
 Fårmandsbjerg: lok. 49/75

G

Galgehøj: lok. 50/8
 Gallehus Skov: lok. 50/10
 Gl. Frederikskog: lok. 50/9
 Gammel-Pøl: lok. 53/48
 Gammel-Pøl (klinterne nord for): lok. 53/47
 Gammeldam (ved Nordborg): lok. 53/31
 Gammeldam (= Oldenor): lok. 53/28
 Gammelgab: lok. 52/78
 Gammelskov (nordvest for Adsbøl) 52/53
 Gammelskov Krat: lok. 49/61
 Gammelskov Mose: lok. 49/61
 Gammelå: lok. 51/19 og 51/20
 Gasse Hede: lok. 49/6
 Gasse Høje: lok. 49/52
 Gasse Skrøp: lok. 49/2
 Geestruplund: lok. 49/56
 Gejlager Skov: lok. 49/70
 Gelså: lok. 49/28-30
 Genner By: lok. 48/92
 »Genner Nørreskov«: lok. 48/28
 Genner Strand: lok. 48/26
 Gerrebæk: lok. 51/23
 Gestruplund: lok. 49/56
 Gram: lok. 49/68
 Gram Møllesø: lok. 49/68
 Gram Slot: lok. 49/68
 Gram Storskov: lok. 49/20
 Gram Å: lok. 49/25, 49/26, 49/68 & 49/69
 Granbjerg: lok. 53/67
 Grimmose: lok. 49/88
 Grænsestien: lok. 51/6
 Grønbjerg: lok. 48/45
 Grøngrøft Mose: lok. 52/71
 Grøngrøft Skov: lok. 52/71
 Grønkobbøl: lok. 53/40
 Grønkær: lok. 48/20
 Grønninghoved Strandskov: lok. 25/34

Grønninghovedstrand: lok. 25/34
 Grønå: lok. 51/13 & 51/14
 Gråbjerg Mose: lok. 51/2
 Gråsten By: lok. 52/33
 Gråsten Dyrehave: lok. 52/34
 Gråsten Slotspark: lok. 52/34
 Gråsten Slotssø: lok. 52/34
 Guderup: lok. 53/16
 Gyldenbjerg: lok. 48/30
 Gånsager: lok. 49/73
 »Gåsfred Krat«: lok. 49/72

H

Haderslev By: lok. 48/70
 Haderslev Dam: lok. 48/41
 Haderslev Vesterskov: lok. 48/71
 Hajstrup Mark: lok. 48/14
 Halk: lok. 48/95
 Halk Hoved: lok. 48/18
 Hammelev: lok. 48/86
 Haraldsholm Skov: lok. 49/70
 Hardeshøj: lok. 53/26
 Hartsø-området: lok. 53/53
 Haved Skov: lok. 49/76
 »Havkliit«: lok. 50/1
 Havnbjerg: lok. 53/72
 Havnbjerg Skov: lok. 53/35
 Havneby: lok. 50/1
 Havrekobbøl: lok. 53/38
 Havsand: lok. 50/1
 Hededam: lok. 48/45
 Hejls: lok. 25/37
 Hejlsminde: lok. 25/37 & 48/1
 Hejlsminde Nor: lok. 25/37 & 48/1
 Hejls Nor: lok. 48/1
 Hejsager Bæk: lok. 48/20
 Hejsager Skov: lok. 48/20
 Hejsager Strand: lok. 48/20
 Hellesø: lok. 53/29
 Helleved: lok. 53/67
 Helm Polde: lok. 49/7
 Hestehave (nord for Haderslev): lok. 48/82
 Hestehave (vest for Haderslev): lok. 48/66
 Himmark: lok. 53/76
 Hindemade: lok. 48/41
 Hindemaj: lok. 48/41
 Hjartbro Skov: lok. 49/41
 Hjarup Mose: lok. 48/76
 Hjelm Skov: lok. 52/61
 Hjelmvrå Skov: lok. 48/85
 Hjerpsted: lok. 50/26
 Hjerpsted Strand: lok. 50/6
 Hjertehøj: lok. 52/34
 »Hjerting Skov«: lok. 49/32
 Hjerting Skov: lok. 49/33
 Hjortholm: lok. 53/55
 »Hjortholm strandenge«: lok. 53/55
 Hjortholm Sø: lok. 53/55
 Hjortholmsmedie: lok. 53/56
 Hjortvad Krat: lok. 49/17
 Hjulsø: lok. 52/50
 Hokkerup: lok. 52/46
 Holbøl By: lok. 52/46
 Holbøl Mark: lok. 52/45

Holbøl Skov: lok. 52/38
Holm: lok. 53/27
Holme: lok. 48/73
Holmmose: lok. 49/88
Hopsø (ved Genner Bugt): lok. 48/26
Hopsø (ved Nordborg): lok. 53/30
Hoptrup By: lok. 48/93
Horsbyg Mose: lok. 49/88
Hostrup Krat: lok. 52/66
Hostrup Skov: lok. 52/65
Hostrup Sø: lok. 52/50
Hovkildes Mose: lok. 53/80
Hovslund: lok. 48/88
Hovslund Skov: lok. 48/39
Humlemade: lok. 53/46
Hummelmaj: lok. 53/46
Hundekilde: lok. 53/80
Hundeklemmen: lok. 52/61
Hundslev: lok. 53/67
Husum Enge: lok. 50/14
Husum-Ballum: lok. 50/27
Hviding: lok. 50/24
Hvilbjerg Mose: lok. 49/9
Hyrup: lok. 49/60
Hyrup Skov: lok. 49/60
Hytterkobbøl: lok. 48/40
Høffelbjerg: lok. 52/36
Høgebjerg: lok. 53/69
Højer: lok. 50/22
Højer By: lok. 50/22
Højer Kog: lok. 50/9
Højer Sluse: lok. 50/9
Højer-diget (»gamle«): lok. 50/9
»Højmosen«: lok. 48/89
Højskamling: lok. 25/34
Hønning: lok. 49/48
Hønning Dam: lok. 49/7
Hønning Mose: lok. 49/9
Hønning Plantage: lok. 49/7
Hønsnap: lok. 52/46
Hønsnap Skov: lok. 52/38
Hørløkke Skov: lok. 49/65
Hørup: lok. 53/61
Hørup Skov: lok. 53/65
Høruphav: lok. 53/61
Høstbjerg: lok. 50/1
Høtkær: lok. 48/69

I

Iller: lok. 52/78
Iller Mark: lok. 52/78
»Iller Skov«: lok. 52/26
Iller Strand: lok. 52/26

J

Jegerup: lok. 49/66
Jegerup Frihed: lok. 49/66
Jegerup Mark: lok. 49/66
Jejsing: lok. 51/12
Jels Midtsø: lok. 49/34
Jels Nedersø: lok. 49/34
Jels Oversø: lok. 49/34

»Jels Sø«: lok. 49/34
Jelsskov: lok. 49/70
Jordsand: lok. 50/17
Juvre: lok. 50/1
»Juvre Enge«: lok. 50/1
Juvre Sand: lok. 50/1
Jvrediget: lok. 50/1
Jægersborg Mindeskov: lok. 49/70
Jørgensgård Skov: lok. 48/36

K

Kalby Plantage: lok. 49/11
Kalby Skov: lok. 49/11
Kalvehøj Skov: lok. 25/36
Kalvø: lok. 48/27
Katholm: lok. 53/14
Katryde: lok. 53/67
Kattergal: lok. 25/36
Kegnæs Ende: lok. 53/54
Kegnæs Fyr: lok. 53/50
Kelstrup Plantage: lok. 52/46
Kelstrup Skov: lok. 52/38
Kelstrup Strand: lok. 48/20
Ketting: lok. 53/15
Ketting Hav: lok. 53/15
Ketting Nor: lok. 53/15
»Kidskelund Plantage«: lok. 52/44
Kilden (ved Ørby Hage): lok. 48/5
»Kildespring«: lok. 53/32
Kirke-Hørup: lok. 53/11
Kirkeby (Rømø): lok. 50/1
Kirkeby Plantage: lok. 50/1
Kirkemose: lok. 49/79
Kiskelund Mark: lok. 52/45
Kiskelund Plantage: lok. 52/44
Klaskerøj Skov: lok. 49/70
Klaskerød Skov: lok. 49/70
Klibjergs Lå: lok. 50/1
Klintinghoved: lok. 53/64
Klitdam: lok. 49/14
Klosterkløft: lok. 52/42
Knap Mølle: lok. 48/53
Knarhøj Bugt: lok. 52/9
Knivsbjerg: lok. 48/81
Knud Lyng: lok. 48/3
Knudshoved: lok. 48/3
Knudsmade: lok. 52/36
Kobbelskov (ved Egersund): lok. 52/28
»Kobbermølleskoven«: lok. 52/42
Kogang: lok. 52/61
Kogsbøl Mose: lok. 50/13
Kohage: lok. 52/41
Koldby Strand: lok. 50/5 & 50/6
Kollund: lok. 52/41
Kollund Havn: lok. 52/41
»Kollund Krat«: lok. 52/41
Kollund Skov: lok. 52/42
Kollund Strand: lok. 52/41
Kollund Østerskov: lok. 52/41
Kolsnap Skov: lok. 49/63
Kongemose: lok. 49/51
»Kongens Mose«: lok. 51/2
Kongsbjerg Mose: lok. 51/2
Kongsmade: lok. 53/55

Kragelund Mose: lok. 51/7
 Kragemade: lok. 52/75
 Krejsel: lok. 48/62
 Krinshave: lok. 48/22
 »Kristiansdal«: lok. 48/86
 Krogstrup: lok. 49/86
 Krum-om: lok. 53/10
 Krusmølle: lok. 52/65
 Kruså: lok. 52/43
 »Kruså Mølledam«: lok. 52/43
 Kruså Møllesø: lok. 52/43
 Kydsnor: lok. 53/8
 Kællingebjerg: lok. 49/34
 Kællinghøj: lok. 50/26
 Kær: lok. 53/1
 Kær Mølleå: lok. 48/1
 Kær Vestermark: lok. 53/2
 Kær Vig: lok. 53/2
 Kærbølling Klint: lok. 50/16
 Kærgård: lok. 49/47
 »København Plantage Krat«: lok. 49/6
 Københoved Skov: lok. 49/32

L

Ladegård Eng: lok. 48/45
 »Ladegård Skov«: lok. 48/72
 Ladegårds Mark: lok. 48/45
 Ladkær Skov: lok. 52/54
 Lakolk: lok. 50/1
 Lambjerg: lok. 53/11
 Lambjerg Indtægt: lok. 53/62
 Lambjergskov: lok. 53/13
 Lamhave: lok. 48/59
 Lammehave: lok. 48/59
 Landeby: lok. 49/44
 Langbjerg Skov: lok. 52/62
 Langeng: lok. 49/58
 Langeskifte: lok. 25/34
 Langesø: lok. 53/32
 Langetved Skov: lok. 49/82
 Langmose: lok. 53/26
 »Laurup Krat«: lok. 49/2
 Lavensby: lok. 53/32
 Lavtskov: lok. 48/58
 Løbøl: lok. 53/86
 Lendemark: lok. 51/14
 Lerskov Plantage: lok. 48/80
 Lert Skov: lok. 48/44
 Lille Dynt: lok. 52/19
 Lille Nustrup: lok. 49/38
 Lille Okseø: lok. 52/39
 Lille-Søgård Sø: lok. 52/48
 Lillenor: lok. 53/19
 Lilleå: lok. 49/34
 Lillskov: lok. 53/38
 Linderum: lok. 48/47
 Lindet Mose: lok. 49/51
 Lindet Skov: lok. 49/8
 Lintrup: lok. 49/84
 Lintrup Skov: lok. 49/84
 Lintrupmark: lok. 49/84
 Loddenhøj: lok. 48/31
 Lovrup Krat: lok. 49/2
 Lovrup Skov: lok. 49/2

Lovrup Skrøp: lok. 49/2
 »Lundbæk Krat«: lok. 51/9
 Lundbæk Plantage: lok. 51/9
 Lunden (ved Gånsager): lok. 49/85
 Lunden (ved Gram): lok. 49/68
 Lunden (ved Svenstrup): lok. 53/72
 Lundsgårds Mark: lok. 52/76
 Lundsø: lok. 52/64
 Lusig Skov: lok. 53/25
 Lysabild: lok. 53/83
 Lysing: lok. 49/21
 Lysing Skov: lok. 49/21
 Læsbæk: lok. 51/9
 Løgum Bjerger: lok. 49/1
 Løgumgårde: lok. 49/44
 Løgumkloster: lok. 49/44 & 51/28
 Løjt Skovby: lok. 48/33
 Løjt Sønderkov: lok. 48/34
 Lønholt Skov: lok. 48/31
 Løsemade: lok. 53/29
 »Løsemaj«: lok. 53/29
 Lønt Ø: lok. 48/9
 Løvhøj: lok. 48/30

M

Madeskov (ved Kruså): lok. 52/43
 Madeskov (ved Ulkebøl): lok. 53/9
 Magisterkogen: lok. 50/9
 Magstrup Præstegårdsskov: lok. 48/67
 Magstrup Skov: lok. 48/68
 Majbøl: lok. 53/11
 Majslov (nord for Hammelev): lok. 48/64
 »Majskov« (ved Kruså): lok. 52/43
 Mandbjerg Skov: lok. 49/58
 »Maren Schmidts Skrøp«: lok. 49/2
 Margrethe Sø: lok. 52/34
 »Marie Schmidts Skrøp«: lok. 49/2
 Marstrup: lok. 48/87
 »Maugstrup Præstegårdsskov«: lok. 48/67
 »Meels-Skov«: lok. 53/26
 Mejlby: lok. 49/84
 Mejlbymark: lok. 49/84
 Mellerup: lok. 49/62
 Melskov: lok. 48/66
 Melved Skov: lok. 53/38
 Miang Dam: lok. 53/12
 Miang Sø: lok. 53/12
 Midtskov: lok. 53/66
 Midtsø: lok. 49/34
 Milkær Skov: lok. 48/34
 Mintebjerg: lok. 53/87
 Mjang: lok. 53/11
 Mjang Dam: lok. 53/12
 Mjels: lok. 53/26
 Mjels Mark: lok. 53/26
 »Mjels Skov«: lok. 53/26
 Mjels Sø: lok. 53/74
 Mjels Vig: lok. 53/28
 Mjolden: lok. 50/29
 Møllerup: lok. 50/31
 Moltrup By: lok. 48/63
 Mommark: lok. 53/45
 »Mosen« (ved Ulkebøl Nørremerke): lok. 53/6
 Munkemølleslugten: lok. 52/36

Møgelmosø: lok. 52/84
Møgeltønder: lok. 50/23
Møgeltønder Kog: lok. 50/9
Møiby-Ballum: lok. 50/27
Møllebugt: lok. 52/15
Møllekær: lok. 52/61
Møllesned: lok. 52/30
Mølleådal: lok. 48/38
Mønterhøj: lok. 52/61

N

Nabbe Mose: lok. 48/5
Naldmose: lok. 53/38
Navtrup Skov: lok. 48/9
Neder-Lysabild: lok. 53/83
Neder-Tandslet: lok. 53/85
Nederby: lok. 52/35
Nedereng: lok. 52/42
Nederstjernen: lok. 52/33
Nedersø: lok. 49/34
Nordborg: lok. 53/32
Nordborg Bæk: lok. 53/30
Nordborg Sø: lok. 53/32
Nordskov (ved Hjerndrup): lok. 48/59
Noret (ved Halk): lok. 48/19
Notmark: lok. 53/67
Nustrup Hede: lok. 49/69
Nustrup Kirke: lok. 49/38
Nustrup Plantage: lok. 49/69
Nustrup Skov: lok. 49/63
Ny Frederikskog: lok. 50/9
Nybøl Skov: lok. 52/58
Nybøl Vandmølle: lok. 52/30
Nybøl Østermark: lok. 52/73
Nybølgård Plantage: lok. 49/22
Nyled: lok. 53/79
Nymose: lok. 52/46
Nørby: lok. 50/31
Nørre Hesselmark: lok. 52/61
Nørremaj: lok. 48/17
Nørreskov (ved Genner Bugt): lok. 48/28
Nørreskov (ved Åbenrå): lok. 48/37
Nørreskov (nord for Åstorp): lok. 25/90
Nørreå: lok. 48/83

O

Odderbæk: lok. 25/34
Oksbøl: lok. 53/71
Oksenvad Hede: lok. 49/37
Oksenvad Mark: lok. 49/87
Okseøerne (i Flensborg Fjord): lok. 52/39
Oldenor (ved Egen): lok. 53/14
Oldenor (ved Nordborg): lok. 53/28
Oldnor: lok. 53/14
Olenskobbøl: lok. 53/41
Olmersdiget: lok. 52/86
Ormstoft: lok. 53/1
Over-Tandslet: lok. 53/85
Overby: lok. 52/35
Overstjernen: lok. 52/33
Oversø (nord for Jels): lok. 49/34
Oversø (ved Løjt Skovby): lok. 48/34

P

Padborg: lok. 51/6 & 52/81
Padborg Skov: lok. 52/81
Padborg Station: lok. 52/81
Padholm: lok. 53/67
Pamhule: lok. 48/87
Pamhule Skov: lok. 48/42
Pamhule Sø: lok. 48/87
»Pandekagerne«: lok. 49/14
Panserhøje: lok. 50/26
Pinnesholm: lok. 53/82
»Pluskær Krat«: lok. 51/6
Polterkræmmerlavning: lok. 49/14
Pomose Skov: lok. 53/69
»Porre Pril«: lok. 50/1
Pottemandshøj: lok. 50/26
Prinsens Høj: lok. 49/37
Præsteskov (nord for Fole): lok. 49/18
Præsteskov (ved Skodborg): lok. 49/70
Pulverbæk Skov: lok. 53/68
Pulverbækken: lok. 53/68
Pøl: lok. 53/32

R

Ragebøl Skov: lok. 52/14
Randholm: lok. 48/15
Rangstrup: lok. 49/78
Rejsby Klint: lok. 50/16
Rejsby-Ballum: lok. 50/5
Renbæk: lok. 49/10
Renbæk Plantage: lok. 49/10
Rendeløb: lok. 52/17
Renmose: lok. 52/46
Rens Hedegård Plantage: lok. 51/11
Revlen: lok. 48/28
Revlmose: lok. 52/87
Revsø Skov: lok. 48/43
Rinkenæs: lok. 52/35
Rinkenæs Skov: lok. 52/34
Rise Skov: lok. 48/38
Rode Skov: lok. 52/51
Rodeskov: lok. 48/78
Roland Mose: lok. 48/80
Roost: lok. 49/46
Rudbæk: lok. 52/65
Rudbøl: lok. 50/9
Rudbøl Kog: lok. 50/9
Rugbjerg Skov: lok. 51/4
Rumohrsgårds Dyrehave: lok. 53/67
Runde Mølle: lok. 48/27
Rundkær Skov: lok. 52/31
Rurup: lok. 49/47
»Russerfennen«: lok. 51/2
Rygbjerg Sø: lok. 48/49
Rygbjerg Ås: lok. 48/49
Rævebjerg: lok. 52/5
Ræveborg Plantage: lok. 49/27
Rævshalen: lok. 48/19
Rødding: lok. 49/81
Rødding Skov: lok. 49/35
Rødding Østermark: lok. 49/35
Rødding Østerskov: lok. 49/35
Røddinggård: lok. 49/81

Røde Mose: lok. 52/46
Rødegade: lok. 52/75
Rødekro: lok. 48/89
Rødekro Plantage: lok. 51/30
Røgel Hede: lok. 51/3
Røllum: lok. 52/87
Røllum Mose: lok. 52/87
Røllum Skov: lok. 52/58
Rømø: lok. 50/1
Rømø-dæmningen: lok. 50/2
Røreng: lok. 51/6
Rørkær: lok. 48/82
Råbjerg Plantage: lok. 49/2
Råde Bæk: lok. 48/96
Råde Hoved: lok. 48/16
Råde Mark: lok. 48/16
Råhede Vade: lok. 50/16

S

Sandager: lok. 52/36
Sandbjerg Lilleskov: lok. 52/13
Sandbjerg Mølleddam: lok. 52/13
Sandbjerg Nørremark: lok. 52/13
Sandbjerg Slot: lok. 52/13
Sandershøj: lok. 48/3
Sandersvig: lok. 48/3
Sandkule: lok. 48/45
»Sandmarken«: lok. 50/1
Sandvig (Als): lok. 53/21
Sandvig (Kelstrupstrand): lok. 48/20
Skt. Thøgers Kilde: lok. 49/30
Sarup: lok. 53/45
Schackenborg: lok. 50/23
Schackenborg Park: lok. 50/23
Sebbelev: lok. 53/14
Sebbelev Skov: lok. 53/14
Sebbelund: lok. 53/80
Sejersbæk Kog: lok. 50/11
Sjellerup: lok. 53/78
Sjellerup Skov: lok. 53/38
Sjølund Skov: lok. 25/91
Skafthær: lok. 49/19
Skamlingsbanken: lok. 25/34
Skast: lok. 50/26
Skast Mose: lok. 50/13
Skedebjerg: lok. 48/90
Skelbækken: lok. 52/59
Skelde: lok. 52/77
Skelde Folekobbøl: lok. 52/20
Skelde Kobbelskov: lok. 52/22
Skelde Mark: lok. 52/77
Skift: lok. 48/77
Skikkild: lok. 49/7
Skikkild Bjerge: lok. 49/7
Skikkild Hede: lok. 49/7
Skodborg: lok. 49/70
Skodborg Skov: lok. 49/70
Skodsbøl: lok. 52/74
Skodsbøl Mark: lok. 52/75
Skodsbøl Skov: lok. 52/28
Skovby (Als): lok. 53/84
Skovby (vest for Hoptrup): lok. 48/94
Skovby Skov: lok. 48/40
Skovbyholm: lok. 53/84
Skovbølling: lok. 48/82
Skovsø: lok. 52/6
Skratmose: lok. 53/1
Skudstrup: lok. 49/70
Skærbæk: lok. 49/43 & 50/28
Skærbæk Station: lok. 50/28
Slibemøllen: lok. 48/26
Sliv Sø: lok. 48/23
Slogs Å: lok. 51/15
Smedeby Grube: lok. 52/44
Smedeby Mark: lok. 52/44
Smedeholm: lok. 48/61
Smøl: lok. 52/74
Smøl Vold: lok. 52/74
Smølvold: lok. 52/74
Snogbæk Huk: lok. 52/10
Snogbæk Skov: lok. 52/10
Soddemaj: lok. 48/15
Sommersted: lok. 48/84
Sommerstedskov: lok. 48/55
Sottrup Storskov: lok. 52/12
Spandet: lok. 49/75
Spandet Krat: lok. 49/75
Spang: lok. 53/1
Spang Nor: lok. 53/8
Spidsbjerg: lok. 50/1
Spramshuse: lok. 48/32
Sprøggelmose: lok. 49/7
Stade Mark: lok. 51/10
Stagebjerg: lok. 50/1
Stagodde: lok. 48/12
Starup: lok. 48/9
»Starup Mose«: lok. 48/9
Staved Skov: lok. 49/76
Stavmose: lok. 48/79
Stegsvig: lok. 53/28
Stenderup (ved Nybøl): lok. 52/72
Stenderup (nord for Toftlund): lok. 49/67
Stenderup Eng: lok. 49/72
Stenderup Ris: lok. 48/75
Stenderup Skov: lok. 52/72
Stengelmosen: lok. 48/76
Stenkobbøl: lok. 53/38
Stenmade: lok. 53/54
Stensbæk Hede: lok. 49/14
Stensbæk Plantage: lok. 49/14
Stensig Bjerg: lok. 52/18
Stensigmose Klint: lok. 52/18
Stevelt Strand: lok. 48/12
Stevning By: lok. 53/75
Stevning Dam: lok. 48/45
Stevning Løkke: lok. 53/19
Stevning Nor: lok. 53/19
Stevning Skov: lok. 53/20
Stolbro: lok. 53/17
Stolbro Bæk: lok. 53/19
Stolbro Løkke: lok. 53/18
Store Nustrup: lok. 49/38
Store Okseø: lok. 52/39
Storehøj: lok. 50/26
Storemose: lok. 52/46
Storemose (ved Varnæs): lok. 52/7
Store-Søgård Sø: lok. 52/47
Store-Tønde Skov: lok. 51/25
Storholm: lok. 48/15
»Strand«: lok. 50/1

Stranderød: lok. 52/36
 Strandløkke: lok. 48/7
 Stubbæk: lok. 52/87
 Stubbæk Mose: lok. 52/87
 Stubbæk Skov: lok. 52/60
 Stursbøl Hegn: lok. 49/36
 Stursbøl Plantage: lok. 49/36
 Styding Skov: lok. 48/46
 Sundsmark: lok. 53/1
 Surløkke Hage: lok. 52/15
 Svenstrup: lok. 53/76
 Sverdrup Skov: lok. 48/11
 Søgård Plantage: lok. 49/5
 Søgård Skov: lok. 52/47
 Søkrog: lok. 48/19
 Sølsted Mose: lok. 51/3
 Sømose: lok. 49/87
 Sønder Hesselmark: lok. 52/61
 Sønderballe: lok. 48/26
 Sønderballe Hoved: lok. 48/25
 Sønderballe Skov: lok. 48/25
 Sønderborg: lok. 53/1
 Sønderborg Slot: lok. 53/1
 Sønderby: lok. 50/23
 Sønderhav: lok. 52/38
 Sønderhede: lok. 49/85
 Sønderkær: lok. 51/6
 Søndermose (ved Holbøl): lok. 52/46
 Søndermosen (ved Frøslev): lok. 51/6
 Søndernæs: lok. 50/19
 Sønderskov (vest for Christiansfeld): lok. 48/60
 Sønderskov (ved Gram): lok. 49/69
 Sønderskov (nord for Haderslev): lok. 48/82
 Sønderskov (NNØ for Hammelev): lok. 48/65
 Sønderskov (ved Åbenrå): lok. 52/61
 Sønderå: lok. 51/20-24
 Søst Skov: lok. 52/63

T

Tagkær: lok. 49/68
 Tandsholm: lok. 53/81
 Tandsryde: lok. 53/45
 Tannenhof Skov: lok. 49/49
 Taps Å: lok. 48/48
 Teglholt: lok. 48/42
 Teglholt Skov: lok. 48/42
 Tekobbel: lok. 53/82
 Terkelsbøl: lok. 51/5
 Terkelsbøl Mose: lok. 51/5
 Tevring Krat: lok. 49/2
 Tinglev: lok. 51/29
 Tinglev Mose: lok. 52/49
 Tinglev Sø: lok. 52/49
 Tiset Hede: lok. 49/31
 Tiset Kær: lok. 49/31
 Tødsbøl Mose: lok. 51/5
 Toftund: lok. 49/59
 Toftlund Skov: lok. 49/59
 Tolsens: lok. 48/13
 Tornehave Krat: lok. 49/62
 Tornskov Bjerg: lok. 49/1
 Torup: lok. 53/76
 Tralskov: lok. 52/52

Tranemose: lok. 52/87
 Traner Odde: lok. 53/37
 Tranerodde: lok. 53/37
 Trillen: lok. 53/62
 Trøldeskov: lok. 49/36
 Trøjborg Voldsted: lok. 50/12
 Tvismark Plantage: lok. 50/1
 Tværskifte: lok. 25/34
 Tønder: lok. 50/25 & 51/27
 Tønder Kog: lok. 50/9
 Tønderkogene: lok. 50/9
 Tøndermarsken: lok. 50/9
 Tørning Mark: lok. 48/85
 Tørning Mølleddam: lok. 48/45
 Tørremose: lok. 49/79
 Tågerup Eng: lok. 48/83
 Tågerup Skov: lok. 48/44

U

»Uden Ende«: lok. 52/68
 Uføret: lok. 53/48
 Uge By: lok. 52/84
 Uge Bæk: lok. 51/14 & 51/16-18
 Uge Hede: lok. 52/84
 Uge Mark: lok. 52/84
 Uge Skov: lok. 52/57
 Ulkebøl: lok. 53/1
 Ullerup: lok. 49/54
 Ullerup Skov: lok. 52/70
 Ulstrup: lok. 49/44
 Ulvemose: lok. 51/5
 Urnehoved: lok. 52/85

V

Varming Eng: lok. 49/28
 Varnæs Hoved: lok. 52/5
 »Varnæs Storemose«: lok. 52/7
 Varnæs Tykke: lok. 52/4
 Varnæs Vig: lok. 52/5
 Vartenbjerg (skoven ved): lok. 48/51
 Vasemose: lok. 53/54
 Vedbøl Sø: lok. 48/51
 Vedsted: lok. 48/50
 Vedsted Høje: lok. 48/50
 Vedsted Sø: lok. 48/50
 Vested Ås: lok. 48/49
 Vellerup: lok. 49/62
 Vellerup Mark: lok. 49/62
 Vester-Gasse: lok. 49/52
 Vester-Snogbæk: lok. 52/67
 Vester-Sottrup: lok. 52/76
 Vestergård Krat: lok. 49/56
 Vesterhede: lok. 49/85
 Vestermark: lok. 52/61
 Vestermose: lok. 51/5
 Vesterris: lok. 48/8
 Vesterskov (Dyrbæk): lok. 52/3
 Vesterskov (nord for Haderslev): lok. 48/71
 Vesterskov (nord for Øster-Snogbæk): lok. 52/9
 Vibæk: lok. 53/59
 Vibæk Vandmølle: lok. 53/59
 Vibøge: lok. 53/86
 Vidåen: lok. 50/9

Viemose: lok. 52/17
Vigsmose (ved Skelde): lok. 52/24
Vigsmose (ved Varnæs): lok. 52/5
Vilsbæk: lok. 52/47
Vilsbæk Krat: lok. 52/47
»Vilstrup Strandskov«: lok. 48/22
Vimtrup: lok. 49/84
Visby: lok. 50/31
Visø Mose: lok. 48/80
Vojum Eng: lok. 48/83
Vollerup: lok. 53/1
Vongshøj: lok. 49/1
»Vonsbæk«: lok. 48/7
Vonsbæk Præsteskov: lok. 48/7
Vrå Skov: lok. 49/76
Vråby Plantage: lok. 50/1
Vælddam: lok. 53/62

Askov Hede: lok. 49/14
Åstrup Kirke: lok. 48/8
»Åved Krat«: lok. 49/6
Åved Plantage: lok. 49/4

W

»Werthemine«: lok. 53/82

Æ

Ærskov: lok. 53/36

Ø

Øbening: lok. 49/80
»Øbening Krattene«: lok. 49/80
Øen (ved Sverdrup): lok. 48/10
Ørby Hage: lok. 48/5
Øsby: lok. 48/74
Øster Gasse Mark: lok. 49/6
Øster Løgum: lok. 48/88
Øster-Gasse: lok. 49/52
Øster-Sottrup: lok. 52/76
Østerby: lok. 50/1
Østerhage: lok. 53/4
Østerhede: lok. 50/1
Østerholm: lok. 53/79
Østermark: lok. 49/77
Østerskov (nord for Broager): lok. 52/73
Østerskov (nordøst for Haderslev): lok. 48/72
Østerskov (ved Øster-Snogbæk): lok. 52/10
Øvelgunde Fredskov: lok. 53/39
»Øvelgønne Fredskov«: lok. 53/39

A

Åbenrå: lok. 48/91 & 52/1
Åbjerg Skov: lok. 52/42
Åen (på Årø): lok. 48/15
Ålbæk Stampemølle: lok. 50/7
Årekær: lok. 53/29
Årslev Skov: lok. 52/58
Årtoft Mark: lok. 52/83
Årtoft Plantage: lok. 52/56
Årup Skov: lok. 52/59
Årø: lok. 48/15
Årø By: lok. 48/15
Årø Kalv: lok. 48/15

MILJØMINISTERIET
FREDNINGSSTYRELSEN

ISBN 87-503-4548-6